T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
ÖZEL EĞİTİM PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUKLARI İLE İLİŞKİLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN MENTORLUK FONKSİYONLARINA GÖRE İNCELENMESİ: FENOMENOLOJİ ÇALIŞMASI

SEMRA DEMİR

İzmir
2023

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

ÖZEL EĞİTİM PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUKLARI İLE İLİŞKİLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN MENTORLUK FONKSİYONLARINA GÖRE İNCELENMESİ: FENOMENOLOJİ ÇALIŞMASI

Semra DEMİR

DANIŞMAN

Doç. Dr. Burak KARABEY

İzmir

2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum "Özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi: Fenomenoloji çalışması" adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

19/06/2023

Semra DEMİR

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih:12/07/2023

Tez Başlığı:

Özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi: Fenomenoloji çalışması

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **203** sayfalık kısmına ilişkin, **12/07/2023** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin**-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 5 dir.**

- http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/ adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum **X**

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) X **Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30)** □

x Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, x Kaynakça hariç, x Alıntılar dâhil, x Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	□ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, □ Kaynakça dâhil, □ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. x **EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde.** x	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Semra Demir
Öğrenci No : [redacted]
Anabilim Dalı : Özel Eğitim
Programı : Özel Eğitim
Statüsü : Yüksek Lisans x Doktora □

ÖĞRENCİ	DANIŞMAN
12.07.2023	12.07.2023
Semra Demir	Doç. Dr. Burak KARABEY

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) [redacted] veya [redacted]) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: **Turnitin**-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans ve tez çalışması döneminde vermiş olduğu bilgiler ve düşünceleri ile süreçte bana yol gösteren, farklı bakış açıları sunan, akademik gelişimime özgünlük katan ve destek olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Burak KARABEY'e tüm destekleri için içtenlik ve saygılarımla teşekkür ediyorum.

Veri toplama sürecine başlamadan önce nitel araştırma yöntemleri ile ilgili ders aldığım, bakış acısı ve disiplinli çalışması ile örnek olup yolumu aydınlatan, nitel araştırmayı hakkıyla öğreten ve bu açıdan tezimde emeği olan sayın hocam Prof. Dr. Yıldız UZUNER'e tüm desteği ve ilgisi için içtenlik ve saygılarımla teşekkür ediyorum.

Tez çalışmam sürecinde desteğini ve bilgisini esirgemeden destek olan arkadaşım Arş. Gör Naciye Ece ÜNAL'a tüm destekleri için içtenlik ve saygılarımla teşekkür ediyorum.

Her daim yanımda olduğunu bildiğim, desteğini hep hissettiğim yol arkadaşım, dostum Onur DURDAĞI'na tüm destekleri için içtenlik ve saygılarımla teşekkür ediyorum.

Her zaman bana inanan ve destekleyen, büyük fedakarlıklar yapan annem Yadigâr BAYRAM, kardeşlerim Emrah DEMİR ve Alican DEMİR'e tüm destekleri için içtenlik ve saygılarımla teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ix
ABSTRACT x
BÖLÜM I 1
GİRİŞ 1
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Amaç ve Önem 5
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri 5
1.4. Sınırlılıklar 6
1.5. Tanımlar 6
BÖLÜM II 7
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR 7
2.1. Özel Yetenek 7
2.1.1. Üstün Zekâ/Üstün Yetenek/ Özel Yetenek Kavramları 7
2.1.2. Özel Yetenekli Çocukların Özellikleri 8
2.1.6. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Kullanılan Stratejiler 9
2.2. Mentorluk 10
2.2.1. Mentor ve Mentorluğun Tanımı 10
2.2.2 Mentorluk Teorileri 12
2.2.2.1. Erikson'ın Psikososyal Gelişim Teorisi 12
2.2.2.2. Levinson'ın Teorik Yapısı 12
2.2.2.3. Daloz'un Yetişkin Öğrencilere Mentorluk Teorisi 13
2.2.2.4. Kram'ın Kariyer ve Psikososyal Mentorluk Teorisi 14
2.2.2.4.1. Mentorluğun Aşamaları 15
2.2.2.4.1.1. Başlangıç Aşaması 15

2.2.2.4.1.2. Yetiştirme Aşaması 16
2.2.2.4.1.3. Ayrılık Aşaması 16
2.2.2.4.1.4. Yeniden Tanımlama Aşaması 17
2.2.2.4.2. Mentorluğun Fonksiyonları 17
2.2.2.4.2.1. Kariyer Fonksiyonları 18
2.2.2.4.2.2. Psikososyal Fonksiyonlar 20
2.2.2.5. Mentorluk ve Özel Yetenekliler 23
2.3. Özel Yeteneklilerin Ebeveynleri 25
2.3.1. Özel Yeteneklilerin Ebeveynlerinin Özellikleri 25
2.3.2. Özel Yeteneklilerin Ebeveynlerinin Ebeveynlik Tutumları 27
2.3.4. Ebeveynlik ve Mentorluk ilişkisi 29
2.4. İlgili Araştırmalar 33
2.4.1. Özel Yeteneklilerin Ebeveynleri ile İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar 33
2.4.2. Özel Yeteneklilerin Ebeveynleri ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar 36
BÖLÜM III 38
YÖNTEM 38
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni 38
3.2. Araştırmanın Katılımcıları 39
3.2.1. Katılımcı Annelerin Belirlenmesi 39
3.2.2. Katılımcı Profilleri 40
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları 50
3.3.1. Doküman İncelemesi 50
3.3.2. Araştırmacı Günlüğü 50
3.3.3. Görüşme 51
3.3.3.1. Görüşme Sorularının Hazırlanma Süreci 52

3.3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları 52
3.3.3.3. Pilot Görüşmenin Gerçekleştirilmesi 54
3.3.3.4. Görüşmelerin Gerçekleştirilmesi 58
3.3.3.5. Görüşmelerin Gerçekleştiği Ortam 59
3.4. Verilerin Analizi 59
3.4.1. Verilerin Kodlanması 60
3.4.2. Temaların Belirlenmesi (Tematik Kodlama) 61
3.4.3. Veri Analizi Örneği 61
3.4.4. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması 64
3.4.5. Bulguların Yorumlanması 64
3.5. İnandırıcılık 64
3.6. Araştırma Etiği 65
3.7. Araştırmacının Rolü 66
BÖLÜM IV 67
BULGULAR 67
4.1. Kariyer Fonksiyonları 67
4.1.1.Sponsorluk 67
4.1.1.1. Bağlantı Kurma 69
4.1.1.2.Maddi Destek Sağlama 72
4.1.1.3. Sponsorluğu Askıya Alma 74
4.1.2. Koçluk 75
4.1.2.1. Geri bildirim/değerlendirme 77
4.1.2.1.1. Takdir edici 77
4.1.2.1.2. Geliştirici 79
4.1.2.2. İşin İnceliklerini Öğretme 82
4.1.2.1.2.1. Uzman /yetkin olan alanlarda yapılanlar 82

4.1.2.1.2.1. Uzman/yetkin olmayan alanlarda yapılanlar 83
4.1.3. Koruma 86
4.1.3.1. Kontrol Dışı Hatalarda /Risk Durumlarında Yapılanlar 87
4.1.3.1.1. Çözüm yolları 87
4.1.3.1.2. Koruma Yapmama 92
4.1.3.1.3. Duygusal tepkide bulunma 93
4.1.4. Ortaya Çıkarma/Görünür Kılma 94
4.1.4.1. Ortamlar/etkinlikler 96
4.1.4.1.1. Akademik ilgileri ile ilgili sunulan ortamlar/etkinlikler 96
4.1.4.1.2. Spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında sunulan ortamlar/etkinlikler 100
4.1.4.1.3. Erken yaşta evde oluşturulan ortamlar/etkinlikler 103
4.1.4.1.4. Ortamlar/etkinliklere katılımı gerekli görme nedenleri 105
4.1.4.1.5. Ortamlara/etkinliklere yönlendirenler 106
4.1.5. Zorlayıcı Görev 108
4.2. Psikososyal Fonksiyonlar 118
4.2.1. Rol model olma 118
4.2.1.1. Rol model olunan alanlar 119
4.2.1.1.1. Akademik 119
4.2.1.1.1. Sosyal 121
4.2.2. Kabul ve Onay 122
4.2.2. Arkadaşlık 128
4.2.3. Danışmanlık 138
4.2.3.1. Akademik Danışmanlık 138
4.2.3.2. Kişisel Danışmanlık 145
BÖLÜM V 155
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 155

5.1. Tartışma 155
5.1.1. Kariyer Fonksiyonları 155
5.1.2. Psikososyal Fonksiyonlar 166
5.2. Sonuç 170
5.3. Öneriler 172
5.3.1. Araştırmalara yönelik öneriler 172
5.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler 172
KAYNAKÇA 173
EK 1. Öğrencinin Akademik Özgeçmişi 185
EK 2. Uygulama İzinleri 186
EK 3. Etik İzin 187
EK 4. Gönüllü Katılımcı Onam Formu 188
Ek 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 189
EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları 190

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcı profillerine ilişkin bilgiler…….40

Tablo 2 Veri toplama Çizelgesi……..55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kod ve Tema Örnekleri**……....**63
Şekil 2. Sponsorluk sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar…….68
Şekil 3. Koçluk sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar…….76
Şekil 4. Koruma sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar……86
Şekil 5. Ortaya çıkarma ve görünür kılma ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar…….95
Şekil 6. Zorlayıcı görev verme ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar……..109
Şekil 7. Rol model olma ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar……...118
Şekil 8. Kabul ve onay sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar……123
Şekil 9. Arkadaşlık sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar……..130
Şekil 10. Akademik danışmanlık sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar…139
Şekil 11. Kişisel danışmanlık sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar……147

ÖZET

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN ANNELERİNİN ÇOCUKLARI İLE İLİŞKİLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN MENTORLUK FONKSİYONLARINA GÖRE İNCELENMESİ: FENOMENOLOJİ ÇALIŞMASI

Bu araştırmada özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüş ve deneyimlerinin Kram'ın mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını belirlemede amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEM) ve Özel yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP)'na devam eden 6. ve 7. sınıf özel yetenekli çocukların anneleri oluşturmaktadır. Bu ölçütleri karşılayan 11 katılımcı anne belirlenmiştir. Belirlenen katılımcılardan veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi ve araştırmacı günlüğünden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemlerinden tümevarımcı analiz yöntemiyle analiz edilirken araştırmanın sorularının ve ana temaların belirlenmesinde Kram'ın mentorluk teorisi kullanılarak oluşturulduğu için tümdengelimci analiz yöntemi de kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda özel yetenekli çocukların annelerinin çocuklarına kariyer fonksiyonları (sponsorluk, koçluk, koruma, ortaya çıkarma-görünür kılma, zorlayıcı görev) ve psikososyal fonksiyonları (rol model olma, kabul ve onay, arkadaşlık, danışmanlık) sağlamaya yönelik deneyimleri ve görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Özel yetenekli çocuğu olan anneler ile yapılan bu çalışmada annelerin Kram'ın mentorluk fonksiyonlarından psikososyal fonksiyonları karşıladıkları ve çocuklarının yeteneklerini geliştirici ve destekleyici davranışlarda bulundukları belirlenmiştir. Bunun nedeninin ise annelerin çocukları ile kurduğu kişiler arası ilişkinin kalitesinden kaynaklandığı söylenebilir. Özel yetenekli çocukların annelerinin kariyer fonksiyonunu sağlamaya dair deneyimleri ve görüşlerine bakıldığında ise annelerin bu fonksiyonların bazı işlevlerini yerine getirmelerine rağmen tam anlamıyla kariyer fonksiyonlarını karşılayamadıkları bulunmuştur. Bunun nedeninin ise çoğu annenin çocuklarının ilgilendikleri ve yetenekli oldukları alanlarda mentor gibi yetkinliğe ve statüye sahip olmamasından kaynaklandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Özel yeteneklilerin anneleri, mentorluk fonksiyonları, özel yeteneklilerin ebeveynleri.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF THE OPINIONS OF THE MOTHERS OF GIFTED CHILDREN ON THEİR RELATIONSHIPS WITH THEIR CHILDREN ACCORDING TO MENTORING FUNCTIONS: A PHENOMENOLOGY STUDY

In this study, it is aimed to examine the views and experiences of mothers of gifted children about their relations with their children according to Kram's mentoring functions. In this direction, the research was carried out by using the phenomenology design, one of the qualitative research designs. Criterion sampling method, one of the purposeful sampling methods, was used to determine the participants of the study. The study group of the research consists of mothers of 6th and 7th grade gifted children attending Science and Art Centers (BİLSEM) and Gifted Education Programs (ÜYEP). Eleven participating mothers who met these criteria were identified. Semi-structured interviews were conducted to collect data from the determined participants. In addition, document review and researcher's diary were used from data collection techniques. While the data obtained were analyzed with the inductive analysis method one of the content analysis methods the deductive analysis method was also used since it was created by using Kram's mentoring theory in determining the research questions and main themes. As a result of the analyzes, the experiences and views of mothers of gifted children on providing career functions (sponsorship, coaching, protection, exposure and visibility, challenging work assignments) and psychosocial functions (role modeling, acceptance and confirmation, friendship, counseling) to their children were revealed. In this study, which was conducted with mothers with gifted children, it was determined that mothers met the psychosocial functions of Kram's mentoring functions and showed behaviors that improve and support their children's abilities. It can be said that the reason for this is due to the quality of the interpersonal relationship that mothers establish with their children. Considering the experiences and views of gifted children on providing the career function of mothers, it was found that although mothers fulfilled some of these functions, they could not fully meet their career functions. It was seen that the reason for this was that most of the mothers did not have the competence and status like a mentor in the areas where their children are interested and talented.

Keywords: Mothers of the gifted, mentoring functions, parents of gifted children.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Özel yetenekliler alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde, 20. yüzyılda üstün zekânın yanında üstün yetenek, özel yetenek kavramları da kullanılmaya başlamış ve 21. yüzyıla gelindiğinde ise özel yetenekli kavramı üstün zekânın yerine kullanılmaya başlanmıştır (Ivleva, 2018; Kirişçi ve Sak, 2021). Geleneksel yaklaşıma göre özel yetenek tanımı 130 IQ'ya eşit veya daha yüksek puan alan, yüksek düzeyde genel bilişsel yetenek ile eşit tutulmuştur (Wirthwein, Becker, Loehr ve Rost, 2011). Son yıllarda ise özel yetenek alanında yapılan araştırmalarda geleneksel IQ temelli, özcü yaklaşım biçimi olan özellik perspektifinden, yeteneğin sabit ve değişmez olmaktan çok sürekli yapmayı, değişmeyi ve ileri bir düzeye doğru geliştirilebilir olduğunu savunan süreç modellerine doğru bir paradigma kayması olduğu ifade edilmektedir (Dai & Chen, 2013). Bu bakış açısı ile insanların yüksek başarılı insanlar olarak doğmadıkları sonunda böyle oldukları psikolojik bir bakış açısından yola çıkarak başarı gelişimi, bir kişinin başarı potansiyelinin gerçek başarıya dönüştüğü bir yetenek geliştirme süreci olarak tanımlanmıştır (Preckel ve diğerleri, 2020). Yetenek geliştirme sürecinde ise kişinin potansiyelinin, kişinin akranları, ebeveyni ve okulu dahil olmak üzere iç veya dış çevresel faktörlerden etkilendiği belirtilmektedir (Sternberg ve Ambrose, 2021).

Bir yetiştirme aracı olarak çevre faktörlerin özel yeteneğin gelişiminde önemli olduğu söylenebilir. Al-Shabatat, Abbas ve İsmail (2009)'in yaptıkları çalışmaya baktığımızda destekleyici ortamların mevcudiyetinin daha yüksek analitik yetenekleri desteklediğini ve çevresel faktörlerin bireyin yeteneklerinin gelişiminde ayrılmaz ve önemli değişkenler olduğu bulunmuştur. Bu çevresel faktörlerin ebeveynler, akran, öğretmen, okul, toplum, kaynaklar vb. değişkenlerden oluştuğunu söyleyebiliriz. Bu değişkenler arasında belki de en önemli değişkenlerden birini ebeveynler oluşturmaktadır. Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler, çocuğunun yeteneğini geliştirmek amacıyla bu süreçlerde çocuklarının ihtiyaçlarına uygun kaynakları araştırmak ve sunmak gibi büyük sorumluluklar üstlenmektedir (Çalışkan, 2017). Yüksek başarı gösteren yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının ilgi alanlarını ayırt ederek, ilgilendikleri konularda materyaller (videolar, oyunlar, kitaplar) sağlayarak, birçok farklı aktiviteyi denemesine izin vererek, yetenek düzeylerine uygun öğretmenler, koçlar ve danışmanlar dahil olmak üzere okul içinde ve dışında uygun etkinlikleri veya fırsatları sunarak

çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Olszewski-Kubilius, 2018). Bunlara ek olarak çocuklarının karşılaştığı stres ve zorluklar karşısında bu durumun büyüme ve gelişmeleri için bir fırsat olduğunu belirterek başa çıkma becerilerini ve psikolojik dayanıklılığını artırıp pes etmemelerini sağlayabilmektedirler (Kierwa ve Witte, 2015; Olszewski- Kubilius, 2018; Witte, Kierwa, Kason ve Perry, 2015). Ayrıca özel yeteneğe sahip ebeveynler, özel yetenekli çocukların yeteneklerini beslemede önemli bir etkiye sahip olup, çocuklarını meydan okumaya, daha yüksek başarı seviyeleri için çaba göstermeye ve performanslarının başarısını değerlendirmeye teşvik etmektedirler (Bloom, 1985). Özel yetenekli çocukların gelişiminde ilk öğretmenleri, mentorları olan ebeveynler, çocukları geliştikçe geri adım atıp uygun öğretmenlere, eğitim ve öğretim fırsatlarına erişmeleri konusunda yönetimi ve organizasyonu üstlenerek öğretmenler, koçlar ile etkileşimi sürdürmek, çocuğun odaklanmasını ve ilerlemesini sağlamak amacıyla programlar yapmaktadırlar (Kierwa ve Witte, 2015). Ebeveynler dışında özel yetenekli çocukların yetenek gelişiminde önemli bir role sahip, ebeveynliğe benzer davranış ve tutumlar da sergileyen diğer yetişkinler arasında belki de en önemlisi mentorlardır.

Mentorluğun tarihine baktığımızda çok eskilere dayanmaktadır. Yazılı kaynaklarda ilk defa M.Ö 12. Yüzyılda Homeros'un Odysseus adlı eserinde bahsedilmektedir. Eserde Odysseus, Truva'ya karşı Yunan seferine çıkarken oğlu Telemachus'un eğitilmesi için arkadaşı Mentor'a emanet etmiş ve Mentor bir öğretmen olmakla birlikte aynı zamanda bir baba, dost, bilge danışman ve özenli bir koruyucu olmuştur (Grassinger, Proath ve Ziegler, 2010). Mentorluğun tanıma baktığımda iş yerlerinde, gelişim psikolojisinde ve eğitim alanlarında tanımlanan mentorluk tanımları bulunduğu söylenebilir. Fakat farklı alanlarda tanımlanan mentorluk tanımın genel ve ortak tanımı; daha deneyimli bir kişi ile daha az deneyimli bir kişi arasında karşılıklı ancak daha deneyimli kişinin amacının daha az deneyimli kişinin büyümesini ve gelişmesini amaçladığı dinamik, ikili bir ilişki olarak tanımlanmıştır (Eby, Rhodes ve Allen, 2010). Mentorluk alanında Ericson, Levinson ve Kram belli kuramlar ortaya atmıştır. Kram (1983), çevresel ve duygusal işlevleri karakterize ederek mentorluk ilişkisinin aşamalarını açıklayıp Erikson ve Levinson'ın çalışmalarını genişletmiştir. Kathy Kram'ın 1983 yılında Academy of Management Journal'da yayınlanan ve mentorluk üzerine en çok alıntı yapılan makalesi bu konuda ilk olarak temel oluşturmuştur (Bozeman ve Feeney, 2007).

Kram (1983) kamu sektöründe çalışan on sekiz yöneticiyle yaptığı derinlemesine görüşmeler sonucunda mentorun yerine getirdiği fonksiyonları belirlemiş ve bunları kariyer ve psikososyal fonksiyonlar olmak üzere iki ana başlık altında toplamıştır. Mentorluğun kariyer fonksiyonlarını; sponsorluk, koçluk, koruma, ortaya çıkarma- görünür kılma, zorlayıcı görev verme şeklinde tanımlarken, psikososyal fonksiyonları ise rol model, danışmanlık, kabul ve onay, arkadaşlık şeklinde tanımlanmıştır. Kram (1983) kariyer fonksiyonlarında mentorun danışana, kariyer ilerlemesini destekleyecek bağlantılar kurduğunu, işin inceliklerini öğrettiğini, karşılaştığı kontrol dışı durumlarda koruduğunu, yeteneklerini görünür kılacak toplantılara ve etkinliklere dahil ettiğini, yeteneğinin gelişmesi için zorlayıcı görevler verdiğini belirtmektedir. Mentorun danışanının kariyer gelişimini desteklemek ve yeteneğini geliştirmek için sergilediği fonksiyonlar bakıldığında, özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yetenek gelişiminde sergiledikleri roller ve özellikler ile ilgili araştırmaların sonuçları ile benzerlikler içerdiği söylenebilir. Yapılan araştırmalarda, özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının ilgi alanlarında uzmanlar ile bağlantı kurarak çocuklarının yeteneklerini görünür kılacağı ve geliştireceği dersler almasını ya da yarışmalara katılmasını sağlayarak, ilgi alanlarında koçluk yaparak, akademik meraklarını teşvik ederek, meydan okumaya ve çabalamaya yönlendirerek, ilgi alanlarını keşfetmeleri için uygun çevreyi sağlayarak yetenek gelişimlerini desteklemektedirler (Bloom, 1985; Campbell ve Verna, 2007; Kierwa ve Witte, 2018; Wigfield ve diğerleri, 2006; Witte ve diğerleri, 2015; Olszewski-Kubilius, 2018). Aynı şekilde Kram (1983)'ın psikososyal fonksiyonlarında mentorun danışana, belli değerleri, inançları ve kişilik özellikleri konusunda rol model olduğunu, yaşadığı kişisel ve akademik konularda danışmanlık yaptığını, danışanın kim olduğu ve yapıp ettikleri konusunda kabul ve onay sunarak risk almasını ve yeni şeyler denemesini sağladığını ve yakın ve samimi bir ilişki kurarak deneyimlerini aktardığını belirtmektedir. Mentorun danışanına sunmuş olduğu psikososyal fonksiyonlar bakıldığında, yine benzer bir şekilde özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde sergiledikleri roller ve özellikler ile ilgili araştırma sonuçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Özel yetenekli çocuklarının ebeveynleri, içsel ve dışsal motivasyon stratejileri kullanarak merak ve göreve bağlılığı sağlayarak, yenilgi, hayal kırıklığı, stres, zorluklar karşısında bu süreci büyüme ve gelişme için fırsat olduğunu kabul ederek, danışmanlık yaparak, başa çıkma becerilerini, motivasyonlarını artırarak, uyumlu bir iletişim kurarak, inanç ve değerlerini aktararak yetenek gelişimini desteklemektedirler (Gottfried ve Gottfried, 2004; Garn, Matthews ve Jolly, 2010; Kierwa ve Witte, 2015, 2018; Witte ve diğerleri, 2015; Olszewski-Kubilius, Lee ve Thomson, 2014; Olszewski- Kubilius, 2018).

Mentorluk fonksiyonları ve özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yeteneklerini geliştirmede sergiledikleri roller ve özellikler arasındaki benzerlikler göz önünde bulundurularak bu araştırmada Kram'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada Kram'ın mentorluk teorisinin temel alınmasının nedeni, en kapsamlı ve en çok bilinen ve atıf alan çalışma Kram (1983)'ın çalışması olduğu için bu çalışmada bu teori temel alınmıştır. Bu çalışmada katılımcıların annelerden oluşmasının nedeni ise Bowlby (1982, 1988)'nin anne-çocuk ilişkisine odaklanan bağlanma kuramında, deneyimli bir yetişkinin (bir ebeveyn) deneyimsiz bir kişiye (bir çocuğa) hayatta rehberlik etmesi ve onu desteklemesi üzerine odaklanması ile mentorluk tanımı arasındaki benzerliktir. Buna ek olarak mentor ile danışan arasındaki ilişkinin gelişmesi ve mentorluk sürecinin başlaması için güven ve bağlılık ilişkisi mentorluğun gerçekleşmesi için temel bir gerekliliktir (Gallimore ve diğerleri, 1992). Bu güven ve bağlılık ilişkisinin ise ilk çocukluk sürecinden itibaren anne ve çocuk arasında kurulabileceği söylenebilir. Ayrıca Pawilen (2018)'ın özel yetenekli çocukların yeteneklerinin gelişimini destekleyen ev ortamları ile ilgili çalışmasında özel yetenekli çocukların anneleri ile yakın bir ilişkisinin olduğu ve akademik yolculuklarında onlara ilham veren, rehberlik eden şeyin annelerinin uygulamalı mentorluğu olduğunu belirtmiştir.

Bu araştırmada özel yetenekli çocukların annelerinin, çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkisine dair deneyimleri ve görüşlerinin derinlemesine incelemesi amacıyla nitel bir araştırma yapılmıştır. Yapılan literatür taraması sonucunda ulusal ve uluslararası araştırmalar incelendiğinde özel yetenekli öğrencilerin ebeveynlerinin yetenek gelişiminde edindiği roller üzerine çalışmalar olmasına rağmen bu rollerin mentorluk fonksiyon ile ilişkilendirdiği çalışmalara rastlanmadığı söylenebilir. Yapılan bu araştırmanın alandaki boşluğu giderebileceği ve özel yetenekli çocukların yetenek gelişiminde önemli bir saç ayağı olan ebeveynler ile ilgili yapılan aile eğitim programlarının güçlendirilmelerine hizmet edeceği düşünülmektedir.

1.2. Amaç ve Önem

Bu araştırmada Kram (1983)'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile ilgili uluslararası literatür incelendiğinde özel yetenekli çocukların yeteneklerinin gelişiminde ebeveynlerin çok önemli bir rol edindiği görülmektedir. Fakat ulusal çalışmalara baktığımızda bu konuda yeterli çalışmanın olmadığı söylenebilir. Yapılan bu çalışma ile annelerin özel yetenekli çocukların yeteneklerinin gelişimde oynadığı roller mentorluk fonksiyonları temel alınarak incelenmektedir. Mentorluk fonksiyonları ve özel yetenekli çocukların yetenek gelişimde ebeveynlerin oynadığı roller arasında benzerlik kurulması açısından bu çalışmanın özgün bir çalışma olduğu söylenebilir. Yapılan bu çalışma ile annelerin özel yetenekli çocukların yeteneklerinin gelişiminde güçlü ve zayıf yönlerinin saptanarak ileride mentorluk modeli örnek alınarak aile eğitim programlarının düzenlenmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

Kram'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüş ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amacıyla araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Özel yetenekli çocukların annelerinin kariyer fonksiyonlarını sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri nelerdir?
    a. Sponsorluk
    b. Koçluk
    c. Koruma
    d. Ortaya çıkarma-görünür kılma
    e. Zorlayıcı görev verme
2. Özel yetenekli çocukların annelerinin psikososyal fonksiyonlarını sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri nelerdir?

    a. Rol model olma
    b. Danışmanlık
    c. Kabul ve onay
    d. Arkadaşlık

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma Eskişehir ilinde, Özel Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP)'na 6. ve 7. Sınıf düzeyinde devam eden özel yetenekli çocuğu olan anneler ile sınırlıdır.

Yapılan bu araştırmada araştırmanın katılımcılarının seçiminde katılımcılara ait sosyo- ekonomik, eğitim durumu, yaş gibi değişkenler göz önünde bulundurulmamıştır.

1.5. Tanımlar

Özel Yetenek: Ortalama üstü genel ve özel yetenek, yaratıcılık ve motivasyon arasındaki etkileşimden ortaya çıktığını belirtmiştir (Renzulli, 2005).

Mentorluk: Daha deneyimli bir kişi ile daha az deneyimli bir kişi arasında karşılıklı ancak daha deneyimli kişinin amacının daha az deneyimli kişinin büyümesini ve gelişmesini amaçladığı dinamik, ikili bir ilişki olarak tanımlanmıştır (Eby, Rhodes ve Allen 2007).

Kariyer fonksiyonları: Mentorun danışanın bir organizasyondaki ilerlemesini artıran gelişimsel bir ilişkinin yönleridir. Bu fonksiyonlar sponsorluk, ortaya çıkarma-görünürlük, koçluk, koruma ve zorlayıcı görevler verme işlevlerini içerir.

Psikososyal fonksiyonlar: Mentorun ile danışan arasında kurulan gelişimsel bir ilişkinin yeterlilik duygusunu, kimlik netliğini ve yönetici rolündeki etkililiğini artıran yönleri içermektedir. Bu fonksiyonlar, rol model olma, kabul ve onay, danışmanlık ve arkadaşlığı içermektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Özel Yetenek

2.1.1. Üstün Zekâ/Üstün Yetenek/ Özel Yetenek Kavramları

Özel yetenek kavramının geçmişten günümüze farklı şekillerde isimlendirildiği ve tanımlandığı söylenebilir. Özel yetenek alanında yapılan araştırmalar incelendiğinde, 20. yüzyılda üstün zekânın yanında üstün yetenek, özel yetenek kavramları da kullanılmaya başlamış ve 21. yüzyıla gelindiğinde ise, özel yetenekli kavramı üstün zekânın yerine kullanılmaya başlanmıştır (Ivleva, 2018; Kirişçi ve Sak, 2021). Tanımlarla ile ilgili alanyazına bakıldığında ise bireyin performans düzeyi ve davranışlarına ilişkin birçok özel yetenekli tanımı bulunmaktadır (Clark, 2015). Bunun nedeni üstün zekâ ve özel yetenek kavramlarının çok yönlü ve karmaşık bir yapıya sahip olmasından dolayı kesin bir tanımına ulaşmanın oldukça güç olmasıdır (Davaslıgil, 2004). Bu konuda yapılan çalışmalar ve kuramcıların bazı tanımlarına baktığımızda, Renzulli (2005) üstün yeteneğin, ortalama üstü genel ve özel yetenek, yaratıcılık ve motivasyon arasındaki etkileşimden ortaya çıktığını belirtmiştir. Thurstone ve Gardner, zekânın çok boyutu olduğunu dolayısıyla var olan ölçme araçları ile bütünsel olarak ele alınamayacağını, bunun yerine bireysel yaratıcı düşünmenin merkezinde yer alan karar verme becerisinin zekâ ile ilişkili önemli bir bileşen olduğunu öne sürmüşlerdir (Gardner, 2011; Thurstone, 2013). Özel yetenekli kişilerin nasıl tanımlandığına bakıldığında ise, Marland Raporu (1972)'nda özel yetenekliler, kendi potansiyelini ortaya koyup topluma katkıda bulunmak için farklılaştırılmış eğitime ihtiyaç duyan, özel yetenek alanlarından en az birinde üstün performans gösteren, alan uzmanları tarafından tanılanmış bireyler olarak tanımlanmıştır. Sternberg ve Zhang (1995) olağanüstülük, enderlik, üretkenlik, değer ve kanıt olmak üzere beş ölçütün birey tarafından karşılanması durumunda özel yetenekli olarak tanılanabileceğini belirtmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2018) ise özel yetenekli bireyleri, yaratıcılık, liderlik, zekâ, sanat, spor ya da herhangi bir özel akademik alanda yaşıtlarına göre daha yüksek düzeyde performans gösteren bireyler şeklinde tanımlamıştır.

Özel yetenek ve üstün zekâ ile ilgili yapılan ilk tanımlar yetenek düzeylerini belirtmek amacıyla kullanılan zekâ testlerine bağlı yapılan tanımlar olduğu söylenebilir. Geleneksel yaklaşıma göre, özel yetenek tanımı 130 IQ'ya eşit veya daha yüksek puan alan, yüksek düzeyde genel bilişsel yetenek ile eşit tutulmuştur (Wirthwein ve diğerleri, 2011). Son yıllarda,

özel yetenek alanında yapılan araştırmalarında geleneksel IQ temelli, özcü yaklaşım biçimi olan özellik perspektifinden, yeteneğin sabit ve değişmez olmaktan çok sürekli yapmayı, değişmeyi ve ileri bir düzeye doğru geliştirilebilir olduğunu savunan süreç modellerine doğru bir paradigma kayması olduğunu ifade edilmektedir (Dai & Chen, 2013). Bu bakış açısı insanların yüksek başarılı insanlar olarak doğmadıklarını, sonunda böyle oldukları psikolojik bir bakış açısından, başarı gelişimi, bir kişinin başarı potansiyelinin gerçek başarıya dönüştüğü bir yetenek geliştirme süreci olarak tanımlanmıştır (Preckel ve diğerleri, 2020). Bunlara ek olarak bir kişinin potansiyelinin gelişiminin, kişinin akranları, ebeveyni ve okulu dahil olmak üzere iç veya dış çevresel faktörlerden etkilendiği belirtilmektedir (Sternberg ve Ambrose, 2021). Bunlardan yola çıkarak özel yetenekliliğin, yetenekli bireylerin uygun şekilde yönlendirilip, teşvik edildiğinde, başlangıçtaki potansiyellerinin alana özgü başarıya ve mükemmelliğe dönüşebileceği ifade edilmektedir (Lubinski ve Benbow, 2021).

2.1.2. Özel Yetenekli Çocukların Özellikleri

Özel yetenekli çocukların fiziksel, bilişsel, sosyal duygusal alanlarda, kişilik özellikleri normal gelişim gösteren yaşıtlarından farklılık gösterdiği söylenebilir. Bu farklılık erken çocukluk sürecinden itibaren fark edilmektedir. Özel yetenekli çocuklar, yaşıtlarına kıyasla daha erken konuşma, yürüme, okuma gibi gelişmiş bilişsel ve motor beceriler sergilemektedir (Gross, 1999, s. 207). Benzer bir şekilde Bildiren (2017)'in yapmış olduğu çalışmada özel yetenekli çocukların erken çocukluk döneminde normal gelişim gösteren yaşıtlarına karşın ortak özelliklerinin algı, hafıza, merak, yaşlarına göre daha olgun resim yapma becerisinde daha ileri bir gelişme sahip oldukları görülmüştür. Bunlara ek olarak özel yetenekli çocukların, yüksek merak ve öğrenme motivasyonuna, olağanüstü bir hafızaya, zengin ve olağanüstü bir hayal gücüne ve geniş bir kelime dağarcığına sahip oldukları belirtmektedir. (Heller ve Schofield, 2008; Miedijensky, 2018, s.227-228). Son zamanlarda yapılan benzer bir çalışmada ise özel yetenekli çocukların aktif ve yaratıcı olduğu, hızlı kavrayıp çabuk öğrendikleri, üst düzey ve zorlu öğrenme süreçlerini sevdikleri ve yüksek bir meraka sahip oldukları görülmüştür (Syafril ve diğerleri, 2020). Bunlara ek olarak özel yetenekli çocukların akademik alanda üstün başarı gösteren, entelektüel, yaratıcı veya sanatsal bir alanda yüksek performans sergileyen, liderlik kapasitesine sahip oldukları belirtilmiştir (Johnsen, 2021 s.3).

Özel yetenekli çocukların fiziksel ve bilişsel özelliklere ek sosyal duygusal alanlarda da belli ortak özelliklerinin olduğu söylenebilir. Özel yetenekli çocuklar normal gelişim gösteren yaşıtlarına kıyasla genellikle yüksek bir adalet duygusu, kendileri ile ilgili yüksek

beklenti ve mükemmeliyetçi bir yapıya sahiptirler (Silverman, 2000). Özel yetenekli öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişimi ile ilgili yapılan araştırmaların bir özetini sunan Reis ve Renzulli (2004) özel yetenekli öğrencilerin en az diğerleri kadar iyi bir sosyal uyuma sahip olduklarını belirtmektedir. Buna karşın sosyal duygusal gelişimleri için risk kaynaklarının öğrenme hızlarına ve düzeylerine uygun olmayan eğitim ortamı, destekleyici sosyal çevre ortamının olmaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde özel yetenekli çocuklarının içsel sosyal-duygusal özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alan araştırmalarda bilişsel, sosyal duygusal gelişimleri arasında eş zamanlı gelişim olmamasından kaynaklı sorunlar yaşadıkları, mükemmeliyetçi bir yapıya sahip olmaktan kaynaklı kendilerine karşı aşırı eleştirel oldukları ve hayal kırıklığı yaşadıkları belirtilmiştir (Coleman ve Cross, 2000, s. 204-205). Özel yetenekli çocukların özellikleri ilgili yapılan çalışmalardan yola çıkarak, farklılaşan fiziksel, bilişsel, sosyal duygusal özelliklerine ve bu özellikler sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçlarına yönelik farklı eğitim stratejileri ve uygulamalarına ihtiyaçları olduğu söylenebilir.

2.1.6. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Kullanılan Stratejiler

Özel yetenekli çocuklar kendilerine ve topluma katkıda bulunabilmeleri için genel eğitim programlarının ötesinde farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine gereksinim duydukları görülmektedir (Clark, 1997). Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Bunlardan bazıları gruplama, hızlandırma, zenginleştirme ve mentorluk programlarıdır (Sak, 2020, s. 133).

Gruplama, benzer ya da çeşitli yetenek gruplarından öğrencilerin belirli kazanımları edinebilmeleri için amaçlı olarak bir araya getirildikleri uygulamalar olarak tanımlanmaktadır (Sak, Ünal ve Kayacan 2020, s. 44).

Hızlandırma, öğrencilerin eğitim programı içerisinde daha hızlı ilerlemesi veya daha erken yaşlarda eğitim sürecine dahil olmasını sağlayan bir eğitim müdahalesidir (Kanlı, 2020, s. 51).

Zenginleştirme, öğrencilerin kapsamlı ve derinlemesine öğrenmelerini sağlayan, bireysel hız ve kapasitelerine uygun ilgi ve yeteneklerinin gelişmelerini sağlayan stratejileri içerir (Kurnaz, 2020, s. 89).

Mentorluk, eğitmen ile bire bir daha fazla vakit geçirilmesine olanak sunulan eğitsel stratejilerden biridir (Şahin, 2020, s.132). Sak (2020) özel yetenekli öğrencilerin eğitimde kullanılan mentorluğun planlı ve sistematik olarak uygulandığında diğer eğitim stratejilerinden çok daha yararlı olabileceğini belirtmektedir.

2.2. Mentorluk

2.2.1. Mentor ve Mentorluğun Tanımı

Mentor kelimesi çok eskilere dayanmaktadır. Yazılı kaynaklarda ilk defa M.Ö 12. Yüzyılda Homeros'un Odysseus adlı eserinde bahsedilmektedir. Eserde Odysseus, Truva'ya karşı Yunan seferine çıkarken oğlu Telemachus'un eğitilmesi için arkadaşı Mentor'a emanet etmiş ve Mentor bir öğretmen olmakla birlikte aynı zamanda bir baba, dost, bilge danışman ve özenli bir koruyucu olmuştur (Grassinger, Proath ve Ziegler, 2010). Böylelikle bu anlatıyla birlikte "mentor" kelimesi "bilge danışman" olarak tanımlanmaya başlanmıştır (Murray, 2002).

Alanyazın incelendiğinde mentorluk ile ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlar temelde benzerlik gösterse de mentorluğun yapıldığı alana göre iş yerlerinde, eğitimde ve gelişim psikolojisi çalışmalarında tanımlanan mentorluk tanımları farklılıklar içermektedir.

İş yerlerinde kullanılan mentorluk tanımlarına baktığımızda, Eby, Rhodes ve Allen (2007) göre mentorluk, daha deneyimli bir kişi ile daha az deneyimli bir kişi arasında karşılıklı ancak daha deneyimli kişinin amacının daha az deneyimli kişinin büyümesini ve gelişmesini amaçladığı dinamik, ikili bir ilişki olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanıma göre ise mentorluk, daha deneyimli bir kişinin (mentor), daha az deneyimli bir organizasyon üyesinin (çırak) işte gelişmesine ve ilerlemesine yardımcı olduğu ilişki olarak tanımlamıştır (O'Neill, Weiler ve Sha, 2005). Mentorlukla ilgili yapılan tanımlamalar ve araştırmalar arasında mentorluk çalışmalarında en sık alıntı yapılan ve mentorluğun kavramsallaştırılması konusunda Kram (1980)'ın doktora tezi ve Kram (1983)'ın yazmış olduğu makalesinin iş yaşamında mentorluk ile ilgili yapılan temel çalışmalardan biri olduğu söylenebilir. Kram (1983) mentorluğu hem mentorun hem de çırağın kariyer ve psikososyal gelişimini geliştirme potansiyeline sahip dinamik bir ilişki olarak tanımlamıştır. Ragins ve Kram (2007) yaptıkları çalışmada ise mentorluğu, kariyer bağlamında gömülü olan gelişimsel bir ilişki olarak tanımlayıp, öğrenme, büyüme ve gelişimin pek çok farklı türde iş ve yakın ilişkilerde gerçekleşebilirken, mentorluk ilişkilerinde biricik odak noktasının kariyer gelişimi ve büyümesi olduğu belirtilmiştir.

Eğitim alanında mentorluğun tanımlarına bakıldığında, Smith ve Ingersoll (2004)'a göre mentorluk, genellikle deneyimli öğretmenler tarafından okulda yeni başlayan öğretmenlere kişisel rehberlik sağlanması olarak tanımlanmıştır. Feiman-Nemser (2001) ise mentorluğu, iyi bir öğretmen vizyonuna ve öğretmen öğreniminin anlaşılmasına dayanan ve durumsal uyum, teknik tavsiye ve duygusal desteği vurgulayan geleneksel yaklaşımların

üzerinde ve ötesinde büyümeye yol açan bir eğitim uygulaması olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanıma göre ise mentorluk, acemi veya daha az deneyimli bir uygulayıcının daha deneyimli bir uygulayıcı tarafından birebir desteklenmesi olarak tanımlanmıştır (Hobson ve diğerleri, 2009).

Gelişim psikolojisi alanındaki tanımlara bakıldığında, mentorluğun farklı işlevlerini gelişim psikolojisi perspektifinden ilk kavramsallaştıran kişi Levinson (1978) olmuştur. Levinson (1978), mentorluğu akran ve ebeveynin bir karışımı olduğunu savunmuştur. Mentoru, yaşam evrelerinde erken yetişkinlikten orta yetişkinliğe geçerken bir geçiş figürü olarak danışanın hayallerini gerçekleştirmesini kolaylaştıran ve destekleyen kişi olarak tanımlamıştır. Flaxman, Ascher ve Harrington (1988)'a göre ise mentorluğun pratik ve somut yardımın dışında kişilerarası bir bağlılığı gerektiren, en önemlisi de ilişkinin bazı tanımlamalarının gerçekleşebilmesi için yeterli yoğunlukta veya büyüklükte olması gerektiğinden bahsetmektedir. Başka bir gelişimci olan Daloz (2012)'a göre mentorluk, tecrübeleriyle yol gösterip danışanın niteliklerini artırabilen, zorlu durumlarda koruyan, destek olan, uyaran, etraftaki olumsuz karar ve davranışlara karşı önlem alan güvenilir, koruyucu ve cesaretlendirici bilge kişiler olarak tanımlamıştır.

Araştırmacılar altın standart bir tanım aramaya devam etse de literatürde mentorluk ilişkilerinin, danışanın büyümesine ve başarısına odaklandığı ve çeşitli yardım araçlarını içerdiği konusunda hemfikirdirler (McMillian-Roberts, 2014). Bozeman ve Feeney (2007) yaptıkları çalışmada ise bir çok mentorluk tanımını inceleyerek mentorluğun çok anlamlı yapısının oluşturduğu belirsizliği sınırlamak amacıyla şu şekilde tanımlamışlardır; Mentorluk, iş, kariyer veya profesyonel gelişimle ilgili olarak algılanan bilginin, sosyal sermayenin ve psikososyal desteğin gayri resmi aktarımı için oluşan süreçte daha fazla ilgili bilgi, bilgelik veya deneyime sahip olduğu algılanan bir kişi (mentor) ile bunlara daha az sahip olduğu algılanan bir kişi (çırak) arasında genellikle yüz yüze ve uzun bir süre boyunca devam eden iletişimi gerektirmektedir.

Mentorluk tanımını verirken işyerlerinde, eğitimde ve sosyal psikoloji alanında mentorluğun tanımının nasıl yapıldığı ile ilgili sırasıyla açıklamalara yer verilerek temelde benzerlik olsa da birçok farklı mentorluk tanımının olmasının nedeninin tanımların araştırmacının disiplinine ve teorisine göre farklılaştığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu farklılığı daha iyi anlamak için mentorluk teorilerini daha ayrıntılı incelemekte yarar olduğu düşünülmektedir.

2.2.2 Mentorluk Teorileri

2.2.2.1. Erikson'ın Psikososyal Gelişim Teorisi

Erikson (1959,1974), gelişimin yetişkinlik boyunca devam ettiğini iddia eden ilk gelişim psikologlarından biridir. Yaşam döngüsünü sekiz gelişim aşaması şeklinde sınıflamıştır. Bunlar; temel güvene karşı güvensizlik duygusu (0-1), özerkliğe karşı kuşku ve utanç (1-3), girişimciliğe karşı suçluluk duygusu (3-6), başarılı olmaya karşı yetersizlik duygusu (7-11), kimlik kazanmaya karşı kimlik karmaşası (11-17), yakınlığa karşı yalıtılmışlık (17-30), üretkenliğe karşı durgunluk (30-60), benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk (60+) şeklindedir. Erikson yetişkin yaşamının orta aşaması olan üretkenliğe karşı duygunluk evresini yaratıcı ve anlamlı çalışmanın değer kazandığı dönem olarak tanımlamıştır. Bu aşamadakilerin önemli görevi, değerleri aktararak kültürü yaşatmaktır. Humphrey (2010)'a göre böyle bir rol, açıkça ebeveynlikle ilgilidir ancak aynı zamanda mentorlukla de derinden ilişkilidir. Erikson, bu gelişim aşamasının mücadelesinin, üretkenliğe ulaşma, gelecek nesli kurma ve yönlendirme kaygısı olduğunu yazar. Erikson'un çalışması, mentorluğun değerini ve anlamını, danışandan ziyade mentorun bakış açısından vurgulamaktadır.

2.2.2.2. Levinson'ın Teorik Yapısı

Levinson (1978) "The Seasons of a Man's life" adlı kitabında erkeklerde yetişkinliğe geçişi süreciyle ilgili gelişimsel bir bakış açısı yaratmayı hedeflemektedir. Yaptığı çalışmada karma etnik kökene sahip ve 35-45 yaş arası 40 erkekten alınan görüşme verilerine dayanarak, yetişkin gelişimini ve bunun mentorlukla bağlantılarını anlamak için bir çerçeve oluşturan bir dizi yaşa bağlı evre tanımlamıştır. Bu evreler ön yetişkinlik, erken yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik şeklinde tanımlanmıştır. Bu evrelerde mentor bir geçiş figürü olarak hizmet etmektedir. Mentorun buradaki rolü erken yetişkinlikten orta yetişkinliğe geçişte yardımcı olmaktır.

Levinson mentorluğun, resmi roller açısından değil, ilişkinin karakteri ve hizmet ettiği işlevler açısından akran ve ebeveynin bir karışımı olup bir tür gelişimsel kolaylaştırma eylemi olduğundan bahsetmektedir. Mentorluğun, ebeveynlik dürtüsünü kullandığını fakat daha karmaşık ve bir dereceye kadar orta yaş bireyselleşmesini gerektirdiğini belirtmektedir. Bireyselleşmenin, insanların dünyadan daha ayrı olmalarına, daha bağımsız olmalarına ve kendi kendilerini üretmelerine olanak tanırken aynı zamanda dünyada daha yoğun bağlara sahip olmaları için güven ve anlayış kazandırdığını ifade etmektedir. Levinson'a göre, yalnızca bu bireyselleşmeyi sağlayan, kendi hayalleriyle uzlaşmadan geçenlerin önceki

nesillere ve özellikle erken yetişkinlik döneminde kendi hayallerini geliştiren ve takip eden bireylere mentorluk yapabileceğini belirtmektedir.

Mentorluğun farklı fonksiyonlarını gelişim psikolojisi açısından kavramsallaştıran ilk kişinin Levinson olduğu söylenebilir. Levinson için mentorun fonksiyonları; öğretmen, sponsor, danışman, ev sahipliği yapan, rehber, örnek teşkil eden ve beceri ve zekâ geliştirici olmaktır. Amacının ise danışanının hayalini gerçekleştirmesini desteklemek ve kolaylaştırmaktır. Levinson mentorluğu hayati kabul edip erken yetişkinlikteki zayıf mentorluğu, çocukluktaki yetersiz ebeveynliğe eşdeğer kabul etmektedir. Ayrıca mentorluğun bir arkadaş, komşu veya akraba olduğunda gayri resmi olarak da gelişebileceğini belirtmiştir.

2.2.2.3. Daloz'un Yetişkin Öğrencilere Mentorluk Teorisi

Daloz'a (2012) göre mentor olmasaydı onu icat etmek zorunda kalırdık. Çünkü çocukluktan itibaren hikayelerde, efsanelerde, peri masallarında mentor figürleri bulunmaktadır ve bu da Carl Jung'un bahsettiği bilge arketipi olarak zihnimizde yer etmektedir. Daloz'a göre mentorler, sevgili ile ebeveyn arasındaki psişik boşluğu doldurmak amacıyla tasarlanmış hayal gücümüzün yaratımları olup bir yol gösterici rolünü üstlenmektedir.

Daloz (1986) yetişkin öğrencilere mentorluk etme teorisinde mentorun, danışanın düşünce süreçlerini sorgulamasına odaklanmıştır. Mentorun, danışanın bilgilerine, inançlarına, düşünce süreçlerine ve varsayımlarına yönelik sorgulayıcı sorular sorarak danışana deneyimlerini sorgulamasına olanak vermektedir. Bu yönüyle Daloz (1987) mentoru, bir gezgini keşif yolculuğuna çıkaran bir rehber olarak tanımlamıştır.

Daloz (1986)'un vurguladığı başka bir konu ise mentorun, danışanın geçiş süreçlerinde oynadığı rolün önemidir. Danışanın geçiş süreçleri hızlı büyüme ve yön değişikliği dönemleri olduğundan dolayı destek sağlama, meydan okuma ve vizyon sağlamak için mentorun desteğine ihtiyaç duymaktadır. Daloz'a (1983) göre destek sunmak ve yol göstermek aşamasında mentor, danışanın yaptığı ya da yapacağı tercihleri sorgulamasını sağlayarak hem maddi hem de duygusal yardım sunmaktadır. Bu süreçlerde danışanın korkuları ve kaygıları ile yüzleşebileceği, büyümesine olanak tanıyan güvenli bir ortam sağlanmaktadır. Daloz (1986) desteğin esas olduğunu ve gerçek bir anlayış için dinlemeyi ve yansıtmayı içermesi gerektiğini, bunu da danışanın kendi ile ilgili farkındalığının artırılmasında önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca dikkatli, anlayışlı bir dinlemenin, iyi bir mentorun sahip olması gereken en değerli yetenek olduğunu ifade etmiştir (Daloz, 1987). Bununla birlikte danışana bir yapı sağlamak, gelişmesi için olumlu beklentiler belirlemek,

savunuculuk yapmak ve etkileşimleri özel kıymaya çalışmak şeklinde desteğin önemli işlevlerinin olduğu belirtilmiştir (Daloz, 1986).

Daloz (1983) zorlu görevler vermek ve meydan okumada ise, bir mentor destekleyici olsa da tamamen iyimser olmaması gerektiğini belirtmiştir. Bu süreçte mentorun, danışanın farklı fikirler ve bakış açılarının çeşitliliğine maruz kalmasını sağlayarak entelektüel gelişimini destekleye çalışmasının önemini vurgulamıştır. Özetle Daloz (1986) zorlu görevlerin, ikilemleri kızıştırarak, hipotezler inşa ederek ve yüksek standartlar belirleyerek yaratılabileceğinden bahsetmektedir.

Son olarak Daloz (2012) dengeli bir şekilde destek ve meydan okuma sağlamanın yeterli olmadığını, mentorların ayrıca rol modellik, rehberlik ve yansıtma yoluyla danışanın nereye gitmek istediklerine dair bir vizyon edinmelerine yardımcı olmaları gerektiğini belirtmiştir. Daloz (1986) bu süreçlerde mentor ve danışan ilişkisinde denge sağlama, meydan okuma ve vizyon sağlamadan oluşan bu üç unsurun dengelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Mentorların zorlayıcı görevler vermeden aşırı derecede destekleyici olduğu zaman danışanın gelişemeyeceğini, diğer yandan desteklemeden zorlayıcı, meydan okuyucu bir tavır sergilediklerinde ise danışanın mesleki gelişiminde bir gerileme oluşabileceğinden bahsetmektedir. Etkili mentorluğun, danışana fırsatlar sunarak, olumlu beklentiler belirleyip zorluğu destekle dengelemesi olduğunu ifade etmiştir.

2.2.2.4. Kram'ın Kariyer ve Psikososyal Mentorluk Teorisi

Kram (1980) yazmış olduğu doktora tezi ve 1983 yılında Academy of Management Journal'da yayınlanan makalesi başta olmak üzere yapmış olduğu çalışmalarla mentorluğun çevresel ve duygusal işlevlerini karakterize ederek Ericson ve Levinson'ın çalışmalarını genişletmiştir. Yapmış olduğu bu genişletmelerle mentorluk konusundaki en detaylı ve sistematik araştırmaları Kram ve arkadaşlarının yaptığı söylenebilir (Kram, 1983; Kram ve Isabella, 1985).

Kram (1983) yapmış olduğu çalışmada kamu sektöründe çalışan farklı ilişki evrelerinde olan 18 gelişimsel ilişkinin incelenmesi amacıyla birbiriyle önemli ilişkiler içerisinde olan daha yaşlı ve daha genç yönetici çifteler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yapmış olduğu bu çalışma sonucunda mentorluk ilişkisinin aşamalarını ve fonksiyonlarını tanımlamıştır. Mentorluk sürecinin ve ilişkilerinin belli basamaklardan geçerek geliştiğini belirmiştir. Bu basamakların; başlangıç, yetiştirme, ayrılık, yeniden tanımlama aşamaları şeklinde sıralamıştır. Başlangıç aşaması, danışan ile hedeflerin belirlendiği aşama iken yetiştirme aşaması ise bireylerin birbirleri hakkında daha çok şey

öğrendiği duygusal bağın arttığı daha anlamlı bir etkileşimin başladığı aşamadır. Ayrılma aşamasında ise fiziksel ya da duygusal bir ayrılığın olmasıyla başlayıp danışanın daha özerk olduğu bir aşamadır. Yeniden tanımlama aşamasında ilişkinin daha eşit bir düzeyde algılandığı yeni bir boyut kazandığı aşamadır. Tanımlanan bu aşamaların her birinde kariyer ve psikososyal mentorluk fonksiyonlarını sergilenmektedir.

Kram (1983) kariyer fonksiyonlarını, koçluk, sponsorluk, koruma ve zorlayıcı görevler verme, yeteneklerini ortaya çıkarma şeklinde, psikososyal fonksiyonları ise, rol model olma, danışmanlık, arkadaşlık ve kabul ve onay şeklinde tanımlamıştır. Kram (1983) kariyer ve psikososyal fonksiyonların ilişkideki dört farklı aşama olan başlama, yetiştirme, ayrılma ve yeniden tanımlama aşamalarında farklı düzeylerde olduğundan bahsetmektedir. Bazı kariyer fonksiyonlarının başlangıç aşamasında sunulmasına rağmen kariyer ve psikososyal fonksiyonları genellikle uygulama aşamasında zirveye ulaştığını ifade etmektedir.

2.2.2.4.1. Mentorluğun Aşamaları

Kram (1980, 1983) yapmış olduğu çalışmada mentorluk aşamalarını başlangıç, yetiştirme, ayrılma ve yeniden tanımlama aşamaları şeklinde tanımlayıp açıklamıştır.

2.2.2.4.1.1. Başlangıç Aşaması

Başlangıç aşaması mentorluğun ilk aşamasıdır. Bu aşama ilişkinin altı ile bir yıllık bir sürecini kapsayan ilişkinin başladığı ve danışan ile mentorun ilişkisinin önem kazandığı bir süreçtir. Bu dönemde mentorun yetkinliği, destek ve rehberlik sağlama kapasitesi nedeniyle danışan tarafından taktir edildiği ve saygı duyulduğu, mentora dair olumlu bir algının ortaya çıktığı dönemdir. Bu olumlu algıda danışan, beğenilen ve önemli kariyer ve psikososyal işlevler sağlayabilen biri tarafından önemsendiğini, desteklendiğini ve saygı gördüğünü hissetmeye başlar. Mentor ise bu dönemde, danışanı potansiyeli olan ve mentorluk yapılabilecek biri, birlikte çalışmanın keyifli olabileceği biri olarak tanımlamaya başladığı aşamadır. Bu süreçte mentor, danışanı sunulan destek ve tavsiyelerden yararlanabilen, büyümesine ve başarısına katkı sağlanabilecek biri olarak görür. Mentor ve danışanın birbirlerine dair olumlu düşünceleri ilişkiyi harekete geçiren itici bir güce dönüşür.

Her iki tarafın inisiyatif aldığı bu aşamada danışan destek ve rehberlik için beklenti içerisine girerken mentor gelişim fırsatları sağlamaya çalışır. Bu durum olumlu beklentilerin daha somut beklentilere dönüştüğü süreçtir. Karşılıklı beklentilerin karşılanması ile ilişki yeni bir aşamaya geçmiş olur.

2.2.2.4.1.2. Yetiştirme Aşaması

Yetiştirme aşaması mentorluğun ikinci aşamasıdır. Bu aşama ortalama iki yıldan beş yıla kadar devam eden öğrenme ve gelişimin ağırlıkta olduğu bir aşamadır. Başlangıç aşamasında ortaya çıkan olumlu beklentiler bu aşamada sürekli olarak gerçeğe karşı test edilir ve ilişkinin değeri keşfedilir. Bu aşamada mentorluk ilişkisini karakterize eden kariyer fonksiyonları ve psikososyal fonksiyonlar üst düzeyde kullanılır. Mentorun zorlu görevler vermek, sponsorluk yapmak, koruma, koçluk ve ortaya çıkarma ve görünürlük sağlama gibi işlevleri gerçekleştirmesiyle kariyer ile ilgili fonksiyonlar sergilenmeye başlar. Zamanla kişiler arası bağın güçlenmesiyle de psikososyal fonksiyonlar ortaya çıkar. Bu süreçte mentor rol model olma, danışanın kimliğini kabul ve onaylama gibi süreçleri gerçekleştirir ve ilişki danışmanlık ve arkadaşlığı da kapsayacak şekilde gelişir.

Yetiştirme aşamasında danışan gelişimsel ilişkide iki yılı geçtikten sonra zorlu görevlerin, koçluğun, rol modellemenin ve kabul ve onaylamanın yetkinlik duygusuna katkı sağladığını fark eder. Mentor ise danışanın gelişimini olumlu yönde etkilediğini bilmekten ötürü önemli ölçüde tatmin olur. Bu aşamada danışan, daha özgüvenli ve geleceğe dair iyimser olup, mentor ile özdeşim içerisinde benliğinin parçalarını meşrulaştırıp yeni tutumlar, değerler ve çalışma yöntemlerini hayata geçirir. Mentor ise kendi besleme ve destekleme kapasitesini deneyimleme ve etkisinin ne düzeyde olduğunu ölçmeye fırsat bulur. Ayrıca mentor bu süreçte yeni kapılar açmakla kalmaz, belli değerler ve beceriler aktararak danışanın kapasitesini geliştirir. Bu aktarımları yaparak mentor kişisel tatmin sağlamanın yanında danışanı aracılığıyla kendini ifade etmiş ve tanıtmış olur.

Yetiştirme aşaması sırasında ilişkinin sınırları netleşir ve başlangıç aşamasında ne olacağına dair belirsizlik ortadan kalkmaya başlar. Bu süreçte ilişkide istikrar ve bireysel büyüme sağlanır, duygusal bağ derinleşir ve samimiyet artar. Yetiştirme aşaması ilişkide umut ve beklentinin ihmal edildiği, iş değişikliği gibi fiziksel ayrılıklar sonucunda ayrılık aşamasına girer.

2.2.2.4.1.3. Ayrılık Aşaması

Ayrılık aşaması iki ile beş yıllık süreden sonra mentorluk ilişkisinin üçüncü aşamasıdır. Bu aşama, ilişkinin sağladığı işlevlerde mentor ve danışanın duyuşsal deneyimlerinde önemli değişikliklerle ortaya çıkar. Bu süreçte kayıp, endişe ve kargaşa duyguları ile karakterize edilir. Bunun nedeni ise yetişme evresinin dengesinin bozulmasıdır. Danışan bu aşmada yeni bağımsızlık ve özerkliği deneyimlerken hem danışan hem mentor

açısından ilişki daha az merkezi bir öneme sahip olur. Bu süreçte ilişkinin değeri yeniden değerlendirilir ve ayrılık hem yapısal hem psikolojik olarak gerçekleşir. Yapısal olarak ayrılma sürecinde danışan rehberlik ve destek olmadan çalışma yeteneğini test etmesi ile bu süreç onu duygusal ayrılığa teşvik eder. Fakat danışanın hazır olmadığı bir süreçte ayrılık gerçekleştiğinde bu durum ciddi bir endişeye dönüşür. Duygusal bir ayrılık gerçekleşmeden yapısal olarak ayrılma meydana geldiğinde ilişki bireyin değişen ihtiyaç ve endişelerine yanıt vermemeye başladığı için her iki bireyin de birbirlerine gücenme ihtimalini taşır. Her durumda da bu aşama bazı işlevlerin kaybı ve değişmesiyle birlikte ilişkinin yeniden tanımlaması gereken bir uyum sürecidir.

Ayrılma aşaması gelişim için kritik bir öneme sahiptir. Danışanın bir mentorun desteği olmadan bağımsız olarak çalışırken temel iş becerilerini sergilemesine olanak tanır. Mentor için ise meslektaşlarına ve üstlerine gerçekten de yeni yetenekler yetiştirme ve geliştirmede başarılı olduğunu gösterme fırsatı sağlar. Bu aşamanın sonu hem danışan hem de mentor için ilişkinin eski biçiminin artık gerekli olmadığı anlaşıldığı zaman gerçekleşir.

2.2.2.4.1.4. Yeniden Tanımlama Aşaması

Yeniden tanımlama aşaması birkaç yıllık ayrılıktan sonra gelişimsel olarak yeni bir biçime evrilir. Bu evrede eğer danışan ve mentor ayrılık aşamasını uzlaşı ile tamamlamışlarsa ilişki öncelikle bir arkadaşlık haline dönüşmektedir. Buna ek olarak her iki taraf da daha önceki yıllarda yaratılan karşılıklı desteği sürdürmek için gayri resmi olarak temaslarda bulunmayı sürdürür. Bu durum uzaktan sponsorluk, ara sıra danışmanlık, koçluk ve arkadaşlık ile eşit bir zeminde devam eder.

Yeniden tanımlama aşamasında, ilk iki aşamanın heyecanı ve ayrılık aşamasının çatışmalı duyguları ilişkinin bu aşamasında danışanın öğrenmesi ve ilerlemesine katkısı konusunda şükran ve takdir duygularıyla yer değiştirir. Danışan mentor ile arkan benzeri iletişim kurma ve desteğe ihtiyaç duymadan çalışabilme, daha fazla yetkinlik, özgüven ve özerklik kazanırken, mentorda ise yeni danışanları yönlendirme yeteneği, yetkinlik ve üretkenlik gibi beceriler edinir. Bu aşamayla beraber her iki birey de önceki ilişkiye ihtiyaç duyulmaması konusunda gelişimsel görevlerinde bir değişiklik yapmışlardır. Kısacası yeniden tanımlama aşaması her iki bireyde de meydana gelen değişikliklerin kanıtı niteliğindedir.

2.2.2.4.2. Mentorluğun Fonksiyonları

Kram (1980, 1983) yaptığı çalışmalarda mentorluk fonksiyonlarını kariyer ve psikososyal fonksiyonlar şeklinde iki başlık altında toplamıştır.

2.2.2.4.2.1. Kariyer Fonksiyonları

Kariyer fonksiyonları danışanın bir organizasyondaki ilerlemesini artıran gelişimsel bir ilişkinin yönleridir. Bu fonksiyonlar sponsorluk, ortaya çıkarma-görünürlük, koçluk, koruma ve zorlayıcı görevler verme işlevlerini içerir. Bu işlevler mentorun konumu, deneyimi ve alandaki statüsü ile mümkün olur. Mentor bu işlevler aracılığıyla danışanın alanda işin incelikleri öğrenmesine, kendini göstermesine, terfi almasına yardımcı olan kariyer ile ilgili amaçlara hizmet etmektedir.

Sponsorluk

Sponsorluk en sık gözlenen kariyer işlevidir. Sponsorluk, danışanın kariyerinde ilerlemesini destekleyecek bağlantılara sahip olmak ve danışana kapılar açmak şeklinde tanımlanır. Mentorun, danışana açık bir şekilde destek vermesi, bir alanda ya da kurumda ilerleme için kritik öneme sahiptir. Mentor, danışanını arzu edilen yanal hareketler ve terfiler için aktif olarak aday göstererek, genç yöneticinin hiyerarşik yapıda ilerlemesi için fırsatlar yaratır. Sponsorluk olmadan genç bir yöneticinin, yetkinliği ve performansı ne olursa olsun terfi adayı olarak göz ardı edilmesi muhtemeldir. Sponsorluk fonksiyonu, mentorun danışanını terfi ettirmek için meslektaşlarının da ya ilgili kişilerin danışanını beğenmelerini ve kabul etmelerini sağlamaya dair çabalarını içerir.

Kariyerin ilk aşamalarında sponsorluk, danışanın olumlu bir itibar kazanmasına, tanınmasına ve bir alanda ya da kurumda daha yüksek bir pozisyonlara hazırlayan iş fırsatları elde etmesine yardımcı olur. Özellikle kariyerin ilerleyen süreçlerinde rekabetin artmasıyla beraber sponsorluk desteğinin önemi belirgin hale gelir. İlk başta sponsorluk sadece danışana faydalı gibi görünse de mentor için de ilerleyen ve iyi bir performans gösteren danışana sponsorluk yapmak, önemli kişiler tarafından sağduyulu bir insan olarak tanınmasını sağlar. Uzun vadede sponsorluk hem danışan hem de mentor için kişisel gelişim ve statü artışıyla beraber tanınmalarıyla sonuçlanır.

Ortaya Çıkarma ve Görünürlük

Ortaya çıkarma ve görünürlük sağlama danışanın önemli olan bir yer, kurum ya da alanda yetkinliklerini göstermeleri için fırsat yaratmak ve görünürlüklerini artıracak önemli toplantı ya da etkinliklere katılmasını sağlamak şeklinde tanımlanır. Yetkinlik ve performans gösterme fırsatı, danışanın bir kurum ya da alandaki diğer üst düzey yöneticilerle yazılı ve

kişisel temas gerektiren sorumluluklar alması amacıyla mentorun kararı doğrultusunda oluşturulur.

Ortaya çıkarma ve görünürlük işlevi, danışanın daha sonra ilerlemesi üzerinde etkili olacak kilit figürlerle ilişkiler geliştirmesine fırsat sağlayan sorumlulukların verilmesini içerir. Bu sorumluluk ve görevler danışanın performansını sergilediği alan ile ilgili daha fazla bilgi edinmesine fırsat sağlarken aynı zamanda o alanda yetkin kişilerle temas kurmasına ve işin inceliklerini öğrenmesine yönelik ilk adımları atmasını sağlar. Bu nedenle ortaya çıkarma ve görünürlük sağlama, danışanı daha büyük sorumluluklara ve yetkiye sahip pozisyonlara hazırlayan sosyalleştirici bir güçtür.

Koçluk

Koçluk, danışanın bir alanda ya da kurumda işin inceliklerini öğrenmesine ve öğrenirken performans ve potansiyelini geliştirecek olumlu ya da olumsuz geri bildirimlerde bulunmak şeklinde tanımlanmıştır. Bu kariyer işlevi, danışanın kurumsal dünyada etkin bir şekilde nasıl gezineceğine ilişkin bilgi ve anlayış geliştirmesine hizmet etmektedir. Bu süreçte mentor tıpkı bir spor koçu gibi, iş hedeflerine ulaşmak, tanınmak ve belirli kariyer hedeflerine ulaşmak için özel stratejiler önerir. Mentor bir alanda ya da kurumda daha önce deneyimledikleri doğrultusunda danışanın nasıl ilerlemesi gerektiğine dair tavsiyelerde bulunur.

Koçluk, danışan tarafından ortaya konulan ürün ya da işin olumlu karşılanmasını sağlamak amacıyla değerlendirecek kişilere nasıl sunması gerektiğine dair fikirlerin paylaşmasını ve bu tür kritik durumlardan sonra danışanın çalışma tarzı hakkında geri bildirimlerde bulunulmasını içerir.

Koruma

Koruma, danışanı üst düzey yöneticiler ve yetkili kişilerle zamansız karşılaşma veya potansiyel olarak zarar verici temaslardan koruma amacına hizmet eder. Mentor danışanın belli bir iş görevini aksattığında veya nasıl davranacağını henüz bilmediği durumlarda inisiyatif alıp danışanı koruyarak itibarının olumsuz algılanmasının önüne geçmeye çalışır.

Koruma, danışanı destekleyebilecek veya baskılayabilecek bir kariyer işlevidir. Mentor, süreçte yeni olan danışanın itibarını tehdit edebilecek gereksiz riskleri azaltarak destekler. Danışanın itibarını artırabilecek yüksek riskli durumlarda açığa çıkmasını ve görünürlüğü engellenmesi durumunda ise danışanın bastırılmasına neden olur. Mentorun bu

süreçlerde müdahale etme ve koruma sağlama kararı, danışanın gelecekteki ilerleme fırsatlarını önemli ölçüde artırabilecek veya engelleyebilecek kritik bir karardır. Özetle koruma, danışanın karşılaştığı farklı durumlarda destek sağlamak, kontrolü dışındaki hatalarının sorumluluğunu alıp gerektiğinde tampon görevi görmeyi içerir.

Zorlu Görevler

Zorlu görevler genellikle etkili üst-alt ilişkilerinin karakteristiğidir. Bu fonksiyon danışanın büyümesini ve ilerlemesini teşvik etmek için bilgi ve becerileri genişleten görevler vermektir. Zorlu görevler teknik eğitim ve performans geri bildirimi ile desteklenerek verilen zorlu işlerin danışanın belirli yetkinlikler geliştirmesini ve yönetici rolünde başarıyı deneyimlemesini sağlar. Bu fonksiyon kariyer gelişimi üzerinde doğrudan etkisi bakımından daha sınırlı olmasına rağmen danışanın ilerlemesi için yeterince performans göstermeye hazırlaması açısından kritik öneme sahiptir. Mentor bu süreçte teknik bilgi ve zorlu iş görevleri sağlaması nedeniyle bir tür öğretmen rolüne sahiptir. Zorlu görevler danışan için sadece öğrenme fırsatı sağlamakla kalmaz aynı zamanda mentorun belirli görevlerin sorumluluğundan kurtulmasını da sağlar.

2.2.2.4.2.2. Psikososyal Fonksiyonlar

Psikososyal fonksiyonlar, gelişimsel bir ilişkinin yeterlilik duygusunu, kimlik netliğini ve yönetici rolündeki etkililiğini artıran yönleri içermektedir. Bu fonksiyonlar, rol model olma, kabul ve onay, danışmanlık ve arkadaşlığı içermektedir. Danışan, mentor tarafından psikososyal fonksiyonlar aracılığıyla yetkinlik, etkililik ve öz-değer duygusunun artmasıyla beraber dönüştüğü kişi için destek bulur.

Psikososyal fonksiyonlar hem danışanı hem de mentoru kariyer fonksiyonlarından daha kişisel düzeyde etkilemektedir. Bu fonksiyonların faydaları bir kurumda ya da alanda ilerlemenin ötesine uzanır ve genellikle bireyin yaşamının diğer alanlarına sirayet eder. Kariyer işlevleri daha çok mentorun konumuna ve etkisine bağlıyken, psikososyal fonksiyonlar daha çok ortaya çıkan kişiler arası ilişkinin kalitesine bağlıdır. Bu süreçte oluşan duygusal bağ oldukça önemlidir. Kariyer fonksiyonları bireyin kurum ya da alan ile olan ilişkisini etkilerken, psikososyal fonksiyonlar bireyin kendisini, kurum ya da alan içerisinde ve dışarısında bulunan önemli kişilerle olan ilişkisini de etkilemektedir.

Rol Modellik

Rol modelleme, en çok görülen psikososyal fonksiyondur. Mentorun tutumları, değerleri ve davranışları genç yöneticiye örnek alınması gereken bir model sağlar. Rol modelleme, danışanın başarılı yetkinlik, güven ve net bir profesyonel kimlik elde etmesine yardımcı olan değerli davranış, tutum ve/veya becerilerin sergilenmesi şeklinde özetlenmektedir. Danışan, mentorun kim olabileceğine dair zihninde belirli bir imaj bulundurur. Bu sayede danışan ilerleme sürecinde mentor ile özdeşleşerek kendini mentorun rolünde hayal etme fırsatı sağlamaktadır. Danışan, mevcut ve idealize ettiği benliğin parçalarını mentorda gördüğü ölçüde bir hayranlık ve saygı nesnesine dönüştürme eğiliminde olmaktadır. Bu durum rol model olarak görme sürecini hızlandırmaktadır. Rol model alma sürecinde danışan mentorun bazı yönlerini rol model alırken bazı yönlerini reddettiği karmaşık bir süreç yaşayabilir. Zamanla danışan, mentorun rol model aldığı davranışları bengiliğine katıp diğer yönlerden farklı olmayı seçerek benliğini hayranlık duyulan nesneden ayırır.

Mentor, rol model olarak danışanın yönetim stilini, kişisel değerlerini ve kimliğini şekillendirmede birincil bir araca dönüşür. Danışanı gözlem yoluyla öğrenmeye bu kadar açık kılan şey ise mentora duyulan temel saygı ve hayranlık duyguları olmaktadır. Rol modelleme, oluşan duygusal bağ nedeniyle önemli bir potansiyele sahiptir. İlişkide çoğu zaman aktarımsal duygular gözlemlenir. Bu duygular danışanın mentoru ebeveynlerinden genellikle hemcinsiyle özdeşleştirdiği her iki figüre de aynı sözcükler ve duygular aktardığı gözlemlenirken, mentorun ise danışanı çocuklarına benzetip gelişmesi sürecinden zevk aldığı görülmüştür. Özdeşleşme sürecinde hemcins olan mentorun rol model olarak görülmesi cinsiyetler arası bir gelişimsel ilişkide cinsiyetin sınırlamalarının en çok bu fonksiyonda belirgin olduğunu göstermektedir. Rol modelleme aracılığıyla danışan mentorla özdeşleşerek benliğinin değerli yönlerini keşfederken, mentor ise danışanın benliğindeki dönüşümünü gözlemleyerek benliğinin değerli kısımlarını yeniden keşfeder.

Kabul ve Onay

Kabul ve onay fonksiyonu aracılığıyla hem danışanın hem de mentorun yansıttığı saygıdan ötürü olumlu bir benlik duygusu elde edilir. Danışan yetişkin dünyasında yetkinlik geliştirmeye çabalarken, mentorun kabul ve onayı ile kim olduğu konusunda destek ve teşvik alır. Kabul ve onay fonksiyonu, danışanın kendine güvenini ve benlik imajını güçlendiren sürekli destek sağlarken, mentora saygı ve hayranlık duygularının gelişmesini sağlar.

Dolayısıyla bu gelişimsel ilişki kabul ve onaylanma fonksiyonu aracılığıyla psikolojik beslenme sağlar.

Kabul ve onaylama, danışanın yeni davranışlar denemesini, risk almasını ve dünyayla alışılmadık şekillerde ilişki kurmasına teşvik ederek temel bir güven ile karakterize edilir. Bu temel güven ile öğrenme sürecindeki hataların reddedilme veya acı verici bir onaylanmama ile sonuçlanmayacağına dair kanı oluşur. Ayrıca kabullenme ve onaylama deneyimi yaşayan danışan gelişimsel ilişki bağlamında anlaşmazlık ve çatışmaya girmeye daha isteklidir. Bunun nedeni ise ilişkinin farklılıkları tolere etmesi ve böylece danışanın kendini farklılaştırmasına izin vermesidir. Kabul ve onay görmeyen danışan ise daha uyumlu davranarak mentoru memnun etmek ve kabul görmeye daha fazla enerji harcayarak kim olduğunu ve ne olmak istediği keşfetmek üzerine daha az enerji harcar. Mentor ise kabul ve onaylama fonksiyonu ile yaşlanma ve eskime gerçeğine karşın hala genç bireylere ve kuruluşlara sunabileceği şeyler olduğunu hatırlamasını sağlayan destek ve takdir ile karşılaşır.

Danışmanlık

Danışmanlık fonksiyonu, danışanın belli bir yönetim dünyasında tutarlı ve net bir benlik algısının gelişmesi, kişisel ilgi alanlarını keşfetmesini sağlayan psikososyal bir işlevdir. Danışanı kendisiyle karşı karşıya getiren iç çatışmaları mentor tarafından ele alınır. Danışmanlık fonksiyonu, danışmanın üretken çalışmasının önüne geçen endişeler, korkular ve karasızlıklar hakkında açıkça konuşabileceği bir forum sağlar. Mentor danışanın yaşadığı ikilemleri çözmek amacıyla alternatif bir bakış açısı olarak kişisel deneyimlerini sunar ve geri bildirim, aktif dinleme yoluyla yaşanılan ikilemlerin çözümünü ilerletir. Bu süreç sayesinde danışan kişisel kaygılarıyla daha etkin bir şekilde başa çıkabilmektedir.

Danışmanlık yaparken mentor, danışan için bir sırdaş olur. İlişkide paylaşılanlar hiyerarşik ilişkinin sınırlarının ötesine geçer. Mentor ise sırdaş olarak kendisini yararlı ve üretken hissetmesini sağlayan bir fonksiyonu gerçekleştirir. Bu süreçte mentor, danışanını dinlerken geçmişte yaşadığı benzer ikilemler üzerine yeniden çalışma fırsatı bulur. Kısacası danışmanlık fonksiyonu, kişisel ve mesleki ikilemleri keşfetmek için yararlı ve gizli bir forum sağlayarak her iki bireyin gelişimsel kaygılarını ele almasını sağlayan mükemmel dinleme, güven ve uyum ortamı sağlar. Bu işlev yoluyla oluşturulan ittifak, yabancılaşma ve öz değer kaybını yaratacak güçlere karşı benzersiz bir karşı koyma mekanizması üretir.

Arkadaşlık

Arkadaşlık fonksiyonu, bir iş veya iş dışı deneyimler hakkında karşılıklı hoşlanma, karşılıklı anlayış ve keyifli gayri resmi alışveriş ile sonuçlanan sosyal etkileşim ile karakterize edilir. Bu süreçte günlük iş görevlerinin ötesine geçerek karşılıklı ilgi ve samimiyet sağlayarak o anki iş ortamı dışında deneyim paylaşımı yapılır. Hem mentor hem de danışan iş bağlamındaki deneyimlerini artırdığı için arkadaşlık fonksiyonundan keyif alır. Arkadaşlık fonksiyonu sağladığı sosyal etkileşim ile erken ve orta kariyer yıllarında daha zor görevlerin üzerinde çalışmaya yardımcı olan bir enerji kaynağına dönüşür.

Arkadaşlık fonksiyonu, danışana üst düzey yöneticilerle daha kolay iletişim kurma fırsatı yaratırken, mentor için ise genç ve dinamik yönleriyle iletişim kurmaya, yaşlanma ve demode olma korkularının azalmasına ve canlılık duygusuna neden olur. Tüm bunlara rağmen mentor, arkadaşlık ilişkisinde belli sınırları da korumaya özen göstererek resmi olmayan sosyal etkileşimi iş bağlamına dahil etmeyi tercih eder.

2.2.2.5. Mentorluk ve Özel Yetenekliler

Özel yeteneklilerin eğitiminde kullanılan mentorluk, özel yetenekli bireylerin hız ve ihtiyaçları ile örtüşen, ilgi alanları konusundaki çeşitliliğe hitap eden ve farklılaştırılmış eğitim sunması için kullanılan stratejilerden biridir (Şahin, 2018). Özel yetenekli bireylerde mentorluk, deneyimli bir kişi olan mentorun daha az deneyimli olan danışan arasında öğrenmeyi, gelişmeyi ve nihayetinde danışanda ilerlemeyi teşvik etmek amacı ile karşılıklı güven, gönüllülüğe dayanan, kronolojik olarak istikrarlı ikili bir ilişkidir (Grassinger, Porath ve Ziegler, 2010). Bir başka ifadeyle ise özel yetenekliler için mentorluk, özel eğitsel ihtiyaçlarının okul tarafından karşılanmaması durumunda özel yeteneklilere sunulan özel bir yardım çeşididir (Freeman, 2001).

Özel yetenekli bireylerin IQ seviyeleri sebebiyle yardıma ihtiyaç duymadan her şeyi kendilerinin yapabileceği ile ilgili yanlış kanının tersine mentorluk ilişkisi, yetenekli çocuklara özellikle fayda sağlayabilir. Özel yetenekli çocukların yeteneklerini geliştirmede çok az yardıma ihtiyaç duydukları veya hiç yardıma ihtiyaç duymadıkları yaygın bir yanlışlıktır (Ambrose, Allen ve Huntley, 1994). Torrance (1984) pek çok yetenekli kişinin bir mentora sahip olmadığı için yeteneklerini geliştiremediği ya da yetenekli olduğu alandan vazgeçmek durumunda kaldığını belirtmektedir. Buna ek olarak normal gelişim gösteren öğrenciler kariyer ile ilgi plan yapmaya lise ya da üniversite yıllarında başlarken, özel yetenekli öğrencilerde bu ilgi daha erken yaşlarda başlamakta ve rehberliğe daha fazla ihtiyaç

duymaktadır (Levent, 2016, s. 33). Bundan dolayı mentorluğun özel yetenekli bireylerin potansiyellerini göstermesi ve ilerlemesi açısından kritik öneme sahip olduğu söylenebilir. Örneğin Bloom (1985) çeşitli alanlarda (yüzme, tenis, heykel, piyano, matematik ve moleküler genetik) potansiyelini göstermiş ve mükemmelliğe ulaşmış 120 kişi ile yapmış olduğu görüşmelerde, bu kişilerin hayatlarının erken yaşlarından itibaren bir mentor tarafından denetlenen, bireysel olarak uyarlanmış öğrenme ortamlarında büyüdükleri görülmüştür.

Mentorların özel yetenekli bireylerle ilişkilerine bakıldığında ise mentorun, mentorluk sürecinde özel yetenekli bireylerle çalışmaya açık olması ve özel ihtiyaçlarına duyarlı olması gerekmektedir (Schatz, 1999). Ayrıca mentor, mentorluk süreci boyunca danışanını hem teşvik etmeli hem de destek sunmalı ve en önemlisi de mentorluk sürecine güçlü bir bağlılığı olmalıdır (Bisland, 2001). Mentorlar, mentorluk sürecinde ise danışanına öğretmen, uzman, rehber, danışan, arkadaş ve rol model gibi çoklu rolleri üstlenmeye istekli olması gerekmektedir (Clasen ve Clasen, 2003). Bunlara ek olarak mentor, duygusal olarak olgun olup danışanın hatalarını paylaşabilmeli, dinleyebilmeli, önemsemeli, teşvik edebilmeli ve kabul etmelidir. Mentorun bu davranış biçimleri özellikle mükemmel olması gerektiği konusunda baskı yapılan özel yetenekli bireylerin bazıları için oldukça önemlidir (Freeman, 2001).

Mentorluk uygulamalarının özel yetenekli bireyler üzerindeki etkilerine bakıldığında, mentorluk sürecinin danışanın iletişim becerilerini desteklediği görülürken (Şahin, 2020, s. 137), danışmanın da ideal mentoru iletişim ve geri bildirim ile eşleştirdiği görülmektedir (Rose, 2003 s. 479). Buna ek olarak birçok araştırmada mentorluğun özel yetenekli bireylerin yaratıcılıklarının, motivasyon düzeylerinin ve çalışma becerilerinin gelişmesini desteklediğini belirtmektedir (VanTassel-Baska, Landau ve Olszewski, 1984; Clasen ve Clasen, 2003; Greene, 2003). Beck (1989)'ın mentorluk programına katılan özel yetenekli bireyler ile yaptığı çalışmada, katılımcıların kariyer seçeneklerini keşfetmesine, karar vermesine yardımcı olduğu, risk almalarına, bağımsız çalışmalarına, teknik becerilerden yararlanmalarına, iş bulmalarına yardımcı olan bağlantılar kurmalarına yardımcı olduğu görülmüştür. Özel yetenekli öğrencilerin mentorları, özel yeteneklilerin özellikle kariyer gelişimi alanında en fazla etkiye sahiptir. (Eby ve diğerleri, 2007). Buna ek olarak mentorlar kariyer planlama ve karar verme süreçlerinin dışında sosyal etkileşimler gibi hayatın çeşitli alanlarında danışanına rehberlik ve destek sağlamaktadır. Bu sosyal etkileşimler boş zaman etkinlikleri, kişisel kaygılar olan akran ilişkileri, ebeveyn ilişkilerini kapsayabilmektedir (Eby ve diğerleri, 2007, s. 15). Ayrıca mentorlar, danışanları ile sürdürdükleri etkinliklerde kendi değer, tutum ve davranışları ile onları etkilemekte, kurdukları güvene dayalı ilişki ile danışanın kişilerarası

ilişkilerini (aile, kardeş, akran) dolaylı olarak geliştirmektedir (Şahin, 2020, s.137). Bunlara ek olarak mentorlar ebeveynlik rolünü de sergileyerek hem ebeveyn hem de mentor rolü ile danışanlara daha fazla fayda sağlamaktadır. Burada mentorlar ebeveynlerin yerine geçmekten ziyade ebeveynleri tamamlayıcı rol üstlenmektedirler (Darling, Hamilton, Shaver, 2003). Mentorların ebeveynleri tamamlayıcı rol oynamasına benzer şekilde ebeveynlerin de çocukluğun ilk evrelerinde çocuğun bir tür mentoru görevi gördüğü söylenebilir. Bowlby (1982, 1988) bağlanma kuramı ile anne çocuk ilişkisi üzerine yapmış olduğu çalışmasında, deneyimli bir yetişkin olan annenin daha deneyimsiz olan çocuğuna hayatta rehberlik etmesi ve desteklemesi bu duruma kanıt olarak gösterilebilir.

2.3. Özel Yeteneklilerin Ebeveynleri

2.3.1. Özel Yeteneklilerin Ebeveynlerinin Özellikleri

Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin özelliklerine bakıldığında, genellikle iki ebeveynli ailelerden oluştukları, anne ve baba yaşlarının ortalamadan daha yüksek olup en az üniversite düzeyinde eğitim aldıkları görülmektedir (Olszewski, Kulieke ve Buescher, 1987). Türkiye'de özel yetenekli çocukların eğitiminde aile ortamının demografik değişkenlere göre incelendiği araştırma sonucuna bakıldığında da ebeveynlerin %58'inin yüksek öğrenime sahip, iyi eğitimli kişiler olduğu görülmektedir (Özgen, 2019).

Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler, çocuğunun yaşıtlarından birçok açıdan farklı olmasından dolayı normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynlere göre daha fazla zorluk yaşadıkları söylenebilir. Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler, çocuğunun yeteneğini geliştirmek amacıyla bu süreçlerde çocuklarının ihtiyaçlarına uygun kaynakları araştırmak ve sunmak gibi büyük sorumluluklar üstlenmektedir (Çalışkan, 2017). Özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının spor ve sanat alanlarında yeteneklerinin gelişmesine yardımcı olacak öğretmenler ve antrenörler bulmak için büyük çaba sarf edip çocuklarının ders almasını ve yarışmalara katılmasını sağlamak amacıyla zaman ve mali kaynaklarını harcamaktadırlar (Witte, Kierwa, Kason ve Perry, 2015). Ayrıca özel yetenekli çocuklar ilgilendiği spor ve sanat alanlarında performanslarını sergilerken ebeveynlerinin koç olarak sürece dahil olduklarını ve çocuklarının kendi yerel okullarında ve topluluklarında spor etkinliklerine katılmaları için fırsatlar yarattıkları görülmüştür (Kiewra ve Witte, 2018). Bunlar ek olarak özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerinin, duygusal ve finansal destekten daha çok yüksek standartlar belirleme eğiliminde oldukları görülmektedir (Winner, 1996, akt; Al-Shabatat ve diğerleri, 2009). Ayrıca özel yeteneğe sahip ebeveynler, çocuklarını meydan okumaya, daha yüksek

başarı seviyeleri için çaba göstermeye ve performanslarının başarısını değerlendirmeye teşvik etmektedirler (Bloom, 1985).

Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler çocuklarının yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri doğrultusunda çeşitli uyanlar sunarak ilgileri doğrultusunda desteklemektedir (Silverman, 2010). Campbell ve Verna (2007)'nın yapmış olduğu çalışmada, ebeveynlerin akademik ev ortamı sağlayarak çocuklarda merak uyandırdığını, akademik ilgilerinin peşinden gitmelerini sağladığını ve aynı zamanda daha yüksek başarı seviyelerine sahip olmalarına yol açan olumlu davranışlar, tutumlar, inançlar ve değerler ürettikleri görülmektedir. Buna ek olarak ebeveynlerin, çocuklarına ödev yapması için zaman ayırması, notlarını sorması, okul etkinliklerine katılması gibi tutumlarının çocuğun akademik başarısına yardımcı olduğu belirtilmiştir (Wigfield ve diğerleri, 2006). Özel yetenekli çocukların ebeveynleri, evde kitaplar, sanat malzemeleri, müzik aletleri bulundurarak, tiyatro ve diğer medya ve kültürel etkinlikler yoluyla yaratıcı faaliyetlere maruz bırakılarak ve oyuna teşvik ederek çocukların yalnız kaldıkları zamanı verimli kullanmalarını sağlayarak yeteneklerini keşfetmelerine ve geliştirmelerine fırsat sunmaktadırlar (Olszewski- Kubilius, 2018). Bu konuda Sternberg (2006) küçük yaş grubu özel yeteneklilerin ebeveynlerinin, normal gelişim gösteren aynı yaş çocuğa sahip ebeveynlerden daha fazla okumak, oyun oynamak, şiir ve şarkı uydurmak, ilginç yerlere gitmek gibi önemli etkinliklere katıldıklarını belirtmektedir. Benzer bir şekilde başka bir araştırmada da özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocukları ile zaman geçirdikleri, oyun oynayabildikleri, okuma konusunda örnek oldukları, üst-bilişsel düşünme ve bağımsız problem çözme becerisi ile tanıştırdıkları, çocuk merkezli ilişkilerde bulundukları ve dillerini zenginleştirici bir çevre sundukları görülmektedir (Moon, 2004). Bu araştırmalara ek olarak özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin ev içerisinde ya da dışında oluşturdukları çevre, sundukları destek faaliyetleri ile çocuklarının başarısını artırdığını ortaya koyan birçok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalarda, özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarına evde çalışmaları için materyal ve destek sağlayarak, yetenek alanında bağımsız çalışmayı teşvik ederek, ev ödevlerine yardımcı olarak, televizyon izlemeyi sınırlandırarak, özel yetenekli olma durumu ile ilgili savunuculuk yaparak ve okul dışında yetenek geliştirme fırsatları arayarak başarılarını olumlu yönde etkilenmektedirler (Albert, 1978, 1980; Bloom, 1985; Freeman, 1979; Garces-Bacsal, 2013; Garn ve diğerleri, 2010; Wu, 2008).

Ev içerisinde ve dışında sunulan çevre ve destek kaynaklar çocuğun başarısını artırırken aynı zamanda ebeveynlerin inanç ve değerlerini aktarılmasına yarayan araçlar olmaktadır. Olszewski-Kubilius (2018)'a göre özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler

çocuklarının kişisel, karakteristik özellikleri, sahip olacağı değerler ve alışkanlıkların aktarılmasında önemli bir etkiye sahiptirler. Özel yetenekli çocukların ebeveynleri, evde eğitim materyalleri sağlayarak, yetenek geliştirme faaliyetlerine, eğitimlerine ve uygulamalarına katılımı sağlamak için aile programlarını düzenleyerek, doğrudan öğretim yaparak, mali kaynaklarını çocuğun etkinlikleri etrafında merkezileştirerek ve dersler konusunda koçluk yaparak çocuklarına inançlarını ve değerlerini üstü kapalı olarak aktarmaktadırlar (Kierwa ve Witte, 2015; Witte ve diğerleri, 2015).

Özel yetenekli çocukların ebeveynleri çocuklarının başarısını ve yeteneğini desteklerken sadece yetenekli olduğu alanda gelişmesi için uygun çevre sunma, maddi olarak desteklemenin dışında psikolojik ve sosyal yönlerden de desteklemektedir. Özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocukların evde verimli bir şekilde meşgul olmaları için onların ilgi alanlarını desteklerken dışsal ödüller ve cezalar yerine göreve yönelik içsel motivasyon stratejisi olarak merakı ve göreve bağlılığı kullanmaktadırlar (Gottfried ve Gottfried, 2004; Garn, Matthews ve Jolly, 2010). Özel yetenekli çocukların ebeveynleri çocuklarına duygusal koçluk ve destek görevi göstererek, yenilgi ve hayal kırıklığı yaratan performansları karşısında bu durumu büyüme ve gelişme fırsatı olarak görüp, çocuklarının bu bakış açısıyla meseleyi yeniden çerçevelendirmelerine yardımcı olarak katılım ve motivasyonlarını sürdürmelerini sağlamaktadırlar (Kierwa ve Witte, 2015; Witte ve diğerleri, 2015). Benzer şekilde ebeveynler, çocuklarının karşılaştığı stres ve zorluk karşısında iniş ve çıkışların olabileceğini, bu durumun büyüme ve gelişmeleri için bir fırsat olduğunu çocuklarına aktararak, çocuklarının başa çıkma becerilerinin ve psikolojik dayanıklılığının gelişmesini, stres ve zorluk karşısında pes etmemelerini sağlayabilmektedirler (Olszewski- Kubilius, 2018). Bunlara ek olarak özel yetenekli çocukların ailelerinin uyum düzeyinin yüksek olmasının yanı sıra yüksek düzeyde plan, organizasyon ve gerektiğinde esnek ve uyarlanabilir aile kuralların olduğu görülmüştür (Olszewski- Kubilius, 2018; Olszewski- Kubilius, Lee ve Thomson, 2014; Taylor, 1998). Ayrıca ebeveynler, özel yetenekli çocuklarının ders dışı tamamlayıcı faaliyetlere katılımını yönetmenin ve desteklemenin bir yolu olarak daha fazla kural koyup daha fazla organizasyon dayatabilmektedirler (Olszewski- Kubilius, 2018).

2.3.2. Özel Yeteneklilerin Ebeveynlerinin Ebeveynlik Tutumları

Ebeveyn tutumları, çocukların kişiliği ve yeteneğinin gelişiminde, çevresi ile etkileşiminde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Ebeveyn tutumları ile ilgili yapılan birçok araştırmada Baumrind (1966)'in tanımladığı ebeveyn tutumlarının kullanıldığı söylenebilir. Baumrind (1966), ebeveynlik tutumları teorisiyle dikkat çekilmiştir ve üç ana

ebeveynlik tutumu belirlemiştir. Bunlar; özerk tutum (yetkin), ihmalkâr tutum (izin verici) ve otoriter tutum (yetkeci) tutumdur.

İzin verici ebeveyn, çocuğun dürtülerine, arzularına ve eylemlerine karşı cezasız, kabul edici ve olumlu bir şekilde davranır. Bu ebeveynler aynı zamanda kararlar hakkında çocuğa danışır ve aile kurallarını açıklar ve çocuktan ev sorumluluğu ve düzenli davranış için çok az talepte bulunur. Çocuğun kendi faaliyetlerini düzenlemesine izin verilir ve dışarıdan tanımlanmış standartlara uyması teşvik edilmez.

Otoriter ebeveyn, çocuğun davranış ve tutumlarını belirli bir davranış standardına göre şekillendiren, kontrol eden ve değerlendiren kişidir. Bu standartlar genellikle mutlak, teolojik olarak motive edilmiş ve daha yüksek bir otorite tarafından formüle edilmiştir. İtaat değerlidir ve cezalandırıcıdır, çocuğun davranışını engellemek için güçlü önlemler kullanılır. Çocuğun özerkliği kısıtlanır, ev sorumlulukları saygıyı aşılamak için kullanılır ve çalışma ve düzen duygusuna değer verilir ve korunur. Konularda çocuğa danışılmaz ve ebeveynin sözü genellikle nihaidir.

Yetkili ebeveyn, çocuğun faaliyetlerini ancak rasyonel, sorun odaklı bir şekilde yönlendirir. Çocuk sözlü olarak katılmaya teşvik edilir. Politikalar açıklanır ve çocuktan itiraz varsa bu itirazlar tartışılır. Özerklik, öz irade ve disiplinli uyum değerlidir. Sıkı kontrol uygulansa da çocuk kısıtlanmaz ve çocuğun bireysel çıkarları tanınır ve değer verilir. Bireyin bağımsızlığı ve bireyselliği desteklenir, sürekli keşfetmeye ve deneme yanılma yoluyla öğrenmeye teşvik edilir.

Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin tutumlarına bakıldığında, Afat (2013) ‘ın özel yeteneklilerde zekanın yordayıcısı olarak ebeveyn tutumları ile ilgili yapmış olduğu çalışmada, ebeveyn tutumlarının zekayı yordadığı belirlenmiştir. Ebeveyn tutumlarından aşırı korumacı ebeveyn tutumunun ve onu takip eden demokratik (yetkin) ebeveyn tutumunun zekayı yordadığı bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları arasında diğer dikkat çeken sonuç ise destekleyici ebeveyn ortamında büyüyen özel yetenekli çocukların daha başarılı oldukları, potansiyellerini geliştirdikleri, yeni deneyimlere ve öğrenmelere açık olduğu tespit edilmiştir. Bir başka çalışmada ise özel yeteneklilerin ebeveynlerinin kendi ebeveyn tutumlarına dair algılarının izin verici-hoşgörülü ve demokratik (yetkin) tutum olduğu görülmüştür (Özgen, 2019). Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin tutumları ile ilgili uluslararası çalışmalara bakıldığında benzer bir şekilde literatürde demokratik (yetkin) ebeveyn tutumu sergiledikleri ve evlerinin çocuk merkezli olma eğiliminde olduğu belirtilmiştir (Bloom, 1985; Borland,

Schnur ve Wright, 2000; Chan, 2005; Dwairy, 2004; Olszewski-Kubilius, 2016; Pilarinos ve Solomon, 2017; Olszewski- Kubilius, 2018). Buna ek olarak yetkin ebeveyn tutumunun özel yetenekli çocuklar üzerinde daha yüksek IQ puanları ve daha yüksek sosyal yeterlilik ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Rudasill, Adelson, Callahan, Houlihan ve Keizer, 2013; Olszewski-Kubilius, 2016; Olszewski-Kubilius, Lee ve Thomson, 2014). Yetkili ebeveynlik tutumu, çocukları akıl yürütme ve açık iletişime teşvik ettiği, yüksek başarı beklentilerini tutarlı ve adil disiplin ile birleştirdiği için diğer ebeveynlik tutumlarına kıyasla en uygun ebeveyn tutumu kabul edilmektedir (Olszewski- Kubilius, 2018).

2.3.4. Ebeveynlik ve Mentorluk İlişkisi

Özel yeteneğe sahip çocuğu olan ebeveynlerin, erken yaşlardan itibaren çocukları ile iletişimde çocuklarının yeteneklerini, ilgilerini, kişisel özelliklerini fark etmeleri ve bu doğrultuda yönlendirmeleri açısından ilk mentorları oldukları söylenebilir. Bu konuda Bowlby (1982, 1988)'nin anne-çocuk ilişkisine odaklanan bağlanma kuramı, deneyimli bir yetişkinin (bir ebeveyn) deneyimsiz bir kişiye (bir çocuğa) hayatta rehberlik etmesi ve onu desteklemesi örnek olarak verilebilir. Bu kuramda anne ve çocuk arasında bağlanma sürecinde çocuk, güven duygusunu, annesinin büyümesine rehberlik ettiğini, koruduğunu ve desteklediğini hissettiğinde gelişmektedir. Benzer şekilde mentor ile danışan arasındaki ilişkinin gelişmesi ve mentorluk sürecinin başlaması için güven ve bağlılık ilişkisi mentorluğun gerçekleşmesi için temel bir gerekliliktir (Gallimore ve diğerleri, 1992). Bağlanma kuramı bu açıdan mentorun danışanı ile güven ilişkisi kurması, geri bildirim ve olumlu benlik kavramı geliştirmesinin incelendiği çalışmalarda teorik çerçeve olarak kullanılmaktadır (Goldner ve Scharf, 2014; Poteat, Shockley ve Allen, 2015). Yapılan bu araştırmaların bulgularına bakıldığında Goldner ve Scharf (2014) mentorluk ilişkisinde bağlanmanın danışanda daha yüksek benlik kavramına ve daha az yalnızlığa yol açtığını ifade ederken, Poteat, Shockley ve Allen (2015) ise mentorla kurulan güvenli bağlanmanın danışanda endişe duygularını ortadan kaldırdığını belirtmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak, annenin erken çocukluk sürecinde çocuğuna mentorluk yaparak kurduğu güven ilişkisinin çocuğun farklı bir mentor ile daha kolay ilişki kurmasına yardımcı olabileceği söylenebilir. Bu durumu destekleyecek bir başka çalışma ise yüksek başarı gösteren özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin ve çocukları ile arasında güçlü özdeşleşme, yakın ve uyumlu bir ilişkiye ek olarak beklenmedik durum ya da stres koşullarına uyum sağlama yetenekleri bulunmaktadır (Olszewski-Kubilius, 2016, 2018; Olszewski-Kubilius ve diğerleri, 2014). Ebeveynlerle kurulan bu uyum ilişkisinin çocuğun

ebeveynler dışındaki yetişkinler ile daha iyi sosyal ve duygusal uyum ve daha yüksek sosyal beceriler ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Olszewski-Kubilius ve diğerleri, 2014).

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin, çocukların yetenek gelişiminde etkili olduğunu ortaya koyan bir başka araştırmacı Bloom (1985) çeşitli alanlarda (yüzücü, matematikçi, piyanist, heykeltraş vb.) yetenekli ve yaratıcı bireylerin yaşamları boyunca becerilerini nasıl geliştirildikleri ile ilgili hem kendileri hem de ebeveynleri ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu çalışmanın sonucunda Bloom bireylerin yeteneklerini beslemede ebeveynlerin rolünün oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Özel yetenekli çocuklarının ilk öğretmeni olan ebeveynlerin, çocuklarının yetenek alanları ile erken tanışmalarını sağladığını, çocuk merkezli olduklarını ve yeteneklerinin gelişimini desteklemek için çaba sarf ettiklerini ifade etmektedir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına, meydan okumayı, daha yüksek başarı seviyeleri için çaba göstermeleri ve performanslarının başarısını değerlendirmeleri için destek sundukları görülmüştür. Bunlara ek olarak Csikszentmihalyi, Rathunde ve Whâlen (1993), özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerinin gelişmesinde en iyi ortamın destekleyici ebeveynler tarafından sağlandığını belirtmektedir. Benzer şekilde birçok araştırmacı özel yetenekli çocukların yetenek ve potansiyellerinin gelişiminde ebeveynlerin önemli bir role sahip olduğunu ifade etmektedir (Bloom, 1985; Csikszentmihalyi, Rathunde ve Whâlen, 1993; Olszewski-Kubilius, 2000; Piirto, 1999; Smutny, 1998; Sowa ve May, 1997; Subotnik, Olszewski-Kubilius ve Arnold, 2003). Buna ek olarak özellikle özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin, çocukların sosyal ve duygusal gelişiminde birinci ve belki de en önemli etkiye sahip oldukları belirtilmiştir (Monks ve Mason, 1993).

Özel yetenekli çocukların ebeveynleri çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde çeşitli roller üstlenirler. Olszewski-Kubilius (2018) yetenek gelişiminde ailenin rolünü anlattığı çalışmada çocuğun potansiyelinin gelişimde oynadığı rolleri ifade etmektedir.

Özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının potansiyelini yaratıcı üretkenliğe dönüştürme sürecinde belli roller edinirler bunlar;

- Ebeveynler, spor, müzik, sanat, matematik vb. gibi çeşitli yetenek alanlarıyla, aile etkinliklerinin ve aile yaşamının bir parçası olarak, oyun ve eğlenceli yollarla (başlangıçta çok yargılayıcı olmadan) ilk kez çocuklarını tanıştırır.
- Ebeveynler, müzeler, aile gezileri, topluluk programları aracılığıyla zenginleşme, çeşitli alanlara maruz kalma, gösterilen ilgi alanlarından yararlanma fırsatları ararlar.
- Ebeveynler, çocukların sürekli ilgi ve motivasyonu gözlemler ve destekler.

- Ebeveynler, mümkün ve uygun olduğunda göreve ilişkin içsel (zevk, merak, katılım) ve göreve yönelik dışsal motivasyonel (ödüller, cezalar, teşvikler) stratejiler kullanır.
- Ebeveynler, büyüme ve gelişmenin önemini geliştirmek için çabasının rolünü vurgulayarak çocuklara sözel tepkiler verir.
- Ebeveynler, başlangıçta yetenek alanından zevk almayı vurgulayan öğretmenler ararlar.

Özel yetenekli çocuklarının ebeveynlerinin, yeteneği uzmanlığa dönüştürme aşamasında edindiği roller ise;

- Ebeveynler, öğretmenlerin çocukların yeterlilikleri ve teknik becerilerini geliştirebileceklerinden çok daha fazlasını sağlar.
- Ebeveynler, dersleri ve uygulamaları denetler, öğretmenler ve koçlarla bağlantı kurar, çocuk ve yetişkin öğretmenler arasındaki bağlantıyı sağlar.
- Ebeveynler, çocuklarının yetenek alanlarında ilerlemesini engelleyebilecek zor zamanlarda duygusal destek sağlayarak aksilikler konusunda çocuklara koçluk yapar.
- Ebeveynler, yetenek gelişimini desteklemek için çocuğun sosyal ağını oluşturur; oyun günleri, sosyal fırsatlar, özel programlar aracılığıyla çocuğu benzer ilgi alanlarına sahip diğer akranlarıyla birleştirir, akran ilişkilerini aktif olarak yönetir ve kurar.
- Ebeveynler, en iyi öğretmenler, ilgili fırsatlar vb. hakkında bilgi almak için yetenek alanında yer alan diğer kişilerle kendi sosyal ağlarını genişletir.
- Ebeveynler, çocuğun ilerlemesi ve gelişimi ile ilgili olarak öğretmenlerden görüş ister, ek test/değerlendirme, hızlandırma, zenginleştirme gibi çocuk için daha fazla hizmete erişir.
- Ebeveynler, çocukların ilgi alanlarını ve motivasyonu tanımlamak ve birleştirmek için farklı alanları ve etkinlikleri örnekleyerek bir dereceye kadar "uğraşmaya" devam etmelerine izin verir.
- Ebeveynler, yetenek geliştirme faaliyetlerine odaklanmayı sürdüren başa çıkma stratejileri geliştirmek için çocuğun stres seviyesini izler.
- Ebeveynler, çocuğun programını, okulunu, uygulamalarını ve diğer aktivitelerini yetenek gelişimini artırmak için yeterli zaman sağlayarak ve aynı zamanda zihinsel sağlığı destekleyen bir karışım sağlayacak şekilde düzenlemede rol oynarlar.
- Ebeveynler, yetenekli çocuğu ve yetenek geliştirme faaliyetlerini desteklemek için aile hayatını makul bir şekilde düzenler.
- Ebeveynler, gerekirse yetenek alanına odaklanmak ve çocuğu savunmak için okul programını değiştirir.

- Ebeveynler, kendi çalışmaları aracılığıyla çocuklarına, öğrenme sevgisini, engellerle ve aksiliklerle nasıl başa çıkılacağını, sebat ve motivasyonu gösterir.
- Ebeveynler, yetenek gelişimi için ek fırsatlar olan okul dışı programlar, yarışmalar, çekişmeler vb. etkinliklere katılmalarını sağlarlar.
- Ebeveynler, çocuğun gelişen kimliğini yetenek alanıyla pekiştirir.

Özel yetenekli çocuklarının ebeveynlerinin, uzmanlığı bilimsel üretkenliğe veya sanata dönüştürme aşamasında edindiği roller ise;

- Ebeveynler çocuğun başarısından zevk alır.
- Ebeveynler, özellikle zor zamanlarda, aksiliklerde, geçişlerde çocuğunu duygusal olarak desteklemeye devam eder.
- Ebeveynler, staj veya ücretsiz çalışma gerektiren durumlar karşısında bu tür fırsatları oluşturmak ve bunlara erişmek için çocuğunu destekler ve mümkünse finansal kaynaklar konusunda yardımcı olurlar.

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocukların yeteneklerinin gelişmesinde oynadığı rollere ve özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin özelliklerine bakıldığında, mentorların göstermiş olduğu fonksiyonlar ile benzerlikler gösterdiği söylenebilir. Kram (1980, 1983)'ın belirlemiş olduğu mentorluk fonksiyonlarına bakıldığında kariyer fonksiyonları; koçluk, sponsorluk, koruma ve zorlayıcı görevler verme, ortaya çıkarma-görünür kılma fonksiyonları ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerinin gelişimini destekleyen rolleri ve özellikleri ile benzerlik içermektedir. Özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının ilgi alanlarında uzmanlar ile bağlantı kurarak çocuklarının yeteneklerini görünür kılacağı ve geliştireceği dersler almasını ya da yarışmalara katılmasını sağlayarak, ilgi alanlarında koçluk yaparak, akademik meraklarını teşvik ederek, meydan okumaya ve çabalamaya yönlendirerek, ilgi alanlarını keşfetmeleri için uygun çevreyi sağlayarak yetenek gelişimlerini desteklemektedirler (Bloom, 1985; Campbell ve Verna, 2007; Wigfield ve diğerleri, 2014; Witte ve diğerleri, 2015; Kiewra ve Witte, 2018; Olszewski- Kubilius, 2018). Ebeveynlerin bu rolleri ve özellikleri, kariyer fonksiyonlarında mentorun danışanının yeteneğini görünür kılmak için toplantılara, etkinliklere dahil etmesi, bağlantılar kurarak ilerlemesini sağlaması, işin inceliklerini öğrenmek için koçluk yapması, gelişmesi için zorlayıcı görevler vermesi ile ortak davranış ve tutumlar içerdiği söylenebilir. Benzer şekilde Kram (1980, 1983)'ın mentorluk fonksiyonlarından psikososyal fonksiyonlar olan rol model olma, danışmanlık, arkadaşlık ve kabul ve onay fonksiyonları, özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin yetenek geliştirme sürecinde sergiledikleri roller ve özellikler ile benzerlikler

içermektedir. Özel yetenekli çocuklarının ebeveynleri, içsel ve dışsal motivasyon stratejileri kullanarak merak ve göreve bağlılığı sağlamak, yenilgi, hayal kırıklığı, stres, zorluklar karşısında bu süreci büyüme ve gelişme için fırsat olduğunu kabul ederek, danışmanlık yaparak, başa çıkma becerilerini, motivasyonlarını artırarak, uyumlu bir iletişim kurarak, inanç ve değerlerini aktararak yetenek gelişimini desteklemektedirler (Gottfried ve Gottfried, 2004; Garn, Matthews, ve Jolly, 2010; Kierwa ve Witte, 2015; Witte, Kierwa, Kason ve Perry, 2015; Olszewski- Kubilius ve diğerleri, 2014; Olszewski- Kubilius, 2018). Ebeveynlerin bu rolleri ve özellikleri, psikososyal fonksiyonlarda mentorun, danışanının karşılaştığı stres, korku, kararsızlık gibi zor durumlarda danışmanlık yapması, danışanına yaptıkları ve kim olduğu konusunda kabul ve onay sunması, tutumları, değerleri konusunda rol model olması ve ilgi ve samimiyet ile iletişim kurması ile ortak davranış ve tutumlar içerdiği söylenebilir.

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin, çocukların yetenek gelişimi üzerinde etkileri olduğunu ve mentorluk fonksiyonları ile benzerliklerinin olduğu söylenebilir. Fakat özel yetenekli çocukların yetenek gelişiminde ebeveynlerin etkili olmasının nedeninin sosyal sermaye ile ilişkisi göz ardı edilmemelidir. Yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynler, eğitim ve kariyer yolları gibi konularda üstü kapalı bilgileri çocukları ile paylaşmaktadır (Giancola ve Kahlenberg, 2016). Bu durum sadece ebeveynlerin eğitim durumu ile sınırlı kalmayıp, önceki nesillerin geçmiş başarılarının bir nesilden diğerine aktarılmasını sağlayan değerler ve mesajların yanı sıra, eğitsel (yüksek öğrenim hakkında bilgi ve deneyim), sosyal (sosyal konum, sosyal bağlantılar), mali kaynakların veya varlıkların birikimi söz konusudur (Bourdieu ve Passeron, 2022). Bunlara ek olarak müfredat dışı etkinlikler, özel programlar ve evde resmi olmayan öğrenim için dersler ve materyaller gibi birbirini takip eden kaynakların sunulması, ebeveynlerin istikrarlı nesillerin aktardığı sosyal sermaye ile yetenek geliştirmede harcanabilecek daha fazla miktarda kullanılabilir kaynağa (yani zaman ve para) sahip olmalarından kaynaklanmaktadır (Olszewski-Kubilius ve Corwith, 2017). Bu konuda yapılan benzer çalışmada, ebeveynlerin çocuklarına sağladığı müfredat dışı etkinliklere katılım, daha yüksek test puanları ve eğitim kazanımının yanı sıra mentorlara, koçlara, öğretmenlere ve akademik yönelimli akranlara erişimleri artan sosyal sermaye ile ilişkilidir (Snellman, Silva, Frederick ve Putnam, 2015).

2.4. İlgili Araştırmalar

2.4.1. Özel Yeteneklilerin Ebeveynleri ile İlgili Yapılan Uluslararası Araştırmalar

Campbella ve Verna (2007) yaptıkları çalışmada çocukların yeteneklerinin gelişimde etkili ebeveynliği neyin sağladığı sorusuna cevap aramaktadır. Yapılan çalışma nitel ve nicel

araştırma yöntemleri kullanılarak karma yöntem ile yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcılarına bakıldığında farklı kültürlerde, Afrikalı Amerikalı ebeveynlerden 156, Latin ebeveynlerden 95 ve Koreli Amerikalı ebeveynlerden 128 kişi olmak üzere toplam 502 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında etkili ebeveynliği oluşturan şeyin olumlu bir akademik ev ikliminin oluşturulması olduğunu ve akademik ev ortamının oluşturulmasının çocuklarda merak uyandırdığını ve çocuğu akademik ilgilerinin peşinden gitmeye teşvik ettiği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda, çocukların daha yüksek başarı seviyelerine sahip olmalarına yol açan olumlu davranışlar, tutumlar, inançlar ve değerler ürettiği de görülmüştür. Bu durumun özellikle akademik ev ikliminin okulun akademik iklimiyle uyumlu olduğunda geçerli olduğu görülmüştür.

Olszewski-Kubilius, Lee, Thomson (2014) yaptıkları çalışmada aile ortamı ile özel yetenekli öğrencilerin sosyal yetkinliği arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Özel yetenekli öğrenciler ve anne ya da baba olan ebeveynler ile yapılan çalışmada veriler çevrimiçi anket ile toplanmıştır. Sonuçlara bakıldığında öğrencilerin ailelerine ilişkin değerlendirmeleri, kişilerarası yeteneklerinin ve akran ilişkilerinin iyi yordayıcısı olarak bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin sosyal yeterlilikleri ile ailelerin işlevsel yönlerine ilişkin değerlendirmeleri arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Sosyal olarak yetenekli öğrenciler ailelerinin özelliklerini daha yüksek puanlarken, sosyal olarak daha az yetenekli olan öğrenciler ailelerinden daha fazla ayrılma, iç içe geçme ve kaos algıladıkları belirlenmiştir. Sonuç olarak sevgi dolu, destekleyici ve saygılı aile ortamlarının özel yetenekli bireyler için kişilerarası becerilerin ve yetkinliklerin, akran ilişkilerinin gelişimi için önemli olduğu bulunmuştur.

Kiewra ve Witte (2015) yaptıkları çalışmada başarılı dört sporcusunun ebeveynlerinin çocuklarının yeteneklerinin gelişimindeki rolüne odaklanmaktadır. Bu doğrultuda nitel bir araştırma yürütülerek yetenekli dört sporcunun yetenek gelişimlerine rehberlik etmekten sorumlu birincil kişi anneleri olduğu tespit edildikten sonra dört anne ile iletişime geçilmiş ve görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında ebeveynlerin çocuklarının yetenek gelişiminin her alanında etkili olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin çocuklarının erken eğitimi için en uygun ortamı sağladıkları, kızlarına koçluk yaptıkları ve diğer seçkin koçları görevlendirip uygulamaları izledikleri, lojistik konuları ele aldıkları ve çocuklarının psikolojik sağlığını korudukları görülmüştür.

Witte, Kiewra, Kasson ve Perry (2015) çeşitli alanlarda ulusal veya dünya standartlarında başarı elde eden 24 çocuğun ebeveynleri, ölçüt örnekleme kullanılarak seçilmiş ve nitel araştırma yöntemi kullanılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın

sonuçlarına bakıldığında ebeveynler ile yapılan görüşmeler sonucunda, ebeveynlerin çocuklarına erken yaşlardan itibaren güçlü bir temel oluşturup, ebeveynler için zaten tanıdık ve önemli olan yetenek alanlarıyla gelişigüzel bir şekilde çocuklarını tanıştırdıkları görülmüştür. Buna ek olarak çocuklarının ilgi alanlarını ve doğal yeteneklerini fark edip bu konuda destek sunmuşlardır. Yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarına ilk koçluğu sağlasalar da daha sonrasında çocuklarının yeteneklerinin gelişmesinde seçkin koçlar tuttukları görülmüştür. Ebeveynler, koçların çocuklarının yeteneklerinin gelişimine dahil olması ile süreçten ayrılmayıp, çocuklarının yetenek eğitimine dahil olmaya devam etmişlerdir. Yetenekli çocukların ebeveynlerine bakıldığında ebeveynlerin de çok başarılı oldukları ve çocuklarına çalışma etiğini aşılayıp model oldukları görülmüştür. Buna ek olarak ebeveynler gerektiğinde çocuklarına motivasyon desteği sağladıkları, dinlenme dönemleri sundukları ve duygusal sağlığın önemini kabul ederek çocuklarını olumlu tutmak için çabaladıkları görülmüştür.

Pawilen (2018) özel yeteneklilerin entelektüel becerilerini, olağanüstü yeteneklerini ve liderlik yeteneklerini besleyen ev ortamının, sosyal-duyusal, entelektüel ve fiziki ortamın bir tanımını sağlamak amacıyla nitel bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonuçlarına baktığımızda sevgi dolu, destekleyici ebeveynler ve eşit seviyede sevgi dolu ve destekleyici kardeşlerin özel yetenekli bireylerin yeteneklerini besleyen bir kaynak olarak görüldüğü belirlenmiştir. Bu durum bireylerin özsaygısını, sosyal yeterliliklerini, entelektüel yeterliliklerini, olumlu davranışlarını ve yüksek motivasyonlarının gelişimini sağlamıştır. Ayrıca bu bireylerin anneleri ile yakın bir ilişkisinin olduğu ve akademik yolculuklarında onlara ilham veren, rehberlik eden şeyin annelerinin uygulamalı mentorluğu olduğunu belirtmiştir.

Kiewra ve Witte (2018) dört Nebraska gencinin yetenek geliştirme hikayelerini derinlemesine araştırmak için nitel araştırma yöntemi kullanarak hem gençlerle hem ebeveynleriyle hem de koçlarıyla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Yapılan araştırmanın sonucunda, gençlerin yeteneklerinin gelişmesinde elverişli ortamları teşvik eden ailelerde büyüdükleri, ebeveynlerinin yeteneklerinin gelişinde çocuklarına rehberlik etmek ve yönetmek için çaba sarf ettikleri görülmüştür. Dört yetenekli gencin yetenek gelişiminde ortak noktanın öğrenci, veli ve koç arasında koordineli bir ilişki ve çabanın oldu görülmüştür. Çalışmada dört genç yetenekten ilki annesinin, yeteneğini en başından beri fark eden ve yönlendiren, yeteneğinin gelişiminde uygun ortamları oluşturan ve yeteneği ile ilgili tüm derslere, antrenmanlara götürdüğünü belirtmektedir. Ayrıca annesinin koçun ipuçlarını

pekiştirdiğini ve koçun istediği gibi çalışmasını sağladığını, pratik yatarken izleyip gerektiğinde geri bildirimler sunarak yaptıklarını düzeltip puan düşüşlerine neden olabilecek hataları tespit ederek belirttiğini ifade etmektedir. Aynı şekilde ikinci genç yeteneğin, yeteneğinin gelişmesine uygun bir aile ortamı olan yüzücü bir ailede yetiştiğini, babasının yeteneğinin gelişiminde bizzat koçluk yaptığı görülmüştür. Aynı şekilde üçüncü genç yeteneğin de rodeo eğitimi için ailesinin çiftliği olduğu, yeteneğinin gelişimine uygun ortam sağladıkları ve gelişimi sürecinde geri bildirimler sunarak koçluk yaptıkları görülmüştür. Dördüncü genç yeteneğin ebeveyninin de profesyonel bir koçla çalışana kadar çocuğuna koçluk yaptığını, profesyonel koçla çalışmaya başladığında da koçla iş birliği içerisinde çocuğunu desteklemeye devam ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak yapılan bu çalışmada dört genç yeteneğin yeteneklerinin gelişmesinde sıkı çalışma, temel noktalara odaklanma, yetenek alanıyla önceki aile bağları, olağanüstü ebeveyn katılımı ve yetenek gelişimi için ebeveynler tarafından tasarlanmış bir ortam yer almaktadır.

2.4.2. Özel Yeteneklilerin Ebeveynleri ile İlgili Yapılan Ulusal Araştırmalar

Afat (2013) yaptığı çalışmada üstün zekâlı çocuğa sahip ailelerin sergiledikleri ebeveyn tutumları ile çocuklarının zekâ düzeyi arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırma, 2011-2012 eğitim öğretim yılında 6 yaş grubunda olan 87 üstün zekâlı çocuk ve ailesi ile gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn tutumları ile üstün zekâ arasındaki ilişkiyi saptayabilmek için tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, demokratik, otoriter, izin verici ve koruyucu ebeveyn tutumları çocukların zekâsı ile yakından ilişkili bulunmuştur. Yapılan regresyon analizinde üstün zekanın en güçlü yordayıcısının aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ve demokratik tutum olduğu tespit edilmiştir. Kısacası üstün zekalı çocuğu olan ebeveynlerin, demokratik ve koruyucu tutumu benimserken izin verici ve otoriter tutumdan uzak durdukları saptanmıştır.

Çalışkan (2017) yaptığı çalışmada özel yetenekli çocuklara sahip ailelerin aile işlevselliğini derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Bu doğrultuda anne, baba ve çocuk olmak üzere üç aile ile derinlemesine görüşmeler yapılarak veri toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, özel yetenekli çocukların aile işlevselliğinin aile üyeleri tarafından yüksek algılandığı görülmüştür. Bunun nedenleri ise aile içi iletişimin, desteğin, paylaşımın, güvenin ve bağlılığın olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmanın bulgularına bakıldığında özel yetenekli çocuklara sahip ailelerin birbirlerine çok bağlı oldukları bulunmuştur. Bunun nedeninin ise özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının gelişimine odaklandıkları için kendilerini sosyal

çevreden soyutlayarak aile içi bağlılığın artmasına neden olduğu belirtilmiştir. Bunlara ek olarak özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin aile ritüelleri olduğu, ailecek gezdikleri, birlikte yemek yedikleri, oyun oynadıkları, tatile gittikleri ve alışveriş yaptıkları görülmüştür. Bu tür ritüellerin aile üyelerinin birbirlerine olan bağlılıklarını artırdığını ve aile üyelerine olumlu duygular hissettirdiği belirtilmiştir. Ayrıca özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynler, ailecek yaptıkları aktivitelerin çocuklarının özel yetenekli tanısı almasıyla birlikte değişmediğini fakat eğitici aktiviteler yapmaya daha çok özen gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Özgen (2019) yaptığı araştırmada BİLSEM'e devam eden özel yetenekli çocuk ebeveynlerinin çeşitli sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri ile aile ortamlarının yapısı açısından değerlendirilmesini amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu BİLSEM'de çocukları öğrenim görmekte olan 76 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynlere araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanmış bir bilgi formu ve Aile Ortamı Ölçeği uygulanmış ve nicel bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, örneklem grubunun %40,8'ini anneler; %59,2'sini babalar oluşturmaktadır. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri incelendiğinde yarısından çoğunun üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Bu ebeveynlerinin çocuğunun ise öğretmen olduğu görülmüştür. Özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin yarısı ebeveynlik tutumlarını izin verici- hoşgörülü olarak algıladıklarını belirtikten bu tutumu demokratik ebeveyn tutumu izlemektedir. Bunlara ek olarak ebeveynlerin Aile Ortamı Ölçeği'nden aldıkları puanlara bakıldığında, aile ortamında birlik beraberlik alt boyutunda cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Annelerin babalara göre birlik beraberliğe daha çok önem verdiği görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, seçilen yöntem, araştırmanın katılımcıları, verilerin toplanması ve veri analizi ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Özel yetenekli çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanan bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırma, çoğunlukla gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların ve algıların doğal ortamında bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya konulmasına ilişkin nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bir başka deyiş ile nitel araştırma yöntemi araştırılan konuya ilişkin uzun, detaylı, içerik açısından değişken ve kişilerin bireysel bakış açılarını ortaya koyan sonuçlar ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Çalışkan, 2017). Nitel araştırmada kullanılan desenler ise kültür analizi, fenomenoloji, kuram oluşturma, durum çalışması, eylem araştırması olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmada kullanılmak üzere tercih edilen araştırma deseni fenomenoloji ise katılımcıların bir olguya ilişkin anlamı nasıl yarattıklarını anlamak için ele alınan deneyimlerin analizlerini içeren nitel araştırma desenlerinden biridir (Sokolowski, 2000). Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz fakat ayrıntılı ve derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız, deneyimler, algılar, olaylar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi karşılaştığımız çeşitli olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Odaklandığı bu olgular ile ilgili bireylerin yaşadığı deneyimlerin betimlendiği ve deneyimlerin özüne ulaşmayı hedefleyen, kaynağını felsefe ve psikolojiden alan bir araştırma desenidir (Creswell, 2016).

Fenomenoloji araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu deneyimlemiş ve bu olguyu yansıtabilecek kişilerden oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 67). Bu çalışmadaki olgu ise özel yetenekli çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüş ve deneyimleridir. Bu araştırmada özel yetenekli çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin Kram'ın mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda özel yetenekli çocuğu olan annelerin çocukları ile olan iletişimlerinin deneyim, duygu ve algı oluşturması olgusu göz önünde bulundurularak çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmada özel yetenekli çocuğu olan annelerin

deneyimlerine, duygularına yönelik görüşlerinin derinlemesine incelenmesi amacıyla fenomenoloji deseni tercih edilmiş ve uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın çalışma grubunu Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEM) ve Özel yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP)'na devam eden özel yetenek tanısına sahip 6 ile 7. sınıfta eğitim gören özel yetenekli çocuğu olan 11 anne, araştırmacı ve tez danışmanı oluşturmaktadır.

3.2.1. Katılımcı Annelerin Belirlenmesi

Fenomenoloji araştırmalarında katılımcılar belirlenirken araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışa vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplar seçilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu doğrultuda bu araştırmada araştırma grubunu belirlemede amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Amaçlı örnekleme, çalışanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapılmasına olanak tanır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016). Fenomenoloji araştırmalarında da genellikle amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu ya da ölçüt örnekleme yöntemleri kullanılmakta ve örnekleme dahil edilen bireylerin sayısı 10'u geçmemektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu doğrulta bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumları çalışan ve bu ölçütlerin araştırmacı tarafından ya da önceden hazırlanmış ölçüt listesi kullanılarak belirlendiği bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmada katılımcıların belirlenmesi için kullanılan ölçütler;

- Özel yetenek tanılı çocuğu olan anneler,
- BİLSEM ve/veya ÜYEP'e devam eden özel yetenekli çocuğu olan anneler,
- 6. ve 7. Sınıfa devam eden özel yetenekli çocuğu olan anneler,
- Araştırmaya katılan annelerin gönüllü olmasıdır.

Araştırmacı görev yapmakta olduğu Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde bulunan ÜYEP'te, ÜYEP ve/veya BİLSEM'e devam eden 6. ve 7. Sınıf özel yetenekli öğrencileri tespit edip onların annelerine ulaşmak amacıyla ÜYEP'ten izin almıştır. Alınan izin doğrultusunda ulaşılan 30 anne arasından araştırmaya katılıp katılmak istemediğine dair ilk telefon görüşmeleri yapılarak, araştırmaya katılmayı kabul eden annelerden onam alınmıştır (Günlük, 01.12.2022). Katılımcıların profillerine bakıldığında katılımcıların genellikle orta yaş ve orta yaş üstü annelerden oluştuğu ve hepsinin üniversite mezunu olduğu

görülmüştür. Katılımcıların belirlenmesinde yaş ve eğitim düzeyi ölçüt olarak alınmadığından dolayı bu değişkenler bilinçli tercih edilmeyip araştırma, araştırmaya gönüllü katılan anneler ile gerçekleştirilmiştir.

3.2.2. Katılımcı Profilleri

Araştırmanın katılımcıları olan annelerden gerçek isimlerinin kullanılıp kullanılamayacağına dair yazılı ve sözlü onam alınmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacı, katılımcıların anonimliğini korumak amacıyla kod isimler kullanır ve bazen katılımcıların yaş ya da saç rengi gibi betimleyici kişisel özelliklerini değiştirir (Glesne, 2015 s.238). Bu gizliliği sağlamak etik sorumluluklar kapsamında araştırmacının uyması gereken sorumluluğudur. Bu etik sorumluluk doğrultusunda araştırmanın katılımcılarının gizliliği ve verilerin güvenli şekilde korunması göz önünde bulundurularak katılımcı annelere araştırmacı tarafından kod isim kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren anneler araştırma boyunca; Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım kod isimleri ile ifade edilmiştir. Katılımcıların özel yetenekli olduğunu belirttikleri çocukların isimleri de kod isimler kullanılarak ifade edilmiştir. Kod isimleri ile ifade edilen katılımcılar araştırmaya katılım sıralarına göre yazılmıştır.

Fenomenoloji araştırmalarında katılımcılar 3-4 ile 10-15 kişiden oluşan heterojen yapıda bir gruptan oluşmalıdır (Creswell, 2015, s. 78). Bu doğrultuda bu araştırma alanyazına uygun şekilde 11 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1

Katılımcı Profillerine İlişkin Bilgiler

Sıra	Katılımcı	Yaş	Meslek
1	Nesrin Hanım	38	Çocuk Gelişimi Öğretmeni

2	Şerife Hanım	44	Kişisel Gelişim Danışmanı /Yaşam Koçu
3	Ezgi Hanım	51	Özel Eğitim Öğretmeni
4	Özgü Hanım	48	Doktor- Psikiyatri Uzmanı
5	Gurbet Hanım	38	İngilizce Öğretmeni
6	Gizem Hanım	40	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
7	Ayşenur Hanım	47	Uluslararası İlişkiler/Yönetici
8	Servet Hanım	48	İşitme Ölçümü Uzmanı
9	Nazlı Hanım	45	Hemşire
10	Gözde Hanım	35	Sınıf Öğretmeni
11	Müzeyyen Hanım	49	Akademisyen

Nesrin Hanım

Nesrin Hanım ve aile bireyleri: Nesrin Hanım 1984 doğumlu 38 yaşındadır. Konya'da çocuk gelişimi öğretmenliğinden mezundur. 16 yıldır anaokulu öğretmeni olarak çalışmaktadır. 2022 yılında meslek lisesinde çocuk gelişimi öğretmeni olarak çalışmaya başlamıştır. Kişisel özelliklerini pozitif ve sosyal bir insan olarak tanımlamıştır. Eşi mimar olup Bozüyük'te yaşadıklarını ifade etmiştir. İki çocuk annesi olduğunu ve iyi bir anne olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. İki çocuğundan biri olan Emir'in 13 yaşında olduğunu, Eskişehir'de bulunan özel bir okula devam ettiğini belirtmiştir. Emir'in bir yaş arayla bir kız kardeşi vardır.

Nesrin Hanımın Emir'in özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Nesrin Hanım Emir'in doğduğundan beri farklı bir çocuk olduğunu, matematiğe çok ilgisi olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Anaokulu öğretmeni olduğu için birçok çocuğu gözlemlediğini Emir'in diğer arkadaşlarından farklı olduğunu ifade etmiştir. Yakın çevresinde bulunan aynı yaştaki çocukları kıyasladığında ilgilerinin farklı olduğunu fark ettiğini, kalabalığı sevmesine rağmen yalnız oynamayı tercih ettiğini belirtmiştir. Doğduğundan beri normal erkek çocukları gibi top, araba gibi oyuncaklarla oynadığını, kalem, kâğıt, oyun hamuru gibi kendi ifadesiyle yaratıcı şeylere yöneldiğini belirtmiştir. İki yaşında konuşmaya başladığını, konuşmaya başlar başlamaz düzgün bir Türkçe ile konuşmaya başladığını o zaman fark ettiğini ifade etmiştir. Yaklaşık üç yaşına kadar geçen süreçte farklı bir çocuk olduğunu fark ettiğini belirtmiştir.

Emir ve özel yetenek tanılanması: Nesrin Hanım kendi gözlemlerine ek olarak ilkokulda öğretmeninin Emir'in sorular sorulduğunda farklı cevaplar verdiğini bundan dolayı farklı olduğunu söylemiştir. Nesrin Hanım BİLSEM ismini duyduğunu daha sonra öğretmenin BİLSEM sınavı olduğunu bu sınava girmesini isteyip istemediklerini sorduğunu, Emir'in bu sınava girmesini istediğini ifade etmiştir. Sonrasında Emir'in BİLSEM sınavına girdiğini ve sınavı kazandığını ifade etmiştir. ÜYEP ile tanışmalarının ise okuluna gönderilen bir broşür ve yakın çevresinden duymasıyla ÜYEP sınavına başvurduklarını ve kazandıklarını belirtmiştir.

Şerife Hanım

Şerife Hanım ve aile bireyleri: Şerife Hanım 44 yaşındadır. Anadolu Üniversitesi istatistik ve sosyoloji mezunudur. Formasyon dersleri aldığını ifade etmiştir. Uzun yıllar insan kaynaklarında çalıştığını bir zaman sonra kişisel gelişim eğitimleri aldığını belirtmiştir. Şu anda kişisel gelişim danışmanlığı ve yaşam koçluğu yapmaktadır. Eşinin ise endüstri

mühendisi olduğunu özel bir firmada çalıştığını belirtmiştir. Şu an Bozüyük'te ikamet ettiklerini, bir tane çocukları olduğunu ifade etmiştir. Can 12 yaşında Bozüyük'te devlet okuluna devam etmektedir. Çocuğunun özelliklerini çok duygusal ama özgüvenli, duygusal olduğu durumlarda bazen geri planda kalabildiğini belirtmiştir. Duygularını iç dünyasında yaşayan bir çocuk olarak ifade etmiştir. Film izlemeyi çok seven, futbola ilgisi olan bir çocuk, çok fazla arkadaş çevresi olmadığı için ilgi alanlarında eğlendiğini belirtmiştir. BİLSEM ve ÜYEP'e devam etmekten zevk aldığını ifade etmiştir.

Şerife Hanımın Can'ın özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Şerife Hanım en başından beri çocuğunda bir farklılık olduğunu ama bunu özel yetenekli olarak nitelendirmediğini söylemektedir. Değişik bir bebek olduğunu aniden gelişen şeylerde huzursuzlandığını, konuşmalarının onu sakinleştirmesini enteresan bulduğunu ifade etmiştir. Ayrıca dikkatini çeken şeyin matematik problemlerine benzer şeyler anlatması olduğunu belirtmiştir. Üç sene anaokuluna gittiğini o süreçte dikkatlerini çeken bir şey olmadığını son anaokuluna gittiklerinde normal dersin içerisinde, çocuklarla birlikte değil de farklı ortamlarda farklı şeyler yaparken gözlemlediklerini ifade etmiştir. Gittikleri anaokulunda test yaptıklarını iyi yönlerinin olduğunu öğrendiğini o yapılan testten sonra farkına vardıklarını ama zekaya çok büyük önemler atfetmedikleri için çok sorgulamadıklarını belirtmiştir. İlkokulda çok hevesle başladıklarını fakat okulda belli problemler yaşadığını, psikolog ile görüştükten sonra okul değiştirdiklerini ifade etmiştir.

Can ve özel yetenek tanılanması: İkinci sınıfın başında, 8 yaşındayken okul değişikliği yaptıktan sonra orada bulunan öğretmenin Can'ın özel yetenekli bir çocuk olduğunu, derslerde başarı olduğunu, söylenenleri hemen kavrayıp yorum yaptığını belirtmiştir. Bu süreçte öğretmenin test yaptırın ısrarlarına karşın kendilerinin bu süreçte destekleyeceklerini belirttiğini bu yüzden ertelediklerini ifade etmiştir. Öğretmenin ısrarcı davranarak BİLSEM sınavına girmesini sağladığını ilk sene mülakatı geçemediğini, bir sonraki sene üçüncü sınıfta tekrar deneyerek tanı aldığını belirtmiştir. ÜYEP ile özel yetenekliler alanında kitap okuduğu süreçte bir kitapta adına rastladığını, ÜYEP'in sitesine girerek bilgi aldığını bu şekilde haberdar olduğunu söylemektedir. Beşinci sınıfta ise çocuğunun ÜYEP'in sınavlarına girmesini sağladıklarını belirtmiştir.

Ezgi Hanım

Ezgi Hanım ve aile bireyleri: Şerife Hanım 1972 doğumlu, 51 yaşındadır. Anadolu Üniversitesinde özel eğitim öğretmenliği alanından mezun olmuştur. Tek çocuğu vardır. Eşi

ise asker emeklisidir. Ezgi Hanım, kendini tanıtırken gezmeyi eğlenmeyi seven, pozitif, neşeli, çocuklarla iletişimi iyi olan, kuralcı ve düzenli biri olarak tanıtmıştır. Kızı Gökçe'nin 11 yaşında olduğunu, kişisel olarak özgüvenli, dışa dönük ve sorumluluklarını bilen bir kişi olarak ifade etmiştir. İlgi alanlarının ise voleybol, gitar, İngilizce olduğunu, kitap okumayı sevdiğini, derslerde aktif ve bilime meraklı olduğunu belirtmiştir.

Şerife Hanımın Gökçe'nin özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Özel eğitimci olduğu bu yüzden gelişim süreçlerini özenle takip ettiğini, sürekli sohbet ettiğini belirtmiştir. Gökçe'nin erken konuşmaya başladığını, duygularını çok güzel ifade ettiğini belirtmiştir. Gökçe'ye kitaplar okurken harfleri sorduğunu, çevreden insanların farklı bir çocuk olduğunu söylemeye başladığını ifade etmiştir. İlk fark ettiği şeyin dikkat süresinin çok uzun olması olduğunu belirtmiştir. Okunan hikayeleri aklında tuttuğunu, beş yaşında harfleri sormaya başladığını, yaşıtlarından önce okumaya başladığını söylemektedir.

Gökçe ve özel yetenek tanılanması: Ezgi Hanım yakın çevresinden BİLSEM'i duyduğunu, öğretmene bahsettiğini ve Gökçe'nin birinci sınıfta BİLSEM sınava girmesini sağladıklarını ve tanı aldığını belirtmiştir. ÜYEP ile tanışmasının ise öğretmen olduğundan dolayı broşürlerde denk gelip haberdar olduğunu, araştırdıklarını belirtmiştir. Gökçe'nin isteği üzerine ÜYEP sınavına girmesini sağlayıp beşinci sınıfta Gökçe'nin ÜYEP'e başladığını ifade etmiştir.

Özgü Hanım

Özgü Hanım ve aile bireyleri: Özgü Hanım 48 yaşında, doktor, psikiyatri uzmanıdır. Eşinin de doktor olduğunu, biri on üç diğeri beş yaşında iki çocuklarının olduğunu belirtmiştir. Özel yetenek tanısı olan Sinem'in on üç yaşında, yedinci sınıfa devam ettiğini söylemektedir. Çocuğunun ilgi alanlarının bilgisayar, resim, piyano olduğunu belirtmiştir.

Özgü Hanımın Sinem'in özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Özgü Hanım Sinem'in İki buçuk yaşındayken çok dışadönük bir çocuk olduğunu, herkesle iletişiminin çok iyi olduğunu, dört, beş yaşlarında tablete çok ilgisi olduğunu evde alınan zekâ oyunları ile oynadığını belirtmiştir. Üç yaşında iken arkadaşları ile kıyaslandığında Sinem'in farklı olduğunu, yaşıtlarından önce okumaya ve yazmaya başladığını aktarmıştır. Dört veya beş yaşlarında tablette yaptığı şeylerin yaşının üstünde olduğunu, ilk olarak o süreçlerde farklı olduğunu fark ettiğini belirtmiştir.

Sinem ve özel yetenek tanılanması: Özgü Hanım psikiyatrist olduğu için dört, beş yaşlarında psikolog arkadaşlarına danışarak test yaptığını belirtmiştir. Psikologlar IQ'sunun bir tık daha iyi olduğunu belirttiklerini ifade etmiştir. Sonrasında okul döneminde öğretmeninin Sinem'in BİLSEM sınavına girmesi konusunda konuştuğunu ve bu yönlendirme ile sınava girmesini sağlayıp tanı aldığını belirtmiştir. ÜYEP ile tanışmalarının ise danışanlarının bahsetmesi sonucunda olduğunu aktarmıştır. Sonrasında ise çevresinden ÜYEP sınavının olacağını duyduğunu ve beşinci sınıfta sınava girdiklerini ve başarılı olduğunu söylemiştir.

Gurbet Hanım

Gurbet Hanım ve aile bireyleri: Gurbet Hanım 38 yaşında, İngilizce öğretmenidir. Kendisini, duygusal, merhametli ve sosyal biri olarak tanıtmıştır. Eşi ise tıbbı mümessil olarak çalışmaktadır. Uzun yıllardır Eskişehir'de yaşadıklarını söylemiştir. On bir yaşında bir kız çocuğunun olduğunu ifade etmiştir. Zehra'nın yaşıtlarından erken okula başladığını, şu an yedinci sınıfa devam ettiğini belirtmiştir. Zehra'nın kişisel özelliklerini, merhametli ve empati duygusu yüksek bir çocuk olarak ifade etmiştir. İlgi alanlarının voleybol ve halk dansları olduğunu söylemiştir.

Gurbet Hanımın Zehra'nın özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Gurbet Hanım Zehra'nın yaşıtlarından önce üç buçuk, dört yaşında okumayı öğrendiğini bu durumda çocuğun farklı olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Ayrıca gittiği kurslarda öğretmenlerinin dikkat süresinin çok uzun olduğunu belirttiklerini, dört, beş yaşlarında kendisinin de öğretmen olduğu için bunu fark ettiğini bundan dolayı farklı olduğunu anladığını ifade etmiştir.

Zehra ve özel yetenek tanılanması: Gurbet Hanım Sinem'in erken okumaya başladığı için okula erken başlatma ile ilgili kafasında oluşan soru işaretlerini çözmek amacıyla yakın çevresi aracılığıyla ÜYEP'te görev yapan hoca ile iletişime geçtiklerini ve orada ilk testi yaptıklarını ifade etmiştir. Öğretmen olduğu için BİLSEM sınavlarından haberdar olduğunu birinci sınıfın sonunda BİLSEM sınavına girmesini sağladıklarını ve kazandığını belirmiştir. Sonrasında ise beşinci sınıfta yapılan ÜYEP sınava başvurduklarını ve Sinem'in kazandığını söylemiştir.

Gizem Hanım

Gizem Hanım ve aile bireyleri: Gizem Hanım 40 yaşında din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenidir. Eşi ise 42 yaşında, o da din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenidir. Gizem Hanım

kendisini planlı, detaycı, disiplinli bir kişi olarak tanıtmıştır. Mutlu bir aile olduklarını, keyifli vakit geçirmeyi, anılar biriktirmeyi önemseyen bir aile olduklarını ifade etmiştir. İki erkek çocuğu olduğunu birisinin yedi yaşında olduğunu diğerinin ise 12 yaşında olduğunu belirtmiştir. Özel yetenek tanısı olan on iki yaşındaki Mert'in neşeli ve eğlenceli bir çocuk olduğunu, olaylara akılcı baktığını, duygusal olmasına rağmen duygularını bastıran, olgun bir çocuk olduğunu ifade etmiştir. İlgi alanlarının hayvanlar olduğunu onlarla ilgili birçok detayı bindiğini genel anlamda fen derslerini sevdiğini belirtmiştir. Ayrıca kitap okumayı çok sevdiğini ve matematiğe de ilgi duyduğunu söylemiştir.

Gizem Hanımın Mert'in özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Gizem Hanım ilk çocuğu olduğu için ilk başlarda farklı olduğunu anlamadığını ilgilenen her ailenin çocuğunun iyi olacağını düşündüğünü belirtmiştir. Dikkat süresinin çok uzun olduğunu, kitaplarla arasının iyi olduğunu, merak duygusunun çok yüksek olduğunu, kelimeleri çok güzel kullanabildiğini ikinci çocuklarının olmasıyla beraber bu açılardan farklı olduğunu sonradan anladığını ifade etmiştir.

Mert ve özel yetenek tanılanması: Gizem Hanım Mert'in ilkokul ikinci sınıfta ÜYEP proje okullarından birinde ASİS testinin uygulanması ile tanısının konulduğunu, ÜYEP sınıflarında eğitim aldığını belirtmiştir. BİLSEM sınavından ise haberdar olduklarını ve öğretmenin Mert'in matematikte, dilde sınıfın üstünde performans sergilediğini belirtip yönlendirmesiyle ikinci sınıfta BİLSEM sınavına girdiğini ve kazandığını ifade etmiştir. Gizem Hanım öğretmen olduğu için ÜYEP'in beşinci sınıfta yaptığı sınavdan haberdar olduğunu, takip halinde olduklarını söylemiştir. Mert beşinci sınıfa geldiğinde ise ÜYEP sınava girdiğini ve başarılı olduğunu ifade etmiştir.

Ayşenur Hanım

Ayşenur Hanım ve aile bireyleri: Ayşenur Hanım 1976 Eskişehir doğumlu, 47 yaşındadır. Anne ve babasının doktor olduğunu kendisinin de üçüncü senesinde tıp fakültesini bıraktığını ifade etmiştir. Sonrasında uluslararası ilişkiler alanından mezun olduğunu, on sene özel sektörde yöneticilik yaptığını söylemiştir. Şu an da çalışmadığını çocuklarıyla ilgilendiğini belirtmiştir. Eşinin ise 48 yaşında, kamu yönetimi, basın yayın sektöründe çalıştığını ifade etmiştir. İki tane oğlu olduğunu birisinin üçüncü sınıfa devam ettiğini diğerinin ise 6. sınıfa devam ettiğini belirtmiştir. Özel yetenek tanısı olan 11 yaşındaki Ahmet'in küçüklüğünden beri farklı bir çocuk olduğunu, 2, 3 yaşlarında kreşteki öğretmenlerinin de fark ettiğini ifade etmiştir. Ahmet'in bilimsel araştırmalara meraklı bir

çocuk olduğunu, piyano çaldığını, zekâ oyunları oynamaktan zevk aldığını, matematik ve fen alanlarını sevdiğini söylemiştir.

Ayşenur Hanım'ın Ahmet'in özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Ayşenur Hanım Ahmet'in üç yaşında kreşe başladığını, kreşte arkadaşlarından farklı şeylere ilgi duyduğunu, oyunlara katılmayıp ortamdaki materyalleri inceleyip araştırdığını bunun da öğretmeni tarafından fark edilip kendilerine söylediğini belirtmiştir. Ev içerisinde ise çok fazla soru sorduğunu ve karşılığını beklediğini, dört, beş yaşlarında okumaya yavaş yavaş başladığını 6 yaşında belirginleşmeye başladığını ifade etmiştir. Matematikte ise dört yaşında bir şeyler öğrenmeye başladığını söylemiştir.

Ahmet ve özel yetenek tanılanması: Ayşenur Hanım internetten yaptığı araştırmalar ve kreşteki öğretmenin yönlendirmesi ile ÜYEP'e gelerek ilk tanısını aldığını ifade etmiştir. BİLSEM ile tanışmalarının ise öğretmenler ve öğrenciler arasındaki konuşmalar sırasında öğrendiğini ve başvuru yapıp girdiklerini ve kazandıklarını belirtmiştir.

Servet Hanım

Servet Hanım ve aile bireyleri: Servet Hanım 48 yaşında, üniversite mezunu, işitme ölçümü uzmanıdır. Yirmi sekiz yıldır kendi işinde çalışmaktadır. Eşi ise 49 yaşında, harita mühendisidir. Birlikte çalıştıklarını ifade etmiştir. Servet Hanım kendisini temkinli, sakin, olumlu bir kişi olarak tanımlamıştır. Bir erkek çocuğunun olduğunu belirtmiştir. Özel yetenek tanısı olan 11 yaşındaki Kerem özel bir okulda altıncı sınıfa devam etmektedir. Bir ortamda kendini güvenli hissettiğinde açtığını diğer türlü daha iletişime kapalı olduğunu ifade etmiştir. Servet Hanım Kerem'in ilgi alanları arasında basketbolu çok sevdiğini söylemiştir.

Servet Hanımın Kerem'in özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Servet Hanım Kerem'in yaşıtlarına göre daha olgun ve düzenli olduğunu, dikkatinin yüksek olduğunu ve yapılanları kayıt alır gibi hatırladığını ifade etmiştir. Genellikle lego, puzzle gibi oyuncaklar tercih ettiğini, aldığı arabaların özellikleri, ne zaman alındığı, ne kadara alındığı gibi detayları hatırladığını belirtmiştir.

Kerem ve özel yetenek tanılanması: Servet Hanım Kerem'in üç buçuk yaşında kreşte gözetmen öğretmen tarafından farklı şeylere dikkat ettiğini fark ettiğini belirtmiştir. Kendisinden izinsiz Kerem'in performansını ölçen etkinlikler yaptıklarını, bütün alanlara eşit miktarda ilgisinin olduğunu ve potansiyelinin iyi olduğunu söylediklerini ifade etmiştir. Kreşte yapılan yönlendirme ve ilkokul birinci sınıfta okuldaki öğretmen ile konuşularak BİLSEM

sınavına girmesini sağladığını söylemiştir. İlk girişte uygulayıcıdan dolayı çocuğunun yapamadığını, ikinci sınıfta tekrar sınava girdiklerini ve kazandığını ifade etmiştir. ÜYEP ile tanışmalarını ise çocuğunun gittiği özel okulda ÜYEP sınavı yapılacağını söylemeleri ve kendilerinin BİLSEM'den de daha önce öğrenmeleri sonucunda beşinci sınıfta sınava girmesini sağladığını ve kazandığını söylemiştir.

Nazlı Hanım

Nazlı Hanım ve aile bireyleri: Nazlı Hanım 45 yaşında, hemşiredir. Eşi ise 47 yaşında astsubaydır. Nazlı Hanım kendisini, dinlemeyi seven, pratik zekalı, hızlı düşünen, çalışkan, iyimser bir insan olarak tanıtmıştır. Bir erkek çocuğu vardır. Özel yetenek tanısına olan Uzay'ın 12 yaşında, olgun, zeki, arkadaş çevresi tarafından sevilen bir çocuk olduğunu ifade etmiştir. İlgi alanlarını bilim, deneyler üzerine araştırma yapmayı seven, basketbola ilgisi olan bir çocuk olduğunu belirtmiştir.

Nazlı Hanımın Uzay'ın özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Nazlı Hanım bebekliğinde çok uslu, ağlamayan, konuştuğunda anlayıp sakinleşen bir çocuk olduğunu ifade etmiştir. Daha üç yaşındayken bilgisayarda bir şeyler araştırabilen, kendi başına bir şeyler tasarlayabilen, aklına bir şey yatmadığında kabul etmeyen bu özellikleri ile onları şaşırtan bir çocuk olduğunu belirtmiştir.

Uzay ve özel yetenek tanılanması: Nazlı Hanım ilkokulda öğretmeninin farklı olduğunu düşündüğü için BİLSEM'e başvurduğunu, öğretmenle konuştuktan sonra birinci sınıfta BİLSEM sınavına girdiğini ve kazandığını söylemiştir. ÜYEP ile tanışmalarının ise yine öğretmenin bilgi vermesi ile haberdar olduklarını, beşinci sınıfta ÜYEP sınavına girdiğini ve kazandığını ifade etmiştir.

Gözde Hanım

Gözde Hanım ve aile bireyleri: Gözde Hanım 35 yaşında, sınıf öğretmenliği bölümünden mezundur. Dokuz yıldır sınıf öğretmeni olarak çalışmaktadır. Eşi ise 36 yaşında, yüksek lisans mezunu, bilgisayar mühendisidir. Gözde Hanım kedisini sosyal, konuşmayı ve iletişimi seven, spiritüel konulara ilgisi olan, kitap okumayı seven biri olarak tanıtmıştır. Bir erkek çocuklarının olduğunu belirtmiştir. Özel yetenek tanısı olan Erhan'ın 12 yaşında, sosyal ve mükemmeliyetçi bir yapısı olduğunu, bu dönemde neyi tercih edeceği konusunda karasızlıklar yaşayan, sonuç odaklı, sorumlulukları konusunda sorun yaşayan, erteleme

davranışı olan bir çocuk olarak ifade etmiştir. Şu an burslu özel bir okulda eğitimine devam ettiğini belirtmiştir.

Gözde Hanımın Erhan'ın özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Gözde Hanım üç ile yedi yaş aralığında yapmış olduğu gözlemlerde, dedesinin de yardımıyla üç yaşında harfleri öğrenmesi, kendi kendine oyun kurabilmesi, bir şeyler üretip icat etmek gibi heveslerinin olması o süreçte dikkatlerini çeken şey olduğunu ifade etmiştir. Çocukken eşi ve kendisinin sayısal alanlara daha yaktın olmalarından dolayı Erhan'a matematik soruları sunduklarını kendi de talep edip bundan keyif alarak ilgilendiğini ifade etmiştir.

Erhan ve özel yetenek tanılanması: Gözde Hanım öğretmen olduğu için diğer öğretmenlerle konuştuğunu, Erhan'ın da tüm öğretmenleri tarafından farklı bir çocuk olarak nitelendirildiğini BİLSEM'i denemeleri gerektiğini belirttiklerini ifade etmiştir. Birinci sınıfın sonunda BİLSEM sınavını kazandığını ve orada tanı aldığını söylemiştir. ÜYEP ile tanışmalarını ise öğretmen olduğundan dolayı okulda duyduğunu beşinci sınıfta da ÜYEP sınavına girdiğini ve kazandığını ifade etmiştir.

Müzeyyen Hanım

Müzeyyen Hanım ve aile bireyleri: Müzeyyen Hanım 49 yaşında, havacılık ve elektrik ve elektronik alanlarında akademisyendir. Eşi ise 50 yaşında, makine mühendisidir. Üretim müdürü olarak çalışmaktadır. İkiz biri erkek, biri kız 12 yaşında özel yetenekli iki çocukları vardır. Eda'nın kişisel özelliklerini sosyal, hareketli, el becerileri yüksek, merhametli, adalet duygusu yüksek, spora ilgisi olan yüzme, basketbol, jimnastik, voleybol ile uğraşmış bir çocuk olarak tanıtmıştır. Voleybola devam etmektedir. Alper'i ise arkadaşları arasında tercih edilen, yüzme, jimnastik, basketbol ile uğraşmış, şu an basketbola devam eden bir çocuk olarak tanıtmıştır. Satranca çok ilgisinin olduğunu, üç yaşından beri oynadığını ifade etmiştir. Akademik olarak her ikisinin de kavramalarının güçlü olduğunu belirtmiştir.

Müzeyyen Hanımın Eda ve Alper'in özel yetenekli olduğunu ilk fark ettiği süreç: Müzeyyen Hanım, kolay kavramları, hızlı kavramları, Alper'in satranca kabiliyetinin olması, Eda'nın konuşmasının çok düzgün olması ve öğrendiği kelimeleri hemen kullanmaya başlaması, girişken olması gibi özellikleri fark ettiğini ifade etmiştir.

Eda ile Alper ve özel yetenek tanılanması: Müzeyyen Hanım, Anadolu Üniversitesinin kreşinde eğitim aldıklarını oraya iki üç sene devam ettiklerini ilk olarak yetenekleri ile ilgili orada test yapıldığını ama bunun sonuçlarından haberdar olmadığını ve üzerine düşünmediğini

ifade etmiştir. Sonrasında BİLSEM'i duymaya başladıklarını, BİLSEM ilanını gördüğünü oradan hareketle BİLSEM sınavına birinci, ikinci sınıfta girdiklerini ve kazandıklarını ifade etmiştir. Anadolu Üniversitesi personeli olduğu için ÜYEP yaz okulu ile ilgili e-posta aracılığıyla ÜYEP'ten haberdar olduğunu gelip test yaptırdığını ve beşinci sınıfta sınava girdiklerini ve kazandıklarını ifade etmiştir.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Nitel araştırmalarda en yaygın kullanılan veri toplama yöntemlerinin başında görüşme gelmektedir. Özellikle fenomenoloji araştırmalarında olguyu deneyimleyen bireyler ile uzun ve derinlemesine veri toplamak amacıyla başlıca veri toplama aracı olarak görüşme kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 68). Bu ek olarak gözlemler, doküman incelemesi gibi veri toplama tekniklerinin kullanılması araştırmanın inandırıcılığına, gerçeğe yakınlığına ve özgünlüğüne katkı sağlamaktadır (Glesne, 2015, s. 65). Geleneksel veri toplama araçlarına ek olarak araştırmacı günlüğü de araştırmacının gözlemlerini, yorumlarını ve duygularını yansıttığı tamamlayıcı veri kaynağı olarak kullanılmaktadır (Woll, 2013, s. 3-5).

Bu araştırmada Kram'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amacıyla veri toplama tekniklerinden doküman incelemesi, araştırmacı günlüğü ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden yararlanılmıştır.

3.3.1. Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi, araştırmada araştırılan olgu veya olgular hakkında yazılı materyallerin analizini kapsamakla birlikte görüşme, gözlem gibi veri toplama yöntemlerinde ek bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189). Bu araştırmada doküman incelenmesi temel veri toplama aracı olarak tercih edilen görüşmeleri desteklemesi amacıyla kullanılmıştır.

Yapılan bu araştırmada katılımcıların belirlenmesi amacıyla ÜYEP merkez müdürü ile yapılan görüşmelerde çocukların ve ailelerinin bilgilerinin bulunduğu belgeler incelenerek katılımcılar belirlenmiştir (Günlük, 01.12.2022).

3.3.2. Araştırmacı Günlüğü

Nitel araştırmalarda araştırma sürecinde yazılan araştırmacı günlüğü yürütülen araştırmada araştırmacının kimliğini görmede, araştırmayı anlamada, araştırmacının araştırma konusu ve süreciyle ilişkisini anlamada, araştırma sürecinde yaşadığı zorlukları ve çözüm

yollarını görmeyi sağlamada başka veri toplama araçları ile elde edilemeyecek veriler sunmaktadır (Ersoy, 2015, s. 550-551). Araştırmacı günlüğü ayrıca hatırlatıcı notların dışında araştırmacının ve katılımcıların araştırmayı birlikte nasıl oluşturduğunu, eylem ve etkileşimlerinin sürecin devamını nasıl biçimlendirildiğini, güç dinamiklerinin nerede yattığı hakkında düşünmenin bir aracıdır (Glesne, 2015, s. 104-105).

Araştırma kapsamında araştırmacı nitel araştırma yöntemine dair uzmandan almış olduğu dersler ve bu dersler sürecindeki gelişiminden başlayarak, araştırmanın tasarlanması, araştırmanın sorularının düzenlenmesi, verilerin toplanması ve analizi, tez danışmanı ile yapılan görüşmeler, araştırmanın tüm aşamalarında anlık, önce ve sonrasında günlükler tutulmuştur. Bunlara ek olarak araştırmacı araştırma süreci boyunca yaşadığı sıkıntıları, araştırma ile ilgili okumalarını ve tartışmalarını günlüğe yansımıştır. Araştırma günlüğü araştırmacıya araştırma sürecine bütüncül bakmasını ve gelişimini takip etmesini sağlaması açısından olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

3.3.3. Görüşme

Görüşme, yirminci yüzyılın son çeyreğinde pek çok sosyal bilim alanında etkili bir veri toplama yöntemi olarak kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 127). Görüşme, gözlemleyemediğimiz davranışlar, duygular veya insanların etrafındaki dünyayı nasıl ifade ettiklerini öğrenmek, yaşanmış ve tekrar etmeyecek olayları öğrenmek amacıyla başvurulan veri toplama tekniğidir (Merriam, 2018, s. 86). Bu bilgilerden yola çıkarak görüşmenin yirminci yılın son çeyreğinde bu kadar etkili olmasının nedeninin gözlemlediğimiz davranışlara, duygulara ve yaşantılara ilişkin ayrıntılı veri toplamayı kolaylaştırmış olduğu söylenebilir. Buna ek olarak, nitel araştırmalarda kullanılan görüşmenin en güçlü özelliği göremediklerimiz hakkında bilgi edinme ve gördüklerimiz hakkında ise alternatif açıklamalar yapma olanağı sunmasıdır (Glesne, 2015, s. 143). Özellikle fenomenoloji araştırmalarında olguya ilişkin derinlemesine bilgi almak amacıyla başlıca veri toplama kaynağı olarak görüşmeler kullanılmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2021, s. 68). Bu nedenlere dayanarak bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme kullanılmıştır.

Görüşme türleri ile ilgili alanyazında genellikle iki görüşme türünden bahsedilir bunlar yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşmelerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 128). Bazı kaynaklarda ise yapılandırılışlarına göre tam yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler şeklinde sınıflandırılmıştır (Merriam, 2015, s. 87).

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme türü kullanılmıştır. Bu görüşme türünün kullanılmasının nedeni görüşmecinin önceden hazırladığı konuya ya da alana sadık kalarak

hem önceden hazırladığı soruları sorma hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi almak amacıyla ek sorular sorma özgürlüğü vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 130).

3.3.3.1. Görüşme Sorularının Hazırlanma Süreci

Bu araştırma kapsamında araştırmacı, özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüş ve deneyimlerini mentorluk fonksiyonlarına göre incelemek amacıyla mentorluk ile ilgili alanyazın taraması yaparak daha önce yapılmış çalışmaları incelenmiştir. Kathy Kram'ın 1983 yılında Academy of Management Journal'da yayınlanan ve mentorluk üzerine en çok alıntı yapılan makalesi bu konuda ilk olarak temel oluşturmuştur (Bozeman ve Feeney, 2007). Mentorluk ile ilgili yapılan çalışmalarında en çok atıf alan çalışma olması ve mentorluk fonksiyonlarını ayrıntılı olarak tanımlamasından dolayı Kram (1983)'ın tanımlama ve sınıflamaları göz önünde bulundurularak görüşme soruları hazırlanmıştır.

Araştırmacı görüşme sorularının hazırlanması sürecinde araştırmanın amacını ve kullanılan fenomenoloji deseninin özelliklerini göz önünde bulundurarak yarı yapılandırılmış görüşme sorularını oluşturmuştur. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları önce danışman tarafından incelenmiş ve alınan geri bildirimler sonucunda düzeltilmiştir. Yapılan düzeltmelerin ardından uzman tarafından da incelenmiş alınan geri bildirimler ve düzeltmeler sunucunda uzman geçerliliği alınmıştır (Günlük, 14.10.2022).

3.3.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Kram'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amacıyla desenlenen bu araştırmada temel veri toplama yöntemi olarak kullanılan görüşme soruları aşağıda yer almaktadır.

1. Kısaca kendinizden ve ailenizden bahseder misiniz?

Yaş, eğitim, meslek, kişisel özellikler

2. Çocuğunuzu tanıtır mısınız?

Yaş, kişisel özellikler, ilgi alanları

2.1. Özel yetenek tanısı nerede ve ne zaman konuldu?

2.2. Tanılama öncesi çocuğunuz ile iletişiminiz nasıldı?

2.3. İlk ne zaman çocuğunuzun farklı olduğunu fark ettiniz? Neler yaptınız?

2.4. ÜYEP ve BİLSEM'e nasıl geldiniz? Nereden duydunuz?

2.5. Tanılama sonrası çocuğunuz ile iletişiminiz nasıldı?

3. Çocuğunuzla sohbet ediyor musunuz?

3.1.1. Çocuğunuzla ne tür sohbetlerde bulunuyorsunuz?

4. Çocuğunuzla olan iletişiminizi artırmak için neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz?

5. Çocuğunuzla geçmiş deneyimleriniz ile ilgili ne tür paylaşımlarda bulunuyorsunuz?

6. Çocuğunuzun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz? Neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz?

7. Çocuğunuzun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunur musunuz? Bunlar nelerdir? Nasıl yaparsınız? Neden yaparsınız?

8. Çocuğunuz sizinle kişisel problemlerini paylaşıyor mu?

8.1. Çocuğunuz kişisel problemlerini paylaştığında nasıl davranırsınız? Neler yaparsınız?

8.2. Sorunlarını sizinle paylaşması için neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz?

8.3. Kişisel problemlerini aşmasında çocuğunuza yardımcı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

9. Çocuğunuz akademik ilgileri konusunda açmaza düştüğünde neler yaparsınız? Nasıl yaparsınız? Neden yaparsınız?

9.1. Çocuğunuzun akademik ilgileri konusunda yaşadığı problemleri aşmasında ona yardımcı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

10. Çocuğunuza rol model olduğunuzu düşündüğünüz davranışlarınız var mı?

10.1. Çocuğunuzun hangi konularda sizi rol model aldığını düşünüyorsunuz? Bunlar nelerdir? Bunlara örnekler veriniz.

11. Çocuğunuz akademik ve sosyal ilgileri konusunda tercih yaparken sizin davranış, tutum ve becerilerinizden etkilenir mi? Neden? Etkilendiği davranış, tutum ve becerileriniz nelerdir? Örnek veriniz.

12. Çocuğunuzun bilgi ve becerilerini geliştiren zorlandığı görevler verir misiniz?

12.1. Çocuğunuza verdiğiniz zorlayıcı görevleri nasıl belirliyorsunuz?

12.2. Çocuğunuzun zorlandığı görevler karşısında neler yaparsınız? Nasıl davranırsınız? Neden?

12.3. Verdiğiniz bu görevlerin sürekliliğini sağladınız mı? Nasıl?

12.4. Çocuğunuz verdiğiniz görevleri nasıl karşılar?

13. Çocuğunuzun yeteneğini gösterebileceği, görünürlüğünü artıracağı yarışmalara, projelere vb. etkinliklere katılmasını sağlıyor musunuz?

13.1. Çocuğunuzun bu tür etkinliklere katılması için neler yapıyorsunuz?

13.2. Çocuğunuzun bu tür etkinliklere katılmasını nasıl sağlıyorsunuz?

14. Çocuğunuzun yeteneğini gösterebileceği yaratıcı ortamlar sağlıyor musunuz? Bunlar nelerdir? Nasıl sağlıyorsunuz?

15. Çocuğunuz zor bir durum ile karşılaştığında ne yaparsınız? Bu durumlarda nasıl davranırsınız?

15.1. Çocuğunuz kontrolü dışında hata yaparsa/yaptığında ne yaparsınız? Nasıl davranırsınız?

15.2. Çocuğunuzun yeteneğini sergilerken karşılaşabileceği olası riskler karşısında neler yaparsınız? Nasıl davranırsınız?

16. Çocuğunuzun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili ne tür geri bildirimlerde bulunuyorsunuz? Nasıl geri bildirimlerde bulunuyorsunuz? Neden?

16.1. Geri bildirimleriniz çocuğunuzun davranışlarında farklılık yaratıyor mu? Farkındalık oluşturuyor mu? Oluşturuyorsa bunlar nelerdir?

16.2. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanda uzmansanız çocuğunuza yaptığı çalışmalarda ya da davranışlarda işin inceliklerini nasıl öğretiyorsunuz?

16.3. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanda uzman değilseniz çalışmaları ve davranışları konusunda işin inceliklerini öğrenmesi için neler yaparsınız? Nasıl yaparsınız?

17. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz? Neden yapıyorsunuz?

17.1. Çocuğunuzun akademik ya da sosyal gelişimi ile ilgili ihtiyaç duyacağı ilişkiler ağını oluşturmak için neler yapıyorsunuz? Bu ilişkiler ağını oluşturmasına nasıl yardımcı oluyorsunuz?

3.3.3.3. Pilot Görüşmenin Gerçekleştirilmesi

Pilot görüşme, araştırmacıyı veri toplama sürecine hazırlayan, araştırma yöntemin, soruların, araştırılmak istenilen konu ve bağlam ile ilgili varsayımların sınanmasını sağlayan, araştırmanın hedef katılımcıları arasından seçilen bir ya da birden çok kişi ile görüşmenin yapılmasıdır (Glesne, 2015, s. 74-76).

Bu araştırmada pilot görüşmenin yapılması, yarı yapılandırılmış görüşme sorularının sınanması, soruların geçerlik ve güvenirliğinin denetlenmesi, eksik olan noktaların tespit edilmesi ve araştırmacının deneyim kazanması amacıyla yapılmıştır. Yapılan pilot görüşme, katılımcıların belirlenmesi amacıyla belirlenen ölçütleri karşılayan kişiler arasından seçilmiştir. Bu ölçütler; BİLSEM ve/veya ÜYEP'e devam eden ve 6. ve 7. Sınıf özel yetenekli

çocuğu olan, araştırmaya gönüllü katılan annelerdir. Bu doğrultuda pilot görüşme, bu ölçütleri karşılayan Nesrin Hanım ile gerçekleştirilmiştir.

Yapılan pilot görüşme öncesinde katılımcı aranarak görüşmeye gönüllü katılıp katılmadığı konusunda sözlü izin alınmış ve görüşme günü belirlenmiştir (Günlük, 01.12.2022). Görüşme öncesi ise gönüllü katılımcı onam formu ve görüşme soruları katılımcının incelemesi amacıyla katılımcı ile paylaşılmıştır. Pilot görüşme katılımcı ile fikir birliği ile karar verilen Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi bulunan ÜYEP'te uygun görüşme ortamı sağlanarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme, araştırmacının kendisini tanıtması, gönüllü katılımcı onam formu ile yarı yapılandırılmış görüşme formlarını okunması ve katılımcının onaylaması ile ses kayıt cihazı tarafından kaydedilmiş ve 50 dk sürmüştür (Günlük, 03.12.2022).

Yapılan pilot görüşme sonrasında soruların içeriği, yapısı ve alınan cevapların uygunluğunun değerlendirilmesi, ses kaydı, görüşme soruları ve araştırmacı günlüğü tez danışmanı ve nitel araştırma alanında bir uzman ile paylaşılmıştır ve geri bildirimler alınmıştır (Günlük, 08.12.2022).

Pilot görüşme sonrasında nitel araştırma alanında bir uzmandan alınan geri bildirim sonucunda araştırmacının, görüşme sırasında soruları sorma biçimi, kullanılan dil, ek sorular ile soruların açıklanması ve derinleştirilmesi konusunda yetkin olduğu ifade edilmiştir. Pilot görüşmenin araştırmacının katılımcılarının ölçütlerini karşılaması, sorulara yeteri kadar cevap alınması ve yapılan görüşmenin yetkin görülmesi sonucunda pilot görüşme uzman ve tez danışmanının onayıyla araştırmanın ilk görüşmesi olarak kabul edilmiştir.

Tablo 2

Veri toplama çizelgesi

Görüşme Sırası	Katılımcı	Tarih	Süre	Yer	Veri Toplama Biçimi
1	Nesrin Hanım	3.12.2022	49 dk 57 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim	Ses Kaydı Günlük

				Fakültesi ÜYEP Tepebaşı/ Eskişehir	
2	Şerife Hanım	16.12.2022	1 saat 40 dk 1 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
3	Ezgi Hanım	19.12.2022	1 saat 12 dk 32 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
4	Özgü Hanım	19.12.2022	1 saat 22 dk 46 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
5	Gurbet Hanım	20.12.2022	1 saat 10 dk 43 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük

6	Gizem Hanım	21.12.2022	56 dk 57 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
7	Ayşenur Hanım	21.12.2022	46 dk 28 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
8	Servet Hanım	23.12.2022	1 saat 28 dk 54 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
9	Nazlı Hanım	24.12.2022	1 saat 50 dk 20 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük
10	Gözde Hanım	03.01.2023	1 saat 25 dk 13 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük

11	Müzeyyen Hanım	03.01.2023	1 saat 57 dk 4 sn	Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi ÜYEP Tepebaşı / Eskişehir	Ses Kaydı Günlük

3.3.3.4. Görüşmelerin Gerçekleştirilmesi

Araştırmacı, katılımcı ölçütlerini karşılayan örnekleme ulaşabilmek amacıyla Anadolu Üniversitesi ÜYEP merkez müdüründen izin alarak, ÜYEP'e devam eden 6. ve 7. sınıf özel yetenek tanısı olan öğrencilere ulaşabilmek amacıyla öncelikle çevrim içi form oluşturup ÜYEP'te bulunan öğretmenlerin de desteğiyle öğrencilere ulaşmaya çalışmıştır. Fakat yeterli geri dönüş olmaması nedeniyle hafta sonları ÜYEP derslerinde 6. ve 7. sınıfa devam eden özel yetenekli öğrencilerin sınıfları izin alınarak ziyaret edilmiş ve aralarında hem BİLSEM hem de ÜYEP'e devam eden öğrenciler tespit edilmiştir. ÜYEP merkez müdüründen alınan izin doğrultusunda tespit edilen öğrencilerin dosyalarının incelenmesi ile annelerine ulaşılmıştır. Araştırmacı ulaştığı annelere, kim olduğunu, araştırmanın amacını, gönüllü katılmak isteyip istemediklerini telefon görüşmesi ile sormuştur. Gönüllü katılmak isteyen anneler ile görüşme günü ve yeri kararlaştırılmıştır (Günlük, 01.12.2022; 14.12.2022).

Araştırmacı her bir katılımcı ile görüşme öncesi iletişime geçmiş görüşmenin yapılacağı yer ve saati ile ilgili görüşmüş, araştırmanın amacı, gönüllü katılımcı onam formu ve görüşme sorularını paylaşarak görüşme öncesinde katılımcıyı sürece hazırlamıştır. Görüşmeye başlamadan önce her bir katılımcı ile kısa sohbet edip tanışılmış ve rahat hissetmelerine özen gösterilmiş, katılımcıların görüşmeye hazır hissettiğini belirtmesi ile görüşmeye başlanmıştır.

Araştırmacı ses kaydına başlamadan önce araştırmanın amacını tekrar hatırlatmış, araştırmanın iznini göstermiş, gönüllü katılımcı onam formunu ve yarı yapılandırılmış görüşme formunu tanıtarak okumuştur. Katılımcıların formları incelemesi, doldurması sağlanmış ve onayları alınmıştır. Formlar ekler kısmında bulunmaktadır (EK 3, EK 4, EK 5). Ses kaydına geçilmeden önce kayıt cihazları tekrar tanıtılmış ve ses kaydı alınacağının izin formunda yer aldığı katılımcılara hatırlatılmıştır. Görüşme sırasında istedikleri zaman görüşmeye ara verebilecekleri ya da görüşmeden ayrılabilme hakları olduğu belirtilmiştir. Katılımcıların hazır hissetmesi ile görüşme sorularına geçilmiştir. Görüşmeler boyunca

herhangi bir sorunla karşılaşılmamış her görüşme öncesi ve sonrası araştırma günlükleri tutulmuştur.

3.3.3.5. Görüşmelerin Gerçekleştiği Ortam

Görüşmelerin yapıldığı ortamın, erişimi kolay, sessiz, fiziksel olarak rahat ve herkese açık olmayan, katılımcının gereksinimleri ve önerileri doğrultusunda seçilmelidir (Glesne, 2015, s. 154). Belirtilen bu unsurlar dikkate alınarak her bir katılımcı ile görüşme öncesinde görüşmenin yapılacağı yer ile ilgili konuşulmuş sunulan alternatifler arasında Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi E-Blok ÜYEP test odasında görüşmelerin yapılmasına karar verilmiştir. Görüşme ortamı olarak buranın seçilme nedeni fiziksel koşulların uygunluğu, sessizliği, görüşmenin bölünme olasılığının olmaması ve katılımcıların hepsinin bildiği bir yer olması nedeniyle ortak karar ile seçilmiştir (Günlük, 14.12.2022).

Görüşmenin yapıldığı ortamda, veri toplama süreci boyunca katılımcıyı rahatsız edecek ya da araştırmayı etkileyecek herhangi bir sorunla karşılaşılmamıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Analizlere başlamadan önce, araştırma esnasında verilen toplanması amacıyla kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verilmiş olan cevaplar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş, on bir katılımcı ile yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının dökümü yapılmıştır. Yapılan görüşme dökümlerinin doğrulu hakkında katılımcılardan onay alınmıştır. Veri kodlama analizleri için araştırma sürecini kolaylaştıracak, süreci yönetecek ve araştırma sürecine bütüncül bir yönden bakmayı kolaylaştıracak bir program olan MAXQDA paket programı kullanılmıştır.

Nitel araştırmada veri analizi, verilerin anlamını dışarıya aktarma sürecinde; katılımcıların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü, verileri birleştirme, indirgeme ve yorumlama aşamalarını içermektedir (Merriam, 2018, s. 167-168). Nitel araştırmalarda verilerin içeriği, anlamların analizi, verilerin analiz sürecinin can damarlarını oluşturduğu için nitel veri analizi alanyazında sıklıkla içerik analizi olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizi ise tümdengelimci ve tümevarımcı olmak üzere iki analiz yöntemi içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 240). Bu araştırmada araştırma soruları ve görüşme soruları hazırlanırken Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisi temel alınarak geliştirilmiştir. Bundan dolayı ana temaların belirlenmesinde kuramın sunmuş olduğu çerçeveden yararlanılmıştır. Bu açıdan tümdengelimci analiz yöntemi kullanılmıştır. Fakat verilerin analizi sürecinde alt temaların belirlenmesi, kategori ve kodların oluşturulması sürecinde tümevarımcı analiz yöntemi kullanılmıştır.

Fenomenoloji araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmak amacıyla içerik analizi ile verilerin kavramsallaştırılması ve olguyu tanımlayabilecek temaların ortaya çıkmasını içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 68). Bu doğrultuda bu fenomenoloji araştırmasında elde edilen veriler, katılımcıların deneyimlerinin ve görüşlerinin katılımcılar için oluşturduğu anlamları ortaya çıkarmak amacıyla içerik analizi yöntemlerinden tümevarımcı analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Tümevarımcı analizde verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanırken temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılır bir şekilde düzenleyerek yorumlamak ve sonuçlara ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 250). Bu araştırmada elde edilen veriler ile olguyu tanımlanmış, birbirine benzeyen veriler belli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilmiş, betimsel bir anlatımla sık sık doğrudan alıntılar yapılarak ortaya çıkan temalar doğrultusunda bulgular açıklanmış ve yorumlanmıştır. Analizler bittikten sonra alan uzmanı tarafından kodların, temaların ve alt temaların içeriği incelenmiş, verilen geri bildirimler doğrultusunda düzenlenmiş ve onaylanmıştır.

Tümevarımcı analiz yapılırken Yıldırım ve Şimşek (2021, s. 249-257)'in Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri kitabından yararlanılarak tümevarımcı analiz basamaklarına uygun bir şekilde analizler yapılmıştır.

3.4.1. Verilerin Kodlanması

Tümevarımcı içerik analizinin ilk aşaması verilerin kodlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı elde ettiği bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırarak, her bir bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini bulmaya çalışırken kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümler isimlendirilerek kodlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 251). Kodlama yapılırken ise veriler araştırma sorularını cevaplamada potansiyel olarak görülen ilgili bölümler kodlanarak oluşturulur (Merriam, 2018, s. 170). Bu aşamada araştırmacının, araştırma sorularına ek olarak araştırmanın kavramsal çerçevesini dikkate alarak veriler içerisinde ne aradığının farkında olması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 251).

Bu araştırma kapsamında her bir katılımcının veri dökümleri okunurken araştırma soruları, görüşme soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi, dayandığı mentorluk kuramı göz önünde bulundurulmuştur. Her bir döküm okunurken sözcükler, cümleler ya da paragraflardan oluşan bölümlerin kavramsal olarak ne ifade ettiği yorum katılmadan içeriği yansıtacak şekilde isimlendirilmiştir. Verilerin kodlanması sürecinde MAXQDA programı kullanılmış, programın sağladığı kolaylıklar ile kodlar ilgili alt bölümler ile daha geniş ve ayrıntılı ele alınmıştır.

3.4.2. Temaların Belirlenmesi (Tematik Kodlama)

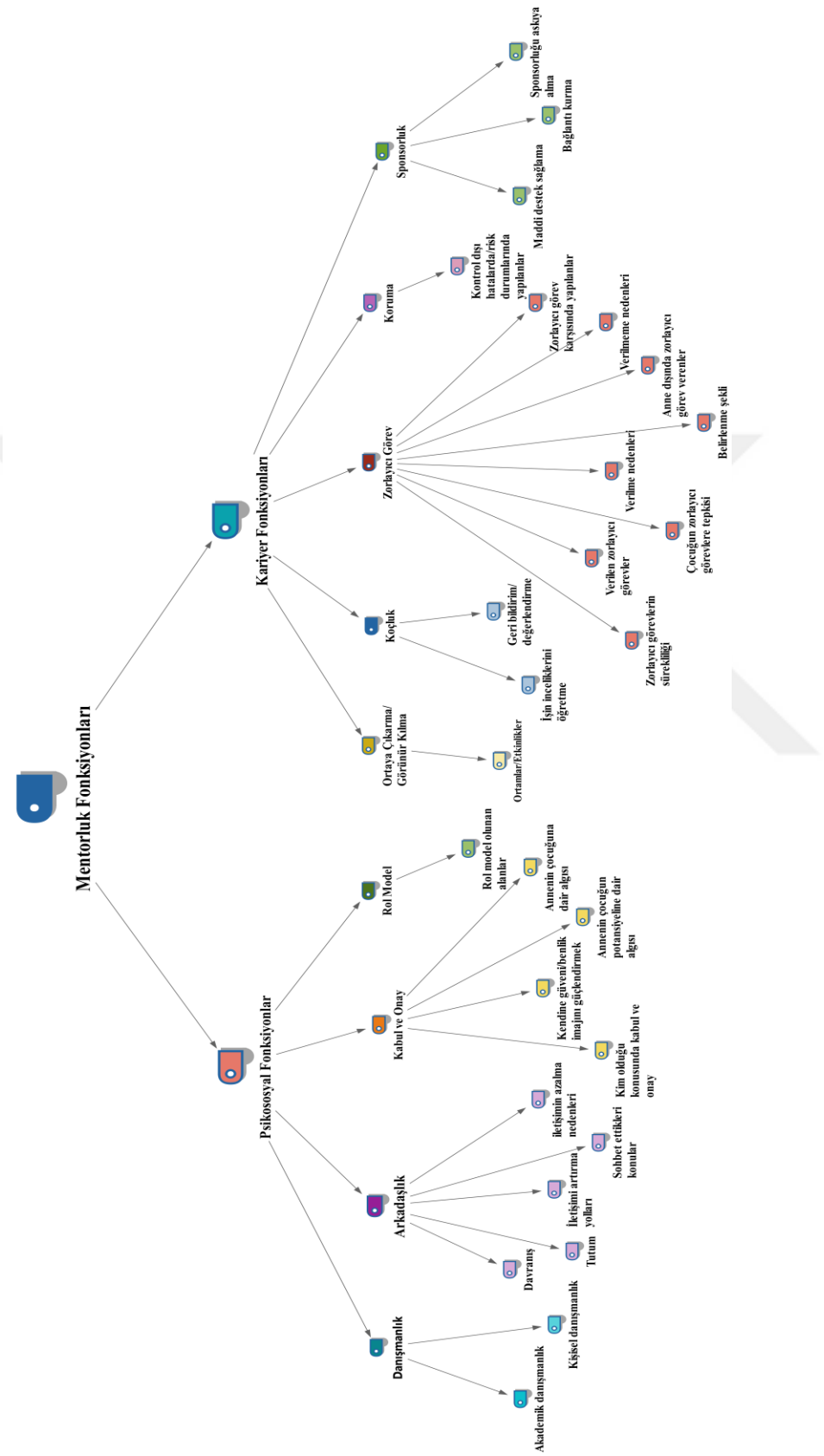
Veriler kodlandıktan sonra ilk aşamada ortaya çıkan kodlardan yola çıkarak verileri genel düzeyde açıklayabilen ve belirli kategoriler altında toplayabilen temaların bulunması gerekmektedir. Bu doğrultuda kodlar bir araya getirilerek incelenir ve birbirleriyle ilişkili olan kodlar daha genel bir kavram etrafında toplanarak temalar oluşturulur. Ortaya çıkan tema sayısı çok fazla ise bu temaların ortak ilişkilerinden yola çıkarak bir üst kodlama daha yapılarak en genel temaya ulaşılır ve bu temalar altında alt temalara, onların da altında kodlara yer verilir. Tüm bu süreçlerde iç tutarlılığa ve dış tutarlılığa dikkat edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 254-256).

Bu araştırma kapsamında oluşturulan kodlar, araştırma soruları, görüşme soruları ve araştırmanın kavramsal çerçevesi, dayandığı mentorluk kuramı göz önünde bulundurularak kodları genel düzeyde açıklayabilen, belli kategoriler altında toplayabilen temalar bulunmuş ve bu temalar altında sınıflandırılmıştır. Ortaya çıkan tema sayısının çok olması nedeniyle bir üst kodlama daha yapılmış ve araştırmanın dayandığı kuramsal çerçeve doğrultusunda en genel temalar altında alt temalar ve kodlara yer verilmiştir. Bu süreçlerde ana tema, alt tema ve kodların iç tutarlılığı ve dış tutarlılığına dikkat edilmiş alan uzmanı tarafından incelenerek geri bildirimleri doğrultusunda düzenlenmiş ve onaylanmıştır.

3.4.3. Veri Analizi Örneği

Verilerin kodlanması aşamasında katılımcıların verdikleri yanıtlar tek tek okunup kodlanmıştır. Kodlama yapılırken ise veriler araştırma sorularını cevaplamada potansiyel olarak görülen ilgili bölümler kod olarak oluşturulmuştur. Kodlama sürecinde katılımcıların sponsorluk sağlama ile ilgili sorulara verdiği yanıtlardan "*İşte burada bir ne fabrikası Tülomsaş mı öyle bir şey vardı. Orada bir robotla ilgili bölümler, mühendisler, onlarla falan iletişim kurdurmaya çalışıyoruz mümkün olduğu kadar."* yanıtı *"*Mühendislerle tanıştırma" şeklinde kodlanırken, *"İşte ne bileyim bu işte dans yeteneği ile ilgili Anadolu Üniversitesi'ndeki halk danslarında kendi hocamızla görüştük*." yanıtı ise "Akademisyen ile tanıştırma" şeklinde kodlanmıştır. Bir başka yanıt olan *"Mesela şeyi merak etti, ortodontistler ne yapar? Nasıl olur? Ben bu adamı göreyim dedi. Gittik tanıştırdık, gördü…Birebir tanıştırdım."* yanıtı ise "Ortodontist ile tanıştırma" şeklinde kodlanmıştır. Bir diğer yanıt ise "*Robotik kodlama açısından Ankara'da işte bir öğretmenle görüştük. Ondan ders aldırttık. Çünkü o yönü çok istiyordu." "*Öğretmen ile tanıştırma" şeklinde kodlanmıştır. Daha sonrasında elde edilen kodlar bir araya getirilerek incelenmiş ve birbirleri ile ilişkili olduğu saptanarak genel bir kavram olan "Uzmanlarla tanıştırma" kategorisi altında toplanmıştır. Sonrasında ise bu kategori ve bezer kategoriler daha genel bir kavram olan "Bağlantı kurma" teması altında toplanmıştır. Bağlantı kurma teması ise araştırmanın görüşme

sorularının ve araştırma sorularının dayandığı kuram olan Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk kuramının belirlediği kavram olan "Sponsorluk" üst teması altında ele alınmıştır. Oluşturulan kodlar, kategoriler ve temalar uzman tarafından tek tek içerikleri kontrol edilerek araştırmacı ile içerikleri tartışılmış ve ortak karara varılmıştır.

Şekil 1 Kod ve Tema Örnekleri

3.4.4. Verilerin Kodlara ve Temalara Göre Düzenlenmesi ve Tanımlanması

Temaların belirlenmesi aşamasından sonra veriler ortaya çıkan temalara ve kodlara göre araştırmacı tarafından oluşturulan sistem aracılığıyla düzenlenir. Bu sayede belirli olgulara göre veriler tanımlanır ve yorumlanır. Bu aşamada veriler, anlaşılır bir şekilde sunulurken, kod ve temalar altında yer alan verileri tanımlamak ve ortaya çıkan temaya göre bu bilgileri birbiriyle ilişkili biçimde sunmak gerekmektedir. Verilerin sunumunda ise araştırmacı kendi görüş ve yorumlarına yer vermeden bulguları sunması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 256).

Bu araştırmada yapılan kodlama ve temaların oluşturulması ile elde edilen veriler, Kram'ın mentorluk fonksiyonlarına göre tanımlanmış, yorumlanmış ve düzenlenmiştir. Oluşturulan kod ve temalar altında yer alan veriler birbiriyle ilişkilendirilmiş bir şekilde tanımlanmış ve sunulmuştur. Veriler sunulurken araştırmacı, görüş ve yorumlara yer vermeden sık sık katılımcıların söylediklerinden alıntı yapılarak verileri sunmuştur. Verilerin sunumunda tema ve kodlara yönelik açıklayıcı şekiller kullanılarak bulguların daha anlaşılır sunulması sağlanmıştır. Sunulan şekillerde ana temalar, alt temalar ve kodlara yer verilmiştir. Her bir ana tema, alt tema ve kodların frekansları parantez içerisinde belirtilmiştir.

3.4.5. Bulguların Yorumlanması

Bulguların yorumlanması olan bu son aşamada, ayrıntılı olarak tanımlanan ve sunulan bulguların araştırmacı tarafından yorumlanması ve bazı sonuçların çıkarılması söz konusudur. Araştırmacı araştırma sürecine ilişkin ilk elden deneyimler edindiği için yapacağı yorumlar değerli olup sunulan verilerin tanımıyla tutarlı olmak zorundadır. Araştırmacının, bu son aşamada topladığı verilere anlam kazandırmak ve bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak, neden sonuç ilişkileri kurmak, bulgulardan birtakım sonuçlar çıkarmak ve elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalar yapması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 256-257).

Bu araştırmada, araştırmacı elde edilen verileri ayrıntılı bir biçimde sunmuş, bulguları yorumlamış ve bazı sonuçlara ulaşmıştır. Araştırmacı, araştırma sonucunda ulaştığı verilere anlam kazandırmak, elde edilen bulgular arasındaki ilişkileri açıklamak ve bulgulardan çıkardığı sonuçların nedenlerine ilişkin açıklamalar yapmıştır.

3.5. İnandırıcılık

Nitel araştırmalarda araştırılan olgu veya olay hakkında bütüncül bir resim oluşturulabilmesi için araştırmacının elde ettiği verileri ve ulaştığı sonuçları teyit etmesine yardımcı olacak bazı ek yöntemler (çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi, vb.)

kullanılması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 281). Bu yöntemlere ayrıntılı olarak baktığımızda, araştırmacının uzun süreli etkileşim ve sürekli gözlem yoluyla güven oluşturması, çeşitleme yoluyla çoklu veri toplama yöntemi, çoklu araştırmacı veya çoklu kuramsal bakış açılarını kullanması gerekmektedir. Ayrıca meslektaş değerlendirmesi ve bilgi alınması, karşıt durum analizleri, araştırmacı ön yargılarının açıklaması, katılımcı onayı alınması, araştırmacının zengin ve ayrıntılı betimleme kullanması ve dış denetim yolu ile alan notları, günlükler, verilerin kodlanması sürecinde bir kişi aracılığıyla araştırma sürecinin ve ürünlerinin denetlenmesi araştırma sürecinin inandırıcılığına katkı sağlamaktadır (Creswell, 1998, s. 201-203; akt. Glesne, 2015).

Bu araştırmada, araştırmanın inandırıcılığın ilişkin nitelikler uygulanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı araştırma sürecinde, veri çeşitlemesi amacıyla çoklu veri toplama yöntemi kullanarak birden fazla veri kaymağından (görüşme, doküman incelemesi, araştırmacı günlükleri) yararlanılmıştır. Tezin planlaması, yürütülmesi ve teze ilişkin okumalar, farklı alan uzmanları ve tez danışmanı ile etkileşim halinde yürütülmüştür.

Veri toplama sürecinde her bir katılımcı ile görüşme öncesi tanışıp konuşulmuş ve güven ve etkileşim sağlanmaya çalışılmıştır. Her bir katılımcıdan araştırmaya gönüllü katıldığı ile ilgili izin alınmış ve istedikleri zaman çalışmadan çekilebilecekleri belirtilmiştir. Katılımcılara görüşme öncesinde araştırmanın içeriği ile ilgili bilgi verilmiş ve veri toplama süreci sonrasında her bir görüşmenin dökümü onaylatılmıştır. Araştırma süreci boyunda alan notları ve günlükler düzenli bir şekilde sınıflandırılmış ve arşivlenmiştir. Araştırma süreci boyunca alan notları ve günlükler tez danışmanı ile paylaşılmış ve denetlenmiştir. Verilerin analizi sürecinde elde edilen kodlar, kategoriler ve temaların içeriği uzman tarafından denetlenmiş ve alınan uzman görüşü doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda ortaya çıkan bulgular ayrıntılı bir şekilde raporlanmıştır. Araştırmacı, araştırma boyunda araştırmacı günlüğüne araştırmacı özelliklerini yansıtarak yazmış, araştırmacı önyargısını açıklamaya ve kontrol etmeye çalışmıştır.

3.6. Araştırma Etiği

Araştırma etiği, yapılan tüm araştırmalarda izlenmesi gereken bazı kuralları içerdiği söylenebilir. Evrensel olarak kabul gören ve araştırma gündeme geldiğinde dünyanın her tarafında uygulanmaya konulan etik kurallar; bilinçli onay, gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermeme, aldatmama/yanıltmama ve verilere sadık kalmadır (Christians, 2005, s. 144-145; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmada, veri toplama sürecine başlamadan gerekli etik kurul izni alınmış ve veri toplama sürecine başlanmıştır. Katılımcılar ile görüşmeye başlamadan önce her katılımcı ile iletişim kurulmuş araştırmaya gönüllü katılım göstereceğini bildiren katılımcılar ile görüşme günü kararlaştırılmıştır. Görüşmeye öncesi tüm katılımcılar araştırmanın içeriği konusunda bilgilendirilmiş, gerekli dosyalar katılımcılar ile paylaşılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınmıştır. İzinleri dahilinde ses kaydı alınmış ve gizlilik ve araştırmanın içeriğine dair bilgileri içeren katılımcı onam formu katılımcı tarafından okunup imzalanmıştır. Araştırmaya katılan gönüllü katılımcıların istedikleri zaman araştırma sürecinden çıkma haklarının da olduğu belirtilmiştir. Araştırmada katılımcıların gizliliğinin sağlanması amacıyla her bir katılımcı için kod isimler kullanılmıştır.

3.7. Araştırmacının Rolü

Nitel araştırma yöntemlerinde araştırmacının rolü oldukça önemlidir çünkü bizzat veri toplama aracı olduğu söylenebilir. Bu araştırmada araştırmacının bir veri toplama aracı olduğu düşüncesinden hareketle uzmandan "Nitel Araştırma Yöntemleri" dersini alınmıştır. Buna ek olarak araştırmacı, katılımcıların düşüncelerine açık fikirli ve tarafsız olmak amacıyla araştırma boyunca araştırmacı günlükleri tutarak kendi duygu ve düşüncelerini paranteze alıp, kendi var olan bilgilerini ve varsayımlarını kontrol altında tutmaya çalışılmıştır. Bu süreçte araştırmacı, günlüklerini tez danışmanı ile paylaşmıştır. Araştırmanın verilerinin analizi sürecinde araştırmacı analiz yaparken katılımcıların söylediklerine yorum katmadan analiz yapmış ve bu süreçte yapılan analizler uzman tarafından denetlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular betimsel bir anlatımla sunulmuş ve ulaşılan temalar çerçevesinde bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan fenomenoloji deseninin doğasına uygun olarak elde edilen bulgular bize kesin ve genellenebilir sonuçlar vermekten ziyade incelenen olguyu daha iyi tanımamıza ve anlamamıza yardımcı olacak sonuçlar sağlayan ayrıntılandırılmış örnekler ve doğrudan alıntılar yapılarak aktarılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 68).

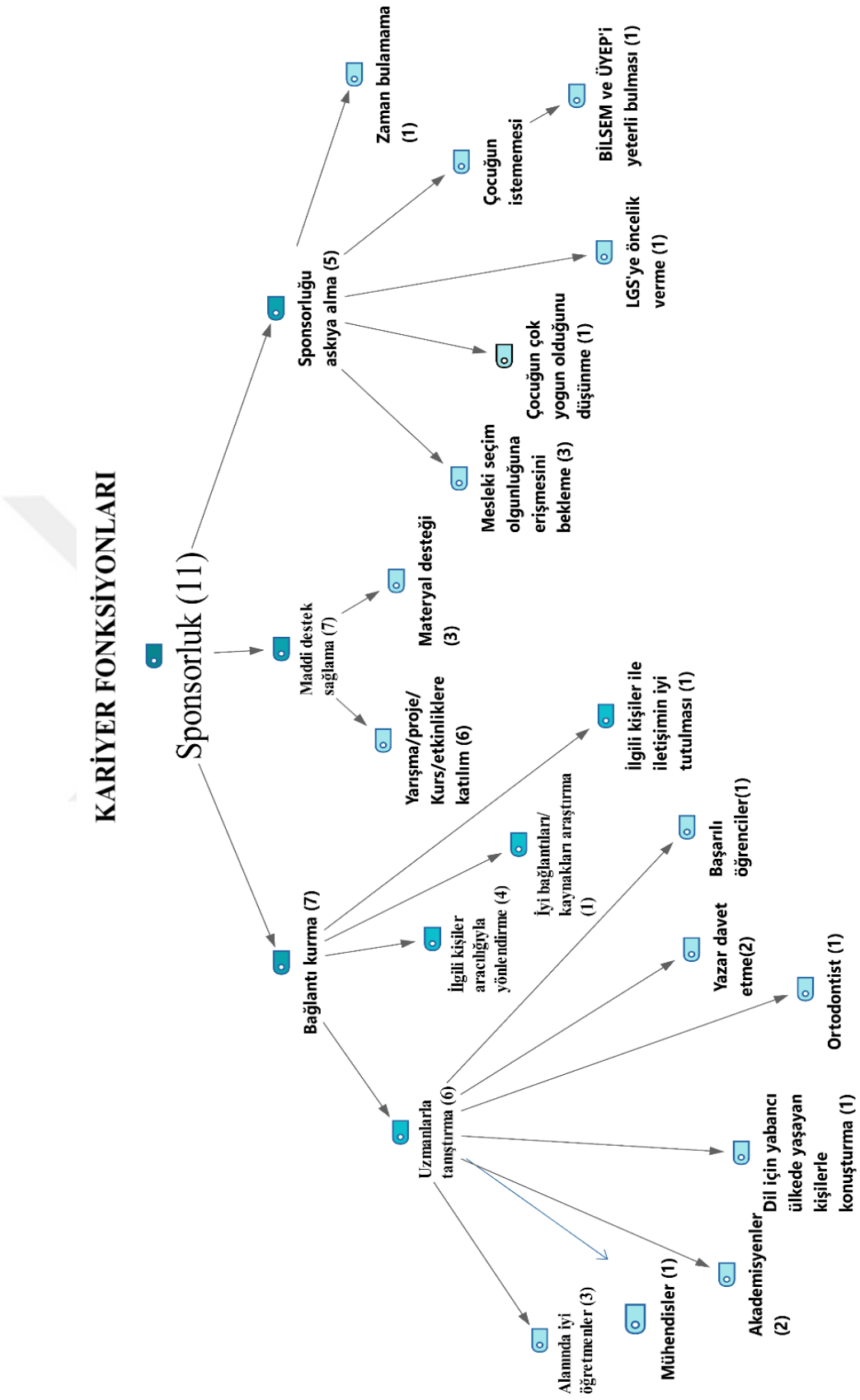
Araştırmanın bu bölümünde bulgular, Kram (1980, 1983)'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisine dayanarak oluşturulan araştırma sorularından yola çıkarak yapılan analizler sonucunda oluşturulan temalar altında sunulmuştur. Kram'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüş ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelendiği bu araştırmada, ana temalar kariyer fonksiyonları ve psikososyal fonksiyonlar başlığı altında toplanmıştır. Kariyer fonksiyonları; ortaya çıkarma/görünür kılma, koçluk, zorlayıcı görev, koruma ve sponsorluk temaları altında sunulmuştur. Psikososyal fonksiyonlar; danışmanlık, arkadaşlık, kabul ve onay ve rol model temaları altında sunulmuştur.

4.1. Kariyer Fonksiyonları

Özel yetenekli çocukların annelerinin kariyer fonksiyonlarını sağlamaya yönelik deneyim ve görüşleri sponsorluk, koçluk, koruma, ortaya çıkarma/görünür kılma, zorlayıcı görev verme temaları altında sunulmuştur.

4.1.1.Sponsorluk

Özel yetenekli çocukların annelerinin kariyer fonksiyonlarından sponsorluk sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri; bağlantı kurma, maddi destek sağlama, sponsorluğu askıya alma alt temaları altında incelenmiştir.

Şekil 2 Sponsorluk sağlama ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

4.1.1.1. Bağlantı Kurma

Özel yetenek tanılı çocuğu olan annelerin yedisi (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım) çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi, akademik ve sosyal gelişimi ile ilgili ihtiyaç duyacağı ilişkileri oluşturmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma, ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirme, iyi bağlantılar ve kaynakları araştırma ve ilgili kişilerle iletişimin iyi tutulması yollarını kullanarak bağlantı kurmaya çalıştıklarını ve bu şekilde sponsorluk sağladıklarını ifade etmektedirler.

Bağlantı kurmak amacıyla altı anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım) uzmanlarla tanıştırmayı tercih ettiklerini dile getirmektedir. Uzmanlarla tanıştırmaya ek olarak Gurbet Hanımın bağlantı kurmak amacıyla iyi bağlantıları/ kaynakları araştırma ve ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirme yolunu seçtiğini, Şerife Hanımın ilgili kişiler ile iletişimin iyi tutulması ve ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirme yolunu tercih ettiğini, Özgü Hanımın ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirme yolunu tercih ettiğini ifade etmektedir. Ezgi Hanım ise bağlantı kurma amacıyla uzmanlarla tanıştırma yerine sadece ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirmeyi tercih ettiğini belirtmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurmak amacıyla mümkün olduğu sürece etrafındaki ilgili uzmanlarla tanıştırmayı tercih ederken ilgili alandan mühendisler ve akademisyenler ile iletişim kurduğunu ifade etmektedir. Mühendislerle iletişim kurarken tanıdıkları aracılığıyla bağlantı kurup çocuğunu tanıştırdığını "*İşte burada bir ne fabrikası Tülomsaş mı öyle bir şey vardı. Orada bir robotla ilgili bölümler, mühendisler, onlarla falan iletişim kurdurmaya çalışıyoruz mümkün olduğu kadar."* şeklinde açıklarken, akademisyenler ile iletişim kurarken ise arkadaşı aracılığıyla eşi ile bağlantı kurduğunu ve davetleri üzerine tanıştırdığını "*Şimdi Ankara'da arkadaşım var. O da ODTÜ'de. O da hoca orada. Onunla şimdi iletişime geçtim. Eşi professor, oraya mesela laboratuvara davet etti oğlumu. Mutlaka burayı görsün. Burayı gören çocukların ufku çok geniş oluyor. Vizyonu çok açık oluyor ve bir hedef hayal kuruyorlar dedi. Şimdi Ankara'ya götüreceğiz oğlumu."* şeklinde söylemektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma yolunu tercih ederken başarılı öğretmenler ile iletişim kurduğunu "*Yani hani öğretmenimiz de böyle daha başarılı diyeceğim."* şeklinde ifade ederken, bağlantı kurma nedenini ise *"Çocukları daha kulvarında tutuyordu. Hatta şimdi matematik ligine bile hepsi birlikte katılacaklar."* şeklinde ifade etmektedir. Şerife Hanım, uzmanlarla

tanıştırmaya ek olarak çocuğunun ilgi duyduğu alanda ilerlemesi için ilgili kişilerle iletişimi iyi tuttuğunu *"Şu anki gittiği BİLSEM okul müdürü de ilkokuldaki okul müdürü, oraya geçti. Kendisinin zaten çok çabası vardır. Dolayısıyla bu tarz kişilerle iletişimi iyi tutuyorum ben. Hani irtibat halindeyim."* ifadesi ile belirtirken, ilgili kişiler ile iletişimi iyi tutma nedenini diğer çocuklar arasından seçilme şansını arttırdığını *"Çünkü bu bir sürü çocuk içinden hani kimin dahil olacağı da biraz burada iletişimsel süreçlerde devreye giriyor diye düşünüyorum işin açıkçası ben."* Şeklinde söylemektedir. Bunlara ek olarak çocuğunun ilgi duyduğu alanda ilerlemesi için ilgili kişilerle iletişim kurup onlar aracılığıyla yönlendirdiğini *"Yani işte bu etrafımızda olan bu konuda ilgili olan kişilerin görüşünü alıyoruz. Oralardan herhangi bir atölye vesaire bir şeye katılabilecekse onlara katılmasını sağlıyoruz"* ifadesi ile dile getirmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma sürecinde mesleki açıdan çevresinin çok olduğunu, yakın çevresi aracılığıyla ilgili uzman ile rahatlıkla bağlantı kuracağını *"Yani mesleki açısından böyle çevrem çok olduğu için o konuda çok şey zorluk yaşamıyorum… Hani yani istediği kişiyle mimarsa mimar ya da ne bileyim hangi branştan ne olursa gider görüşürüz yani türlü şey yaparım. Aydınlatmaya çalışırım onun yolunu."* ifadesi ile belirtirken, uzmanlarla tanıştırmaya ek olarak çocuğunun ilgi duyduğu alanda ilerlemesini sağlamak amacıyla ilgili kişi olan öğretmen ile bağlantı kurup yönlendirdiğini "*Direkt öğretmeni arıyorum. Hani bunda ne yapabiliriz diyorum yani. Yani ne yapabiliriz, nereye gidebilirim, ne önerirsiniz. Kanal oluşturmaya çalışıyorum."* şeklinde ifade etmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma yolunu tercih ederken akademisyen ile bağlantı kurduğunu *"İşte ne bileyim bu işte dans yeteneği ile ilgili Anadolu Üniversitesi'ndeki halk danslarında kendi hocamızla görüştük."* şeklinde ifade etmektedir. Uzmanlarla tanıştırmaya ek olarak çocuğunun ilgi duyduğu alanda ilerlemesi için iyi bağlantıları/kaynakları araştırdığını "*Mesela kulüp lisanslı oyuncu olmak istedi…Araştırdım…Piyanoda da araştırdım. Bu şekilde araştırılarak tabii en uygununu bulmaya çalışıyorum. Onu işte doğru kaynaklara yönlendirmeye çalışıyoruz."* ifadesi ile örnekleyip, iyi bağlantılar/ kaynakları araştırmasının nedenini ise ilgisine yönelik akademik ve sosyal olarak bir şeyler elde etmesini istediğini *"Hem onun ilgisine yönelik hem ama işte böyle bir şeyler de elde edebileceği sosyal anlamda da olsa akademik anlamda da öyle bir şeyler bulmaya çalışıyoruz yani."* ifadesi ile dile geldirmektedir. Bunlara ek olarak çocuğunun ilgisi doğrultusunda ona en doğru bilgiyi sunmak amacıyla ilgili kişiler olan öğretmen ve akademisyen ile bağlantı kurduğunu ve bu şekilde yönlendirdiğini *"Onun da ilgisi doğrultusunda ona en doğru bilgiyi bulabilmek için gerekli bağlantıları yapmaya çalışıyorum yani. Voleybol ile ilgili*

hocalarla görüşüp beslenmesine dikkat etmek, fiziksel gelişimini desteklemek… Okula erken başlama durumunda karar veremedik araştırdık, soruşturduk, ÜYEP'te üniversite hocası, akademisyene ulaştırdık. O doğrultuda ilerledik." şeklinde ifade etmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma yolunu tercih ederken merak ettiği ortodontist ile bağlantı kurup tanıştırdığını *"Mesela şeyi merak etti, ortodontistler ne yapar? Nasıl olur? Ben bu adamı göreyim dedi. Gittik tanıştırdık, gördü…Birebir tanıştırdım."* ifadesi ile anlatırken, tanışma esnasında ortodontistin neler yaptığını ve nasıl yaptığını anlattığını, çocuğunun bilgi edindiğini ifade etmektedir. Buna ek olarak, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda desteğe ihtiyaç duyması durumunda kardeşi aracılığıyla farklı alanlarda öğretmenler ile iletişim kurduğunu "*Kardeşimden de destek alarak…onun diğer öğretmen arkadaşlarıyla, diğer branşlardan da destek alarak onların mesela uygulamalarını da dinlettiriyorum"* ifadesi ile anlatmaktadır.

Nazlı Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma yolunu tercih ederken ilgi duyduğu alanda öğretmen ile iletişime geçtiğini "*Robotik kodlama açısından Ankara'da işte bir öğretmenle görüştük. Ondan ders aldırttık. Çünkü o yönü çok istiyordu."* şeklinde ifade ederken, görüşme sürecinde alan uzmanı tarafından bilgilendirildiklerini ve yönlendirildiklerini belirtmektedir. Buna ek olarak çocuğunun ilgi duyduğu kitap serisinin yazarı ile tanıştırmak amacıyla veliler ve öğretmenler ile görüşüp yazarı davet ettiğini "*Mesela hani yaptırıyorduk mesela hani bir kitap serisi vardı…Velilerle, öğretmenlerle konuşup yazarı getirtmiştik"* ifadesi ile açıklarken, çocuğunu yazar ile tanışıp kitaplar hakkında sohbet ettiğini dile getirmektedir. Nazlı Hanım ayrıca çocuğunun İngilizcesinin daha fazla gelişmesi amacıyla yurt dışındaki tanıdıkları ve öğretmen ile bağlantı kurduklarını "*İngilizcesi daha gelişsin diye İngilizcesi çok iyi olan yabancı ülkede yaşayan hani onlarla konuşturuyoruz… Ondan sonra öğretmenle işte bir iletişimimiz oldu. Onlar sadece online sohbet ediyorlardı."* şeklinde ifade etmektedir.

Ezgi Hanım ise çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için bağlantı kurma amacıyla uzmanlarla tanıştırma yerine sadece ilgilendiği konuda ilgili kişi olan İngilizce öğretmeni ile bağlantı kurduğunu ve onun aracılığıyla yönlendirdiğini "*İngilizce için şey yapmıştık mesela. Hocasıyla konuşmuştuk daha başlamadan. Ne yapabiliriz diye. O da işte filmler izlesin, İngilizce filmler izlesin, videoları izlesin demişti."* ifadesi ile belirtmektedir.

4.1.1.2.Maddi Destek Sağlama

Özel yetenek tanılı çocuğu olan annelerin yedisi (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Ayşenur Hanım, Nazlı Hanım) çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi ve akademik ve sosyal gelişimi ile ilgili ihtiyaç duyacağı ilişkileri oluşturmak amacıyla yarışma/kurs/etkinliklere katılımını sağlama ve materyal desteği sunarak maddi destek sağlamaya çalıştıkları ve bu şekilde sponsorluk sağladıklarını ifade etmektedirler.

Maddi destek sağlama amacıyla altı anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Ezgi Hanım, Ayşenur Hanım) yarışma/kurs/etkinliklere katılımını sağladıklarını ifade ederken, yarışma/kurs/etkinliklere katılımını sağlamaya ek olarak iki anne (Ezgi Hanım, Nesrin Hanım) maddi destek sağlamak amacıyla materyal desteği sağladığını ifade etmektedir. Bir anne (Nazlı Hanım) sadece materyal desteği sunduğunu ifade etmektedir.

Nesrin Hanım çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini maddi destek sağlayarak, robotik kodlama ve matematik yarışmasına katılımını sağladığını *"Okulda VEX grubunda aynı zamanda. Oradaki yarışmaların hepsine katılabilirsin diyoruz…Mesela kanguru matematik…Bu sene de katılmak istedi. Katılabilirsin dedik."* şeklinde ifade ederken, çocuğunun katıldığı yarışmaların ücretli olduğunu, pahalı olduğunu söylemesi karşısında önemli olmadığını söyleyip desteklediğini "*Hepsi ücretli dedi. Problem yok, tamam katıl dedik. Onları hep destekliyoruz her konuda"* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak Nesrin Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için maddi destek sağlayarak materyal desteği sunduğunu, bunların ise dergi ve Arduino seti olduğunu *"Anne dedi bu çok güzel bir dergi. Ben de onu üye yaptım...BİLSEM'e giderken de bu Arduino setleri var orada dedi. O da bayağı maliyetli pahalı bir şey. Onu aldık."* şeklinde söylemektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini maddi destek vererek sağladığını *"Maddi kaynaklarda devreye giriyor tabii ki. Oralarda da yani biz elimizden geldiğince hani bir şeye katılması söz konusuysa destek vermeye çalışıyoruz."* şeklinde ifade ederken, okuldaki kursa katılması için maddi destek sağladığını örnek vererek şu şekilde; *"Yani mesela daha önce bu robotik kodlamadan bizim hiç haberimiz yoktu. Müdür bey anlattı işte böyle bir sınıf oluşturmak istiyorum. Benim öyle bir kaynağım yok dedi mesela. Biz de dedik tabii ki hocam."* dile getirmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini maddi destek sağlayarak projelere, etkinliklere katılmasını desteklediğini *"Valla*

katılması için biz ona maddi destek veriyoruz…Anne işte Koç Lisesine gideceklermiş mesela hazırlıyor kendisini şimdiden, projeyi...ekonomik olarak da tabii belli bir ücreti var bunların ama onları çok düşünmüyoruz biz." şeklinde ifade etmektedir. Buna ek olarak Ezgi Hanım, maddi destek sağlayarak çocuğunun ilgi duyduğu İngilizce alanında ihtiyaç duyduğu materyaller olan redhouse, çizgi romanlar, bilgisayar, kulaklık aldığını, elinden geldiğince desteklediğini "*İşte akademik olarak ne lazımsa, redhouse falan onların hepsini aldık. Şey hatta bu eski çizgi romanlar vardı, onların ingilizceleri vardı, bir yerde bulabildik. Ondan aldık. Dinlemesi için bilgisayar aldık eve mesela… Kulaklığını alıyorum. Gereken şeyleri. Elimizden geleni yapıyoruz."* şeklinde belirtmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini maddi destek sağlayarak proje ve etkinliklere katılımını desteklediğini ifade etmektedir. Bu durumu örnek olarak Bursa'da projeye katılımı desteklediğini "*Bursa'da falan böyle bir çalışma oldu…proje yapanların bir sergisi oldu. Hemen destekledim mesela oraya gitmesi konusunda."* ifade ederken, ayrıca BİLSEM kamplarına katılmasını ve İngilizce sunum yarışmasına katılmasını maddi olarak desteklediğini "*BİLSEM'de kamp oldu. Orayı destekledim kampa gitti…Geçen de böyle Gelişim Okullarında şey oldu İngilizce bir sunum vardı…Maddi açıdan belli bir ücret karşılığında katılınacak diye. Destekledim."* şeklinde dile getirmektedir. Buna ek olarak Özgü Hanım, maddi açıdan maliyetli de olsa çocuğunun yeteneğini geliştirecek ve onun lehine olacak şeyleri her zaman desteklediğini *"Maddi konularda ekstra bir maliyet çıkarabiliyorlar ama eğer çocuğumun lehine olacak bir şeyse orada hiç şeyim olmaz…Yetenekleri konusunda mesela destek, sergi konusunda her türlü her şeyi yaparım."* şeklinde ifade etmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini maddi destek sağlayarak etkinliklere katılmasını desteklediğini *"Ceymum etkinliği mesela ücretli bir etkinlikti oraya katılmasını destekledik... Elimizden ne geliyorsa maddi veya manevi gerçekten yapmaya çalışıyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini maddi destek sağlayarak kurslara katılımını desteklediğini *"Yani maddi olarak hani bu gittiği kurslar falan maddi tabii. Hepsinde bir ücret karşılığı gidiyor. Onun için tabii koşturuyoruz peşlerinden gitmeleri için."* şeklinde dile getirmektedir.

Nazlı Hanım çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlama şeklini sadece materyal desteği sunarak maddi destek sağladığını *"İşte hani biz neler gerekli, neler yapabiliriz… Bizler hani materyal falan gerekli olursa onları biz hani ayarlardık... Biz öyle yardımcı olurduk."* ifadesi ile anlatmaktadır.

4.1.1.3. Sponsorluğu Askıya Alma

Özel yetenek tanılı çocuğu olan annelerin beşi (Şerife Hanım, Müzeyyen Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Nazlı Hanım) çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi ve akademik ve sosyal gelişimi ile ilgili ihtiyaç duyacağı ilişkileri oluşturma sürecinde sponsorluğu askıya aldıklarını ifade etmektedirler. Bu beş anne içerisinden üç anne (Şerife Hanım, Müzeyyen Hanım, Özgü Hanım) mesleki seçim olgunluğuna erişmesini beklediğini ifade ederken, bu üç anne içerisinden bir anne (Şerife Hanım) aynı zamanda çocuğun çok yoğun olduğunu düşünmesinden dolayı sponsorluğu askıya aldığını belirtmektedir. Beş anne içerisinden bir anne (Nazlı Hanım) LGS'ye öncelik verdikleri için sponsorluğu askıya aldığını belirtirken, bir diğer anne (Gizem Hanım) ise BİLSEM ve ÜYEP'i yeterli bulması nedeniyle çocuğun istememesinden dolayı sponsorluğu askıya aldığını belirtmektedir. Beş anne içinden bir anne ise (Müzeyyen Hanım) zaman bulamama nedenleriyle sponsorluğu askıya aldığını ifade etmektedir.

Şerife Hanım çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlamayı askıya aldığını ilerleyen dönemlerde destek sunacağını belirtmiş bunun nedenini ise mesleki seçim olgunluğunu beklediğini *"İleride bu yöndeki seçimlerinde her türlü yani, işte ağ oluşturmak da şey de ne gerekiyorsa elimizden geleni yaparız ama şu an için biraz erken olduğunu düşünüyorum. Belki mesleki seçimi bile değişecek çünkü. Yani hani ortaokul bence bunun için erken."* ifadesi ile belirtirken, buna ek olarak çocuğunun çok yoğun olduğunu, dinlenmesi de gerektiğini düşündüğü için sponsorluğu askıya aldığını *"Profesyonel kanallar oluşturmadık…Hani gerektiğini düşünsek bile o öyle bir vakit yaratabilir miyiz bilmiyorum yani çünkü o okul sistemi ve işte üstüne zaten BİLSEM ve ÜYEP eklendiğinde bu çocuğun zamanı kalmıyor…iki gün kalıyor çocuğa. O sürede dinlensin yani öyle baktığım için hani ekstra ekstra bir şeye girmedim."* şeklinde ifade etmektedir.

Müzeyyen Hanım çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlamayı askıya alma nedenini mesleki kararını verdikten sonra, lise sürecinde kişilik yapısı oluştuktan sonra, mesleki seçim olgunluğuna eriştiğinde sağlayacağını şimdi yaşının küçük olduğunu hevesini kırmak istemediğini "*Birileriyle buluşturmayı istiyorum. Aklımda var…O gerçekten kararını verdiğinde. Yani şu an onun o iç enerjisi, o hevesi, o şeyi henüz kırılmasın daha çünkü çok küçük…Bu belki ileride bence. Lise döneminde belki biraz daha bilinç kazanıp o kendini kişilik yapısını oluşturduktan sonraki bir süreçte olabilir."* şeklinde ifade ederken, buna ek olarak bazı alanlarda sponsorluk sağlamasına rağmen planladıklarına zaman bulamadığı için yapamadığını "*Ayrıca yapmak istediği kafamda çok şeyler var ama yok olmadı yani. Olamadı. Yani şimdilik evet hani spor alanında ama bu network çok daha geniş bir kavram ya… Öyle bir ortam yaratmak istiyorum. Yani bu sene hiç zamanım olmadı."* ifadesi ile belirtmektedir.

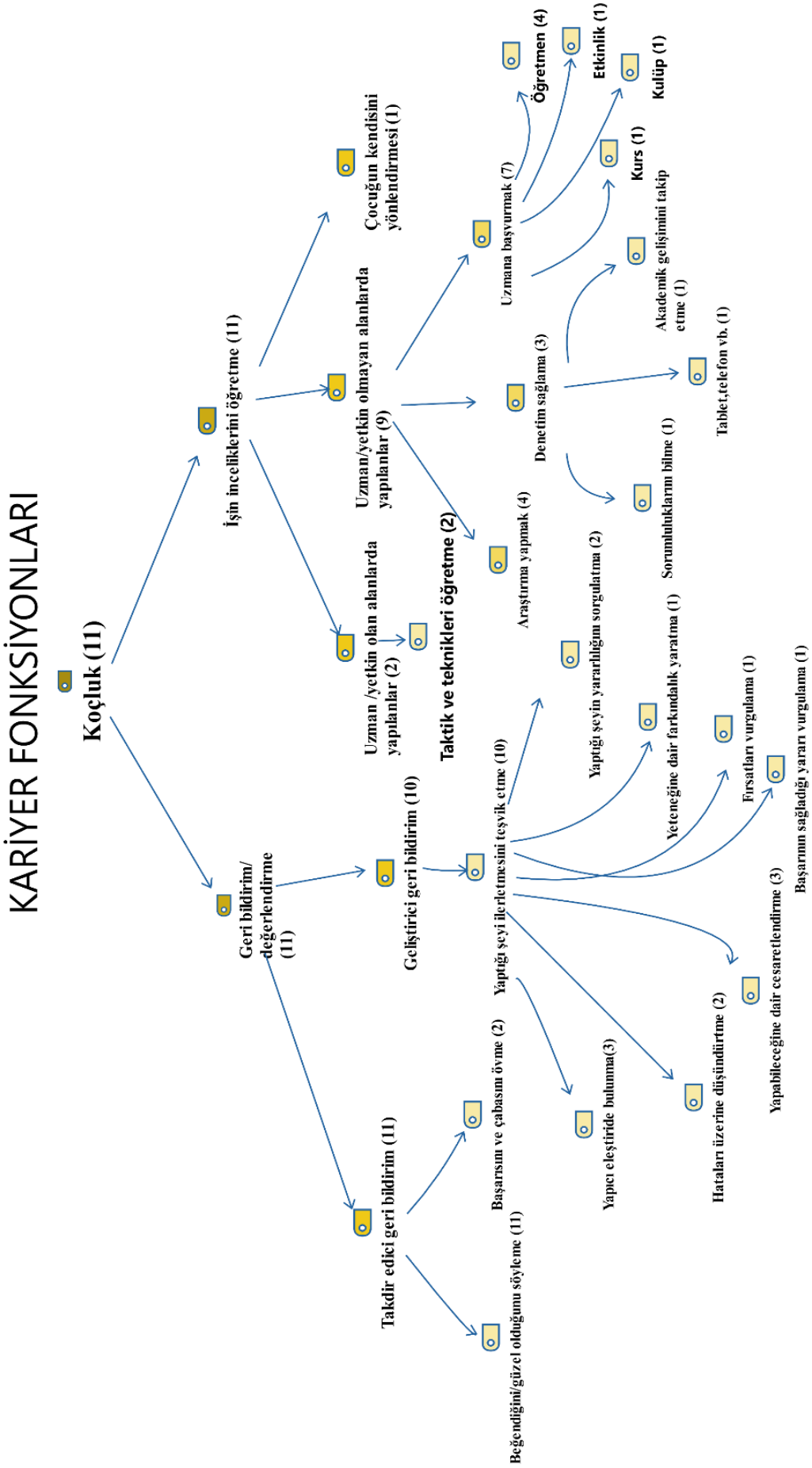
Özgü Hanım çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlamayı askıya alma nedenini mesleki anlamda şekillenip mesleki seçim olgunluğunu beklediğini şu an için erken olduğunu *"Belki hani bu dönem artık seneye falan hani biraz böyle mesleki anlamda da bir şekillensin de istiyorum işin açıkçası. Daha yedinci sınıfta olduğu için çok da üzerine şey yapmıyorum yani. Biraz daha erken olduğunu düşündüğüm için herhalde"* şeklinde dile getirmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlamayı askıya alma nedenini LGS'ye öncelik verdikleri için çok fazla şey yapmadıklarını, kafasını karıştırmak istemediğini "*Böyle bir şeyler yapmaya çalışıyoruz aslında elimizden geldiğince ama çok fazla yapamıyoruz. Çünkü diyorum ya önceliğimiz şu anda LGS biz kilitlendik. Hani çok da kafasını karıştırmak istemiyoruz şu anda."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gizem Hanım ise çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için sponsorluk sağlamayı askıya alma nedenini çocuğun BİLSEM ve ÜYEP'i yeterli bulması nedeniyle istemediğini *"Ya ayrıca bir şey yapmıyoruz. Dediğim gibi zaten hani şu an BİLSEM ve ÜYEP'e gittiği için kendisi bunları yeterli görüyor. Çok ekstra bir şey şu an tercih etmiyor. İstemiyor."* şeklinde ifade etmektedir.

4.1.2. Koçluk

Özel yetenekli çocukların annelerinin kariyer fonksiyonlarından koçluk sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri; Geri bildirim/değerlendirme sunma ve işin inceliklerini öğretme temaları altında incelenmektedir.

Şekil 3 Koçluk sağlama ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

4.1.2.1. Geri bildirim/değerlendirme

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) tamamı geri bildirim/değerlendirme sürecinde takdir edici geri bildirim sunarken, on anne ise (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) geliştirici geri bildirimler sunduklarını ifade etmektedirler.

4.1.2.1.1. Takdir edici

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) tamamı geri bildirim/değerlendirme sürecinde takdir edici geri bildirim sunarken beğendiğini/güzel olduğunu söyleyerek takdir ettiklerini ifade ederken, iki anne (Şerife Hanım, Gizem Hanım) takdir ederken başarısını ve çabasını vurgulayarak takdir ettiğini ifade etmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili beğendiğini/güzel olduğunu söyleme yoluyla taktir ettiğini ve bu şekilde geri bildirimde bulunduğunu belirtmiş ve bu durumu "*Çok beğenirim. Çok güzel olmuş derim"* şeklinde ifade etmiştir.

Şerife Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili başarısını ve çabasını takdir ettiğini ve beğendiğini/güzel olduğunu söyleyerek takdir ettiğini bu şekilde geri bildirimde bulunduğunu ifade etmektedir. Şerife Hanım, çocuğunun girdiği sınavlarda başarılı olduğunda başarısını tebrik ettiğini *"Genelde bu sınavda başarılar oluyor, orada tebrik ediyoruz. Tales'te falan mesela başarılı olduğunda çok tebrik ettik"* ifadesi ile belirtirken çabasını takdir etme durumunu ise çabasını onaylayıp beğendiğini *"Yani çabasını, yaptığı şeyi onaylıyoruz, beğeniyoruz.*" şeklinde ifade etmektedir. Bu süreçlerde ödül ve ceza kullanmadıklarını sadece beğendiğini/güzel olduğunu söyleyip, duygu ve düşüncelerini ifade edip takdir ettiğini *"Ödül veya ceza gibi bir şeye hiç girmiyoruz. Sadece takdir ediyoruz, onaylıyoruz, beğendiğimizi, neyse duygu ve düşüncelerimiz onların hepsini söylüyoruz"* şeklinde söylemektedir. Bu durumu örneklemek amacıyla çocuğunun şiir yazıp törende okumasına çok şaşırdığını, gurur duyduğunu ve beğendiğini "*Çok şaşırdım, çok gurur duydum seninle, gerçekten çok güzel bir şiirdi, çok da beğendim okumanı falan diye böyle orada da tüm samimiyetimle paylaştım."* şeklinde dile getirmektedir. Yaptığı takdir edici geri bildirimlerin çocuğunun daha şevkle yapmasını sağladığını *"daha şevkle yapmaya başlıyor*

mesela." ifadesi ile belirtirken, ayrıca çocuğunun yapabileceğine dair inancını artırdığını *"bak gördün mü yaptın dedikçe, ben aslında o dersi de seviyorum ya."* şeklinde söylemektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili beğendiğini/güzel olduğunu söyleyerek takdir ettiğini ve bu şekilde geri bildirimde bulunduğunu *"Harika yaptın derim. Yok çok çok güzel. Çok çok güzel takdir ederim."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili beğendiğini/güzel olduğu söyleyerek takdir ettiğini ve bu şekilde geri bildirimde bulunduğunu *"Ha evet iyisini de tabii bugün çok güzeldi, bugün çok iyiydi ya vallahi harikaydı bugün."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile ilgili başarıyı ve çabayı takdir ettiğini ve bu şekilde geri bildirimde bulunurken beğendiğini/güzel olduğunu söylediğini ifade etmiştir. Gizem Hanım çocuğunun başarısını ailecek yapılan kutlama, mutluluğun paylaşılması şeklinde takdir ettiğini *"Bazen güzel bir başarılıysa hani kutlama ile bitebilir hep birlikte. Ailecek o mutluluğun paylaşılması olarak olabilir geri bildirimler."* ifadesi ile belirtken, çocuğunun yaptıklarını çok abartılı süper, harikasın şeklinde takdir etmek yerine çok güzel olmuş, çok uğraştın, çok çaba sarf ettin üzerine yoğunlaşarak çabasını takdir ettiğini *"İşte harika, süper olmuş falan yerine. Yani çok güzel, çok uğraştın gerçekten, yani çok uğraştın, çok çaba sarf ettin, çok inceledin, üzerine çok çalıştın. Hani biraz daha buna vurgu yapıyorum aslında."* şeklinde ifade etmiş ve bu şekilde davranmasının nedenini, sonuçtan ziyade çabayı önemsediklerini belirterek çocuğunu daha azimli kılmaya çalıştığını *"Hani ailem çok sonuca bakmadan benim çabaladığımı mücadele ettiğimi görüp hani bunu önemsiyor deyip daha da onu azimli kılabilir diye düşünüyorum aslında."* ifadesi ile anlatmaktadır.

Ayşenur Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile beğendiğini güzel olduğunu, sevincini ve mutluluğunu belli ederek, aferin güzel yapıyorsun diyerek takdir ettiğini *"Biz de sevincimizi, mutluluğumuzu belli ediyoruz tabii ki ona belirtmeye çalışıyoruz yani. Aferin oğlum güzel işler becerdin diyoruz yani. Güzel yapıyorsun."* şeklinde ifade etmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile beğendiğini/güzel olduğunu, hayretle baktığını ve takdir ettiğini *"Hayretle bakıyorum. Bayılıyorum. Şahane diyorum."* ifadeleri ile dile getirmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile beğendiğini/güzel olduğunu hem çok güzel yaptığını söyleyerek hem de videosunu çekip yakınlarıyla paylaşarak takdir ettiğini *"Sen bunu bunu bunu bak çok güzel yapabildin… Ondan sonra videosunu çekip işte anneme babama gönderiyordum. O çok mutlu oluyordu."* şeklinde ifade etmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile beğendiğini/güzel olduğunu söyleyerek takdir ettiğini *"Süper, afferin çalışmışsın demek ki tebrikler…Yani evet kesinlikle çok güzel olmuş, harikasın."* ifadesi ile belirtmektedir.

Müzeyyen Hanım ise çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile beğendiğini/güzel olduğunu söyleyerek takdir ettiğini *"Çok güzel olmuş, tebrik ederim. Ben olsam bu kadar iyisini yapamazdım belki."* şeklinde ifade etmektedir.

4.1.2.1.2. Geliştirici

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) geliştirici geri bildirimler sunarak çocuklarının yaptıklarını ve yeteneğini ilerlemesine teşvik ettiklerini ifade etmektedir. İlerlemesine teşvik ederken ise yaptığı şeyin yararlılığını sorgulattığını, hataları üzerine düşündürdüğünü, yapıcı eleştiride bulunduğunu, yapabileceğine dair cesaretlendirdiğini, yeteneğine dair farkındalık yaptığını, gelişimini desteklediğini ifade etmektedirler.

Nesrin Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile yaptığı şeyin yararlılığını sorgulatma ve yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etme yolu ile geliştirici geri bildirimde bulundurduğunu ifade etmiştir. Yaptığı şeyin yararlılığını sorgulatma durumunu *"Bir de bunun insanlık yararına olabilecek şey nedir diye sorarım."* ifadesi ile belirtirken, yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etme durumunu ise; *"Peki derim, bunu bir tık daha üstte taşısan neler yapabilirsin diye söylerim hep."* şeklinde ifade etmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik ederken çocuğunu incitmeden hassas davranarak geliştirmesine teşvik ettiğini ve bu süreçte gerçekçi yaklaştığını "*Hassasiyet göstererek hani bunun burasını geliştirirsen daha mı iyi olur acaba…Beğenmediğimiz yönleri, eksik gördüğümüz yönleri varsa onları söylüyoruz. Buralar çok güzel olmuş ama buraları buraları geliştirebilirsin.*" ifadesi ile belirtmekte ve bu şekilde geri bildirimde bulunmaktadır.

Ezgi Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili fırsatları vurgulama ve yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etme yolu ile geliştirici geri bildirimlerde bulunduğunu dile getirmektedir. Fırsatları vurgulama durumunda fırsatları kaçırmaması gerektiğini *"Bu fırsatları kaçırmayacaksın diyoruz."* ifadesi ile belirtirken, yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etmek amacıyla eksikleri varsa söyleyip geliştirmesi için geri bildirimler sunduğunu "*Eksikleri varsa*

söylüyorum ben. Şimdi mesela şarkı söylemek istiyor... Bazı yerlerde diyorum mesela burada biraz daha sesini çıkarman gerekiyor. Şurayı daha net söylemem gerekiyor." şeklinde ifade etmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile ilgili yapıcı eleştiride bulunma, yeteneğine dair farkındalık sağlama, yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etme yolu ile geliştirici geri bildirimlerde bulunduğunu dile getirmektedir. Özgü Hanım, yapıcı eleştiride bulunma şeklini kızmadan sorumluluğu çocuğuna vererek gerçekleştirdiğini *"Kalkıp gideceksin sabahleyin derim. Yani sen nasıl şey yaparsan. O zaman o şeyi, kendisi o otokontrolü kendi sağlasın istiyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Yeteneğine dair farkındalık yaratmak için ise yeteneği olduğunu söyleyip çocuğunu onore ederek bu yeteneğinin geliştirilmesi gerektiğini *"Hani onu onore etmek yani hakikaten bu konuda senin yeteneğin var bunu geliştirmemiz lazım gibi onore ederim."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile ilgili yapıcı eleştiride bulunup, objektif davranarak yeteneği ve yaptıkları ile ilgili iyi ve kötü yönlerini belirterek ilerletmesini teşvik ettiğini "*Gerçekten objektif yani hani şey derim... Yani Zeynep bak dün iyiydi ama bugün gerçekten olmadı annecim de derim ama şey şeyi de veririm yani ya bu bir ilkti ya da ne bileyim işte bu yenisin daha iyi de olabilir."* şeklinde ifade etmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili kendine olan güvenini artırmaya çalıştığını ve yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etmek için şartsız/koşulsuz destek olma, birlikte araştırma yapma yolu ile geliştirici geri bildirimlerde bulunduğunu ifade etmektedir. Kendine olan güvenini artırmak için güçlü olduğu yönlerini belirterek yapabileceğine dair cesaretini artırdığını *"Yine yaz okulunda mesela bir hafıza yarışması vardı galiba orada da biraz daha cesaret verdik…Dedim yani girmeni isterim çünkü hafızan çok kuvvetli. Gerçekten çok iyi, başarabilirsin"* şeklinde ifade etmektedir. Gizem Hanım, çocuğunun yaptığı şeyi ilerlemesini teşvik etmek amacıyla ayrıca etkinlikleri birlikte yaptıklarını "*Birlikte araştırıyoruz…Birlikte o peynir mayalanıyor… Ailecek onun her heyecanına aslında ortak olmaya çalışıyoruz diyebilirim."* örneği ile dile getirmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile ilgili başarısının kendisine yararını vurgulamak amacıyla kendisi için başladığının farkına varmasını ve kendisine sağladığı yararı vurguladığını bu şekilde yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik ettiğini *"Kendi hayatın için farklılık yaratıyorsun diyoruz. Yani hepsi senin, sonuçta kendisi için bir şeyler başardığın o da farkına varmasını sağlıyoruz. Yaptığı işlerin ileride kendisine bir dönütü olacağını, her türlü başarının ona bir artı sağlayacağını."* ifadesi ile belirtmektedir ve bu yolla geliştirici geri bildirimde bulunmaktadır.

Servet Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile ilgili hataları üzerine düşünmesini sağlama, yapıcı eleştiride bulunma, yaptığı şeyin yararlılığını sorgulama, çekingen olduğu alanlarda ilerletmesini teşvik etme yolu ile geliştirici geri bildirimlerde bulunduğunu ifade etmektedir. Hataları üzerine düşünmesini sağlamak için hatanın ne olduğu ve nasıl düzeltileceği üzerine düşündürdüğünü *"Aa bundaki hata neymiş sen neyi yanlış çıkarmışsın. Bakalım bir düzeltelim deyince. Evet diyor ben o ölçünün enli olduğunu düşünmemiştim diyor"* şeklinde ifade ederken aynı zamanda yapıcı eleştiride bulunurken kendi deneyimlerinden yola çıkarak sert çıkmayıp yapamayacağını düşündürtmeyerek olumlu yaklaştığını ve bu sayede devam etmesini sağladığını *"Yani olumlu yaklaşırsam o işe devam eder. Yaparsın canım bu başka bir yerinden bakalım. Neymiş hata deyince o zaman çözülüyor."* şeklinde ifade etmektedir. Bunlara ek olarak yaptığı şeyin yararlılığını sorgulatmak amacıyla yaptığı şeyi ne için yaptığını, aklından ne geçtiğini sorduğunu "*Bunda neyi düşündün de ne yaptın diyorum. Bunun burası niye böyle oldu diyorum. Ne geçti aklından diyorum."* ifadesi ile belirtirken, yeteneğini sergileme konusunda çekingen olduğu noktaları desteklemeye çalıştığını, hatta yapmasını zorunlu koştuğunu *"Mesela konuşma gerektiren şeyleri istemiyor… Çok şey bilebilirsin ama bunu satmazsan bu hiçbir şey ifade etmez, elinde patlar diyorum. Hadi bu sene küçüktün ama seneye bak buna gideceksin. Ona göre bu yarışmaları dinle dedim."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun yattıkları ve yeteneği ile ilgili geliştirici geri bildirimler sunarken yapamadığında uzaklaşıp tekrar bakmasını sağladığını, hataları üzerine düşünmesini sağladığını bu şekilde yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik ettiğini belirtirken yapmış olduğu geri bildirimlerin çocuğunun kendine olan güvenini artırdığını, fikir alışverişine açık hale getirdiğini ifade etmektedir. Nazlı Hanım, çocuğunun bir şeyi yapamadığında pes etmesi karşısında kendisinin de hata yaptığını belirtip, sorundan uzaklaşıp tekrar bakmasını sağladığını, bu yönde telkin ettiğini "*Benim de yapamadığım şeyler oluyor…Hani kafan karışmış olabilir ya da göremeyebilirsin bir şeyleri deyip onu ondan uzaklaştırıyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuğunun yapamadığı durumlarda ya da hata yaptığı durumlarda sorular sorarak hataları üzerine düşünmesini sağladığını *"Hani neler yapabiliriz? Hani nerede hata yaptın? Bir bakalım. Hani zorlandığın yer var mı? Hani ona bir bakalım."* ifadesi ile belirtirken, bu konuda araştırma yaparak çözüm yolları da sunmaya çalıştığını söylemektedir. Hatları üzerine düşünmesini sağlarken ise çocuğunu yargılamadığını dile getirmektedir. Nazlı Hanım, çocuğunun yaptığı şeyi ilerletmesine teşvik etmeye çalıştığını ise "*Peki derim, bunu bir tık daha üstte taşısan neler yapabilirsin diye söylerim hep."* şeklinde ifade ederken, yaptığı şeyi ilerletmesi amacıyla çocuğuyla fikir alışverişinde bulunduğunu, birlikte araştırmalar yaptığını "*Daha farklı*

şeylerde mesela hani şuralarda gidip bunları bunları da yapabiliriz…Bir üst seviyeye geçebiliriz diye onunla konuşmalarımız oluyor ya da fikir alışverişimiz oluyor" şeklinde ifade etmektedir.

Gözde Hanım ise çocuğunun yattıkları ve yeteneği ilerletmesi için daha iyisini yapmaya yönlendirdiğini ve bu konuda desteklediğini *"Bunu yaptık. Daha iyisi ne yapabiliriz mesela. Sen düşün, ben karar vereyim ya da işte beraber karar verelim."* ifadesi ile belirtmektedir.

4.1.2.2. İşin İnceliklerini Öğretme

Özel yetenek tanılı çocuğu olan iki anne (Ezgi Hanım, Ayşenur Hanım) uzman olduklarını ya da yetkin olduklarını düşündüğü alanlarda çocuklarının yaptıkları ya da yetenekleri ile ilgili işin inceliklerini taktik ve teknikleri öğreterek gerçekleştirdiklerini belirtmektedir.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan dokuz anne ise (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuklarının ilgi duydukları alanda uzman olmadıklarını ifade etmektedir. Uzman olmayan yedi anne (Şerife Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) işin inceliklerini öğrenmeleri amacıyla alan uzmanından yardım aldıklarını bu amaçla kurs, kulüp, özel ders gibi yerlere gönderdiklerini belirtirken, üç anne (Şerife Hanım, Gurbet Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım) ilgili olduğu konularda araştırma yaparak destek olmaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Bunlara ek olarak uzman olmayan üç anne (Nesrin Hanım, Gizem Hanım, Gözde Hanım) çocukları işin inceliklerini öğrenirken akademik gelişimini takip etme ve teknolojik aletlerin kullanımına sınır koyma ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gibi yollarla denetim sağladığını bu yolla koçluk yaptık ifade etmektedir. Bir anne ise (Nesrin Hanım) çocuğunun ilgi alanlarında ilerlerken ve işin inceliklerini öğrenirken çocuğun kendi kendini yönlendirdiğini koçluğa ihtiyaç duymadığını belirtmektedir.

4.1.2.1.2.1. Uzman /yetkin olan alanlarda yapılanlar

Ezgi Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu gitar, şarkı söylemek gibi bildikleri alanlarda işin inceliklerini öğretmek amacıyla o olanda daha iyi olması için neler yapması gerektiği ile ilgili taktikler verdiklerini *"Şimdi gitar çalmaya başladı mesela şey yapıyoruz o konuda. Hani hoca ödev verdiğinde bunu 5 defa çal, 6 defa çal, bir kere olmaz diyoruz mesela. Bir kere de oturmaz parmak kasların…Onun dışında şarkı söylerken yine söylüyoruz. Hani şunları şunları daha net yapman gerekiyor. Söylerken şurada yükselt sesini falan. Bildiğimiz alanlarda gerekli yönlendirmeleri yapıyoruz."* şeklinde ifade etmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu piyano ve yüzme alanlarda yetkin olduğunu belirtmiş ve bu alanlarda işin inceliklerini öğrenmek amacıyla tüyolar ve teknik bilgi vererek nelere dikkat etmesi gerektiğini öğrettiğini şu şekilde;

> *"Yani işte yüzmede ben de lisanslı yüzücüyüm. Ufak tüyolar gösteriyoruz tabi. Yani teknik olarak hangi, nereye dikkat etmesi gerektiğini. Piyanoda olsun, hangi notaya ne kadar basması gerektiğini ne olduğunu yani ilk başlardaki bir teknik bilgi olarak verdim tabii. Yüzme de tabii aynı şekilde, orada da bir stil yüzerken nelere dikkat etmesi lazım, ne yapması lazım bunların bilgisini verdik."*

İfade etmektedir. Ayşenur hanım çocuğuna öğretmiş olduğu tekniklerin zihne yerleşerek o davranışı yapmasını kolaylaştırdığını bu açıdan etkili olduğunu belirtirken, buna ek olarak Ayşenur Hanım öğretmiş olduğu tekniğin çocuğu üzerindeki etkisini açıklarken çocuğunun hızlı ilerlemesini ve stilinin düzelmesini sağladığını belirtmektedir.

4.1.2.1.2.1. Uzman/yetkin olmayan alanlarda yapılanlar

Nesrin Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda işin inceliklerini öğretme konusunda uzman olmadığını, önceden yönlendirdiğini şimdi ise o yollardan çocuğun kendisini yönlendirdiğini yönlendirmeye gerek kalmadığını *"O kendisi zaten benim hiçbir şey yapmama gerek kalmadan yönleniyor ve bunlarla ilgili videolar buluyor…İşte bilim adamlarının yaptığı şeyler. Ben onu zamanında yönlendirdim ya o şu anda o yoldan zaten kendi yollarını buluyor."* şeklinde ifade etmektedir. Bunun dışında Nesrin Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanlarda işin inceliklerini öğrenirken ya da ilerlerken bu süreçte denetim sağlayıp telefon, tablet, televizyon gibi teknolojik aletleri belli kurallar ve sınırlar dahilinde kullanmasını sağladığını *"Ya da hiçbir zaman zaten bizde bilgisayar, televizyon, telefon, tablet zaten yok. Onlar izinsiz asla açılmaz. Anne şunu seyredeceğim, bakabilir miyim der açar onu izler ve kapatır bitince. Asla başka bir şey daha yapmaz."* ifade ederek koçluk sağladığını belirtmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını belirtmiş, çocuğunun ilgi duyduğu alanda işin inceliklerini öğretmek için şu an için bir şey yapamadığını fakat ilgi duyduğu alan olan mimarlık ile ilgili çocuğuyla birlikte programlar izlediğini, dergiler aldığını bu şekilde desteklediğini *"Mimarlık anlamında, ilgim bu dediğinde burada da henüz yapabileceğimiz bir şey yok. Sadece işte şey yapabiliyoruz. Mesela ev tasarlayan programlar var. Birlikte onları izliyoruz. İşte dergiler alıyoruz biz birkaç böyle evlerle ilgili falan ne bulabilirsek onları alıyoruz. Bu anlamda destekliyoruz."* ifadesi ile belirtken, buna ek olarak ilgilendiği konularda kurslara göndererek işin inceliklerini öğrenmesini sağladığını *"Yani bir ara işte kodlama, bilgisayara*

düşkün olduğu için evet, onların kurslarına gidiyor. Hâlâ da BİLSEM' de o atölyeye de katılıyor. Ona devam ediyor. O anlamda destekliyoruz." ifadesi ile dile getirmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını, ilgili olduğu konularda işin inceliklerini öğretmek için maddi destek sağlayarak etkinliklere gitmesini sağladığını *"Mesela orada maddi şeyi hiç aramam çünkü orada hem eğlenecek hem bir şeyler yapacak yaratıcılıkla ilgili bir şeyler var orada. Öyle bir şeye katılacağız, etkinliğe katılacağız."* şeklinde ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığında onu aşan durumlarda ne yapılması gerektiği konusunda öğretmenine danıştığını *"Her zaman öğretmenleriyle görüşürüm. Hani ne yapılması gerekiyor."* ifadesi ile belirtirken, çocuğun kendisinin bir şeyleri bulup sunduğunu bunun karşısında kendisinin de maddi ve manevi anlamda, yeteneği ile ilgili küçük bir şey fark ettiğinde desteklediği*, "Kendisi bulup getiriyor bazı şeyleri bana. Ben sadece maddi anlamda ve duygusal anlamda, ruhsal anlamda ona destek oluyorum...Ben çok araştırıp bulunmaya şey yapmıyorum ama ben orada küçük bir şey gördüğüm zaman onun üzerine gidebiliyorum. Hani işte o yetenekleri konusunda mesela destek, sergi konusunda her türlü her şeyi yaparım."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını, ilgili olduğu voleybol konusunda işin inceliklerini öğretmek amacıyla en uygun voleybol kulübünü araştırdığını ve oraya yönlendirdiğini *"Voleybol bizim bildiğimiz bir şey değil. Ona uygun olabilecek kulüp için araştırma yapıyorum. Bu şekilde kendimiz bilmediğimiz yerlerde ya araştırma yapıyoruz ya bir bilene danışarak hani doğru yeri bulmak için uğraşıyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını, ilgili olduğu konuda işin inceliklerini öğretmek amacıyla bilen kişilere danışıp onlardan destek alacağını "*Ya genelde hani bir bilene sormayı tercih ediyorum."* ifadesi ile belirtirken, bu durumu örneklemek amacıyla matematik alanında bir yerden sonra yetmediğinde alanda iyi olan kişilere danışacağını *"Matematik alanında evet bir yere kadar idare edebiliyor matematik bilgim ama bir yerden sonra anlamayacağım. Dolayısıyla kendimde eğitim camiasında olduğum için bu alanda iyi olan bir arkadaşıma danışmayı tercih ederim."* şeklinde ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Gizem Hanım, işin inceliklerini öğretemese de çocuğu ders çalışırken yanında olup akademik gelişimini takip ettiğini bunun önemli olduğunu düşündüğünü *"Mesela hani bir sınav olduğunda ya da bir şey çalışırken yanında olup bakmak. Neler yapıyor, neler yapamıyor? Yani bundan ailesinin de haberdar olduğunu bilmesi, gelişimini takip ettiğimizi bilmesinin bilmiyorum önemli olduğunu düşünüyorum*." ifadesi ile belirtmiş ve bu şekilde denetim sağlayarak koçluk yaptığını ifade etmiştir.

Servet Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını fakat çocuğunun ilgi duyduğu konularda önceden hazırlık yaptığını bu şekilde yardımcı olmaya çalıştığını *"Yani her konuda her şeyi bilemem ama öncesinde mesela bir şey olacak. Önce hazırlanıyorum. Ne yaparız ne ederiz diye. Verileri, çıktıları alıyorum. Bir okuyorum. Ne yapılabilir. Ondan sonra ona söylüyorum."* ifadesi ile belirtirken, bu durumu örneklemek amacıyla Servet Hanım, çocuğunun ilgili olduğu satranç konusunda görmesi ve deneyimlemesi için müzeye götürdüğünü orada bilgi edinmesini için ön hazırlık yapıp satranç ile ilgili bilgiler sunduğunu *"Ankara'ya götürdüm. Bak satranç müzesi dedim. Her ülkenin satranç taşları ya da ne hangi olaya karşı, hangi satranç taşları üretilmiş. Onları incelettirdim. Rehberden nerelere gideceğinin verisini alıp, o çıktıları hazırlıyorum. Ona göre bak bu buymuş diyorum."* şeklinde dile getirmektedir.

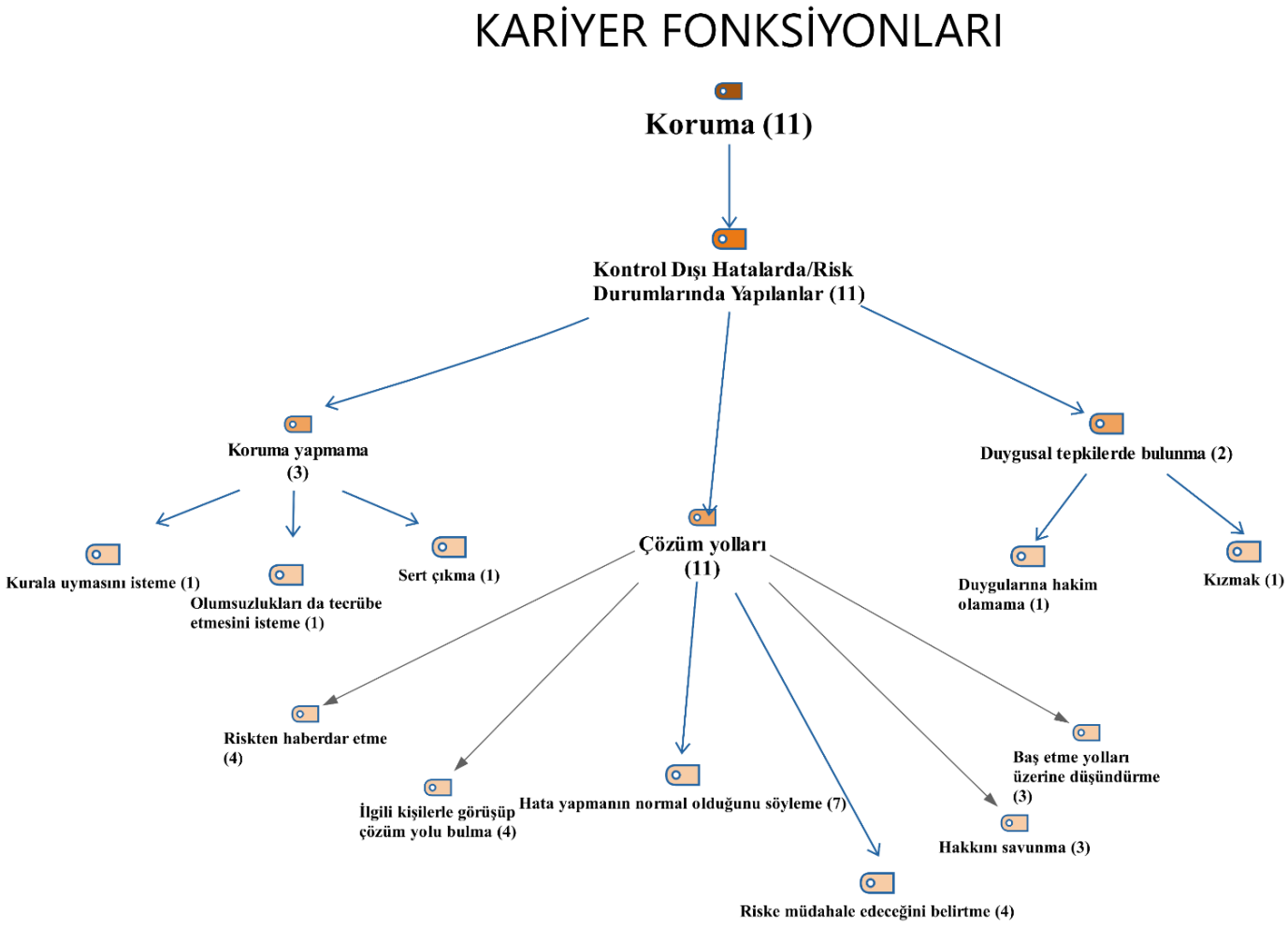
Nazlı Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını belirtmiş, fakat çocuğunun ilgili duyduğu alanda işin inceliklerini öğrenmesi konusunda yardımcı olmak amacıyla araştırma yaptığını ve bu doğrultuda fikir sunduğunu, öğretmenine danıştığını, çocuğunun yaptığı şeyde ilerlemesi ve öğrenmesi için çabaladığını *"Sadece ona yardımcı olmak için kendi kendimce araştırmalar yapıyorum. Fikir sunuyorum...Ondan sonra öğretmenleriyle işte görüşüyorum. Hani böyle böyle bir şey var. Hani bunu nasıl yapabiliriz...Ben sadece hani onun etrafında, hani yapmaya çalışan bir anne. Hani emek veren birisi."* şeklinde ifade etmektedir.

Gözde Hanım ise çocuğunun ilgi duyduğu alan olan yazılım alanında kendisinin uzman olmadığını eşinin uzman olduğunu ve bu konuda işin inceliklerini öğrettiğini *"Kendi öğrendiği diller var. Ona uygun, oyun yazabileceği bir dil önermişti. Kolay da bir dil. İşte başı sıkıştığında ya bak o öyle değil de böyle gibi yönlendirmeler yapabiliyor"* ifadesi ile belirtken, işin inceliklerini öğrenirken sorumluluklarını bilip doğru zamanlarda öğrenmesi konusunda denetim sapladığını *"Yazılım öğrenmeye başladı şimdi ama o kadar absürt bir zamanda, bir hafta boyunca sınavı var. Sınavın kapağı açılmadı. Evet, önce yapmamız gerekenler, önce sorumluluklarımız ondan sonra.*" şeklinde söylemektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun ilgi duyduğu alanda uzman olmadığını belirtmiş, ilgilendikleri alanlarda işin inceliklerini öğrenmeleri amacıyla gitmeleri gereken kurumları araştırdığını, kulüplere gönderdiğini, piyano ve satranç alanlarında uzman öğretmenden ders aldırdığını ve bu süreçlerde öğrenmelerine eşlik ettiğini *"Eğitim konusunda hep ben araştırdım…İşte ikisini kulüpleri götürdük. Piyano öğretmeni iyi bulmaya çalıştım… Piyano dersinde ben not alıyordum…Satranca gittiğim zaman ben de hocayı dinliyordum…Yani onlarla birlikte öğreniyordum kısacası"* ifadesi ile dile getirmektedir.

4.1.3. Koruma

Özel yetenekli çocukların annelerinin kariyer fonksiyonlarından koruma sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri; kontrol dışı hatalarda/risk durumlarında yapılanlar ana teması altında çözüm yolları üretme, koruma yapmama ve duygusal tepkilerde bulunma alt teması altında incelenmektedir.

Şekil 4 Koruma sağlama ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

4.1.3.1. Kontrol Dışı Hatalarda /Risk Durumlarında Yapılanlar

Özel yetenek tanılı çocuğu olan annelerin on biri (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuklarının yeteneklerini sergilerken karşılaştıkları kontrol dışı hatalar ve risk durumlarında çözüm yolları üretme, koruma yapmama ve duygusal tepkilerde bulunma alt temaları altında deneyim ve görüşlerini ifade etmektedir.

Çocuğun karşılaştığı kontrol dışı hatalarda/ risk durumlarında on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çözüm yolları üretmeye çalıştıklarını ifade ederken, üç anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Gurbet Hanım) çözüm yollarına ek olarak bazı durumlarda koruma yapmadıklarını söylemektedir. İki anne ise (Servet Hanım, Müzeyyen Hanım) duygusal tepkilerde bulunduklarını ifade etmektedir.

4.1.3.1.1. Çözüm yolları

Özel yetenek tanılı çocuğun karşılaştığı kontrol dışı hatalarda/ risk durumlarında on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çözüm yolları üretmeye çalıştıklarını belirtmektedir.

Çözüm yolu üretmeye çalışırken, yedi anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun kontrol dışı hatalarında, yargılamadan hata yapmanın normal olduğunu söylediklerini belirtirken, dört anne (Şerife Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) kontrol dışı hatalarda/ risk durumlarında çözüm yolu olarak riskten haberdar ettiklerini ve bu şekilde korumaya çalıştıklarını ifade etmektedir. Dört anne ise (Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun risk ile karşılaşması durumunda riske müdahale edeceğini belirtirken, çocuğunun karşılaştığı kontrol dışı hatalarda/risk durumlarında dört anne (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Ayşenur Hanım, Nazlı Hanım) ilgili kişilerle görüşüp çözüm yolu bulmaya çalıştıklarını söylemektedir. Üç anne (Şerife Hanım, Gizem Hanım, Nazlı Hanım) çocuğunun kontrol dışı hatalarda/risk durumlarında çocuğunu baş etme yolları üzerine düşündürdüğünü ifade ederken, üç anne (Ezgi Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım) çocuğunun haklı olduğu konularda arkasında durup hakkını arayarak çözüm yolu sunup koruduğunu belirtmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken kontrol dışı hatalar yaptığında normal olduğunu söyleme yolunu tercih ederek çözüm yolu sunduğunu "*Yani tabii ki de hata yapabileceğini ona mutlaka söylüyorum. Ben de hata yapabileceğimi ona söylüyorum."* ifadesi ile belirtken, yeteneğini sergilerken risk ile karşılaştığında ise her zaman başarılı olmak, kazanmak zorunda olmadığını, başarısızlığın kötü bir şey olmadığını güdüleyici olabileceğini "*Yapamadım dedi... Dedim olabilir. Yani her şeyi sen kazanmak zorunda değilsin. Her şeyi sen kazanırsan dedim. Ne zevki kalır. Bazen başarısızlığı da tadacaksın, başarısızlık da güzel bir şey, bazen seni daha çok güdüleyecek dedim. Öyle atlattık yani bu kriz durumunu."* şeklinde ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk durumunda, çocuğuna yapabileceği kadar yapması gerektiğini söyleyerek bulunduğu ortamdan alacağını "*Boş ver oğlum, bırak derim yani. Tamam, burada kalsın. Yapabildiğin kadar yapamadığını orada kalsın deyip onu alırım. Tabii o da onların rızası olursa"* şeklinde söylemektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı kontrol dışı hatalarda/durumlarda çocuğunun hayal kırıklığını önlemek için gerçekçi yaklaştığını, hata yapmanın normal olduğunu söylediğini ve yargılamamaya çalıştığını söylerken, karşılaştığı risk karşısında ise çocuğunu riskten haberdar ettiğini ve baş etme yolları üzerine düşündürdüğünü bu şekilde çözüm yolları sunduğunu ve koruma yaptığını ifade etmektedir. Şerife Hanım, çocuğunun kontrolu dışındaki durumlarda/ hatalarda, iyi olmadığı noktaları söyleyerek hayal kırıklığını önlemeye çalıştığını *"İşte mesela futbolda da yaşıyor arkadaşları oynatmıyor. Başaramıyor...Mesela buralarda söylüyorum çünkü buralarda ben söylemezsem onu pembe bir dünya varmış gibi, sen onda da iyisin onda da iyisin dersen bu sefer gerçek dünyada çok büyük bir hayal kırıklığına uğrar bence yani."* şeklinde ifade ederken, hata yapmanın normal olduğunu söyleyip yargılamadığını, çözüm yolu aradığını ise *"Yani hata yapabilir insanlar için hata…Oralarda hiç yargılamıyoruz. Yani hata insanlar için bunu düzeltmenin, nasıl düzeltebileceği yoluna gidiyoruz öyle."* ifadesi ile belirtmektedir. Çocuğunun yeteneğini sergilerken risk ile karşılaşması durumunda ise riskten haberdar etmek amacıyla bilgilendirdiğini ve uyarıda bulunduğunu "*Yani o riskleri giderme yönünde davranırız veya işte bir risk varsa bu riski gösterme yönünde şey yaparız hani hem bilgi vermeye hem de o konuda uyarılarda bulunmaya çabalarız."* şeklinde ifade ederken, risk ile baş etmesini sağlamak amacıyla baş etme yolları üzerine düşündürdüğünü ifade etmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı kontrol dışı hatalar/durumlar karşısında öğretmenlerle görüştüğünü, öğretmene uyarıda bulunduğunu ifade ederken, çocuğunun kontrol dışı hatalarında ise normal olduğunu söylediğini, haklıysa arkasında durduğunu, yargılamadığını bu yolları kullanarak çözüm sunduğunu söylemektedir.

Ezgi Hanım, çocuğun yeteneğini sergilerken çocuğunun kontrolü dışında gerçekleşen durumlarda öğretmen ile görüştüğünü *"Hocasıyla görüşüyorum eğer çözebilecek kişi varsa…Onun dışında akademik olarak da bir şey varsa ondan kaynaklanmıyorsa hocasıyla da görüşürüm. Yani yapmam gereken neyse yapmaya çalışırım."* ifadesi belirtirken kontrolü dışında gerçekleşen durumlara örnek olarak çocuğunun voleybol seçmelerine öğretmenin almadığını ondan daha kötüleri aldığını ifade etmesi sonucunda rehber öğretmen ile görüştüğünü *"sonra rehber öğretmenle konuştuk. Ona söyledik falan."* şeklinde ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuğunun sahnede yeteneğini sergilerken kontrolü dışında gerçekleşen durumlarda öğretmene uyarıda bulunacağını, duruma müdahale edeceğini *"Hani orada ben de oradaysan bunu gördüysen gider direk söylerim. Ses gelmiyor hocam bir bakar mısınız? Müdahale ederim yani. Kenarda beklemem."* şeklinde ifade etmektedir. Kontrol dışı hatalarında ise hata yapmasının sıkıntı olmadığını çocuk olduğu için normal olduğunu söylediğini *"Sen de çocuksun evet sen hani iyi bir çocuksun yaşıtlarından akademik olarak iyisin ama sende bir çocuksun hata yapabilirsin biz de yaptık."* ifadesi ile belirtirken, bu süreçlerde yargılamadığını ise *"hani çocuğu direkt yargılamıyorum"* şeklinde dile getirmektedir. Buna ek olarak haklıysa arkasında durduğunu *"Ben diyorum her zaman sen eğer haklıysan biz her zaman arkandayız."* ifadesi ile belirtmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı kontrol dışı hatalar/durumlar karşısında ne yapacağı ile ilgili soruya benzer bir şey ile karşılaşmadığını belirtmiş fakat karşılaşması durumunda doğrudan müdahale etme, önemli olmadığını söylemeyi tercih ederek çözüm sunacağını ifade etmektedir. Karşılaştığı risk karşısında ise iletişim kanallarını kullanarak çözüm yolunu sunacağını bu yolla koruma yaptığını ifade etmektedir. Özgü Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken zor durum ile karşılaştığında doğrudan müdahalede bulunup, bulunduğu ortamdan kurtarmak istediğini *"Böyle hemen atlayıp onu oradan kurtarmak isterim herhalde….öyle bir şey olsa herhalde böyle bir o şeye atlayıp onu kurtarmak isterdim."* ifadesi ile belirtirken, bu süreçte yargılamadan hata yapmasının önemli olmadığını söyleyerek çocuğunu rahatlattığını " *Yani hiç işte ay niye yaptın. İşte nasıl şey yaptın…asla benimle alakalı bir şey olamaz yani…Hiçbir önemi yok çocuğum diyorum. O onu çok rahatlatıyor."* şeklinde ifade etmektedir. Özlem Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk durumlarında ise iletişim kanalları kurarak çözmeye çalıştığını "*Çözüm kanallarım benim çok fazladır. Çözüm üretmeye çalışırım. Yani ne ise nereden ne yapılması gerekiyorsa o konuda duramam. Direkt devreye girerim yani."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk karşısında destek olmak amacıyla elinden geleni yapacağını "*Mümkün olduğunca çocuğuma destek olmak için*

elimden gelen her şeyi yaparım… Yapabileceğim sonuna kadar neyse onu yaparım." şeklinde ifade etmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken kontrol dışı hata yaptığında normal olduğunu söylediğini, hataları üzerine düşündürerek çözüm yolları sunarken, karşılaştığı risk karşısında hakkını arayarak çözüm yolunu bulduğunu bu yolla koruma yaptığını ifade etmektedir. Gizem Hanım, çocuğunun hata yapması durumunda çok büyük tepki vermediğini, yetişkinlerin de hata yapacağını söyleyerek hata yapmanın normal olduğunu *"Ya çok büyük tepki vermemeye çalışıyoruz çünkü biz yetişkinlerin bile hata yapma hakkı ve payı var. Her zaman bunu söylüyorum ben oğluma."* ifadesi ile belirtirken, yaptığı hatalar üzerine düşündürdüğünü *"Evet hata yapma hakkın var ama şunu tespit et. Hatanın sebebi ne. Dikkatsizlik mi. Konuyu bilmemekten mi yapıyorsun bu hatayı? Telaşlı ve heyecanlı mısın? Hani bunun tespitini yapalım. Bunu yaparsak hataları çözebiliriz."* şeklinde ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Gizem Hanım çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk durumunu girdiği bir sınavda yapılan bir yanlışlık sonucunda kazanmadığını bildirmeleri üzerine çocuğunun potansiyeline inanarak hakkını aradığını "*Hakkımızı aradık…dilekçemizi yazdık, kuruma başvurduk. Onlar da zaten yanlışlık yaptıklarını açıkladılar, fark ettiler ve durum düzeltildi."* şeklinde ifade ederek sorunu çözdüğünü ve çocuğunu koruduğunu ifade etmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken kontrol dışı hata yaptığında sorunun kaynağını araştırarak çocuktan kaynaklanıyorsa teselli etmeye çalışarak çözüm yolu bulurken, karşılaştığı risk karşısında çocuğunun performansını tehdit eden şeyi engellemeye çalışarak çözüm yolu bulduğunu bu şekilde koruma yaptığını ifade etmiştir. Ayşenur Hanım, çocuğunun kontrolü dışında hata yapması karşısında ise sorunun kaynağını araştırdığını, kimden kaynaklandığını bulmaya çalıştığını ve bu doğrultuda nasıl çözebileceğini araştırdığını *"Yani sorun karşıdan mı kaynaklanıyor, bizden mi kaynaklanıyor…Kendisinden kaynaklanıyorsa sebebinin ne olduğunu bulmaya çalışırım. Yani ondaki bu sebebin yani sıkıntının nasıl çözülebileceğini araştırmaya çalışırız."* ifadesi ile belirtirken, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştı risk durumunda performansını tehdit eden şeyi engellemeye çalışacağını *"İnsan eli olan bir sıkıntı varsa tabii ki de müdahale etmek isterim…Oradaki onun şeyini etkileyecek şeyleri de engellemeye çalışırız bir şekilde."* şeklinde ifade etmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk karşısında zarar görmemesi için uyarıda bulunduğunu *"Yani maçlarda falan tabii çocuğa bir darbe geliyor. Bir şey oluyor. Kızıyorum. Koru diyorum."* şeklinde ifade ederken, karşılaştığı risk karşısında doğrudan müdahale ederek çocuğunu koruyacağını *"Söylerim. Direk söylerim. Kimse problem kimleyse hocaya mı kızdım. Yani bir şey mi oldu, paylaşırım. Niye böyle yapıyorsun diye çocuğumu korurum*

yani." şekilde söylemektedir. Buna ek olarak çocuğunun girmiş olduğu sınavda yanlış sonuç açıklamaları durumunda çocuğunun itiraz ettiğini kendisinin de inanmadığını belirterek çocuğunun hakkını savunduğunu "*…Ben de inanmadım çünkü çocuk kazandım diyor…Mail falan attık biz buraya…Sonra ertesi günü hata yapmış burası meğersem. Hakikaten kazanmış çocuk."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken kontrol dışı hata yaptığında neden yaptığını açıklamasını istediğini, hatalar üzerine düşündürdüğünü, çatışmadan konuştuğunu, çocuğu hakkındaki düşünceleri değiştirmek amacıyla öğretmenle görüştüğünü ifade ederken, karşılaştığı risk karşısında ise zarar görmemesi için uyardığını, kendisi çözemediğinde devreye girdiğini ve bu çözüm yollarını kullanarak koruma yaptığını ifade etmektedir. Nazlı Hanım çocuğunun hataları üzerine düşünmesini sağladığını *"Hani sonuçları ne olduğuna bir bakmasını istiyorum. Bizi nasıl etkilediğini, kendini nasıl etkilediğini. O böyle bir düşünmesini istiyorum."* ifadesi ile belirtirken, çocuğunun resim dersinde yaşadığı problem karşısında çocuğuna yanında olduğunu söyleyerek, öğretmenle görüştüğünü *"Hani diyorum ben senin yanındayım…Ben seni hep destekleyeceğim… Ya böyle işte hani ben buldum öğretmeniyle görüştüm. Şey yaptım o halledildi."* şeklinde ifade etmektedir. Nazlı Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk durumunda ise zarar görmemesi için uyarıda bulunup engel olmaya çalıştığını *"Engel olmaya çalışırım. Uyarırım hani… Sessiz kalmaktansa hani orada sivrilen birisi olup da onun hani zarar görmesini engellemeye çalışırım yani. Hani öyle de yapıyorum."* şeklinde ifade ederken, çocuğun karşılaştığı risk durumunda önce kendisinin çözmesi gerektiğini ifade ettiğini, kendisi çözemediğinde devreye girerek çözüm bulduğunu *"Yapamadığı zaman sadece devreye girebileceğimi biliyor… Yani çözüm bulabiliyorum"* şeklinde dile getirmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken kontrol dışı hata yaptığında ya da başarısız olduğunda hata yapmasının normal olduğunu söylediğini, karşılaştığı risk karşısında ise koşullara göre müdahale ettiğini bu çözüm yollarını kullanarak koruma yaptığını ifade etmektedir. Gözde Hanım, çocuğunun kontrolu dışında hata yaptığında ya da başarısız olduğunda normal olduğunu söyleyip destek olduğunu *"Destek olurum. Kendi bile olsa evet yani başaramamış olabilirsin. Çok normal süreç."* şeklinde ifade ederken, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk durumlarında belli koşullara göre müdahale ettiğini, öğretmeni varsa müdahale etmediğini fakat kendisinin müdahale edebileceği bir şey varsa ve çocuk da istiyorsa müdahale ettiğini *"Yani eğer işin içinde öğretmenleri varsa hiç müdahil olmam ama sadece benlik bir durumsa sorarım yani eğer bu müdahil olmamı istiyorsa dahil olurum."* ifadesi ile belirtmektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken kontrol dışı hatalarda/durumlarda zorlandığı şeyde geliştirmeye çalıştığını, hata yapmasının normal olduğunu söylediğini belirtirken, karşılaştığı risk karşısında karşıdakinin algısına göre hareket ettiğini, koşullara göre müdahale ettiğini ve riskten haberdar ederek çözüm yolu sunup koruma yaptığını ifade etmektedir. Müzeyyen Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken hata yaptığı ya da zorlandığı durumlarda zorlandığı şeyde geliştirmek için öğretmenden destek aldığını eşinin ya da kendisinin çalıştırılmasıyla geliştirmeye çalıştığını "*Yani maç sırasında mesela çocuğumu hani sonrasında bunu nasıl geliştirebilirim diye düşünüyorum… İşte hocaya söyleyip hani hocam bunu özel çalıştırsak mı. Eşime söyleyebilirim. Ee akademik ise kitap alıp ders çalıştırırım."* ifadesi ile belirtirken, normal olduğunu söyleme durumunda ise yaftalamadan kendisinin de yapamadığı şeyler olduğunu, kontrolü dışında gerçekleşen durumlar olduğunu *"Destek olurum ama yani yaftalamam. İnsanız çünkü yani benim de beceremediğim çok şey var. Yani o anda kontrolün dışında gerçekleşen çok şey oluyor."* şeklinde ifade etmektedir. Müzeyyen Hanım çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk durumlarında ise karşısındakinin algısına göre hareket ettiğini *"Yani karşımdaki kişinin hakikaten algısı önemli bu konuda… Çocuğumu riske atmam. Atmayacak şekilde eğer müdahale edebiliyorsam evet bir şey yapmaya gayret ederim"* şeklinde ifade ederken, bazı durumlarda ise koşullara göre müdahale ettiğini *"Yani çok riskli bir durumsa yani gidip bir konuşmayı düşünebilirim…Koşula bağlı, duruma bağlı yani orada şartlar…yani çocukluğun o potansiyelini hissediyorsam ve sıra dışı bir durum gerçekleşmişse orada bir küçük müdahale etmeyi düşünürüm."* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak çocuğunun karşılaştığı risk durumu müdahale edebileceği bir alansa çocuğunu riskten haberdar edeceğini *"Yani tabii mesela müdahale edebileceğim, ya kızım şuradan bak ya da oğlum şuradan bak hani diyebileceğim bir konumdaysa onu yaparım. Onu yaparım."* şeklinde ifade etmektedir.

4.1.3.1.2. Koruma Yapmama

Özel yetenek tanılı çocuğu olan annelerden üçü (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Gurbet Hanım) çocuklarının yeteneklerini sergilerken karşılaştıkları kontrol dışı hatalar ve risk durumlarında çözüm yollarına ek olarak bazı durumlarda koruma yapmamayı tercih ettiklerini ifade etmektedir. Nesrin Hanım, çocuğunun kontrol dışı hataları karşısında sert çıkma davranışında bulunabildiğini, Şerife Hanım ise akademik konularda özellikle koruyucu davranışlarda bulunmadığını, iyi olmadığı alanları da görmesi gerektiğini belirtmektedir. Gurbet Hanım ise çocuğunu istediği voleybol takımına alınmaması konusunda haksızlığa uğradığını söylemesi karşısında var olan kurallara uyulması gerektiğini belirtip koruma yapmadığını belirtmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun karşılaştığı kontrol dışı hatalar/risk durumları karşısında korumada bulunmadığını, sert çıkma davranışında bulunduğunu ifade etmektedir. Bu durumunu ise; "*Bazen biraz sert çıkabiliyorum. İki çocuğu arka arkaya büyütmenin biraz verdiği disipline etmek şeyiyle bazen bağırabiliyorum."* şeklinde ifade etmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun kontrol dışı hata yaptığında ya da böyle bir durum yaşadığında özellikle akademik konular ise koruyucu davranmadığını *"Ama akademik anlamda korumacı davranmam"* ifadesi ile belirtirken, müdahale etmeme nedenini ise kendi alanı olmadığını ve çocuğunun her alanda iyi olmadığını da görmesi gerektiğini düşündüğünden dolayı müdahale etmediğini *"Orası çünkü benim alanım değil. Bir de hayatta bunları yaşayacak. Yani her şeyde, hani bazı yönlerden iyi diye her şeyde iyi olmayacağını da hayatta görecek zaten yani. Hani dolayısıyla burada bunu da anlaması gerekiyor."* şeklinde ifade etmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilemesi sürecinde karşılaştığı kontrolu dışında bir durum olan öğretmeni tarafından istediği voleybol takımına alınmaması durumunda, çocuğu haksızlığa uğradığını söyleyip kendisinin daha iyi olduğunu belirtmesi karşısında korumada bulunmayıp var olan kurala uymasını istediğini "*Bu durumda yapabileceğiniz bir şey yok. Anneciğim her şeyin belli bir kuralı var… Bu bir kuralsa buna uymamız gerekiyor."* ifadesi belirtmektedir.

4.1.3.1.3. Duygusal tepkide bulunma

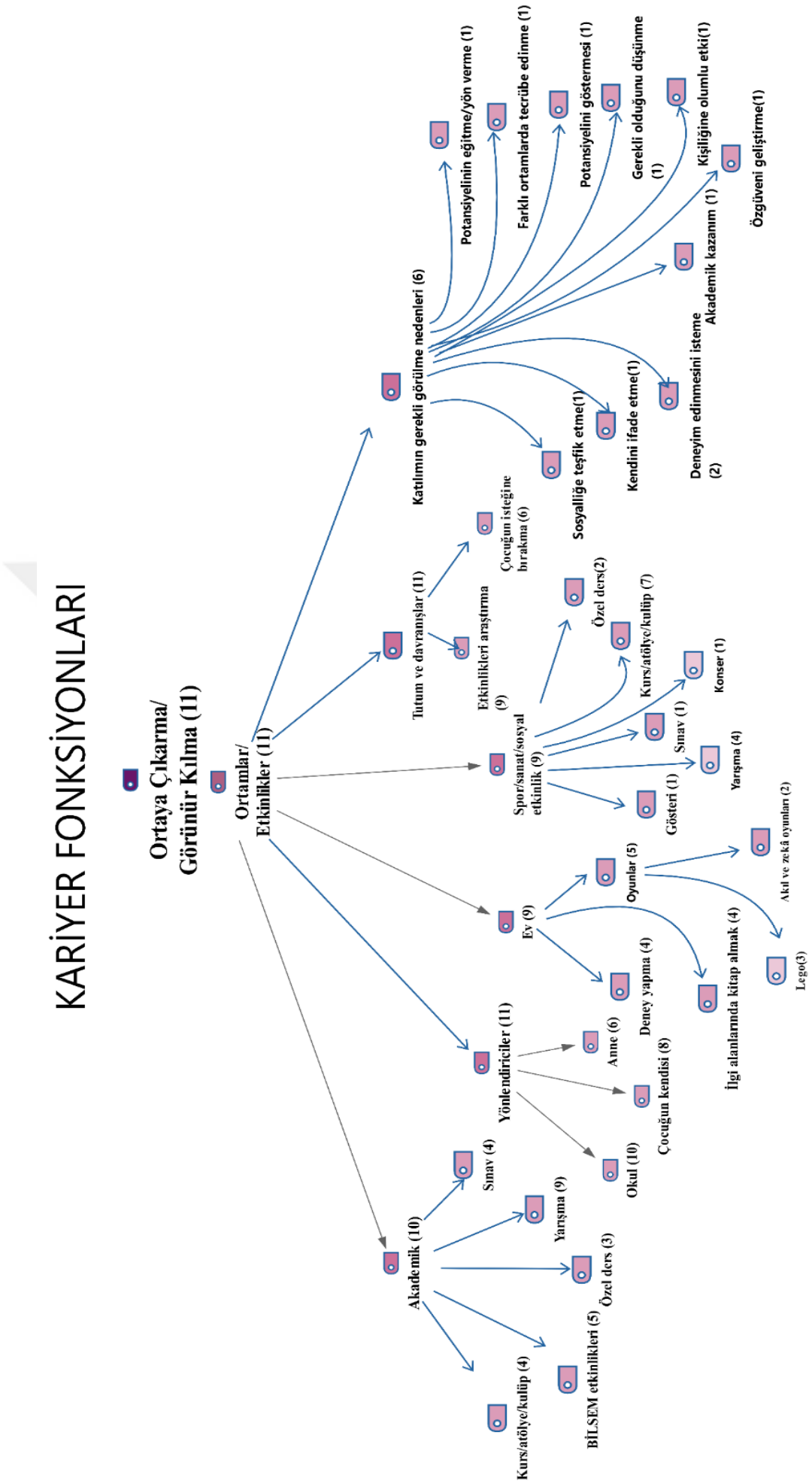
Özel yetenek tanılı çocuğu olan annelerden iki anne (Servet Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuklarının yeteneklerini sergilerken karşılaştıkları kontrol dışı hatalar ve risk durumlarında duygusal tepkilerde bulunduklarını ifade etmektedirler.

Servet Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı risk karşısında duygularına hâkim olmadığını ve duygusal tepkide bulunduğunu *"Aa atlayacak gibi olurum ben orada. Yani maçlarda falan tabii çocuğa bir darbe geliyor. Bir şey oluyor. Kızıyorum"* şeklinde ifade etmektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun yeteneğini sergilerken karşılaştığı kontrol dışı hatalar/risk durumları karşısında duygularına hâkim olamadığını ve duygusal tepkide bulunduğunu *"Âmâ maç sırasında duygularıma hâkim olamıyorum… Diğer çocukları görüp oğlumun öyle çelimsiz kalıp da böyle tam atacakken o kollarının uzamadığını görmek huzursuz etti."* ifadesi ile belirtmektedir.

4.1.4. Ortaya Çıkarma/Görünür Kılma

Özel yetenekli çocukların annelerinin, çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarma/ görünür kılma ile ilgili deneyim ve görüşleri, annelerin çocuklarının yeteneklerini gösterdiği ya da yeteneklerini ortaya çıkaracağı ortam/etkinlikler teması altında incelenmektedir. Bu ortamlar/etkinlikler ise akademik alanda, spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında ve ev ortamında sağlanan ortamlar/etkinlikler, bu ortamlar/etkinliklere yönlendirenler, ortamlar/etkinliklere katılımı gerekli görme nedenleri alt temaları altında ifade edilmiştir. Bu ek olarak ortamlar/ etkinlikler teması altında annelerin tutum ve davranışlarına da başlıklandırmadan bağlam içerisinde yer verilmiştir.

Şekil 5 Ortaya çıkarma ve görünür kılma ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

4.1.4.1. Ortamlar/etkinlikler

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuklarının yeteneklerini göstereceği ve görünürlükleri artıracağı ortam ve etkinliklere katılmasını sağladığını söylemektedir. Bu annelerden yedisi (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) çocuğunun yeteneğini göstermek ve görünürlüğünü artırmak amacıyla akademik alanlarda, spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında ve erken çocukluktan itibaren ev ortamında sundukları ortamlar/etkinliklere katılımını sağladığını belirtmektedir. Geriye kalan dört anneden üçü (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Gurbet Hanım) çocuğunun yeteneğini göstermek ve görünürlüğünü artırmak amacıyla sadece akademik alanlarda belli ortamlar/etkinliklere katılmasını sağladığını söylerken, bir anne ise (Müzeyyen Hanım) çocuğunun yeteneğini göstermek ve görünürlüğünü artırmak amacıyla sadece spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında ortamlar/etkinliklere katılmasını sağladığını ifade etmektedir.

Bunlara ek olarak annelerin ortamlar/etkinlikler sunarken on bir katılımcı arasında en çok tercih ettiği tutum ve davranışlarına bakıldığında ise dokuz annenin (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) etkinlikleri araştırma davranışında bulunduğu, altı annenin ise (Ezgi Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) ortamlar/etkinlikleri sunarken çocuğun isteğine bıraktığını, çocuğun tercih ettiğini belirtmektedir.

4.1.4.1.1. Akademik ilgileri ile ilgili sunulan ortamlar/etkinlikler

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla akademik alanlarda ortamlar/etkinliklere katılımını sağladığını ifade etmektedir. Özel yetenek tanılı çocuğu olan anneler akademik alanda çocuğunun yeteneğini ortaya çıkaracak ve görünür sağlayacak ortamlar/etkinliklerde çocuklarını kurs/atölye/kulüp, özel ders, sınav, BİLSEM etkinlikleri gibi ortamlara göndererek görünürlüklerini sağlamaya çalıştıkları görülmüş fakat annelerin çocuğu, dokuz anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) çocuklarını yarışmalara göndererek yeteneklerini görünür kıldıklarını ifade etmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla robotik alanında yarışma ve kurslara gönderdiğini "*"Geçen sene bir robot yarışması vardı İzmir'de oraya gitmişti. Okulda VEX var galiba VEX grubunda aynı zamanda. Oradaki yarışmaların hepsine katılabilirsin diyoruz"* şeklinde ifade ederken, matematik alanında ise yarışmaya katılmasını sağladığını "*Mesela kanguru matematik, onda bir derece yapmıştı geçen sene. Bu sene de katılmak istedi. Katılabilirsin dedik."* ifadesi ile belirtilmektedir. Bunlara ek olarak yeteneğini ortaya çıkarılması amacıyla fen ve matematikte özel ders aldırdığını "*Matematik ve fen özel dersine gidiyor."* şeklinde söylemektedir. Ayrıca Nesrin Hanım çocuğunun ÜYEP'e severek devam ettiğini, bu konuda başka şehirde yaşamalarına rağmen hafta sonları geldiklerini, fedakârlık yaptığını *"ÜYEP zaten çok güzel bir yer. Onun için çok güzel bir yer, severek geliyor. İnanın Cumartesi Pazar'ımızı biz buraya bağlıyoruz tamamen. Bizim için çok zor aslında, başka şehirden geliyor olmak da çok zor."* şeklinde belirtmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla çocuğunun ilgilendiği robotik kodlama ile ilgili kurs/atölye ve yarışmalara katılımını sağladığını *"İstanbul'da teknofest'e katıldılar. İlkokuldaki o şey, kodlama atölyesiyle…Kodlama, bilgisayara düşkün olduğu için evet, onların kurslarına gidiyor."* şeklinde ifade etmektedir. Matematik alanında ise tales ve kanguru yarışmalarına katılımını sağladığını *"Yani matematik işte tallesti, kanguruydu falan o konularda işte o sınavlara girmişti."* şeklinde belirtmektedir. Bunlara ek olarak çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak, amacıyla BİLSEM ve ÜYEP sınavları konusunda haberdar edip girmesini sağladığını *"Ha tabii ki biz şu an onu bu anlamda geliştirmeye çalışıyoruz. İşte mesela ÜYEP'in sınavına soktuğumuzda şey hani deneyelim dedim. Hani BİLSEM de var."* ifadesi ile belirtirken, BİLSEM'in karikatür kursuna ve atölyelerine katılmasını desteklediğini *"BİLSEM'in ekstrem kurslarına gidiyor. Karikatüre gidiyor mesela…BİLSEM' de o atölyeye de katılıyor. Ona devam ediyor. O anlamda destekliyoruz*." şeklinde ifade etmektedir. Şerife Hanım, çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla proje geliştirmesini desteklediğini ise *"Bazı projeler oluyor işte okullarda bu eTwinning'in falan şey yaptığında, orada hani işte kendi projesini geliştirirken işte bir dene bakalım…Onları o anlamda destekledik hep."* şeklinde söylemektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla robotik kodlama alanında okulda kursa girmesini sağladığını *"Robotik kodlama ile ilgili okulda işte gruba gireceğim dedi. Gittim yazdırdım."* ifadesi ile belirtirken, projeye katılmasını maddi ve manevi olarak desteklediğini *"Koç Lisesine gideceklermiş mesela hocadan önce o bana söylüyor…Hazırlıyor kendisini şimdiden, projeyi…Valla katılması için biz ona manevi destek veriyoruz ve maddi destek veriyoruz."* şeklinde dile

getirmektedir. İngilizce alanında ise yarışmaya katılmasını yeteneğini ortaya çıkarmasını ve görünür kılmasını desteklediğini *"Her zaman destek alıyorum ben onlara. Yani geçen Bursa'ya gittiler İngilizce bilginler yarışmasıymış bu. Göknil birinci olmuş."* şeklinde ifade etmektedir. Bunlara ek olarak BİLSEM ve DENEYAP'in gezilerine, programlarına katılmasını sağladığını *"BİLSEM ve Deneyap falan geziler programlar yaptığında hasta değilse mutlaka gönderiyorum ben."* ifadesi ile belirtmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla İngilizce, matematik alanlarında özel ders almasını sağladığını *"İngilizceden dediğim gibi online İngilizce konuşma dersi alıyor…Şu anda işte matematik dersi alıyor."* şeklinde ifade ederken, Türkçe ve fen alanlarında da ders almasını sağlayacağını *"Türkçeden bir destek almasını isteyeceğim…Bir de fen düşünüyoruz"* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak proje sunumuna katılmasını desteklediğini *"Bursa'da falan böyle bir çalışma oldu…önceden proje yapanların bir sergisi oldu. Oraya mesela hemen destekledim mesela oraya gitmesi konusunda."* şeklinde söylerken, çocuğunun yeteneğini ve görünürlüğünü sağlayan İngilizce sunum yarışmasına katılmasını desteklediğini *"...Şey oldu İngilizce bir sunum… böyle bir şeyler oldu. Mesela Yemen'i anlatı. Savundu yani hani İngilizce olarak savundular. Maddi açıdan belli bir ücret karşılığında katılınacak. Destekledim ve Sahra orada ödül aldı."* ifadesi ile belirtmektedir. Ayrıca Özgü Hanım, BİLSEM kamplarına girmesini desteklediğini *"Sonra mesela şeyde yine BİLSEM 'de kamp oldu. Orayı destekledim kampa gitti."* şeklinde ifade etmektedir. Özgü hanım bu süreçte ise katılacağı etkinlikleri araştırdığını desteklenmesi gereken noktalarda desteklediğini *"Evet, bir araştırıyorum. Desteklenmesi gerekirse sonuna kadar yanındayım yani."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla İngilizce sunum etkinliğine katılmasını desteklediğini *"Bu geçen hafta gittiği etkinlik CEYMUN diye bir etkinlik…İşte İngilizce bir şekilde gidip orada şeylere katıldılar. Toplantılara katıldılar…elimizden geldiğince bu tarz farklı ortamlara sokmaya çalışıyorum."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca BİLSEM yaz kamplarına katılmasını desteklediğini ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Gurbet Hanım, çocuğunun ortamlar/etkinliklere katılması sürecinde etkinlikleri araştırdığını, en iyi ortamları bulmaya çalıştığını *"Ondan sonra işte araştırıp, soruşturup hani... Kursu ile alakalı bir şeyse ona en doğru, en iyi gelebilecek kursu bulmaya çalışarak."* şeklinde dile getirmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla BİLSEM ve ÜYEP sınavlarını takip ettiklerini ve

bulduklarını *"Yani buradaki ÜYEP'teki sınava katılması tamamen hani bizim bunu takip etmemiz ve çocuğumuzu teşvik etmemiz ile ilgili bir şeydi. Yine aynı şekilde BİLSEM"* ifadesi ile belirtirken, bu süreçlerde çocuğuna fikrini sorduklarını ve ortamların/etkinliklerin ilgisini çekmesine dikkat ettiklerini ifade etmektedir. Ayrıca hafıza yarışmasına katılması için denemesi için cesaretlendirdiğini bu konuda yeteneğini görünür kılmaya çalıştığını *"Hafıza yarışması vardı galiba isteğe bağlı tamamen ama orada da biraz daha cesaret verdik. Senin hafızan gerçekten çok kuvvetli"* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak matematik yarışmalarına teşvik ettiğini *"Matematik yarışmaları oluyor. Olimpiyatları oluyor. Onlara mesela katılması konusunda teşvik ediyoruz."* şeklinde anlatmaktadır. Gizem Hanım çocuğunun yeteneğini ortaya çıkaracak ve görünürlüğünü sağlayacak ortamlar/etkinlikler bulurken fırsatları kaçırmadığını takip edip çocuğunu teşvik ettiğini *"Ne yapıyoruz işte fırsatları kaçırmamaya çalışıyoruz. Yani buradaki ÜYEP'teki sınava katılması tamamen hani bizim bunu takip etmemiz ve çocuğumuzu teşvik etmemiz ile ilgili bir şeydi. Yine aynı şekilde BİLSEM ya da diğer kurslar işte farklı aktiviteler."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla girebileceği sınavları araştırdığını ve çocuğunun bunları kazandığını *"DENEYAP, BİLSEM, ÜYEP'i kendisi kazandı…Ben onları gidebileceği şeylerin işte araştırmasını yapıyorum. Nereye gidebilir bu çocuk diye, bir şey varmış ha ona nasıl girilir, nereden girilir, nasıl şey yapılır onun araştırmasını yapıyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Ayşenur Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla ortamlar/etkinlikler bulmak amacıyla sürekli araştırma yapıp en iyi kursları bulmaya çalıştığını *"Kursları mesela işte hangi takım daha iyidir, hangi kulüp daha iyidir. Sürekli bir araştırma içerisindeyim"* sözleri ile dile getirmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla çocuğunun istediği matematik kanguru yarışmasına katılmasını desteklediğini *"Başka şimdi şeylere giriyor mesela kangurudur, yarışmalar oluyor. Onların hepsine kendi ben bunlara gireceğim diyor. Götürüyoruz ödemelerini giriyor."* ifadesi ile anlatmaktadır. Bu süreçlerde Servet Hanım etkinliklere katılma sürecini çocuğunun isteğine bıraktığını kendisinin sadece sunduğunu ifade etmektedir. Bu ek olarak Servet Hanım, çocuğunun yeteneğini ortaya çıkaracağı ortamlar/etkinliklere katılmasını sağlamak amacıyla etkinliklerin içeriğini araştırdığını ve çocuğuna sunduğunu *"Valla o etkinliğin içeriğini bir araştırıyorum. Neymiş ne değilmiş. Ona da gösteriyorum. Bak bu böyleymiş diyorum."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla ODTÜ'de yarışmaya katılmasını desteklediğini *"ODTÜ'de bir yarışma vardı oraya gitti. Onları sağlıyorduk."* ifadesi ile anlatırken, çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla ÜYEP'e, BİLSEM'e gittiğini, BİLSEM 'in etkinliklerine katıldığını *"ÜYEP'e gidiyor… BİLSEM'e gidiyor. Diğer hani şeylerde de mesela BİLSEM 'de falan da hani o TÜBİTAK'tı onlara falan gitti. Gezmeye şeylerle. Okulda da o şeyleri, etkinliklere katıldı."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak, çocuğunun robotik alanında ders almasını sağladığını ve gelişimini desteklediğini *"Öğretmenle beraber çalışmasını daha çok küçükken onunla hani bir ders aldırdık. Robotlar falan yapmaya başladı. Yazılımları işte çok seviyor onları yapmaya başladı. O yönde işte biraz destek olduk.*" sözleri ile dile getirirken, çocuğunun robotlar yapıp yarışmalara katıldığını *"Robot yapar. Hatta onlarla da şeylere katılırlardı. Yarışmalara katılırlardı"* şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca yetenekli olduğu matematik alanında desteklediğini ve bu konuda özel ders aldırdığını *"Matematik yönünde daha çok destekliyoruz. Mesela özel öğretmen tutuyoruz."* ifadesi ile belirtken, matematik konusuna ilgisinin, potansiyelinin olduğunu fark ettiğini ve destekleme davranışında bulunduğunu *"İlgi alanının ben matematik olduğunu biliyorum…matematikte çok iyi daha iyi olması için matematik yönünde daha çok destekliyoruz"* ifadesi ile belirtmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun akademik ilgileri ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla matematik sınavına ve İngilizce yarışmasına katılmasını desteklediğini *"Hippo matematik sınavı var. Ona başvurduk. Onun öncesinde dünyalar arası worlds cup yarışması var. İngilizce."* şeklinde anlatmaktadır.

4.1.4.1.2. Spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında sunulan ortamlar/etkinlikler

Özel yetenek tanılı çocuğu olan dokuz anne (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla spor/sanat/sosyal etkinlik ortamlarına/etkinliklerine katılımını sağladığını belirtmektedir. Özel yetenek tanılı çocuğu olan anneler spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında sınavlar, gösteriler, özel ders gibi ortam ve etkinliklere katılımını sağlamış fakat dokuz anne içerisinden yedi annenin (Ezgi Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuklarını potansiyelini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü sağlamak amacıyla kurs/atölye/kulüplere gönderdiklerini ifade etmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla müzik alanında gitar ve kemana gitmesini

desteklediğini *"Gitara gitmek istiyorum diyor. Gitara yazdırıyoruz. Kemana gitmek istiyorum diyor. Kemana yazdırıyorum. Ben daha çok bu konularda arkasındayım."* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak gösterilerde piyano çaldığını bu konuda yeteneğini sergilediğini *"Gösterilere mutlaka çıkıyor. Orada sahnede piyano çaldı."* şeklide ifade ederken, tiyatro gösterilerine de çıktığını *"İşte tiyatroya katılmıştı, gösteri olduğunda katılıyor."* sözleriyle ifade etmiştir. Ayrıca voleybolda da kadın voleybol takımında olduğunu *"Şimdi voleybolu mesela Şimdi voleybolu mesela DSİ'ye gidiyordu."* ifadesi ile belirtirken, bu konuda da etkinlik, kursları araştırdığını *"Ben de araştırıyorum. Şimdi Batıkent 'te araştırıyorum mesela bir voleybol varsa."* ifadesi ile anlatmaktadır. Ayrıca çocuğunun katılacağı ortamlar/etkinlikleri çocuğun isteğine bıraktığını, çocuğun kendisinin belirlediğini dile getirmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla piyano dersine gönderdiğini *"piyano dersine gidiyor."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca resim yeteneği konusunda okulda resim öğretmeni ile çalışmasını sağladığını *"Bizim resim öğretmeni şeylerimiz var. Hani onlara gösteriyoruz işte çizimlerini. Sınıfta öğretmeniyle çalışıyorlar."* şeklinde ifade etmektedir. Özgü Hanım bu süreçlerde çocuğunun potansiyelini fark edip yönlendirmeye çalıştığını ve desteklediğini "*Ben orada küçük bir şey gördüğüm zaman onun üzerine gidebiliyorum…çocuğun bu konuda bir yeteneği var ve her zaman desteklerim yani bir sergi açması konusunda"* sözleri ile dile getirirken, çocuğunun yeteneğini göstermesi için koşulsuz destek sunacağını her şeyi yapacağını ifade etmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla halk dansları topluluğuna katılmasını desteklediğini *"halk dansları topluluğu mesela o da hep bu şekilde farklı ortamlara sokmaya çalışıyoruz."* söyleriyle anlatmaktadır. Gurbet Hanım, buna ek olarak müzik yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla konservatuar sınavına girmesini desteklediğini, hangi müzik aletini çalacağı konusunda müdahale etmeyip çocuğun isteğine bıraktığını ifade etmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla tenis kursuna gönderdiğini *"tenise ilgi duymaya başladım anne dedi…Hemen ayarladık mesela tenis kursu başladı."* şeklinde ifade ederken, katıldığı ortamlar/etkinliklerde çocuğunun isteklerini önemseyerek, çocuğunun isteğine bırakarak desteklediğini ifade etmektedir. Ayrıca Gizem Hanım, çocuğunun ortamlar/etkinliklere katılımını sağlarken çevresine sorarak etkinlikleri araştırdığını *"Etrafta tenise hani çocuğu tenise*

gönderen arkadaşlarım var mı hemen önce onlara bir soruyorum…Arkadaş tavsiyesi üzerine buldum" ifadesi ile belirtmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla piyano yarışmasına katılmasını ve konser vermesini desteklediğini *"Geçen sene işte piyanoda mesela bir okullar arası müzik yarışması vardı. Orada bir okul birinciliği, daha sonra okul birinciliğinin getirdiği şeyle şehirde bir konser şeysi düzenlediler. Oraya seçildi, oraya işte gönderdik."* şeklinde dile getirmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla çocuğunun okuldaki lego yarışmalarına katıldığını *"Şimdi okulda mesela legolara katıldı…Kulüp dersinde ona da ekstra bir ücret veriliyormuş. Legolarla yarışmalara katılıyormuş."* ifadesi ile belirtirken, buna ek olarak satranç turnuvalarına gittiğini *"Satranç turnuvalarına gittik pandemiye kadar."* şeklinde ifade etmektedir. Basketbol maçlarına katılacak potansiyelini gösterip öğretmenini şaşırttığını ise *"Basketbol maçları falan gitti. Orada mesela şeyde hiç görmediği hareketi, ters basketi görselde basket maçlarını izleyerek attı. Hoca dedi ben bunu sana göstermedim dedi."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla basketbol kursuna gönderdiğini ve bu konuda desteklediğini *"Bu aralar basketbol dediğinde o alanda işte. Onu biz kursuna yazdırdık."* sözleriyle anlatmaktadır.

Gözde Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla satranç ve masa tenisi turnuvalarına götürdüğünü *"Ana sınıfından itibaren satranç turnuvalarına götürdük biz. Masa tenisi turnuvalarına götürürüz."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca futbol müsabakalarına da götürdüğünü *"Futbol, eğer müsabakası varsa onu götürdük"* şeklinde ifade etmektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun spor/sanat/sosyal etkinlikler alanında ilgi ve yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünür kılmak amacıyla basketbol ve voleybol alanlarında desteklediğini *"Antrenmanları oluyor. Hem haftada dört. Basketbol voleybol. Yoğun antrenman dönemleri oluyor…aksatmıyoruz diyeyim."* sözleriyle dile getirmiş, bu süreçlerde gelişmesi için çaba sarf ettiğini ve programını çocuğuna göre ayrıldığını ifade etmektedir. Buna ek olarak satranç turnuvalarına gönderdiğini *"Satranca şey yapıyoruz."* ifadesi ile belirtirken, bu süreçte turnuvalarda bekleyip fedakârlık yaptığını, hiçbir alanda geri bırakmamaya çalıştığını *"Götürüp yani o turnuvalarda az beklemedim kapılarda. Yani o konuda fedakârlık, şey yapmadık. Geri*

bırakmadık onları." sözleriyle ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Müzeyyen Hanım, çocuğun katılacağı ortamlar/etkinlikler sağlarken araştırma yaptığını iyi ortamlarla buluşturmaya çalıştırdığı *"Evet yapıyorum araştırıyorum… İşte bu hoca iyiymiş diyorlar. Mesela ona götürüyorum hani İşte Eskişehir'de kaç tane satranç kursu var onlara bakıyorum"* ifadesi ile belirtmektedir.

4.1.4.1.3. Erken yaşta evde oluşturulan ortamlar/etkinlikler

Özel yetenek tanılı çocuğu olan dokuz anne (Nesrin Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla erken yaşta evde yaratıcı ortamlar ve etkinlikler yaptığını belirtmektedirler. Bu dokuz anne çocuklarına farklı farklı etkinlikler sunmuştur. Bu dokuz anne içerisinden dört annenin (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) deney yapma etkinliği yaptığını görürken, beş annenin ise (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) deney, uzay, bilim insanlarının hayatları, ansiklopediler, akıl ve zekâ oyunları ile kitapları aldıklarını, okuduklarını ifade ettiği görülmektedir.

Nesrin Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini göstereceği ev içerisinde yaratıcı ortamlar sağlamak amacıyla çocuğuna serbest ve özgür alan oluşturduğunu *"Mesela her şeyi dağıtmasına izin veriyorum kesinlikle. Kağıtla, kalemle çok oynuyor…Onlara hiç kızmam ben serbest bırakırım, özgür bırakırım"* ifadesi ile belirtmektedir.

Ezgi Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde deney yapma kitapları ve malzemeleri alıp yapmaya çalıştıklarını, insan anatomisi ve uzay ve gökyüzü ile ilgili kitaplar aldığını bunları okuduklarını *"Evde deney yapma malzemeleri ya da deney yapma kitapları var. İnsan vücudunu gösteren ansiklopediler. İşte bir ara uzay ve gökyüzü ile ilgili kitaplar almıştık. Onları inceleyip okuyordu. Onları alıyorduk onları evde yapmaya çalışıyordu."* şeklinde anlatmaktadır.

Özgü Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde deney yapma kitapları ve malzemeleri alıp yapmaya çalıştıklarını, *"Sürekli şey yapardık biz böyle deney yapardık. Ben ona deney kitapları almıştım"* ifadesi ile belirtmektedir. Bu etkinlikleri yaparken Özgü Hanım, çocuğuna titiz davranmayıp farklı şeyleri denemesine izin verdiğini *"Ben onu çok serbest bırakırdım…Eli değsin eli değmesin diye bir şey. Ben orada çok titiz bir anne değilimdir."* sözleri ile dile getirmektedir.

Gizem Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde etkinlikler ve araçlar sunduğunu, akıl ve zekâ oyunları, kitapları

aracılığıyla olaylara farklı bakmasını sağladığını *"Ya ben sürekli kitaplar alıyordum. Bu akıl ve zekâ oyunları olan, hani olaylara farklı bakmayı öğreten kitaplar alıyordum."* ifadesi ile belirtirken, bu süreçlerde etkinlikleri birlikte yaptıklarını ve bu yaptığı etkinliklerin çocuğunun potansiyelini geliştirdiğini ifade etmektedir.

Ayşenur Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde çocuğunun ilgisini çeken, merak ettiği etkinlikler ve araçlar sunduğunu belirtmiş bu duruma örnek olarak insan vücudunu merak etmesi üzerine anatomi atlası, iskelet sistemlerini alıp getirip evde incelettiğini *"Yani işte insan vücudunu mesela bir ara merak sarmıştı…dedesinden elimizde olan işte anatomi atlasları, iskelet sistemleri falan vardı. Onları bir araya getirdik. Evde onları inceledi."* ifadesi ile belirtirken, gezegen sistemini merak etmesi üzerine eve maketler aldığını *"Gezegen dünya sistemlerine merak sarmıştı bir ara. Onun için farklı maketler var evde. Evde derken aldık getirdik sonuçta işte onun için o maketleri evde mevcut."* şeklinde dile getirmektedir. Ayrıca merak ettiği materyaller olan teleskop ve mikroskop aldığını ise "*Her türlü merak saldığı alandaki, teleskop merak etti. Teleskop aldık. Mikroskop dedi. Mikroskop aldık yani."* sözleri ile ifade etmektedir.

Servet Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde çocuğunun ilgisini çeken, merak ettiği etkinlikler ve araçlar sunduğunu "*Filamentler aldık. Oradan işte 3 boyutlu şekiller yaptırdık…Resimler, iste yani aslında hepsi ona yönelik. Her şey onun ilgisine yönelik olan şeyler yaptığımız."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde zekâ geliştirici oyuncaklar aldığını *"Oyuncaklarını işte hani beni daha zekâ geliştirici oyuncaklar seçtik biz daha doğrusu"* şeklinde anlatırken, birlikte lego çalışmaları yaptıklarını, puzzle yaptıklarını ifade etmektedir.

Gözde Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içinde yarattığı ortamların zekâ oyunları oynamak olduğunu "*"Yani farklı bir ortam değil yani hani böyle. Hep bahsettiğimiz şeyler ya akıl oyunları gibi."* ifadesi ile belirtmiştir.

Müzeyyen Hanım, erken çocukluktan itibaren çocuğunun yeteneğini ve yaratıcılığını ortaya çıkaracak ev içindeki etkinlikleri kitap okumak, kompozisyon yazdırmak, deney kitapları alarak deneyler yapmak şeklinde ifade etmektedir. Kitap okuma ve kompozisyon yazdırmayı *"Düşünüyorum yani en fazla kitap okuduk…Kompozisyon yazmalarına çaba sarf ettim aslında bir dönem"* şeklinde ifade ederken, deney kitapları alıp deney yapmayı *"Yaratıcı ortam…fen deneyleri olan bir kitap almıştım. Aynalar almıştım. O sonsuz döngüyü görmüşlerdi.*

Mıknatıslar almıştım. O arka bahçede bilimde yapılan bir deneyi hemen deniyorlardı." ifadesi ile belirtmektedir.

4.1.4.1.4. Ortamlar/etkinliklere katılımı gerekli görme nedenleri

Özel yetenek tanılı çocuğu olan altı anne (Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Gözde Hanım) çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla ortamlar/etkinliklere katılımlarını gerekli gördüklerini ifade etmektedir. Katılmalarını gerekli görmelerinin nedenlerini ise deneyim edinmesi, özgüvenini geliştirmesi, tecrübe edinmesi, kendini ifade etmesi ve potansiyelini göstermesi olarak ifade etmektedirler.

Ezgi Hanım, çocuğunun bu etkinlikler katılımını gerekli görme nedeni deneyim edinmesini istediğini bu konuda desteklediğini *"Her zaman destek alıyorum ben onlara. Deneyim edinsin diye."* ifadesi ile belirtirken, çocuğunun kişiliğine olumlu etki yaptığını düşündüğü için gerekli gördüğünü ve desteklediğini *"Çocuk için de bu gerekli diye düşünüyoruz. Bunlar onu kişiliğine olumlu etkiler yaptığı için bu konularda destek alıyoruz onu."* şeklinde dile getirmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun bu etkinliklere katılımını gerekli görme nedeni ise özgüvenini geliştirmek istemesinden kaynaklandığını *"Yani hani o özgüveni açısından şey olsun her türlü götürürüm getiririm hiç emeğime hiç acımam yani o konuda."* sözleri ile ifade etmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun bu etkinliklere katılımını gerekli görme nedeni ise farklı ortamları tecrübe edinmesini sağlamak ve sosyalliğe teşvik etmek amacıyla yaptığını *"Yani şey sosyalleşmesi ve farklı ortamlarda bulunması kısmını önemsiyorum açıkçası. Yani daha doğrusu şöyle tecrübe edinmesi kısmını önemsiyoruz."* ifadesi ile belirtirken, bu amaçla çocuğunun ilgiline yönelik sosyal ve akademik etkinlikleri araştırıp katılmasını sağladığını ifade etmektedir.

Gizem Hanım, etkinliklere katılmasını destekleme nedenini ise deneyim kazanması için sağladığını *"Bir deneyim yaşamış olursun…Orada bir deneyim kazanmış oluyor."* şeklinde dile getirmektedir.

Ayşenur Hanım, etkinlikleri takip ederek katılmasını sağladığını ve bunu yapma nedenini ise potansiyelini göstermesine olanak vermek istediğini *"İşte bunları takip ederek girmesini sağlıyoruz en azından yani bu tür yarışmalara girmesi yani var potansiyeli en azından göstersin."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun bu etkinliklere katılımını gerekli görme nedenini kendini ifade edebileceği ortamları sağlamak olduğunu *"İşte kendimizi ifade edebileceğimiz beceri ortamları biraz daha…kendini ifade edebileceği işte bu tarz şeyler."* sözleri ile anlatmaktadır.

4.1.4.1.5. Ortamlara/etkinliklere yönlendirenler

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun yeteneğini ortaya çıkaracağı ya da görünürlüğünü sağlayacağı ortamlar/etkinlikler hakkında bilgi veren ve yönlendiren kişilerin çocuğun okuldaki öğretmenleri olduğunu kendisinin de bu süreçte katılmasını desteklediğini belirtmektedir. Altı anne (Şerife Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Gözde Hanım) okulla ek olarak kendisinin ortamlar/etkinlikler hakkında bilgi edinip yönlendirdiğinden bahsetmektedir. Buna ek olarak sekiz anne (Nesrin Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) ise çocuğun kendisinin ortamlar/etkinlikler hakkında bilgi edindiğini kendisinin ise desteklediğini ifade etmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinlikleri genellikle çocuğunun bulduğunu, kendilerinin ise desteklediğini *"Biz hiç bulmuyoruz. O bize sunuyor, hep o buluyor, o sunuyor…Biz destekliyoruz"* ifadesi ile belirtirken, çocuğuna ek olarak özel okulun yönlendirmesi ile çocuğunun yeteneğini göstereceği sınav ve yarışmalardan haberdar olduğunu, kedisinin ise desteklediğini *"İşte biraz da özel okulun herhalde bu imkanlarından diyorum…yarışmaya sen katılır mısın diyorlar. O da seve seve katılıyor. Oradan yönlendiriyorlar. Biz destekliyoruz"* sözleri ile ifade etmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinlikleri bazen okulun, bazen de kendisinin yönlendirmesi ile çocuğunun ortamlar/etkinliklere katılımını sağladığını belirtmektedir. Okulda öğretmenlerin bilgi verip yönlendirdiğini ise *"Robotik kodlamadan bizim hiç haberimiz yoktu. Müdür bey anlattı. Şimdi de bir matematik ligi varmış mesela…öğretmenleri ilk önce bize attı."* şeklinde dile getirmektedir. Kendisinin ise çocuğuna bilgi verip katılmasını sağladığını *"Yani buna bence katılabilirsin… orada ben şey yaptım, yönlendirdim.*" sözleri ile anlatmaktadır.

Ezgi Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinlikleri çocuğunun bulup sunduğunu kendisinin de desteklediğini *"Robotik kodlamayla ilgili*

okulda işte gruba gireceğim dedi. Gittim yazdırdım…yazılım kısmını öğrenmek istiyorum dedi. Oraya da yazdırdım." ifadesi ile belirtmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinliklere çocuğun katılmasını sağlayan yönlendiricilerin okulundan öğretmenin arayıp yönlendirmesini ile olduğunu *"Hani okullar sağ olsun…Öğretmeni şey demişti. Bizi aramıştı işte kampa gönderelim"* şeklinde anlatırken, ayrıca çocuğun kendisinin de katılacağı etkinlikler konusunda yönlendirdiğini *"Kendisi bulup getiriyor bazı şeyleri bana."* şeklinde ifade etmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinliklere katılmasını sağlayan yönlendiricilerin bazen okuldaki öğretmeni olduğunu *"Hocamız buradaki konservatuvarda zaten öğrenciydi kendisi. O işte sınava sokmayı teklif etti."* ifadesi ile belirtirken, bazen de kendisinin yönlendirdiğini *"Bak fena bir şey gibi durmuyor. Bir öğretmenlerinle konuşalım istersen bence olabilir falan dedim yani. Tabii benim yönlendirmeme şu an ihtiyaç duyuyor. Hani kendi başına karar veremiyor."* sözleri ile dile getirmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinliklere çocuğun katılmasını sağlayan yönlendiricilerin ise bazen kendisi, bazen öğretmenler, bazen de çocuğun kendisi olduğunu *"Bazen biz buluyoruz. Bazen okuldan öğretmenler…Bazen Yiğit Kerem geliyor."* şeklinde ifade etmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun yeteneğini göstereceği ve görünürlüğünü sağlayacağı etkinliklere genellikle kendisinin araştırması ve yönlendirmesi sonucunda katılmasını sağladığını "*Bunun için yani her türlü şeyleri, sosyal aktiviteleri, şeyleri mümkün olduğunca takip ediyorum… Okul yarışmaları olsun, işte şehirdeki , o ildeki her türlü şeylerin takibine ben yapıyorum sonuçta."* ifadesi ile anlatırken, bazen de okul ve öğretmenlerinin yönlendirmesiyle etkinliklerden haberdar olduğunu *"Okul vasıtasıyla oluyor…Yüzmedeki takımındaki hocaları şu tarihte yarışmalar olacak diyor."* ifadesi ile belirtmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun yeteneğini ve potansiyelini ortaya çıkaracağı etkinlikleri bazen çocuğunun kendisinin yönlendirdiğini *"Kendi ben bunlara gireceğim diyor. Ben de gönderiyorum"* şeklinde ifade ederken, bazen de kendisinin etkinliklerin içeriğini araştırıp bulduğunu ve sunduğunu *"Valla o etkinliğin içeriğini bir araştırıyorum. Neymiş ne değilmiş. Ona da gösteriyorum."* şeklinde söylemektedir. Bunlara ek olarak bazen de okulun bilgilendirerek yönlendirdiğini "*Okul gönderiyor mesela bunlar bunlar var diyor. Veli grubuna atıyorlar."* şeklinde ifade etmektedir.

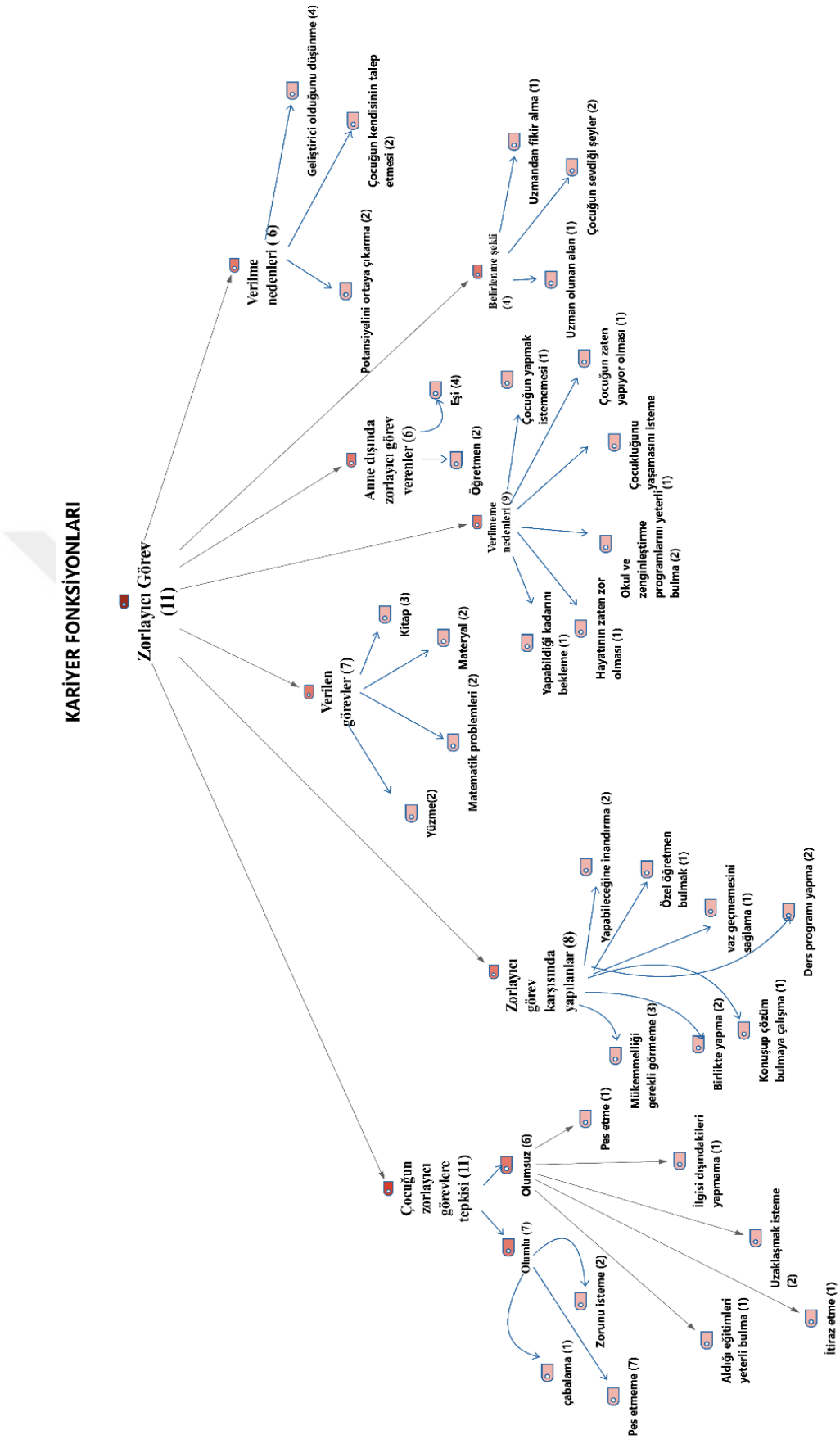
Nazlı Hanım, çocuğunun yeteneğini ve potansiyelini ortaya çıkaracağı etkinlikleri bazen çocuğunun kendisinin yönlendirip haber verdiğini *"Bunu kendisi gelirdi. Ben katılmak istiyorum derdi. O genellikle kendisi bulur bize söylerdi"* sözleri ile belirtirken, bazen de okuldaki öğretmeninin haber verip yönlendirdiğini *"Okulda öğretmenleri hani böyle böyle söylerdi…Etkinlikler yapacağız. Böyle yarışmalara katılacağız."* ifadesi ile anlatmaktadır.

Gözde Hanım, çocuğunun yeteneğini ve potansiyelini ortaya çıkaracağı etkinlikleri önceden kendisinin yönlendirdiğini fakat şimdi çocuğunun yaşının büyümesiyle çocuğun kendisinin yönlendirdiğini *"Önceden bendim. Ben yönlendiriyordum. Şimdi kendi haberi oluyor artık yetişkin olduğu için biraz daha."* ifadesi ile belirtirken, bazen de öğretmeninin haber verdiğini *"hoca haber veriyor."* sözleriyle dile getirmektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun yeteneğini ve potansiyelini ortaya çıkaracağı etkinlikleri bazen okul ve kulüplerin, bazen eşi ve çocuğunun takip edip bulduğunu ve yönlendirdiğini *"Okul ve kulüp onları yönlendiriyor…Eşim takip ediyordu. Çocuğumla ikisi takip ediyorlardı daha doğrusu."* şeklinde ifade etmektedir.

4.1.5. Zorlayıcı Görev

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuklarının becerilerini, yeteneklerini geliştirici zorlayıcı verme ile ilgili deyim ve görüşleri; verilen zorlayıcı görevler, görevlerin verme nedenleri, vermeme nedenleri, zorlayıcı görevleri belirleme şekli, annelerin zorlayıcı görev karşısındaki tavrı ve çocukların verilen zorlayıcı göreve tepkisi, zorlayıcı görevlerin sürekliliği, anne dışında zorlayıcı görevler veren kişiler alt temaları altında incelenmiştir.

Şekil 6 Zorlayıcı görev verme ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) içerisinden yedi anne (Şerife Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım Müzeyyen Hanım) zorlayıcı görev verdiklerini belirtirken, beş anne (Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) çok fazla zorlu görev vermediğini belirtmesine rağmen bazı alanlarda zorlayıcı görevler verdiklerini belirtmektedir. Verdikleri zorlayıcı görevleri ise üç anne (Şerife Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım) düzenli kitap okuma ya da seviyesinin üstünde kitaplar sunduklarını ifade ederken, iki anne ise (Servet Hanım, Nazlı Hanım) yaşının üzerinde materyal sunduklarını belirtmektedir. İki anne ise (Gözde Hanım, Nazlı Hanım) yaşının üstünde matematik problemleri sunduklarını ifade etmektedir. Zorlayıcı görev veren yedi anne içerisinde geriye kalan iki anne ise (Ayşenur Hanım, Müzeyyen Hanım) ise yüzme öğrenme sürecinde zorlu görevler verdiklerini ifade etmektedir. Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne içerisinden geriye kalan dört anne ise (Nesrin Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım) zorlayıcı görev vermediklerini belirtmektedirler.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) içerisinden çok fazla zorlayıcı görev vermediğini belirten anneler ya da zorlayıcı görevi çocuğun babası ya da öğretmenin verdiğini söyleyen dokuz anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) zorlayıcı görev vermeme nedenlerini, okul ödevlerinin ya da zenginleştirme programlarının yeterli olduğunu düşünme (Ezgi Hanım, Gizem Hanım), zaten zor olanı yaptığını, hayatın onlar için zor olduğunu düşünme (Şerife Hanım, Nazlı Hanım), hırslı bir anne olmayıp yapabileceği kadarını isteme (Gurbet Hanım), zamanının olmaması (Özgü Hanım), çocukluğunu da yaşaması gerektiğini düşünme, çocuğun bazı şeyleri yapmak istememesi (Gizem Hanım) gibi nedenlerden dolayı vermediklerini belirtmektedirler.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan beş anne (Şerife Hanım, Gurbet Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun zorlu bir görev ile karşılaşması durumunda yaptıkların zorlu görevi kendisinin vermesi veya vermemesi dışında çocuklarına karşı tutumlarının genellikle vaz geçmemesini sağladıklarını, yapabileceğine inandırdıklarını ifade ederlerken, üç anne (Nesrin Hanım, Gözde Hanım, Nazlı Hanım) çocuğun zorlanması karşısında, zorlandığında bırakabileceğini, mükemmel olmak zorunda olmadığını ifade

etmektedirler. Bunlara ek olarak dört anne (Şerif Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğun zorlandığı görev karşısında özel öğretmen bulmak, konuşmak, birlikte yapmak gibi yolları kullanarak çözüm yolları bulmaya çalıştıklarını da ifade etmektedirler.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan dört anne (Şerife Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) zorlayıcı görevi kendisinin ya da başkasının vermesi dışında verilmesinin nedenlerini geliştirici olduğunu düşünmeleri olduğunu ifade ederken, iki anne (Nesrin Hanım, Gurbet Hanım) çocuğun potansiyelini ortaya çıkarmak istedikleri ve potansiyeline inandıkları için zorlayıcı görevler verdiklerini ifade etmektedirler. Bunlara ek iki anne ise (Nazlı Hanım, Gözde Hanım) çocuğun kendisinin talep etmesi üzerine zorlayıcı görev verdikleri ifade etmektedirler.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan dört anne (Şerife Hanım, Gizem Hanım, Gözde Hanım) zorlayıcı görevleri belirlerken çocuğun sevdiği şeyler üzerinden belirlediklerini ifade ederken, bir anne (Gizem Hanım) uzmandan fikir alarak belirlediğini ifade etmektedir. Buna ek olarak bir anne ise (Ayşenur Hanım) bildiği ve uzman olduğu alan olması nedeniyle belirlediğini ifade etmektedir.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne içerisinde yedi anne (Nesrin Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) zorlayıcı görev verildiğinde çocuklarının bu zorlayıcı göreve tepkilerinin genellikle pes etmeme, çabalama, daha zorunu isteme şeklinde olduğunu belirtirken, buna ek olarak altı anne (Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) çocukların bazılarının ilgisi dışındakileri yapmadığı, itiraz ettikleri, pes ettikleri, yoruldukları, anlaşılmadığını hissettikleri, aldıkları eğitimlerin yeterli olduğunu düşündükleri, uzaklaşma eğiliminde bulunduklarını ifade etmektedirler.

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir anne içerisinden beş anneden dördü (Nesrin Hanım, Ezgi Hanım, Gurbet Hanım, Gözde Hanım) çocuğun babasının zorlayıcı görev verdiğini ifade ederken, bir anne ise hiç (Özgü Hanım) zorlu görev vermediğini ifade etmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görev çok fazla vermediğini, denemeden vazgeçmesi noktasında sadece devreye girdiğini, onun dışında daha da iyisi için ekstra zorlayıcı görev vermediğini *"Çok fazla yapmıyorum. Denemeden vazgeçti ise o hoşuma gitmiyor ama hani daha iyi, daha iyi, daha da geliştirebilirsin şeklinde pek bir zorlama yapmıyorum işin açıkçası"* şeklinde ifade ederken, bunun nedenini ise hayatın onlar için zor

olduğunu düşündüğünü *"Zaten yeterince zor olduğunu düşünüyorum hayatın onlar için."* ifadesi ile belirtmektedir. Şerife Hanı çocuğunun zorlayıcı bir görevle karşısında, her şeyin zor olacağını düşünüp uzaklaşma eğiliminde olduğunu *"zaten her şey zor olacakmış gibi geliyor. İlk yaklaşımı dolayısıyla onun uzaklaşmak oluyor."* şeklinde anlatırken, bu süreçte motive ederek vazgeçmemesi, denemeye devam etmesi konusunda ikna ettiğini *"Her zaman yapabileceğini. Bir denemesi biraz daha denemesi gerektiğini söylüyorum. Hep buralarda motive ediyorum onu, destekliyorum ve çoğu zaman da ikna ediyorum…Yani hemen vazgeçmemesini sağlıyoruz."* şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca bu süreçte zorlanmanın onu geliştireceğine dair konuşmalar yaptığını *"Senden önce cevap verenleri gördükçe sen de kendi sınırlarını zorlayacaksın ve bir zaman sonra cevap verebilmeyi de başlayacaksın."* ifadesi ile belirtmektedir. Bu tavrı karşısında çocuğun zorlu göreve karşı algısını değiştirdiğini ise *"Haklıymışsın anne diyor. Bunu ben çok sevdim diyor. O kadar zor olmadı diyor."* şeklinde anlatmaktadır. Şerife Hanım, çocuğunun pes etmemesi için çabalamasının nedenini ise kişinin zorlanarak gelişebileceğini düşündüğü için bu konuda çocuğunu desteklediğini *"Kişinin çünkü zorlayarak da bir şeylerde gelişim sağlayabileceğini, çaba harcayarak sağlayabileceğini düşünüyorum. Dolayısıyla bu anlamda hep onu böyle destekliyorum."* sözleriyle dile getirmektedir. Şerife Hanım, çocuğuna çok fazla zorlayıcı görev vermediğini söylese de Türkçe dersinde yaşadığı sorunları gidermek amacıyla düzenli kitap okumak konusunda zorlayıcı görev verdiğini ve bunun sürekliliğini sağlamak amacıyla her gün belli sayfa okumayı zorunlu tuttuğunu, bunu yaparken çocuğun sevdiği kitapları tercih ettiğini *"Bir zaman zorunlu tuttum. Her gün şu kadar sayfa kitap okuyacak dedim. Ondan sonra bir zaman sonra kendi okumaya başladı. Tabii onun sevdiği hani Harry Potter serisini aldım."* ifadesi ile belirtmektedir. Sevdiği kitapları tercih etmesinin nedenini ise sevdirerek geliştirmeye çalıştığını *"Hani biraz sevdirerek geliştirmemiz gerekir diye düşündüm."* şeklinde ifade etmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görevleri genellikle öğretmeninin verdiğini *"Bu noktada aslında biraz daha öğretmenleri hani verebiliyorlar."* şeklinde ifade ederken, evde çocuktan beklentilerinin seviyesi üstünde olmadığını, ekstra bir şey yapmadıklarını okul ödevlerinin yeterince çok olduğunu *"Yani evde ondan beklediklerimiz çok aslında seviyesinin üstünde olmuyor…Ekstra hiçbir şey yapmıyoruz. Zaten okul ödevleri yeterince çok olduğu için"* ifadesi ile anlatmaktadır. Bunun dışında zorlu görev verme olarak sadece kitap okuma konusunda rutin okumasını sağladığını, yaşından üst düzey kitaplar sunduğunu *"En fazla okuduğu kitaplar noktasında hani her gün rutin okumasını istiyoruz…bunu bir üst düşünebiliriz. Atıyorum ilkokula giderken mesela beşinci altıncı sınıf kitaplarını tercih edebiliyordum."* şekkinde ifade ederken, bu zorlu görevi belirlerken uzman kişilere, arkadaşlarına danıştığını, yazarların tavsiye kitaplarına baktığını *"Türkçe öğretmeni arkadaşlarıma danışıyorum. Bazı yazarların işte tavsiye kitaplarına bakıyorum."* ifadesi ile

belirtmektedir. Bu görevde çocuğun süreklilik sağlamasının nedenini ise sevmesinden kaynaklandığını *"Hani okumayı sevdiği için mesela tarihle ilgili kitapları bu aralar ilgi duymaya başladı. Hani macera kitaplarını seviyor biraz daha. Onların sürekliliği oluyor."* sözleri ile dile getirirken, bundan dolayı zorlayıcı görevleri belirlerken sevdiği şeyler seçtiğini, ilgi alanlarına girdiğini *"İlgi alanlarından girmeye çalışıyorum…Şu kitabı aldım aslında bilmiyorum beğenir misin diyorum"* ifadesi ile belirtmektedir. Bunun dışında çocuğun istememesinden dolayı akademik konularda zorlayıcı görevler vermediğini *"Okuldaki akademik çalışmalarında çok bunları yapmadık açıkçası. Çünkü istemiyor yani bu tarz şeyleri."* şeklinde ifade ederken, çocuğun istememesinin nedenini aldığı eğitimler yeterli bulması, ÜYEP ve BİLSEM'e gittiğini, okuldaki dersleri yeterli bulduğunu, her şeyin ders olmadığını *"Yeterli görüyor. Zaten hani ÜYEP'e ve BİLSEM'e gidiyorum şeklinde açıklama yapıyor. Okulda da bu derslerin yeterli olduğunu ve her şeyin zaten ders olmadığını söylüyor."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Gizem Hanım, bazı konularda zorlayıcı görev verdiğini fakat çocukluğunu da yaşamasına olanak sunduğunu bu yüzden çok fazla zorlayıcı görev vermediğini *"Yapıyorum ama her defasında aslında şunu da beni frenliyor, nihayetinde bir çocuk yani onun o çocukluğunu hiçbir zaman için hani elinden almayalım."* sözleri ile anlatmaktadır.

Ayşenur Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla verdiği zorlayıcı görevler piyano ve yüzmeyi öğrenmesi konusunda olduğunu ifade etmektedir. Piyano ile ilgili notaları, farklı parçaları sunarak sağladığını *"Yani notaları, farklı parçaları. Hani gel bak bakalım yapabilecek misin? Notaları tanıttığımızda, nota gösteriyorduk"* ifadesi ile belirtirken, yüzme ile ilgili ise gösterdiği belli hareketlerin onu zorladığını *"Yani yüzmede mesela işte gösterdiğim bazı hareketlerde belki hani fiziki olarak zorlanmış olabilir."* sözleri ile ifade etmektedir. Bu zorlayıcı görevleri verebilmesinin nedenini ise bu aşamalardan geçmiş olması ve bildiği alanlar olmasından kaynaklandığını *"Ben de aynı aşamalardan geçtim. Yani o şeyi bilgiyi bildiğim için, yani yoksa hani bilmediğim bir alan değil… ben de kısmen altyapısı olduğu için bende de. Nereye kadar gidilir, nerede durulur. Biraz daha benim avantajım vardı bu konuda yani."* ifadesi ile anlatmaktadır. Çocuğun zorlayıcı görevler karşısındaki tepkisinin ise kabul etme ve çabalama olduğunu *"Gösterdiklerimi dinliyorlar, yapıyorlar, yapmaya çalışıyorlar, çabalıyorlardı."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Ayşenur Hanım, bu zorlayıcı görevleri ilk başta kendisinin sunduğunu bir zaman sonra kendisini aştıklarını, kendisinin verebileceği bir şey kalmadığını, gittikleri kurumlarla devam ettiğini *"İlk aşamada ben evde kendim şey yapıyordum. Beni geçtiler zaten …bundan sonra ilerisini gittikleri kurumlardan alıyorlar yani. Yani artık benim verebileceğim şey bitti yani aslında onlara."* ifadesi ile dile getirmektedir. Bunlar dışında zorlandığı, yapamadığı şeyi vermediğini, çocuğunun sınırını bildiğini strese sokmak istemediğini *"Yani yapabileceği*

şeye sınırı görebiliyorsunuz yani. Daha fazlasını yapamadığı zaman çocuk zaten o anda bir stres yaşadığı zaman onu zorlamanın da bir şeysi yok. Onu strese sokacak bir zorlama olayına girmedik. Yapabileceği şeylerdi zaten." sözleri ile ifade etmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görev olarak zekâ seviyesini geliştirecek, dikkat toplayıcı kitaplar aldığını, farklı oyuncaklar sunup onları geliştirmesini sağladığını *"Kitaplar aldım mesela şeyde, zekâ seviyesini geliştirecek, dikkat toparlayıcı…Legolardan motor takıp yaptı. Uzaktan kumandalı hale getirdi. Yani bir şeyleri yapıp sonrasında hareket etmesini sağladım."* ifadesi ile belirtirken, yaşıtlarının üstünde materyal sunduğunu fakat çocuğunun bunlar karşısında zorlanmadığını daha fazlasını istediğini *"Aslında zorlanmadı. Yani daha fazlasını istedi…Yani daha da ne verebilirim şey olmadı. Daha üstünü, daha hep yaşıtlarının çok üstünde aldık."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunun dışında çocuğun ÜYEP matematik konusunda zorlanması karşısında kendisine farklı bir şey sunulduğunu bu durumun onu geliştireceğini *"Belki sen de bu çok iyi seviyeye gelecek, değişik bir bakış açısı gösteriyor."* şeklinde ifade ederken, zorlandığı durumlar karşısında yapabileceğine inandırdığını *"Bunu yapamam mı ben boş ver diyor ya zaman da yok yapamam ben bunu. Niye yapamayacaksın diyorum. Sen bunların hepsinden daha iyisini yaparsın diyorum."* sözleri ile anlatmaktadır.

Nazlı Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görevler vermediğini zaten çocuğunun zor olanı yaptığını *"Hani zor görevinde zaten hani bir zor görev vermiyoruz hani ona. O zaten hani en zorlu yapabiliyor."* ifadesi ile belirtirken, bu süreçte çocuğunun kendisine çok yüklenmesi durumunu azaltmak için uğraştığını *"Hani biraz dur. Biraz yavaşla. Hani sen bu kadar hani kendine yüklenme gerek yok deyip biz aslında geri çekiyoruz onu."* sözleri ile ifade etmektedir. Nazlı Hanım şu an zorlayıcı görev vermediğini ifade etmesine karşın çocukluk sürecinde yaşının üstünde materyal sunarak, problemler sorarak zorlayıcı olabilecek şeyler sunduğunu *"puzzle yapıyordu. Mesela 500'le başladı daha küçücük halindeyken mesela hani ne oldu daha bir üstüne çıktık…Hani o mesela o zorlandığı şeyleri de mesela bu 3000 parça hani bu kadar diyorduk… Havuz problemlerimiz vardı"* ifadesi ile belirtirken, çocuğun bu sunduğu şeyler karşısında daha zorunu istediğini, yapabildiğini *"Daha zor istiyorum derdi bize…Ben yapabilirim diyordu ve yapıyordu"* ifadesi ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak sunduğu bu zorlu görevler karşısında çocuğun pes etmeden devam ettiğini *"Hani pes etmiyordu."* sözleri ile dile getirmektedir. Nazlı Hanım, çocuğuna küçüklüğünden beri zorlayıcı görevler vermeye çalıştığını, kendini geliştirmesi açısından desteklediğini *"Küçüklüğünden bu zamana kadar onu zorladık yani. Bir konu hani kendini geliştirmesi açısından hani bu yönde destek olduk her defasında"* şeklinde ifade etmektedir. Bunlara ek olarak çocuğunun bir şeyi yapamadığında ya da zorlanması karşısında istediğinde bırakabileceğini söylediğini

"yapamadığı dönemde istersen bırakabilirsin ya da yapmayabilirsin derdik." ifadesi ile belirtirken, çocuğun ilerleyen yaşlarla beraber zorlayıcı duruma itiraz ettiğini *"Büyümeye başlayınca yani siz beni zorluyorsunuz. Zorlamak zorunda değilim."* sözleri ile dile getirmektedir. Bu tepki karşısında Nazlı Hanım ise sabırla davrandığını ve mutlu olmasını istediğini *"Daha sabırlı davranıyoruz…Mutlu olsun istiyorsam yani tamam diyorum."* şeklinde ifade etmektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görev olarak basit bir oyun oynarken bile üst seviyesini çıkarmaya çalıştığını sınırlarını zorladığını *"Tabii tabii zorlayıcı olsun istiyorum tabii. Basit bir oyunsa hani onun hep bir üst leveline çıkmayı…hep evet sınırlarını zorladım kısaca."* sözleri ile anlatmaktadır. Bu süreçte Müzeyyen Hanım, kademe kademe zorluğu artırdığını ve çocuğuna sunduğunu *"Kademe kademe hani önce normali sonra hani biraz daha. Şunu da yapabilirsin belki bir deneyelim mi?"* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak bisiklet binmeyi öğrenmenin de çocuğu için zorlayıcı olduğunu gerektiğinde yardım da sunduğunu *"İstersen elinden ben tutayım sen yap. Mesela bisiklete binemiyordu…bir sabah dedim kalk hadi. Bineceğiz dedim."* şeklinde ifade etmektedir. Çocuğun zorlayıcı görev karşısındaki tavrının ise denemek istemek, kabul etmek olduğunu, yapmaya gayret ettiklerini ve yapamadıkları bir şey olmadığını *"Denemek istediler onlarda. Karşı koymadılar… hep yapmaya gayret ettiler. Hiç yapamadıkları bir şey olmadı"* ifadesi ile belirtirken, aslında yapamayacakları bir şey de vermediğini *"Yapamayacak bir şey vermedim herhalde şimdi düşünüyorum da."* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak Müzeyyen Hanım zorlayıcı görevleri verme nedenini insanların böyle gelişeceğini düşündüğünü *"İnsanın böyle gelişeceğini düşünüyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca yüzme konusunda okulda, okullar arası yarışmaya soktuklarını bu durumun çocuğu için zorlayıcı olduğu "*Yüzme şey de zorlandılar. Evet, yarışmaya soktuk onları... Okullar arası şey vardı, yarış vardı."* sözleriyle dile getirirken, çocuğunun korktuğunu, zorlandığını ama yine de yaptığını *"Zorlandı ama yaptı. Korkuyordu."* ifadesi ile belirtmektedir. Müzeyyen Hanım, bu süreçte çocuğunun korkması karşısında motive edici örnekler sunduğunu yapabileceğine inandırdığını "*Senin baban çok iyi bir yüzücü. Amcalarım da çok iyi bir yüzücü ve sende bu potansiyel evet şu anda biraz öyle hissediyor olabilirsin ama ben senin kollarında güç, kuvvet görüyorum ve vücudun buna çok müsaittir"* şeklinde ifade etmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görev vermeyi çok yapmadığını bunun nedeninin ise vaktinin olmaması olarak açıkladığını *"Onu çok yapmıyorum aslında. Hani onu herhalde vaktim olmadığı için yapamıyorum"* ifadesi ile belirtmektedir. Ayrıca zorlayıcı görev vermesinin nedenini ilgilendiği sanat gibi alanlarda kendisinden daha iyi olduğunu ona yetemediğini bu konuda destek aldığını *"çünkü o sanatsal*

yönlerde ya da o şeylerde hakikaten benden iyi. Yani hani ben yetmeyebilirim ona. Dedim ya hani ben yetmediğim yerde destek alıyorum." sözleriyle anlatmaktadır. Çocuğunun zorlu bir görev ile karşılaştığında ise pes etmediğini, zorlandığında destek istediğini, kendisinin de oturup konuşup, bu konuda öğretmen bulmaya çalıştığını ve desteklediğini *"Oturur konuşurum ve anlamaya çalışırım. Çözülebilecek bir şey mi? ...Hani anne bana bir destek at, kendisi söyledi bunu. Hani anne bir şeyi yapacaktık. Hani öğretmen bulacaktın. Tamam. Hadi öğretmen bulalım."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Nesrin Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görevleri kendisinin çok vermediğini *"Zorlaştıran görevler çok vermem"* ifadesi ile belirtirken, zorlayıcı görevleri eşinin verdiğini *"Ben değil ama eşim yapıyor bu konuda"* ifadesi ile anlatmaktadır. Zorlayıcı görev olarak eşinin 3D yazıcılardan çıkaracağı şeyi zor seçerek ya da robotik kodlama ile ilgi görevler verdiğini *"3D yazıcıdan çıkaracağı zor bir şey seçiyor…Robot seti galiba. Bir şey programlıyor falan. Onlarda mesela"* sözleri ile ifade ederken, eşinin bunları verme sebebini ise potansiyelini ortaya çıkaracağı inandığı için yaptığını *"Onda bu potansiyel var. Ben bunu çıkaracağına eminim. Zorlamazsak da çıkacağını sanmıyorum…Bu potansiyelini ortaya çıkarırsak üstüne bir şeyler daha çok koyacak demişti."* ifadesi ile belirtmiştir. Çocuğun bu zorlayıcı görevlere karşı tavrının ise zorlanmasına rağmen pes etmediğini ve yaptığını ifade etmektedir. Nesrin Hanım çocuğunun zorlanması karşısındaki tavrının ise isterse bırakabileceğini söylediğini çocuğunun ise devam ettiğini *"Yapamayabilirsin. İstersen bırak, vazgeçebilirsin diyorum. Hayır, yapacağım diyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Bu verilen zorlayıcı görevlerin sürekliliğini ise eşinin sağladığını *"Evet, yazları çocukları böyle şeylerle babası özellikle çok oyalıyor. Görevli veriyor, onlar yazın bütün şey onun başında durup yapıyor, yani yapıyorlar"* şeklinde ifade etmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görevleri kendisinin vermediğini genellikle eşinin verdiğini *"Onu çok ben yapmıyorum da babası yapıyor."* ifadesi ile belirtirken, eşinin belli konularda çocuğunu araştırma yapmaya yönlendirdiğini *"Şu konuyu ben çok bilmiyorum onu sen araştır bize anlat diyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Çocuğunun verilen göreve tavrının ise hoşuna giderse yaptığını söylemektedir. Bunu ise sık sık yapmadıklarını *"Ama çok sık yapmıyoruz yani"* şeklinde ifade ederken, yapmama nedenini ise ÜYEP, DENEYAP gibi zenginleştirme programlarının bu konuda zaten bir şeyler yaptığını düşündüğünü bunların yeterli olduğunu *"ÜYEP de Deneyyap da teknolojik gelişmelerle ilgili şeyler yaptırmaya çalışıyorlar. Bunlar sanki yeterli gibi geliyor bana."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla hırslı bir insan olmadığı için zorlayıcı görevler vermediğini, yapabildiği neyse onu yapmasını beklediğini *"Ben aslında vermem yani ben dediğim gibi hırslı bir insan olmadığım için yani tamam yapabildiği neyse hani onu yapsın gibi yaparım yani."* şeklinde dile getirmektedir. Eşinin bu konuda daha hırslı olduğunu çocuğun potansiyelinin olduğunu düşündüğü için daha iyisini yapabileceğine inandığını ve bu doğrultuda zorlayıcı görevler verdiğini *"Babası hayır 18 yapıyorsa bu çocuğun potansiyeli vardır. O zaman 20 yapsındır."* şeklinde ifade etmektedir. Eşinin bu görevleri belirleme şeklinin ise çocuğunun potansiyeline inandığı için yapabileceğini düşündüğünü *"Zehra'ya olan inancıyla bu yapabileceğini düşünüyor"* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Gurbet Hanım, çocuğunun zorlandığı göreve örnek olarak ÜYEP'e gelmeyi verdiğini *"Zorlandığı görev derken ÜYEP'i örnek verebilirim"* ifadesi ile anlatırken, bu zorlandığı durumlar karşısında devam etmesini zorunlu tuttuğunu *"Sevsen de sevmesen de istesen de istemesen de devam edeceksin."* şeklinde ifade etmektedir. Çocuğun bu süreçteki tavrının ise uyumlu olduğunu ve sorumluluklarını yaptığını söylemektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun becerilerini geliştirmek amacıyla zorlayıcı görevleri eşinin verdiğini, bunu ise erken yaştan itibaren çocuğu ile oyun oynarken oyunlarda yenilmeyerek zorladığını ve üst seviyeye taşıdığını *"Çocuk sevinsin diye yenilme huyu olmadığı için zaten bir tık üst seviyeye zaten otomatikman taşıyordu."* sözleri ile ifade etmektedir. Çocuğun bu süreçteki tepkisinin ise hırs yapıp, yapmaya çalıştığını belirtmiştir. Buna ek olarak çocuğunun birinci sınıftayken ortaokul matematik sorularını çözdüğünü bundan dolayı yapabileceğine inandıkları için bir tık daha zor olan soruları sunduklarını *"Matematik sorusu yani birinci sınıfta matematikte işte, aa ortaokul sorusu çözdüm falan hani o tarz. İşte ya da elimizden ne geliyorsa hani bak böyle bir soru var. Bir denemek ister misin gibi… Tabii zorunu veriyorduk yani. Bunu yapıyorsa tamam bunu yapar herhalde falan diye. Bir tık zorunu veriyorduk"* ifadesi ile anlatmaktadır. Çocuğun bu süreçlerde zorlayıcı görevleri ise eğlenceli bir oyun olarak gördüğünü dile getirmektedir. Gözde Hanım bu zorlayıcı görevlerin belirlenme şeklinin ise çocuğunun talep etmesi doğrultusunda oluşturulduğunu, istemediği şeyi yapmadığını ifade etmektedir. Buna ek olarak Gözde Hanım, çocuğunun zorlandığı şey karşısında mükemmel olmak zorunda olmadığını, kaybedebileceğini belirttiğini *"Ağlamaya başlayıp dövündüğü zaman tamam olabilir. Kaybedebilirsin. Mükemmel yapmak zorunda değilsin. Olduğu kadar gibi."* şeklinde ifade etmektedir. Zamanla çocuğunun kaybetmenin hayatın olağan akışı olduğunu öğrendiğini söylemektedir. Bu durumların dışında Gözde Hanım, şu an zorlayıcı görevler vermediğini bunun nedeninin ise şu an ne yapmak istediğini bilmediği için söylediklerinin üzerinde

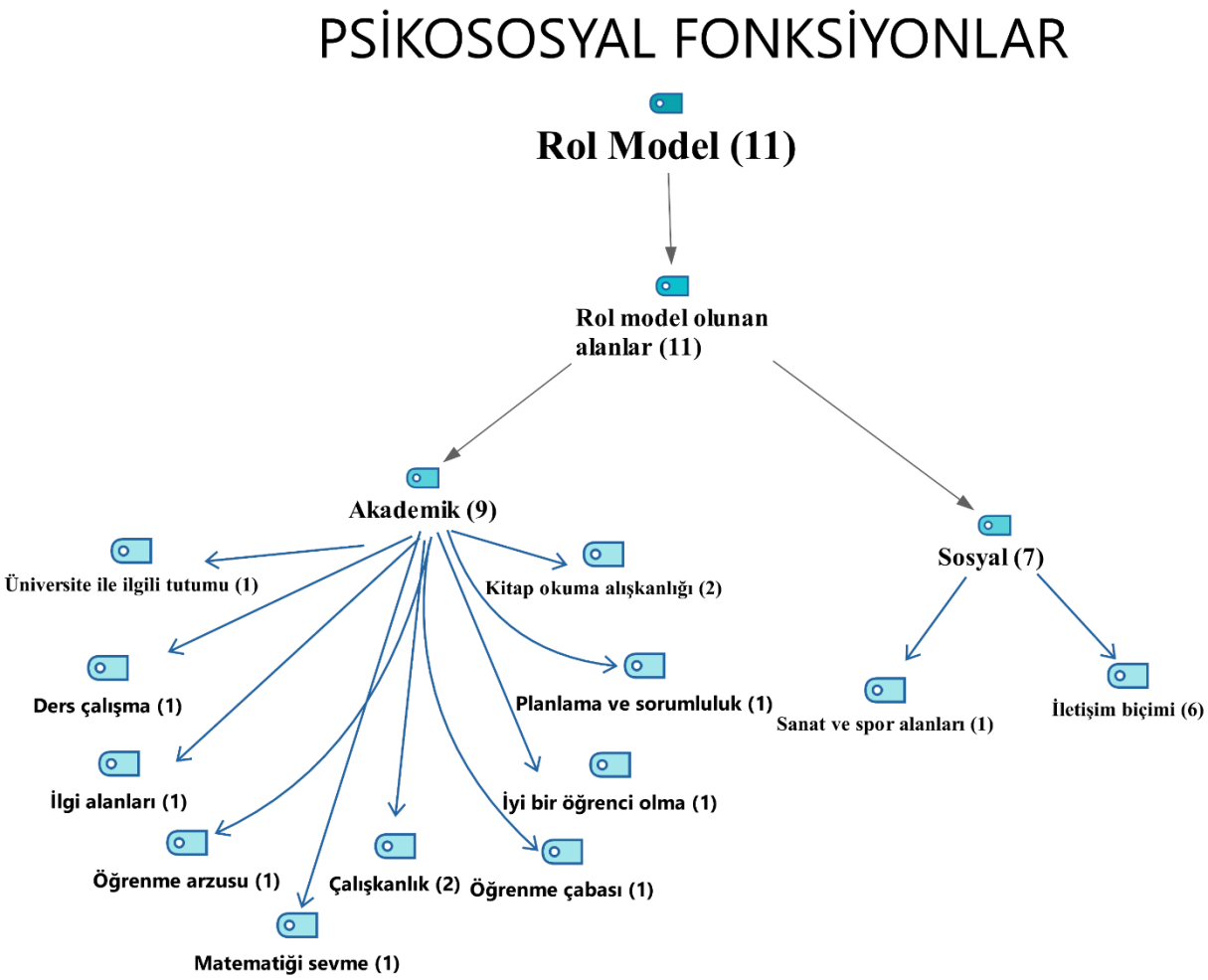
etkisinin olmadığını *"Vermem. Kesinlikle uğraşmam. Ne yapmak istiyorum belirlemediği için şu an her söylediğim benim havaya atılmış bir el tabanca yani."* ifadesi ile belirtmektedir.

4.2. Psikososyal Fonksiyonlar

Özel yetenekli çocukların annelerinin psikososyal fonksiyonları sağlamaya yönelik deneyim ve görüşleri rol model olma, danışmanlık, kabul ve onay, arkadaşlık ana temaları altında sunulmuştur.

4.2.1. Rol model olma

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) rol model olma ile ilgili deneyim ve görüşleri; rol model olunan alanlar teması altında akademik ve sosyal alanlar alt teması altında incelenmiştir.

Şekil 7 Rol model olma ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

4.2.1.1. Rol model olunan alanlar

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) içerisinden altı anne (Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Müzeyyen Hanım) akademik ve sosyal alanlarda bazı davranış ve tutumlarını çocuğunun rol model aldığını belirtirken, üç anne (Gurbet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım) çocuğunun sadece akademik alanlardaki davranış ve tutumlarını örnek aldığını belirtmektedir. İki anne ise (Nesrin Hanım, Ayşenur Hanım) ise sadece sosyal alanlarda davranış ve tutumlarını rol model aldığını ifade etmektedir.

4.2.1.1.1. Akademik

Özel yetenek tanılı çocuğu olan dokuz anne (Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) akademik alanlarda çocuklarının kendi davranış ve tutumlarını örnek aldığını bu konuda rol model olduklarını belirtmektedirler. Bu dokuz anne içerisinden dört anne (Şerife Hanım, Özgü Hanım, Nazlı Hanım) çocuklarının, kendilerinin ders çalışma davranışlarını, akademik çabalarını, çalışkanlıklarını, öğrenme çabalarını, iyi bir öğrenci olma konusunda rol model aldıklarını belirtirken, iki anne ise (Gizem Hanım, Servet Hanım) kitap okuma alışkanlığı edinme konusunda çocuklarının kendilerini rol model aldıklarını ifade etmektedir. Geriye kalan üç anne içerisinden bir anne (Ezgi Hanım) üniversite ile ilgili tutumu konusunda, diğer anne (Gurbet Hanım) planlama ve sorumluluk anlamında, bir diğer anne ise (Müzeyyen Hanım) ilgi alanları konusunda çocuklarını etkilediklerini ve rol model olduklarını ifade etmektedirler.

Şerife Hanım, çocuğunun kendisinin akademik çabasını, ders çalışma davranışını rol model aldığını *"Akademik çaba anlamında rol model alıyor olabilir…Sen diyor ders mi çalışman lazım. Benim de çalışmam lazım aslında diyor. Buralarda alıyor evet."* ifadesi ile belirtirken, buna ek olarak Şerife Hanım, çocuğunun kendisinin öğrenmekten zevk alma davranışını önemsediğini kendisinin çalışma davranışını çocuğunun rol model aldığını *"Hiç bırakmıyorsun anne çok zevk alıyorsun hani öğrenmekten… Yani hani o onu şey yapıyor bence hem hoşuma gidiyor hem de sanki böyle annem yapıyor. Ben de yapmalıyım gibi bir şey veriyor gibi geliyor. Bu anlamda rol model olduğumu düşünüyorum."* ifadesi ile dile getirmiştir.

Ezgi Hanım, çocuğuyla üniversite yaşantılarını paylaştığını ve üniversiteyi ne kadar önemsediklerini anlatarak çocuğunun da üniversite ile ilgili tutumuna rol model olduğunu *"Akademik olarak tabii ben her zaman mesela burada üniversiteye de getiriyoruz ya bak ben burada*

okumuştum diyorum…Hani üniversite okumak çok güzel bir şey, o da zaten hoşuna gidiyor. Buraya gelince ben şimdiden üniversite okuyorum falan diyor." şeklinde ifade etmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun çalışma davranışını rol model aldığını *"Ben yaparsam o da çok güzel yapıyor. Mesela ben odasında olayım. Bir şeyler okuyayım. O da çok güzel ders çalışır."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğuna planlama ve sorumluluklarını yerine getirme konularında rol model olduğunu *"Hani böyle sorumluluk anlamında, üstüme düşenler anlamında onu örnek evet olmaya çalışıyorum…Bir sınav varsa bir çalışmamız gereken bir sorumluluk varsa yaş kaç olursa olsun işte yapmamız gerekiyor."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun kitap okuma alışkanlığı konusunda kendisini rol model aldığını *"Yani okumayı severiz, o da sever ben de severim…Kitaplarla tanışması mesela böyle oldu. Yani evde bir hani kitapların olması onun ilgisini çekti. Bu noktada evet oldu diyebilirim."* ifadesi ile belirtirken, buna ek olarak dersleri önemsemesi konusunda da rol model olmuş olabileceğini *"Biraz dersleri önemsiyor olabiliriz. Dolayısıyla hani o da önemsiyor. Bizim önemsediğimizi de fark ederek önemsiyor belki bilemiyorum. Bu anlamda olabilir."* sözleri ile anlatmaktadır.

Servet Hanım, matematiği eşinin de kendisinin de çok sevdiğini bundan dolayı çocuklarının da matematiği sevme konusunda rol model olmuş olabileceklerini *"İkimiz de matematiği çok severiz mesela. Eşim de ben de çok severiz…Yani matematiği birazcık fazla sevdirmiş olabiliriz."* ifadesi ile belirtmektedir. Ayrıca kitap okuma alışkanlığı konusunda rol model olmak amacıyla bir sürü kitap okuduklarını ve evlerinde kitap bulunduğunu *"Yani ona mesela bir sürü kitap okuduk. Böyle nasıl diyeyim böyle tavanlara kadar kitaplarımız oldu."* ifadesi ile belirtirken, bu durumun onun kitap okuma alışkanlığı üzerinde etkili olduğunu *"Oldu, oldu. O da çok okur."* şeklinde anlatmaktadır.

Nazlı Hanım, çocuğunun çalışkanlığı açısından kendisine benzediğini, rol model aldığını *"Böyle çalışkanlığı açısından bana benzediğini düşünüyorum."* sözleri ile anlatırken, aynı zamanda vazgeçmeyip bir işi sonuna kadar götürme ve bitirme konusunda kendisine benzediğini *"Vazgeçmiyor mesela bir şeyden asla ben de hani kötü de olsa sonucu ben onu görmem gerekiyor…Hani ne olursa olsun ben hani bir elimde bir iş varsa onu bitirmeye çalışırım."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak bilgi edinme ve öğrenme çabasının kendisine benzediğini *"Bir şeyde bilgi edinme, öğrenmeye çabası o bana ait. Benimle alakalı hani çok benzetiyoruz orada"* şeklinde dile getirirken, aynı zamanda en iyi olma, iyi yerlere gelme konusunda da kendisine

benzediğini *"İyi bir yerlere gelme ya da toplum için hani ya da sınıf içerisinde en iyi olma… Bu da aynı şekilde"* ifadesi ile belirtmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun iyi bir öğrenci olması noktasında kendisini örnek aldığını, bu konuda rol model olduğunu *"İyi bir öğrenciyim. Yani bu anlamda örnek olduğumu düşünüyorum"* sözleriyle anlatmaktadır.

Müzeyyen Hanım, ilgilendiği alanlar konusunda çocuğunun kendisinden etkilendiğini ve bu konularla ilgilendiği alanlardan kişilerin mesleklerini tercih etmek istediğini *"Profesör doktorun kitabını okuyordum mesela Zeynep o dönem psikiyatrist olmak istiyordu ve yazar olmak istiyordu."* şeklinde dile getirmiştir.

4.2.1.1.1. Sosyal

Özel yetenek tanılı çocuğu olan altı anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım) çocuğuna rol model olduğunu düşündüğü davranışın sosyal davranışın kendilerinin iletişim biçimleri olduğunu ifade etmektedir. Bir anne ise (Ayşenur Hanım) ilgilendiği sanat ve spor alanlarında çocuğunun kendisini rol model aldığını ifade etmektedir.

Nesrin Hanım, çocukların insanlarla olan iletişim konusunda kendisini rol model aldığını *"Yani mesela. Ben de çok severim, insanlarla konuşmayı, iletişime geçmeyi, güldürmeyi çok severim. Onlar da öyle yapmaya çalışıyorlar."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca iletişim tarzını da örnek aldığını *"Beni mutlaka över, benim onu övdüğüm gibi. Örnek aldığı konu evet bu mesela."* sözleri ile belirtmiştir. Buna ek olarak hayvan sevgisi konusunda çocuğunun kendisini örnek aldığını *"Ben onu, böyle hayvanları sevdikçe onlar daha çok sevdi…Bu konuda rol model aldığını düşünüyorum açıkçası"* şeklinde belirtmiştir.

Şerife Hanım, iletişim konusunda çocuğuna rol model olduğunu bu konuda kendisini rol model aldığını *"Mesela konuşma konusunda benden öğrendiğini eminim…Konuşmanın hani kendini anlatmanın çok önemli olduğuna artık onlar iknalar ve bunu yapıyorlar…iletişim anlamında da rol model olduğumu düşünüyorum."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ezgi Hanım, bağımsız bir anne olmasının çocuğunun hoşuna gittiğini bu konuda rol model aldığını *"Nasıl model alıyor diyeyim. Mesela araba kullanmam hoşuna gidiyor… öğretmen olarak gördüğünde hoşuna gidiyor… kendi paramı harcamamı görüyor, hoşuna gidiyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak eşi ve kendisinin sosyal olması, insanlarla iletişim kurmalarının çocuklarının da hoşuna gittiğini *"Bizim sosyal olmamız onun da hoşuna gidiyor. Böyle hoş sohbet*

olmamız. İşte insanlarla sosyalleşmemiz, görüşmemiz." ifadesi ile belirtirken sosyal yönden, iletişim biçimi olarak çocuğunun kendisini mi örnek aldığı sorulduğunda örnek aldığını *"Örnek alıyor"* şeklinde ifade etmiştir.

Özgü Hanım, kurallara uyma konusunda çocuğunun kendisine benzediğini bu konuda rol model aldığını *"Benziyor. Aslında o anlamda benzeşmişiz bak. Hani kurallar ben öleyim o da öyle. Hani çok şeyin dışına çıkmam yani bir sistemde bir şey varsa onun çok dışına çıkmam."* sözleri ile ifade ederken, buna ek olarak çocuğunun insanlarla iletişimi, vicdanlı olmasının kendisine benzediğini, bu konuda rol model aldığını *"Hani insanlara yaklaşım işte yaşlılara mesela değerler benim için çok önemlidir…Hani o yönlerinin bana şey yaptığında hissediyorum, biliyorum. Yani hani vicdanen daha şey, daha ılımlı bir çocuk hani kıyamaz kimseye."* şeklinde belirtmiştir.

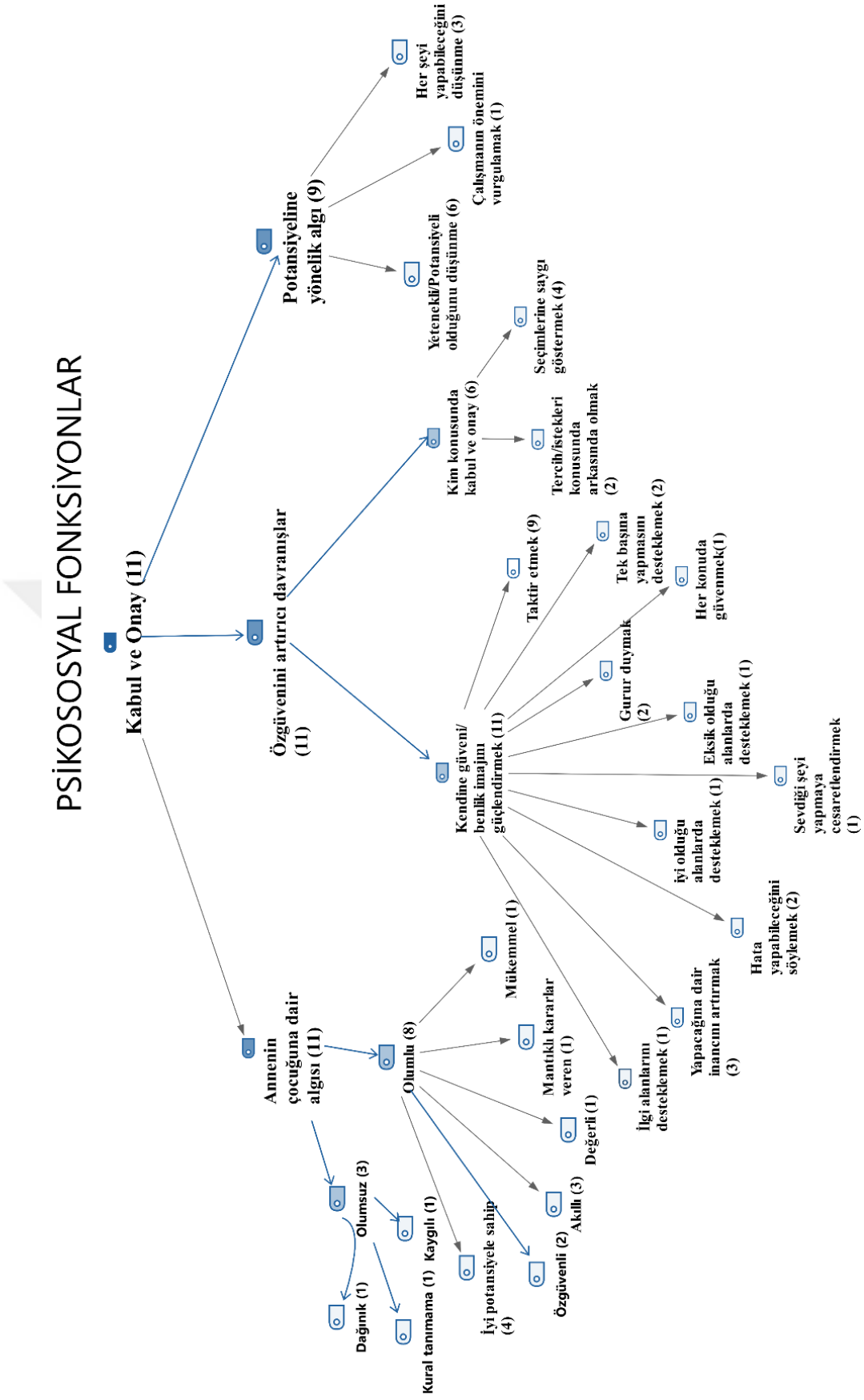
Gizem Hanım, insanlarla iletişim kurma ve sosyalleşme biçimlerini çocuklarının örnek aldığını, bu konuda rol model olduklarını *"İnsan ilişkilerinde çok kapalı bir aile değiliz. Yani arkadaş çevremizde görüşürüz, çıkarız, gezeriz, vakit geçiririz. O da öyle mesela… Bu noktada örnek alıyor olabilir bizi"* ifadesi ile belirtmektedir.

Ayşenur Hanım, spor ve sanat alanlarında kendilerinin daha önce gittiği alanlara çocuklarını yönlendirdiklerini ve bu konuda rol model olduklarını *"Biz de yapmıştık diyerekten onlar da, ilk başlangıçta tabii daha ilk müzik şeyine başladıklarında piyanoya olsun, spora, yüzmeye olsun bir yol göstermişliğimiz var. Tabii o yönde adım attılar onlar da."* sözleri ile anlatmıştır.

Servet Hanım, ev içerisinde sakin bir aile olduklarını, yüksek sesle iletişim kurduklarını, dinlemeyi önemsediklerini belirtmiş çocuğunun da iletişim biçimlerini örnek aldığını *"Genelde ama biz sakin bir aileyiz…O da genelde bizim modumuzda. Sakin… O da dinliyor ama tabii ben şey veririm, renk veririm de o vermiyor mesela"* şeklinde dile getirmiştir.

4.2.2. Kabul ve Onay

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) kabul ve onay ile ilgili deneyim ve görüşleri; annenin çocuğuna dair algısı, çocuğun potansiyeline dair algısı, çocuğun yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlar altında incelenmiştir. Temalar başlık halinde verilmeyip bağlan içerisinde tümüne yer verilmiştir.

Şekil 8 Kabul ve onay sağlama ile ilgili ana tema, alt temalar ve kodlar

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğuna dair algısının olumlu olduğunu, potansiyeline dair algısının ise her şeyi yapabileceğini, potansiyelinin ve yeteneğinin olduğunu belirtmektedirler. Çocuğun kendine olan güvenini ve benlik imajını güçlendirip, kim olduğu noktasında kabul ve onay sunduklarını bu konuda annelerin sergilediği davranışların çocuğunun yapabileceğine dair inancını artırdığını, her konuda güvendiklerini, yaptıklarını ve potansiyelini takdir ettiklerini, cesaretlendirdiklerini, motive ettiklerini ifade etmektedirler.

Nesrin Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, kaygı düzeyi çok yüksek bir çocuk şeklinde *"Kaygı düzeyi çok yüksek bir çocuk."* ifadesi ile belirtirken, potansiyeline dair algısını ise her şeyi yapabilecek bir çocuk olduğunu düşündüğünü *"Her şeyi yapabileceğini düşünüyorum."* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak Nesrin Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışları ise çocuğuna her konuda çok güvendiğini *"Ona çok güveniyorum. Ona her konuda çok güveniyorum."* şeklinde ifade ederken, ayrıca çocuğunun tercihleri ve istekleri konusunda her zaman arkasında olduğunu, yaptığı her işte iyi olacağı konusunda çocuğuna güvendiğini *"Yani ben onun tamamen, ben her şeyini desteklediğimi en başından beri söylüyorum. Simitçi de olsan en iyi simitçi sen olacaksın. Ben buna eminim diyorum."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, ilgi alanı dahilinde her şeyi yapabilecek bir çocuk *"Yani şöyle düşünüyorum. Her şeyi yapabilecek bir çocuk yani her şeyden kastım ilgi alanları dahilinde tabii ki."* şeklinde ifade ederken, potansiyelinin değerli olduğunu *"Potansiyelinin bir şey olduğunu düşünüyorum işin açıkçası, elinde çok güzel Allah vergisi diyelim bir hani nasıl diyeyim size, bir değer."* ifadesi ile belirtmektedir. Şerife Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunduğunu ise çocuğunun yaptıklarını övdüğünü ve takdir ettiğini, çabasının önemini vurguladıklarını *"Ürün geliştirdiği zaman, kendine bir şey yaptığı zaman bunları takdir ediyoruz. Övüyoruz…Yani bunun işte çabası sonucu oluştuğunu, güzel olduğunu söylüyoruz."* sözleri ile ifade ederken, ayrıca bir şey yapmak istediğinde, ilgi alanlarında desteklediğini *"Bir şey denemek istediğinde de dur demiyoruz…Mimar olmak istiyor. Bunu anlamda şey yapıyoruz, onu destekliyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak çocuğuna mimarlık alanında yapamayacağını söyleyen kişilere karşı Nesrin Hanım, çocuğuna her şeyi yapabilecek biri olduğunu *"Bazen öğretmenleri bu yönde şevk kırıcı davranabiliyorlar…Daha çok erken zaten bunu konuşmak için ama istediğin her şeyi yapabilirsin diyorum."* sözleri ile anlatmaktadır.

Ezgi Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, geleceği parlak, akıllı bir çocuk olduğunu, ileride de başarılı bir iş kadını olarak gördüğünü *"Böyle akıllı geleceği parlak bir iş kadını olarak görüyorum ben onu."* ifadesi ile belirtirken, potansiyeline dair algısını, potansiyeli iyi, akademik olarak önü açık bir çocuk olarak gördüğünü, iyi yerlere geleceği konusunda emin olduğunu *"Ya potansiyeli iyi… akademik olarak önü açık. Çok iyi yerlere geleceğinden de eminim."* şeklinde ifade etmektedir. Ezgi Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunduğunu, şarkı söyleme konusunda çekindiğinde özgüvenini artırmak için yapabileceğine dair cesaretlendirdiğini *"Dedi ben şarkı söyleyeceğim. Söyleyebilirsin dedim. Utanıyorum dedi. Dedim bu ayıp bir şey değil. Şarkı söylemek utanılacak bir şey değil. İstediğin zaman, uygun olan istediğin yerde şarkı söyleyebilirsin, dans edebilirsin, utanılacak şeyler bunlar değil."* sözleri ile belirtirken, çocuğunun yaptıklarını takdir ettiğini, ödüllendirdiğini *"Bir şey yaptığında aferin diyorum. Hani takdir ediyorum, ödül alıyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak çocuğunun yaptığı şeyi başaracağına inandığını ve bunu ona yansıttığını *"Seviye sınıfı oluşturdular gittiği okulda. Orada da mesela oraya gideceğini zaten biliyorum ben senin, böyle bir tedirginliğin yok. Ben bundan eminim diyorum mesela."* ifadesi ile dile getirirken, istekleri ve hayalleri konusunda desteklediğini *"Amerika'da yaşamak istiyor zaten yurt dışına gitmek istiyor. Bu konularda onu destekliyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, olgun bir çocuk olduğunu düşündüğünü *"Olgun bir çocuk olduğunu düşünüyorum"* şeklinde ifade ederken, aynı zamanda akıllı ve uyumlu bir çocuk olduğunu *"Çok uzun yolculuklar yaptık hani hepsinde çok uyumluydu… akıllı bir çocuk gerçekten hani beni o anlamda da yormadı"* ifadesi ile belirtmektedir. Potansiyeline dair algısını ise akademik başarısının yanında özellikle resim yeteneğinin olduğunu, yetenekli bir çocuk olduğunu *"Gerçekten hani bu yetenek kısmı da başka…akademik bir şey var ama gerçekten resim konusunda falan çok doğuştan olan şeyleri var."* sözleri ile anlatmaktadır. Özgü Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunduğunu, eksik olduğu alanlarda öğretmen desteği sunarak eksik olduğu konu ile ilgili özgüvenini artırdığını *"Dedim istersen hani bir öğretmenle konuşayım. Hani beraber soru çözersiniz öğretmenle…Mesela o anlamda o biraz ona bir şey verdi, bir özgüven verdi."* ifadesi ile belirtirken, iyi olduğu alanlarda desteklediğini *"Özgüvenini arttırma konusunda başka bir de şey yapıyorum. Hani iyi olduğu yerden götürmek istiyorum aslında. Hani negatif yerlerinden değil de."* şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca özgüvenini artırmak amacıyla motive edici konuşmalar yaparak, potansiyeli olduğunu, bunu kullanıldığında daha iyi şeyler yapabileceğini söylediğini *"Senin bir potansiyelin var. Hani bunu kullanırsan çok daha iyi olabiliri söylerim ona."* ifadesi ile belirtmekte, yetenekleri ve potansiyeli konusunda onunla gurur

duyduğunu *"Gurur duyuyorum"* sözleri ile anlatmaktadır. Ayrıca istediği mutlu olduğu şeyleri yapması, seçmesi konusunda destek olduğunu *"Sevdiği bir şey olursa çok mutlu olarak yapacak bunu. O yüzden hani istediği şeyi seçebilir."* şeklinde ifade etmektedir. Bunlara ek olarak hata yapabileceğini bunun normal olduğu konusunda kabul ve onay sunduğunu *"Ben her zaman şey diyordum. Her zaman yanlış çıkabilir. Yani sıfır yanlış diye bir şey yok"* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, gayretli, çalışkan, akıllı bir çocuk olduğunu *"Yani şey gayretli oldukça gayretli. Durumunun farkında. Evet yani şey çalışkan olduğunun, akıllı olduğunun farkında."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca mütevazi bir çocuk olduğunu *"Kimsenin böyle gözüne sokmayan hani ben yaparım havalarına girmeyen hakikaten mütevazi bir çocuk."* ifadesi ile dile getirmiştir. Bunlara ek olarak akılcı, kararlı, mantıklı kararlar veren bir çocuk olduğunu, bu konuda çocuğuna güvendiğini *"Kendisi hakkında inanılmaz kararlı ve akılcı yani şey değil, böyle mantıklı kararlar veriyor…Söylediği her şeye inanılmaz güvenirim."* ifadesi ile belirtirken, farklı bir çocuk olduğunu *"Farklı olduğunu görebiliyorum"* sözleri ile ifade etmektedir. Potansiyeline dair algısını ise, iyi bir potansiyele sahip olduğunu *"Potansiyeli iyi"* ifadesi ile belirtirken, odaklanmasının yüksek olduğunu *"İnanılmaz şey kanalize ve fokuslanabiliyor oraya"* sözleri ile anlatmaktadır. Ayrıca istediği şeyi yapabileceğine, isterse her şeyi yapabileceğine inandığını *"Çünkü istediği şeyi yapıyor…Bir şeyi isterse gerçekten yapamayacağı şey yok yani"* ifadesi ile belirtmektedir. Gurbet Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunduğunu ise, motivasyonu düştüğünde yapabileceğine dair inancını artırmaya çalıştığını, elinden geleni yapması gerektiğini söylediğini *"Tabii ki yapabilirsin. Biraz daha gayret edeceksin… Biz elimizden geleni yapalım."* şeklinde belirtirken, sevmediği şeylerde ısrar etmeyip tercihine saygı gösterdiğini *"Bir şeyi sevmiyorum diyorsa ona ısrar etmem yani biraz daha uğraş falan diye."* sözleri ile ifade etmiştir.

Gizem Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, duyarlı bir çocuk olduğunu, yaşananları önemsediğini, kendine dert edindiğini, merhametli ve bir çocuk olduğunu ifade etmektedir. Buna ek olarak mükemmeliyetçi bir yapısının olduğunu *"Biraz mükemmeliyetçi bir yapısı da var."* ifadesi ile belirtmektedir. Gizem Hanımın, çocuğunun potansiyeline dair algısı ise, ülkesi için faydalı şeyler yapabileceğine, böyle bir potansiyeli olduğuna inandığını *"Ülkenin geleceği için güzel şeyler yapabilir aslında diye düşünüyorum. Bu potansiyel var."* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak, güzel bir potansiyeli olduğunu düşündüğünü *"Yani güzel bir potansiyeli var bence."* ifadesi ile belirtirken, istediği zaman akademik anlamda her şeyi yapabileceğine inandığını *"Akademik konularda birçok şey yapabilir aslında eğer isterse."* şeklinde ifade etmiştir. Gizem Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları

ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunduğunu ise, her zaman yaptıklarını desteklediğini, takdir ettiğini, yaptığı şeyin güzel olduğunu düşündüğünü *"Yaşın üstünde bir şeyse hani güzel bir şey başardın aslında belki de hani birçok kişinin başarmakta zorlanacağı şeyi çabuk başardın deyip genelde orada tebrik ve takdir ederim kendisini."* sözleri ile anlatmaktadır.

Ayşenur Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, sorumluluklarını yerine getirmeyen, kural tanımayan bir çocuk olduğu ifade etmektedir. Buna ek olarak çocuğunun meraklı olduğunu, bu durumun kendisini çok yorduğunu *"Böyle bu merakı falan tabii bizi yoruyor bazen"* ifadesi ile belirtmektedir. Ayşenur Hanım'ın, çocuğunun potansiyeline dair algısı ise Allah vergisi bir potansiyeli olduğunu, onun da çalışarak geliştirdiğini, potansiyelinin güzel olduğunu *"Yani potansiyeli Allah vergisi…O da çalışarak bir üstüne koyuyor yani. Şu andaki seviyesi güzel gibi gözüküyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Ayşenur Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunurken, zaten özgüvenli bir çocuk olduğu bunu aşırıya kaçırmadıklarını *"Özgüveni olan bir çocuk öyle ekstra bir şey yapıp daha da böyle hani özgüveni aşırı boyuta taşımak da istemiyoruz yani."* şeklinde ifade ederken, buna karşın yaptıklarını tebrik ederek güzel olduğunu söylediğini, başarısının ona güzel şeyler sağlayacağını vurguladığını *"Tebrik ederek, yani teşvik ederek yani yaptıklarının güzel olduğunu başarısının ileride ona da güzel şeyler sağlayacağını bahsediyoruz"* ifadesi ile belirtmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, her şeyi yaptığına inandığını, elinden gelenin en iyisini yapmaya uğraştığını *"Her şeyi yapıyor diyebilirim. Yani elimden gelenin en iyisini yapmaya uğraşıyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Servet Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunmasını, bir şeyi yapamamış olsa da çabasını ödüllendireceğini *"Zaten yapmasan da sana bunu, ne istiyorsan alırım çünkü ben çalıştığını gördüm senin diyorum yani."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca sözel olarak da takdir ettiğini *"Takdir ediyoruz."* ifadesi ile dile getirmektedir. Buna ek olarak hata yaptığında rahatlatmaya çalışıp yapabileceğine inandırdığını *"Senin suçun değil diyorum bu. Bir dahakine daha dikkat edersin. Daha başka açıdan bakarsın, doğru yolu bulursun diyorum."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, kendisi için çok değerli ve mükemmel bir çocuk olduğunu *"Çok değerli en güzel şeyleri hani hak eden bir çocuk… hani mükemmel ya benim için."* şeklinde ifade etmektedir. Çocuğunun potansiyeline dair algısını ise potansiyelinin ve alım gücünün çok yüksek olduğunu *"Potansiyeli çok yüksek. Böyle*

alım gücü çok yüksek bir çocuk." ifadesi ile belirtmektedir. Nazlı Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunmasını, seviyesini yükselttiğini belirttiğini *"Çıtayı yükselttin diyorum."* sözleri ile anlatırken, buna ek olarak ne yapmak istediğini sorduğunu fikirlerine önem verdiğini *"Çocukluğundan beri hani ne yapmak istersin? Duygu ve düşüncelerin nelerdir diye."* ifadesi ile belirtmektedir.

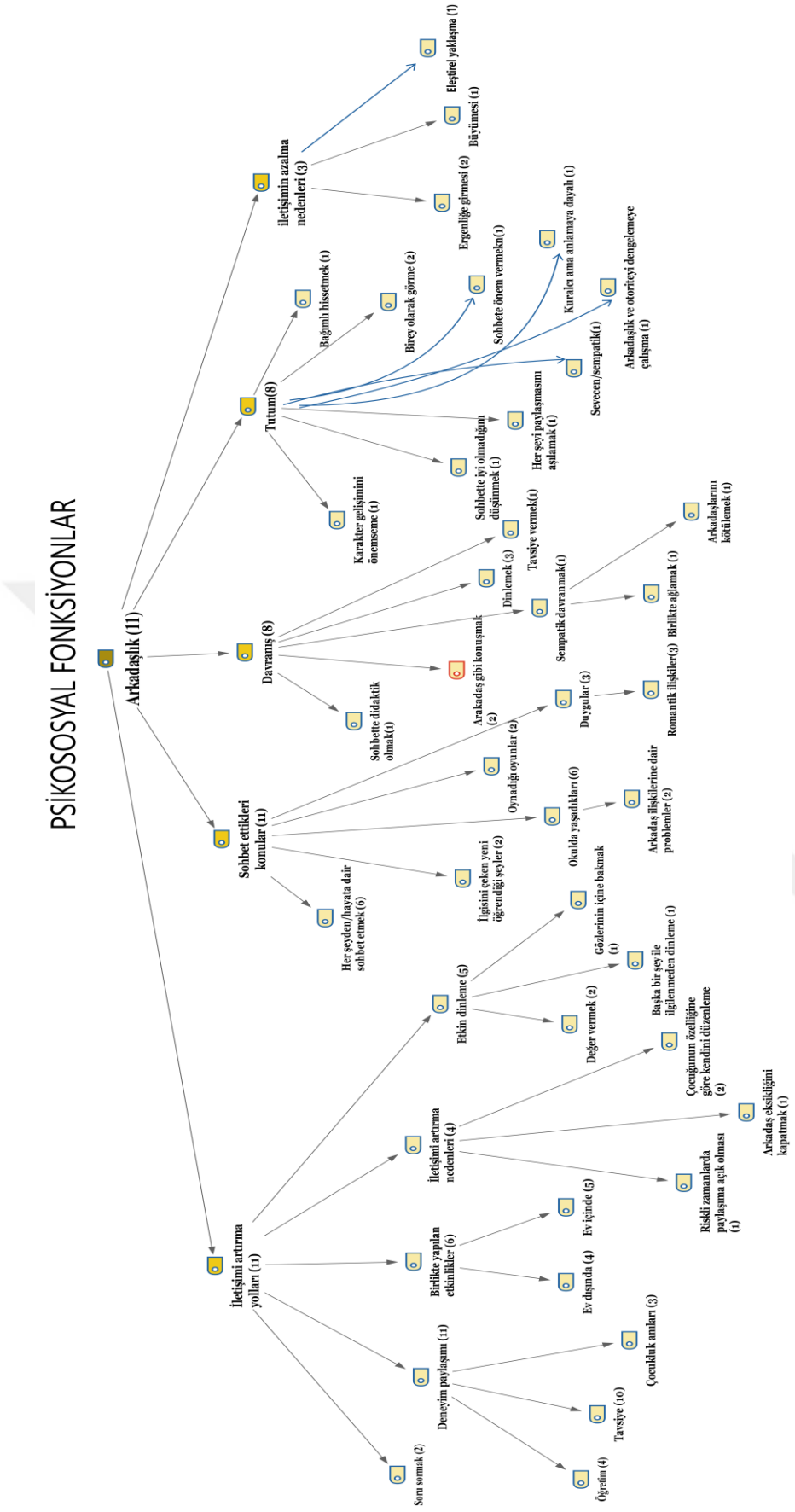
Gözde Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını, farkındalık sahibi bir çocuk olduğunu bunun dışında normal bir çocuk olarak gördüğünü *"Benim algımda da normal bir çocuk yani… farkındalıklı bir çocuk sadece"* ifadesi ile dile getirmektedir. Potansiyeli ile ilgili algısı ise, çocuğunun içindeki cevheri gördüğü zaman durdurulamaz bir çocuk olduğunu *"İçindeki cevheri gördüğü zaman hakikaten ve onu kullanmaya başladığı zaman…Durdurulamaz bir çocuk aslında"* ifadesi ile belirtmektedir. Gözde Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunmasını ise, çocuğunu takdir ettiğini, sözel olarak övdüğünü *"Ya süpersin sıradaki ne olsun…Bak harikasın gibi."* sözleri ile anlatmaktadır.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeline dair algısını ifade ederken potansiyelin önemli olduğunu fakat her şeyi potansiyeline bağlamaması gerektiğini, çalışmanın önemini vurguladığını *"Her şeyimizi potansiyelimize bağlamamız doğru değil. Tabii ki de bu çok önemli ama şey bunun için çalışmak gerekiyor."* ifadesi ile dile getirmiştir. Çocuğunun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunmasını, sözel övgüler kullandığını, güzel olduğunu belirttiğini *"Çok güzel yapmışsın eline sağlık."* şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca Müzeyyen Hanım, çocuğunun yapacağına dair inancını artırmak amacıyla çocuğuna inandığını ve güvendiğini belirttiğini *"Anneler bilir anneler görür ben sendeki potansiyeli zaten hissediyorum. Doğduğun gün görmüştüm gözlerinde diyorum. Ondan sonra yapabileceğini biliyordum. İnanıyorum ben sana diyorum"* ifadesi ile belirtirken, kendilerine olan inançlarını geliştirmek amacıyla bir şeyler yapmalarına fırsat yarattığını *"Onların yapmalarına fırsat tanıyorum. Bu tür fırsat yaratmaya çalışıyorum. Oğlumu kendine inandırmaya çalışıyorum."* şeklinde ifade etmektedir.

4.2.2. Arkadaşlık

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) arkadaşlık ile ilgili deneyim ve görüşleri; sohbet ettikleri konular, iletişimi artırma yolları, iletişimin azalma nedenleri, annenin tutum ve davranışları alt temaları altında bağlam içerisinde yer verilmiştir.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğuyla sohbet ettikleri konuları, ilgi alanları, okulda yaşadıkları ve günlük yaşantılar olduğunu belirtirken, iletişimi artırmak amacıyla çocuğunu etkin dinlediklerini, deneyimlerini paylaştıklarını ve birlikte etkinlik yaptıklarını ifade etmektedirler. Bunlara ek olarak iki anne (Gizem Hanım, Ayşenur Hanım) çocuğunun ergenliğe girmesi ve büyümesiyle beraber iletişimlerinin azalmaya başladığını ifade etmektedir.

Şekil 9 Arkadaşlık sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar

Nesrin Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları anlatırken çocuğunun ilgili alanlarında sohbet ettiklerini, her şeyden sohbet ettiklerini *"Oğlumun ilgi alanı, işte robotlar, bilim adamlarının hayatları…onun oyunları hakkında… Her şeyden sohbet edebiliriz"* ifadesi ile belirtmektedir. Nesrin Hanım, çocuğuyla olan iletişimini artırmak amacıyla çocuğunu etkin dinlediğini, bir şey yapıyorsa bile bırakıp çocuğuyla ilgilenmediğini, gözlerinin içine bakarak dinlediğini *"Yemek yapıyor bile olsam bırakıyorum. Onu dinliyorum. Oturuyorum. Mümkün olduğu kadar bir şeyle ilgilenmemeye çalışıyorum…Gözlerine bakarak dinlemeye çalışıyorum onu"* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak Nesrin Hanım çocuğuyla iletişim sürecindeki davranışlarını aktarırken çocuğuna yetişemediği birçok yer olmasına rağmen, sadece onu dinlediğini *"Benim yetişemediğim çok yer var ona. Ama sadece ben onu dinliyorum."* ifadesi ile belirtirken, aynı zamanda çocuğuyla dertleştiğini *"Dertleşiyorum da oturup çocuğumla."* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak, çocuğunun bildiklerini takdir ettiğini *"Ne kadar güzel bunları bilmen diyorum*" ifadesi ile dile getirmektedir. Nesrin Hanım ayrıca çocuklarıyla iletişiminde cumartesi günleri toplanıp yatmadan önce hem kendi çocukluk anılarını ve onların çocukluk anılarını paylaştıklarını bu yolla deneyim paylaşımında bulunduğunu *"Hem kendi yaşadıklarımızı hem onların yaşadıklarını anlatıyoruz bebeklikte. Böyle bir paylaşımda bulunuyoruz."* sözleri ile anlatırken, buna ek olarak okul anılarını paylaştığını *"Genellikle böyle okul anılarımı paylaşıyorum onlarla."* ifadesi ile belirtmektedir.

Şerife Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları anlatırken günlük olarak okulda neler yaptığını konuştuğunu, sorunu olup olmadığını sorduğunu, varsa problemleri üzerine konuştuklarını *"Günlük olarak zaten şeyi konuşuyoruz. Okulda neler yaptığını, sorunu olup olmadığını varsa problemlerini konuşuyoruz."* ifadesi ile belirtirken, iletişimlerinin çok güzel olduğunu, sadece sorunlar üzerine konuşmadıklarını *"Şu an çok güzel bir şeyde aşamada bence hatta bazen böyle illa sorun veya o gün olan bir şey değil."* şeklinde ifade etmektedir. Buna ek olarak Şerife Hanım, çocuğuyla iletişimi artırmak amacıyla çocuğunun canı sıkıldığında çocuğunun hoşlandığı, ilgi alanıyla ilgili ortak sohbet alanları oluşturduğunu, bilmiyor olsa da öğrenmeye çalışıp sohbet açtığını *"Futboldan bahsetsek diyor. Olur diyorum hadi bahset, ben çok bilmiyorum ama onları… her ne kadar bilmiyor olsam da işte bazı futbolcuların isimlerini öğrenmeye işte hani sevilip sevilmediğini öğrenmeye, onun ilgi duyduğu şeylerden sohbet açmaya çalıştım"* sözleri ile dile getirirken, iletişimi artırma nedenini ise sosyal anlamda yaşadığı eksikliğini kapatmaya çalıştığını *"Sohbeti iyi tutmaya çalışıyorum çünkü dediğim gibi biraz sosyal ortamda eksikliği olduğunu düşünüyorum. En azından ben elimden geldiğince destek olayım diye düşünüyorum."* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak, iletişimi artırmak için okuldan geldikten sonra yanına oturarak ya da günlük ev işlerine dahil ederek sohbet alanı oluşturduğunu *"Okuldan sonra*

mesela gidip onun yanına oturdum veya ben mutfakta bir şey yapıyorsam hadi gel sen de bana katıl, biraz yardım et dedim hani direk oturalım sohbet edelim demedim, itici olmaması adına." şeklinde ifade etmektedir. Şerife Hanım iletişimi artırmak için yaptığı bu davranışların çocuğu üzerinde etkili olduğunu, iletişimlerinin artığını *"Sonra alıştı. Özellikle ortaokula başladıktan sonra mesela kendisi, sen bir eve gel, okuldan çıkınca beni illaki arar ya da ben onu ararım."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Şerife Hanım, çocuğuyla okul deneyimlerini paylaşarak zorlandığı durumlarda yapabileceğine dair inancını artırmaya çalıştığını, bunu yaparken de çabanın önemini vurguladığını *"İşte hayat deneyimi ona anlatıp hani aslında hiçbir şeyin zor olmadığını kişi çaba gösterirse, istek oluştursa mutlaka yapabileceğini falan şeklinde böyle okul deneyimlerimi paylaşıyorum."* sözleri ile anlatırken, çocuğunun arkadaş ilişkileri ile ilgili yaşadığı sorunlara benzer sorunları kendisinin de yaşadığını paylaştığını *"kişilerle yaşadığı sorunlarda şey yapıyorum. Yani işte ben de ortaokulda ben de böyleydim. Hani işte ortaokulda yani bazı arkadaşlarım beni istemiyorlardı aralarında biliyor musun gibi."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları anlatırken, çocuğuyla bilim insanlarının hayatları ile ilgili sohbet ettiklerini *"Bilim adamları ve bilim kadınlarının hayatları ile ilgili şeyler gündeme geldiğinde karşılıklı konuşuyoruz."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca romantik ilişkilere dair konuştuklarını *"Bazen şey diyordu anne ben âşık oldum. Ondan sonra birine söyleyeceğim, ona falan diyordu."* sözleri ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak, çocuğunun okuldaki yaşadıklarına dair konuştuklarını *"İşte okulda şöyle şöyle bir olay oldu… O tür konularda konuşuyoruz"* ifadesi ile belirtmektedir. Ezgi Hanım, çocuğuyla iletişimini artırmak için birlikte etkinlikler yaptığını belirtmiştir. Bu etkinlikleri, alışverişe, tiyatroya, sinemaya, senfoni orkestrasına gitmek şeklinde ifade etmektedir. Ayrıca ev içerisinde birlikte kek yaptıklarını birlikte vakit geçirdiklerini ifade etmektedir. Ezgi Hanım ayrıca çocuğuyla arkadaş ilişkilerine dair deneyimlerini paylaşarak yol gösterdiğini *"Doğruları ve yanlışları anlatmaya çalışıyorum. Kendi deneyimlerini de katarak anlatmaya çalışıyorum. İşte kızlar çevresinde böyle şeyler olabilir diyorum."* sözleri ile anlatmaktadır. Ezgi Hanımın çocuğuyla iletişim kurarken, paylaşım yaparken davranış ve tutumlarına bakıldığında ise, çocuğun karşılaşabileceği tehlikelere karşı çocuğunu bir birey olarak görüp açık ve net kendisiyle konuştuğunu *"Bu tür şeylerde her konuda ben hiçbir zaman onu bebek gibi görmedim diyorum ya. Açık ve net anlatıyorum."* ifadesi ile belirtirken, çocuğuyla karşılıklı arkadaş gibi konuştuklarını, çocuğunun kendisini arkadaş gibi yakın gördüğü için paylaşıma açık olduğunu bu yüzden de kendi deneyimlerini çocuğuyla paylaştığını *"Ya biz karşılıklı arkadaş gibi konuşuyoruz…beni de arkadaşı kadar yakın gördüğü için anlatıyor çoğu şeyi. Ben de kendi deneyimlerimi paylaşıyorum."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Özgü Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları anlatırken, çocuğuyla kitaplar hakkında sohbet ettiklerini, olgun bir çocuk olduğunu düşündüğü için hayata dair, insanlara dair sohbet ettiklerini *"Hayata dair de konuşuyoruz mesela birisiyle ilgili böyle bir sorun varsa birileri ile ilgili falan hani ben ona ne düşündüğünü falan soruyorum…Genelde biz hayata dair konuşuyoruz"* sözleri ile anlatmaktadır. Ayrıca birlikte vakit geçirmek için, belirli etkinliklere katıldıklarını, ev içerisinde zekâ oyunları oynadıklarını, alışverişe gittiklerini, birlikte gezdiklerini belirtirken, birlikte vakit geçirmekten keyif aldıklarını, birebir vakit geçirmeye özen gösterdiklerini *"Onunla sadece birebir vakit geçirmeye çalışıyorum…Anne kız biz şeyi, vakit geçirmeyi seviyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir. Özgü Hanım ayrıca çocuğu ile iletişim kurarken tutum ve davranışlarına bakıldığında, çocuğunu bir birey olarak gördüğünü, belirli roller yüklemediğini *"Sahraya hiçbir zaman şey de yapmadım. Sen ablasın sen şöylesin sen böylesin. Öyle bir şey yok. O çocuk o da çocuk yani ikisi de ayrı, ayrı bir birey."* ifadesi ile dile getirirken, her zaman paylaşıma açık olduğunu *"ısrarla gelir şey der anne seninle konuşmam lazım der ve ben onunla, direk biz onunla konuşuruz"* sözleri ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak kendi başarı hikayesi ile ilgili deneyimlerini paylaştığını *"Biz daha çok o deneyimlerde şunu konuşuyoruz. Ben hayatta neler yaptım. Nasıl evet, yani belli bir başarı şeyim olduysa hani onları şey yaptım. Nasıl buraya geldim."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları okulda yaşadıklarını konuştuklarını *"Her şeyi anlatıyor okulla alakalı yani."* şeklinde ifade etmektedir. Aynı zamanda çocuğunun arkadaş ilişkileri ile ilgili sohbet ettiklerini bazı durumlarda sempatik davranışlarda bulunarak çocuğunun yaşadığı sorunlar karşısında birlikte ağlayıp, kızdığını *"Ağlıyor mesela hani yeri geliyor inanın ben de onunla beraber ağlıyorum çok üzüldüğü için."* ifadesi ile belirtirken, bazı durumlarda nasıl davranacağını kestirmediği için okuyup araştırdığını *"Hani bazen bilemiyorum ve o zaman okuyorum. Hakikaten araştırıyorum."* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak Gurbet Hanım, çocuğunun zorlandığı durumlar karşısında karakter gelişimi için sorunlarla baş etmesini öğrenmesi gerektiğini, mantıklı düşünerek karar verdiğini *"Hani biraz güçlenmesi lazım. Karakter gelişimi için bu da lazım gibi deyip böyle kendimi sakinleştiriyorum…hani mantık çerçevesinde düşünmeye çalışıyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Gurbet Hanım ayrıca çocuğuyla iletişimi artırmak amacıyla, her zaman etkin bir şekilde çocuğunu dinlediğini, anlamaya çalıştığını ve yeri geldiğinde çözüm bulmaya çalıştığını *"Hep dinledim. Her şeyini mümkün olduğunca anlayıp, dinleyip hani sorduğu yerlerde şey olup, destek olup çözemediği yerlerde yardımcı olmaya çalışıyoruz"* ifadesi ile belirtirken, aynı zamanda sohbete önem verdiğini *"Hakikaten ben böyle şey kısmına, o sohbet kısmına önem veriyorum."* sözleri ile anlatmaktadır. İletişimi artırma ve sohbete önem verme nedenini ise riskli zamanlarda paylaşıma açık olması için temel

oluşturduğunu *"Riskli zamanlara geldiğimizde bu ergenlik gibi zamanlara o hani temel temeli oluşturmak için anlatabilirsin diye."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Gurbet Hanım, iletişim sürecindeki tutum ve davranışlarını anlatırken, arkadaşlığı ve otoriteyi dengelemeye çalıştığını *"İkisini dengelemeye çalışıyorum. Yani arkadaş o, sadece arkadaşı değilim derken bunu kastediyorum. Yani kural da koyuyorum."* şeklinde ifade etmektedir. Gurbet Hanım ayrıca çocuğuyla iletişim kurarken çocukluk anılarını paylaştığını, okul deneyimlerinden bahsettiğini, ailesiyle olan ilişkisinden bahsettiğini, arkadaş ilişkilerine dair benzer yaşantılarını paylaştığını, tavsiyelerde bulunduğunu ifade etmektedir.

Gizem Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları okuldaki yaşadıkları, gündemdeki konular, filmler üzerine sohbet ettiklerini *"Bazen okulda neler yaşadığına dair olur. Bazen izlediğimiz bir film üzerine olur. Bazen gündemde bir konu olur onu bile konuşabiliriz"* sözleri ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak Gizem Hanım, çocuğuyla iletişimi artırmak için mutlu olduğu anlara dair deneyimlerini paylaştığını, aile ilişkisinin önemini anlattığını, olumsuz deneyimler yaşadığında benzer deneyimlerini paylaştığını *"Olumsuz bir deneyim yaşadığında evet, mesela ben de yaşamıştım. … Özellikle ailemle ilgili yaşadığım şeyleri anlatmayı severim. Mesela ben de yaşamıştım."* ifadesi ile belirtmektedir. Gizem Hanım çocuğuyla olan iletişiminin azalma nedenlerini ergenlikle birlikte iletişimin azaldığını, detaylara girilmesinden hoşlanmadığını *"Yaşla birlikte ön ergenliğe girdiği için çok soru sorulmasından ve detaylara girilmesinden çok hoşlanmıyor"* sözleri ile anlatırken, bu süreçte çocuğunu dinlemeyi tercih edip, sınırlarını aşmadığını "*Onu dinlemeyi tercih ediyorum… sınırı çok aşmamaya çalışıyorum. Bu dönemde."* ifadesi ile belirtmektedir. Ayrıca çocuğuyla iletişimlerinin azalma nedenini çocuğuna eleştirel yaklaşmasından kaynaklandığını *"Yani belli şeyleri eleştirdim sanırım. Bu eleştirdiğim dönemlerden sonra biraz daha böyle bazı şeyleri anlatmamaya başladı."* şeklinde ifade etmektedir. Gizem Hanım bunlara ek olarak, ergenlik öncesinde çocuğuyla iletişimlerinin sevecen, sempatik, kuralcı fakat anlamaya dayalı bir iletişim olduğunu *"Yani daha sevecen, sempatik…Hani kurallarım vardır ama çok böyle birbirimize ulaşamadığımız bir iletişim şekli yoktu bence birbirimizi anlamaya dayalı bir iletişim şeklimiz olduğunu söyleyebilirim."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğuyla sohbet ettikleri konuları, çocuğunun ilgisini çeken, merak ettiği konular olduğunu *"Yani o genelde işte bir merak ettiği şeyleri sorar, onlara cevap vermeye çalışırız… konuşmalarda genelde onların üzerine dönüyordu yani."* sözleri ile anlatırken, ayrıca çocuğunun rahatsız olduğu konuları kendisiyle paylaştığını *"Böyle rahatsız eden bir şey olursa onu anlatır."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak duygularından, okulda yaşadıklarından bahsettiğini *"Arada bir duygularından işte şöyle yaptık, okulda hissettiklerinden yaptıklarından bahseder."* şeklinde ifade etmektedir. Ayşenur Hanım, çocuğuyla iletişimi

artırmak için çocuğunun merak ettiği konular olan piyano, yüzme alanlarında kendi deneyimlerini çocuğuyla paylaştığını *"Ben de zamanında işte piyano çalıyordum ya zamanında bizde gittik, bak şey yaptık. Yüzüyor, yüzerken işte ben de gittim."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca okuldan geldiğinde farklı sorular sorarak iletişimi artırdığını *"Okuldan geldiği zaman mesela hani ne yaptın diye değil de farklı sorular yönelterek hani daha çok konuşmasını sağlamaya çalışıyorum ben"* sözleri ile anlatmaktadır. Ayşenur Hanım'ın, çocuğuyla iletişim kurarken anlattıklarını mümkün olduğunca dinlediğini, sorunu olduğunda çözüm bulmaya çalıştığını *"Mümkün olduğunca dinlemeye çalışırım yani. Çözüm bulmaya çalışırız sıkıntılı bir durum varsa."* ifadesi ile dile getirirken, son zamanlarda çocuğunun büyümesi ile iletişimlerinin azalmaya başladığını *"Son zamanlarda işte artık büyüdüğünden dolayı mıdır nedir, biraz daha azaldı konuşma potansiyelimiz."* sözleri ile anlatmaktadır.

Servet Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları, çocuğunun okulda yaşadıklarına dair konuştuklarını, her şeyini anlattığını, saklamadığını *"Hiçbir şeyi saklamaz. Tek tek anlatır. Yani gizli saklı değil, paylaşmayı sever. Böyle böyle oldu. Sınıfta şu şunu yaptı. Öğretmen şöyle dedi."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Servet Hanım, çocuğuyla iletişimini artırmak için huzur evine girmek, market alışverişi yapmak, yüzmek, yürüyüşe çıkmak gibi birlikte etkinlikler yaptıklarını ifade etmektedir. Ayrıca iletişimi artırmak amacıyla her konuda çocuğunun fikrini sorduğunu ve onun seçmesini sağladığını *"Onun fikri, ona soruyorum. Bir çorap dahi alınacak olsa kendi seçiyor"* sözleri ile anlatırken, çocuğunun paylaşımını artırmak amacıyla sorular sorarak anlatmasını sağladığını *"Bugün ne oldu, en çok neye sevindin diyorum. Seni kızdıran bir şey var mı diyorum."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Servet Hanım, çocuğuyla iletişim sürecinde her şeyin paylaşılmasına yönelik bir tutum sergilediğini *"Her şeyin paylaşılması gerektiğini…ona hep aşıladım."* şeklinde ifade ederken, heyecanla sorular sorarak çocuğunun paylaşımını artıran davranışlarda bulunduğunu *"Aa diyorum. Şimdi aynı heyecanı vermezsem çocuğun alevi sönüyor bu sefer…Ne dedi ne yaptı, şöyle böyle deyince onun da hoşuna gidiyor. Daha böyle gaza gelip anlatıyor."* ifadesi ile belirtmektedir. İletişim sürecinde ayrıca benzer deneyimlerini paylaştığını *"Kendimden örnek veriyorum. O da a bende de böyle oldu diyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak Servet Hanım, iletişim sürecinde çocuğunu dinlediğini, ona değer verdiğini hissettiren davranışlarda bulunduğunu bu yüzden iletişimlerinin iyi olduğunu *"Zaten yolunda giden bir iletişim var... Onu dinliyorum. Yani ona değer veriyorum."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları, kendi iş yerinde yaşadıkları hakkında konuştuklarını, çocuğunun ilgi alanı olan bilim, spor hakkında konuştuklarını *"Ben işyerimdeki böyle gözlemlediğim bir ya da yaşadığım bir olayı anlatırım…bilim hakkında da konuşuruz…Spor*

yönünden onunla iletişim kurmaya çalışıyorum." şeklinde belirtirken, ayrıca çocuğunun okuldaki yaşadıkları hakkında konuştuklarını *"Hani okuldaki arkadaşlarıyla geçirdiği zamanlar hakkında, onlara davranışları hakkında da konuşuruz."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak, belli bir sınırlarının olmadığını her şey hakkında konuştuklarını, şakalaşıp eğlendiklerini *"Ne konuşmak istersek konuşur. Bir saçmalamak da olabilir. Şakalaşmak da olabilir. Dalga geçmek de olabilir. Hani her şey olabiliyor yani bu bir sınırımız yok bizim."* ifadesi ile dile getirmektedir. Nazlı Hanım çocuğuyla iletişimi artırmak amacıyla yemek yapmak, birlikte oyun oynamak gibi etkinlikler yaptığını, dans edip eğlendiklerini o süreçlerde sohbet ettiğini, çocuğunun da bu süreçlerden zevk aldığını *"Yemek yapıyorum, bana yardım eder misin diyorum…atağımda elimizde topumuz ben duvara atıyorum, o yakalıyor. O duvara atıyor, ben yakalıyorum. O arada sohbet ediyoruz…müzik açar böyle beraber dans ederiz. Sen ne kadar eğlenceli bir annesin falan diye. Öyle söylüyor."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak iletişimi artırmak için, birlikte yürüyüşe çıktıklarını o süreçte sohbet ettiklerini, fikir alışverişinde, deneyim paylaşımında bulunduklarını *"İşte sohbet etmeye hani yürüyüşe çıktığımız zaman o her şeyi anlatıyor bana kafasına takılan şeyleri anlatıyor. Fikir soruyor. Sen olsan ne yapardın diye."* sözleri ile anlatırken, çocuğunun yaşadığı sorunlara çözüm üretmek amacıyla deneyimlerinden bahsettiğini *"Bir sorunla karşılaştığı zaman hani ne yapması gerektiğini bilmediğinde ben de diyorum, hani böyle böyle bir bir şey yaşadığımda bu şekilde hareket ettim."* ifadesi ile dile getirmiştir. Nazlı Hanım çocuğuyla iletişim kurarken davranış ve tutumlarını çocuğunun özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenlediğini, kendini kapatmaması için çocuğunu dinlediğini, değer verdiğini, yargılamadığını *"Ben onu dinliyorum. Yani o kendinin dinlendiğini, değer verildiğini bilmesi çok önemli onun için. Ben onu bildiğim için ona değer veririm. Yargılamıyorum hiçbir şekilde."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gözde Hanım, çocuğuyla sohbet ettiği konuları, çocuğunun ilgisini çeken yeni öğrendiği konular olduğunu *"İlgisini çeken her şeyle alakalı konuşabilirdik…Yani ortak payda aslında onun yeni öğrendiği her şey."* sözleri ile anlatırken, kendisinin bu sürçte alıcı bir rolde olduğunu ve dinlediğini *"Benim oradaki rolüm alıcı. Yani o verici ve ben alıcıyım yani. Dinleyen kısım."* şeklinde ifade etmektedir. Gözde Hanım, çocuğuyla iletişimlerini artıran etkinlikleri, birlikte sinemaya gitmek, seyahat etmek, film gibi etkinlikler olduğunu ifade etmektedir. Bunlara ek olarak, çocuğuyla kendi deneyimlerini paylaştığını, deneyimlerinden öğrenmeyi vurguladığını, kendisinin de hata yapabileceğine dair deneyimlerini paylaşıp hata yapmanın normal olduğunu aktardığını *"Hata yapabilirim. Sen de yapabilirsin. Hata yapmak çok doğal bir süreç…deneyimlerden bir kazanç sağladığımda fark etmesi gereken yönlerdeki o tecrübelerimi paylaşıyorum."* sözleri ile anlatmaktadır. Gözde Hanım çocuğunun ergenliğe girmesi beraber

iletişimlerinin azaldığını *"Ergenliğe geçiş diyeyim. Bu dönemler birazcık sınırlarımızı ve sinirlerimizi zorladığı için az iletişim"* ifadesi ile belirtirken, buna ek olarak çocuğun büyümesiyle beraber annesinin yetkinliğini sorguladığını bundan kaynaklı iletişimlerinin eskisi kadar iyi olmadığını *"İletişimimiz ilkokulda çok daha iyiydi çünkü donanımlı bir anne gözünde vardı…alacak verecek hesabı kapandı. Evet iletişim kurmakta eskisi kadar iyi değiliz."* şeklinde dile getirmiştir. Gözde Hanım, çocuğuyla iletişimlerinde arkadaş gibi olduklarını zamanla bu ilişkinin bağımlılığa dönüştüğünü *"Arkadaş gibiydik. Sonra o farkına varmadan bir bağımlılık haline dönmüş"* ifadesi ile belirtirken, bu süreçlerde kontrolcü davrandığını fakat zamanla bunun farkına varıp kontrol etmemeye çalıştığını, kendi deneyimlemesine fırsat vermesi gerektiğine inandığını *"İstiyoruz ki düşmeden onu tutalım ama aslında hayat öyle bir şey değil yani. O sürece dahil olmuş olman onun iyiliğine olmuyor belki de. Yani aslında onu kendi bizzat yaşaması gerekiyor.* sözleri ile anlatmaktadır.

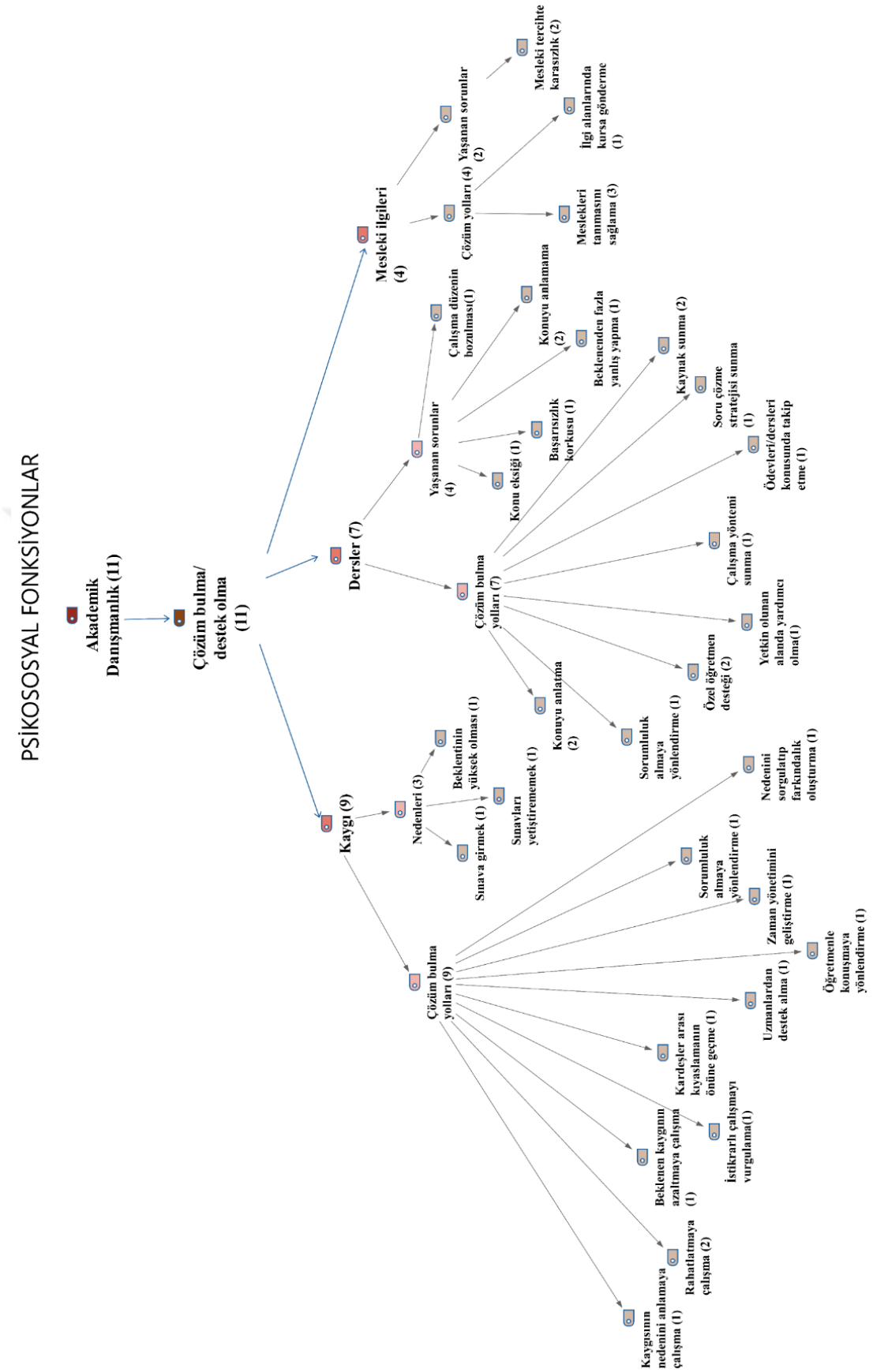
Müzeyyen Hanım, çocuğuyla sohbet ettikleri konuları günlük olaylar, romantik ilişkiler ile ilgili olduğunu *"Günlük olayları gelip işte şu şunu yaptı, bu bunu yaptı, bilmem ne falan diye anlatıyor. Yani kızsal olaylar bu aralar çok gündemde."* şeklinde dile getirirken, sohbette genellikle didaktik olduğunu, arkadaş ilişkilerinde, öğretmen ilişkilerinde nasıl davranması ile ilgili sohbet ettiklerini *"Son zamanlarda şey hep bir arkadaş ilişkilerini, öğretmen ilişkilerini, saygı, sevgi nasıl olması gerektiği, nasıl oturması, nasıl kalkması gerektiği falan hep bunun üzerine dönüyor maalesef"* sözleri ile anlatmıştır. Ergenlik süreciyle beraber iletişimlerini artırmak amacıyla didaktik yönünü değiştirme ile ilgili farkındalık edindiğini *"Benim didaktik bu şey yönümü düzeltmem için yani bir takım farkındalıklar ortaya çıktı. Farkına vardım."* ifadesi ile belirtmektedir. Müzeyyen Hanım iletişimi artırmak amacıyla ayrıca, çocukları ile gölge oyunları, kelime oyunları, nesne bulma oyunları oynadıklarını belirtmektedir. Buna ek olarak birlikte kitap okuduklarını, kitap okumanın sohbet alanını doldurduğunu ve bu yolla çocuklarına bilgi verdiğini, bu durumun çocuklarını belli bir noktaya taşıdığını *"O kitap okumak tabii o sohbet alanı dolduruyordu. Yani bir yandan ne diyelim hani günlük hayatla ilgili bilgi veriyorsun… belki o bizi iyi bir noktalara taşıdı. Kitap, biz çok kitap okuduk hakikaten."* ifadesi ile belirtmektedir. Müzeyyen Hanım ayrıca, iletişimi artırmak için çocuklarını güler yüzle karşılayıp dersler, sınavlar dışında gününün nasıl geçtiğini sorduğunu *"Her gün işte elimden geldiğince güler yüzle karşılamak, onların işte günün nasıl geçti. Hani işte ben hemen dersin ne olduğu, sınavdan kaç aldın falan diye sormam."* sözleri ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak sohbeti geliştirmek için kitaplar aldığını *"Şey konusunda kendimi geliştirmem lazım. Daha çok sohbet ortamı. Öyle kitap aldım. Onu okumak istiyorum."* ifadesi ile belirtirken, ayrıca iletişimi artırmak için çocuklarının önyargılarından kurtulmaları için kendi deneyimlerini paylaştığını dile getirmiştir.

4.2.3. Danışmanlık

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) danışmanlık ile ilgili deneyim ve görüşleri; akademik alanlarda danışmanlık ve kişisel alanlarda danışmanlık alt temaları altında incelenmiş, bu danışmanlığın çocuğun üzerindeki etkisi ise bağlan içerisinde yer verilmiştir.

4.2.3.1. Akademik Danışmanlık

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun akademik ilgileri konusunda çıkmaza düştüğünde çözüm bulmaya ve destek olmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun mesleki ilgileri, dersleri ve sınav kaygısı konusunda meslekleri tanıtlarını, karasızlıklarını azalmaya çalıştıklarını, dersler konusunda destekliklerini, sınav kaygısı ve yapmadığı durumlarda motive ettiklerini ifade ederken, dört anne (Şerife Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Müzeyyen Hanım) desteğinin yetersiz kaldığı durumlarda profesyonel destek aldıklarını belirtmektedir.

Şekil 10 Akademik danışmanlık sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar

Nesrin Hanım, çocuğunun akademik alanlarda yaşadığı problemler ve çıkmazları, mesleki tercihlerde kararsız olduğunu *"Mesela şu anda zaten ne olacağına karar veremedi…yani şu anda ne yapacağını bilmiyor."* ifadesi ile belirtirken, bu probleme çözüm üretmek amacıyla meslekleri tanımasını sağlamaya çalıştığını *"Yurt dışına gittiğimizde bol bol gezdiğimiz yerlerde insanlarla tanışıyoruz. Onların mesleklerini soruyoruz, onları tanıtıyoruz."* sözleri ile anlatmaktadır. Buna ek olarak çocuğunun sınav kaygısının çok yüksek olduğunu belirttiğini, bu durumlarda çocuğunu rahatlatmak için başarısızlığı tatmasının da gerekli olduğunu belirttiğini *"Eğer sen de o sınavı başaramazsam, kötü bir şey olursa bu okula gelirsin. Kaldı ki illaki hani en iyisini yapmak zorunda değilsin. Bazen başarısızlığı da tatmalısın diyorum."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Şerife Hanım, çocuğunun akademik alanlarda yaşadığı problemler ve çıkmazlar karşısında, iyi olduğu alanlarda dair farkındalık sağladığını *"Mesela hani senin potansiyelin bak, daha hani sayısal ağırlıklı şeylerde veya daha derslerde…Hani buralara yönlensen daha mı iyi olur? Potansiyelini gerçek yerde kullansan çok daha iyim olur diye ona böyle şeyler söylüyorum."* şeklinde ifade ederken, dersler ile ilgili zorlanıp, kaçındığı alanlarda denemesini sağladığını, yapamadığı durumlarda da çözüm bulmaya çalıştığını *"Orada diyorum ki denemedin daha dur bakalım. Bir dene yapamadığın yerde bir çözüm bulmaya çalışırız."* sözleri ile anlatmaktadır. Bu davranışının ise çocuğu üzerinde etkili olduğunu, akademik anlamda danışmanlığına güvendiğini *"Akademik anlamda şey yapıyor, hani bana güveniyor, benim haklılığımı destekliyor onaylıyor."* ifadesi ile belirtmektedir. Şerife Hanım, çocuğunun dersler konusunda bir konuyu anlamadığında, anlamamasının nedenlerini tespit edip, anlamadığı konuları anlattığını *"Yaklaşımımız hani mutlaka orada bir boşluk olduğunu, işte hani ya tam olarak ilgisini veremediğini, kafasının dağınık olduğunu ya da işte bir kere anlatılmasıyla kavrayamadığını…Yani buralarda hep biz tekrar o konuyu anlatıyoruz"* sözleri ile anlatırken, ayrıca yardımcı kaynaklar ve çalışma yöntemi sunduğunu *"Yardımcı kaynaklar varsa onları alıyoruz …Sözel derslerin daha hani okunması gerektiğini, bazen bir kere okumanın yetmeyip bir kere daha okumanın gerektiğini falan oraları o şekilde destekledik"* şeklinde dile getirmiştir. Şerife Hanım yetersiz kaldığı alanlarda ise, profesyonel destek alacağını *"Benim yetmediğim yerde de ilgili uzmanı bulup işte öğretmen mi olur, neyse artık o kişiyle görüştürüp bir şekilde bunu aşmasını sağlarız."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun akademik alanlarda yaşadığı problemler ve çıkmazlar karşısında, çocuğunu motive etmek amacıyla çalışmayı yarışmaya çevirdiğini bunun çocuğunu motive ettiğini *"Dakika tutuyordum ben. Hani o onun hoşuna gidiyordu, motive oluyordu"* sözleri ile anlatırken, mesleki ilgileri konusunda ise geleceğin meslekleri araştırıp tanıttığını *"Mesela geleceğin meslekleri konusunu araştırdık."* ifadesi ile belirtmektedir. Ezgi Hanım çocuğunun, dersler konusunda yaşadığı sorunun beklenenden fazla yanlış yapmak olduğunu

belirttiğini bu durum karşısında ise soru çözme stratejisi sunduğunu *"Diyorum ki buraya takılmayacaksın, bu kelimeye takmayacaksın. Burada senden ne istiyorsa sadece onu düşünüp yazacaksın."* ifadesi ile belirtmektedir. Ezgi Hanım bunlara ek olarak çocuğunun ödevlerini yapıp yapmadığını kontrol ettiğini, çocuğunun büyümesiyle sorumluluğu almasını ise takdir ettiğini *"Daha öncekinde ben kontrol ediyordum. Bu sene kendi sorumluluğunu aldı. O zaman da takdir ediyorum."* şeklinde belirtmiştir. Ezgi Hanım çocuğunun, sınav kaygısı yaşadığını bu durumda zaten yapabildiği şeyler olduğunu, stresi normalleştirmeye çalışarak stresi aşması için rahatlattığını *"Zaten evde yaptığın şeyler diyorum. Hani bunda stres olabilir zaman zaman insanlarda ama bunlar geçer diyorum."* ifadesi ile belirtirken, daha iyi olacağına dair konuşmalar yapıp çocuğunu rahatlattığını *"Eminim bak bir dahaki sınavda çok daha iyi yapacaksın falan diyorum, rahatlıyor o zaman rahatlıyor, uyuyor."* sözleri ile anlatmaktadır. Bunlara ek olarak Ezgi Hanım, çocuğunun sınav kaygısı karşısında kendi deneyimlerini paylaşarak rahatlatmaya çalıştığını *"Hani biz öğretmenlere de sınav koydular mesela başöğretmenlik sınavına girdim ben. Çalıştığımı da gördü. Kazandığımı da gördü. Ya çalışmadan kazanmak olmaz, hayatın her alanında da var bu sınav dediğin şey diyorum yani"* ifadesi ile belirtirken, aynı zamanda uzmandan destek aldığını *"Sınav kaygısı olmuştu geçen yıl. Okuldaki rehber öğretmene başvurdum"* ifadesi ile dile getirmektedir. Ayrıca Ezgi Hanım, çocuğunun vizyonunu geliştirmek amacıyla bilim kadınlarından, önemli liselerden çocuğuna bahsettiğini, okulun önemini anlattığını ifade etmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun akademik alanlarda yaşadığı problemi, sınavlarda yanlış yaptığını, konu eksiği hissettiğinde kendisinin yetmediği durumlarda çözüm üretmek amacıyla özel öğretmen desteği sunduğunu *"Sizin dersleriniz çok fazla şey yapamayabilirim…Dedim istersen hani bir öğretmenle konuşayım. Hani beraber soru çözersiniz öğretmenle… Bu şekilde yandan desteklemeye çalışıyorum."* ifadesi ile belirtmektedir. Özgü Hanım, çocuğunun sınavlar ya da dersler konusunda kaygılandığı durumlarda ise çocuğuyla kendi deneyimlerini paylaşıp bakış açısını değiştirerek, kaygı karşısında çocuğunu rahatlatmaya çalıştığını *"Bunun hayatın sonu olmadığını, dünyanın sonu olmadığını, anlamayabileceğini, benim de birçok şeyi anlamadığım yıllarda…yine de başarılı olduğumu…Hani bir tık ondan, evet anksiyetesi var mı? Var. Hani bir tek oradan sıyrılmasını istiyorum."* sözleri ile anlatırken, gireceği LGS sınavı karşısında kaygılanması için sınavı çok önemsemesi gerektiğini belirttiğini ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Özgü Hanım, çocuğunun akademik problemleri karşısında çocuğunu motive ettiğini *"Yani evet, hani ben onu motive etmeye çalışıyorum"* sözleri ile dile getirirken, yetersiz kaldığı noktalarda profesyonel destek aldığını *"Akademik bir şeye düştüyse kendi bilgi alanının dışındaysa kesin bir profesyonel bulurum."* ifadesi ile belirtmektedir. Profesyonel destek aldığı kişileri ise çocuğunun kişiliğine uygun, zorlandığı alanlarda öğretmenler ve çevresindeki kişilerle iletişim kurup destek aldığını ifade etmektedir. Bunlara ek olarak Özgü Hanım, çocuğunun

motivasyonunun düşük olduğu zamanlarda çocuğunun daha önceki başarılarını hatırlattığını, kendi hayatından örnekler verdiğini bunun çocuğu üzerinde etkili olup rahatlattığını *"Depresif bir şekilde gelmişse bazen şöyle şey yapabilirim. Hayatında da örnekler vererek, hani bak bunu böyle böyle yapmıştın, böyle başarmıştın ya da kendi hayatımdan örnek verebilirim. Hani çok rahatladım diyebiliyor."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Gurbet Hanım, çocuğunun akademik alanlarda yaşadığı problemler karşısında, yetkin olduğu alanlarda yardımcı olduğunu, öğretmen olmasından kaynaklı olarak çocuğuna program yaptığını, düzenli bir şekilde çalışmasını sağladığını ve bu şekilde başarılı olduğunu *"Asla şey bir çocuk değil, tamamen zekayla yürütmüyor. Bizim düzgün bir programımız var. Benim de öğretmen olmamdan kaynaklı düzgün bir programı var. Çalıştığı için de tabii ki başarabiliyor"* ifadesi ile belirtmektedir. Gurbet Hanım, çocuğunun kaygılanması karşısında ise iyi ve kötü sonuçlarla karşılaşmanın normal olduğunu söyleyip, sonuçtan bağımsız çalışmanın önemini vurguladığını *"Yeri gelecek çok kötü olacak, yeri gelecek iyi olacak ama bizim üstümüze düşen senin istikrarlı bir şekilde çalışmaya devam etmen sonuçtan bağımsız olarak."* sözleri ile ifade ederken, konuşmasının çocuğunu rahatlattığını *"Benim onunla konuşmam onun o içini rahatlatıyor yani. Onu fark ediyorum kesinlikle."* ifadesi ile belirtmektedir. Gurbet Hanım, çocuğunun yapamayacağını düşündüğü zamanlarda her zaman başarılı olamayacağını, harika olmayacağını söyleyip, sevdiği spor alanı olan voleybolda profesyonelleri örnek verip onların da hata yaptığını *"Sen robot değilsin. Her zaman harika olamazsın. %100 başarı sağlayamazsın. Bu işte voleybolu çok sevdiği için ona oradan örnek veriyorum."* ifadesi ile dile getirmektedir.

Gizem Hanım, çocuğunun akademik alanda yaşadığı problemler karşısında, çocuğunun başarısıyla, duygularıyla, yaptıklarıyla ilgili bir aile olduklarından dolayı çocuğuna yardımcı olduğunu düşündüğünü *"Yani akademik başarısıyla, duygularıyla, ne hissettiğiyle, neler yapıp ya da yapmadıklarıyla ilgili bir aile olduğumuzu düşünüyorum. Bu yüzden yardımcı olabiliriz."* ifadesi ile belirtirken, çocuğunun dersler ile ilgili yaşadığı sorunu anlamak için önce çocuğundan dinleyeceğini, çözüm bulmaya çalışacağını, çözüm bulamadığında ise profesyonel destek alacağını *"Dersle ilgili bir şeyse neden sevmediğini anlamaya çalışabiliriz. Nasıl çözebiliriz sorunu. Hani destek mi gerekiyor. Hani biraz daha profesyonel destek alınır."* sözleri ile anlatmaktadır. Gizem Hanım, şu an çocuğunun akademik anlamda çok problem yaşamadığını, ufak tefek düşüşler yaşasa da erken olduğu için önemsemediğini, çocuğuna tamamen akademik bakmak istemediğini *"Şu ana kadar çok bu tarz bir problem yaşamadık açıkçası. Bu sene biraz deneme sınavlarında ufak tefek düşüşler var. Şu an üzerinde durmuyoruz. Çünkü daha altıncı sınıf olduğu için hani tamamen akademik bakmak istemiyorum ben çocuğuma."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun akademik alanlarda yaşadığı problemi, sınavlarda yetiştirememekten kaynaklı kaygı yaşadığını *"Sınavları yetiştirememe sıkıntısı oluyor…Stres oluyor sanırım."* sözleri ile anlatırken, bu durum karşısında yetiştirmesi ile ilgili beklentilerinin çocuk üzerinde baskı yaratarak strese yol açmış olabileceğini *"Bizim baskımızdan kaynaklanıyor olabilir…Biz ona bırak notu şey olsun, yeter ki sen bakalım geliştirebiliyor musun yani. Orada odaklanabiliyor musun diye üstüne gitsek de bu sefer tabii o biraz, onun stresini yaşıyor herhalde."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Ayşenur Hanım, bu soruna çözüm üretmek amacıyla çocuğun zaman yönetimini geliştirmek amacıyla evde süre tuttuğunu *"Evde yaptığı işte çalışmalarında, ödevlerinde süre tutarak en azından hani bunun süresini evde hızlandırması için bir şeyler yapmaya çalıştık"* ifadesi ile dile getirirken, akademik konularda yaşadığı problemleri aşması için yaptıklarının kısa süreli etkisi olduğunu sürekli hatırlatmada bulunması gerektiğini *"Kısa süreli oluyor. Ama tabii her şey, sürekli yani bunu tekrarlamak gerekiyor yani. Konuşmaları aynı konuşmaları tekrar tekrar yapmak gerekiyor"* ifadesi ile belirtmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun yaşadığı akademik problemi anlamayacağını düşündüğü derslerde kaygı yaptığını ve bu konuda desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade ederken, bu durum karşısında istediği desteği sunmak amacıyla en iyi hocaları bulduğunu *"Nasıl öğrenebileceğimi, ya yapamazsam diye korkuyorum dedi. Ne yapalım o zaman dedim. İşte bir destek bul bana dedi. En iyisini bulduk."* sözleri ile anlatmaktadır. Sunduğu bu çözüm yolu ile çocuğunun kaygısının büyümesinin önüne geçtiğini, önemli olanın çocuğunun rahat, güvende ve anladığını hissetmesi olduğunu bunun için istediğini yapacağını *"Başka ne isterse on tane istesin, on tane tutacağız. Yani yeter ki o kendini rahat ve güvende hissetsin. Anladığını hissetsin…Ben onu kaygısıyla baş başa bıraksaydım, yaparsın yani ne var ben de sana oturur okurum deseydim o büyüyebilirdi ama çözdük."* ifadesi ile dile getirmektedir. Servet Hanım, çocuğunun mesleki ilgili ile ilgili konusunda ise üniversiteleri gezdirip meslekleri tanıyacağını, birebir kendisinin görmesini sağlayacağını kendi seçimini yapmasına olanak vereceğini *"Gezdireceğim onu bütün üniversiteleri. Ya bir alana yönelmesi için aktif halde çalışılırken bir mühendisliği görsün. Ne yapıyorlar? Bir tıpı görsün, ne oluyor yani oraları gezdirip onun karar vermesini, ya bizle olmasın kendi seçimini yaşasın."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun yaşadığı akademik problemleri, mesleki ilgileri konusunda kararsızlık yaşadığını hem matematik hem de basketbol alanını tercih etmek istediğini belirtmiştir. Nazlı Hanım, yaşadığı bu kararsızlık karşısında ilgi alanlarında destekleyip kurslara gönderdiğini, ders aldırdığını *"Ben ne olmak istediğimi bilmiyorum şu anda diyor…Onu sen karar vereceksin diyorum…mesela basket kursuna gönderebiliriz seni diyoruz. Aynı zamanda da hani o matematik yönünde ona ders aldırtıyoruz. Destekliyoruz hani."* şeklinde ifade etmektedir.

Nazlı Hanım ayrıca çocuğunun sınav kaygısı yaşadığını, bunun nedeninin ise etrafındaki öğretmenlerinin, herkesin çocuğuna karşı beklentisinin yüksek olmasından kaynaklandığını ifade etmektedir. Bu durum karşısında Nazlı Hanım çözüm üretmek amacıyla çocuğunu desteklediğini, öğretmenle konuşup çözüm bulmaya yönlendirdiğini *"Öğretmeniyle konuşuyor ya diyor ki süreyi bana uzatabilirsiniz diyor. Çünkü ben yoruluyorum diyor. Öyle şeyler yapabiliyoruz sadece."* sözleri ile anlatırken, ayrıca uzman olan öğretmen, psikolojik danışman ve eğitim koçundan destek aldığını *"Sınav kaygısında öğretmenleriyle konuşuyorum. Rehber öğretmenleriyle konuşuyorum. Psikolojik danışmanı var. Onunla görüşüyorum. Eğitim koçu var. Onunla görüşüyorum."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak çocuğunun yaşadığı sınav kaygısı karşısında kendisinin çocuğunu rahatlatmak amacıyla telkinlerde bulunup rahatlaması için belli teknikler sunduğunu *"Bir yudum su iç. İşte aklımda böyle çok rahat bir yerdesin. Böyle hani sakin bir yerdesin. Sessiz bir yerdeyim. Öyle gibi bir düşün. Ondan sonra şey yap."* ifadesi ile dile getirirken, çocuğunun sınav sırasında bildiği, kolay olan sorularla başlaması gerektiği konusunda belli stratejiler sunduğunu *"Baktın zorlandın onu bir kenara şey yap, önce kolayla başla"* ifadesi ile belirtmektedir. Ayrıca bu süreçte çocuğunu psikolojik olarak desteklemeye, yapabileceğine inandırmaya çalıştığını *"Ona psikolojik olarak destek vermeye çalışırım…bunu sen çalıştın biliyorsun ve bildiğin şeyi de sen göstereceksin diye hani konuşmalar yapıyorum"* sözleri ile anlatırken, sorulara karşı bakış açısını değiştirip, kolay olduğunu düşünmesini sağlamaya çalıştığını *"Bir kağıt gelmiş önüne, ondan sonra aa ben bunları yapıyorum ya çok basit deyip yani soruları kendine zormuş gibi gösterme. O kadar basitlermiş ki iki dakikada halle edecek misin gibi. Yani öyle düşün diyorum."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun yaşadığı akademik problemleri, derslerde anlamadığı bir konu olduğunda eskiden konuyu ya da soruyu kendi anlattığını, disiplini kendisinin sağladığını onun başarısına bunun katkı yaptığını ifade ederken şu an sorumluluğu çocuğunun kendisine bıraktığını, kendi çözüm bulmasına yönlendirdiğini *"İlkokulda bunu ben yaptım hep ve hep başarısı şöyle oldu. %70 den fazlası % 80'e yakın onun başarısıydı ama disiplini hep bendeydi. Şimdi ortaokulda onu arıyor. Yok öyle bir dünya. Kendin bocala ve kendi çıkışını kendini bul."* ifadesi ile belirtmektedir. Gözde Hanım, çocuğunun sınav kaygısı yaşayıp hasta olabileceğini, bu durum karşısında kendisinin çocuğunu sakinleştirip nedenleri üzerine farkındalık oluşturduğunu fakat bu durumun kısa süreli olduğunu *"Sadece kabul etmesini sağlıyorum… Bir düşün bakalım neyden dolayı oldu? Düşünmesini istedim. Tabii sıkıntı edilecek bir şey değil ama her şeyi zamanında olması gerekli. Evet. O farkındalık onu da sadece iki hafta götürebildi."* sözleri ile dile getirirken, daha büyük farkındalık için hayatının sorumluluğunu kendisinin alması için telkinlerde bulunduğunu *"Daha büyük bir farkındalık lazım...Hayatın iplerini, yönergesini, hayatını sen yaz*

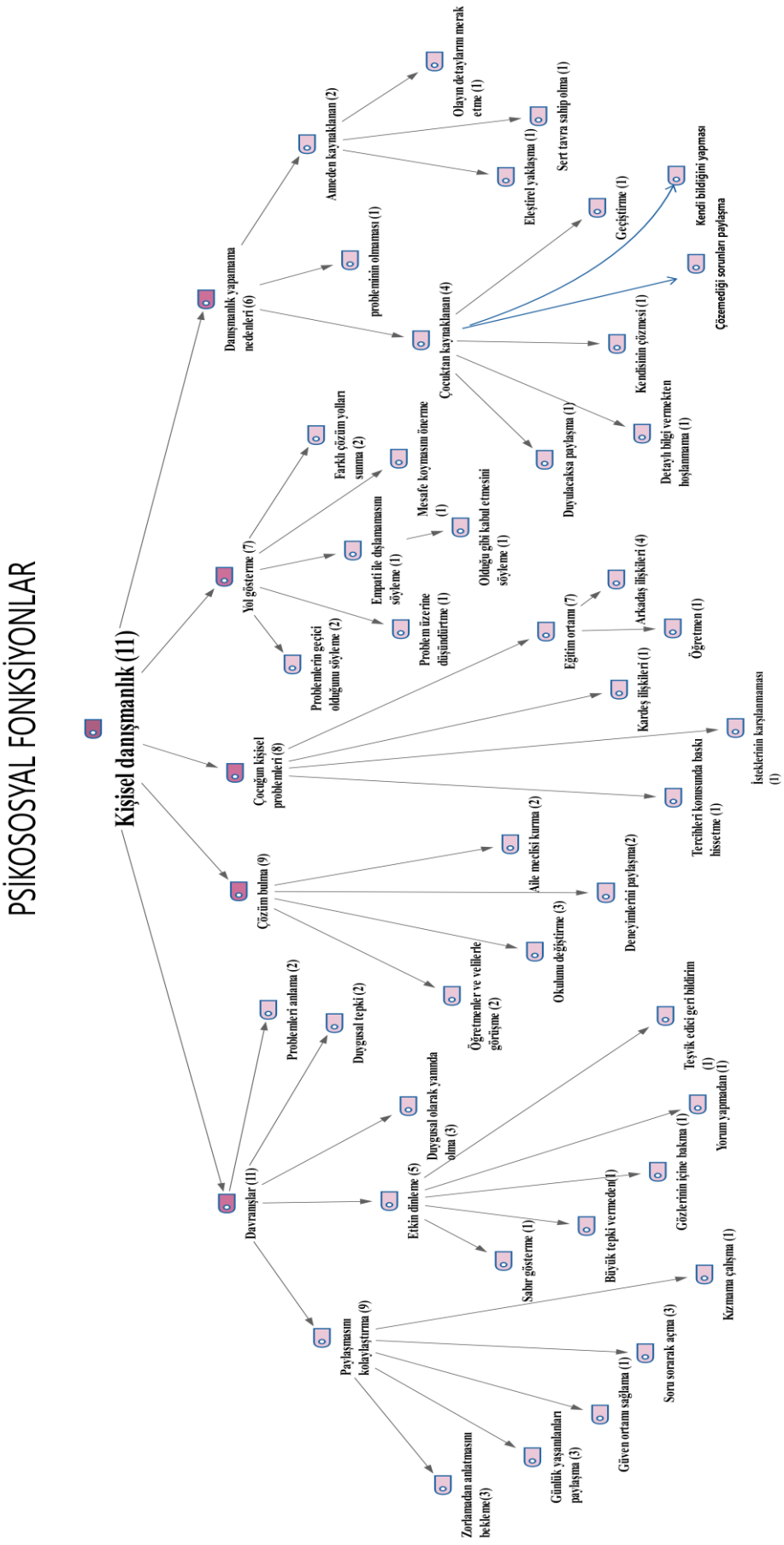
aslında. Sen oyna. Başkası yazmasın. Ben de yazmayayım." ifadesi ile belirtmektedir. Gözde Hanım çocuğunun akademik problemlerinde bazı durumlarda yardımcı olamadığını bunun nedeninin ise yetersiz kaldığı durumlar olduğunu, çocuğunun etrafındaki kişileri yetkin görmediğinden dolayı yardıma açık olmadığını *"Şimdi ortaokul konusu ve anlayamıyorum. Onu hakikaten etkileyecek, tavrıyla şeyiyle bir kimse görmediğinden dolayı yardıma da çok açık değil"* ifadesi ile belirtmektedir.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun akademik problemleri konusunda anlamadığı bir ders olduğunda kitap gibi kaynaklar sunacağını, kendisi anlatacağını, yetersiz kaldığı durumda ise öğretmenden destek alacağını *"Yani kitap varsa kitap, kendim anlatabilirsem kendim anlatırım…Son seçenekte de hani anlamadığı konuyu bir öğretmenden destek almak"* sözleri ile anlatmaktadır. Müzeyyen Hanım, çocuğunun kaygılı hissetmesi karşısında ise kaygının normal olduğunu belirtip, kardeşler arası rekabetin önüne geçmek amacıyla ikisinin de iyi olduğu konuları belirtip, güçlü yönlerini vurguladığını bu şekilde iç motivasyonlarını artırdığını *"Kaygılı hissetmesi, stres altında hissetmesinin normal diyorum…İkisinin ayrı bireyler olduğunu her zaman söyledik ve yeteneklerinin ayrı olduğunu ve ona her zaman şunu kafasında tutmasını istiyorum. Diyorum ki sen Türkiye'de ARGEM'i kazanmış 15. çocuksun. Bunu hiç unutma. BİLSEM'i ilk senesinde kazanmış tek çocuksun. İçindeki iç motivasyonunu ayakta tutabilmek için bunu hep gündeme getiriyorum."* ifadesi ile dile getirmektedir.

4.2.3.2. Kişisel Danışmanlık

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Gizem Hanım, Ayşenur Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) içerisinden yedi anne (Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gizem Hanım, Servet Hanım, Gözde Hanım, Müzeyyen Hanım) çocuğunun probleminin okulda arkadaş ilişkilerinde zorbalığa maruz kalmak, öğretmen ile ilgili sorun yaşamak olduğunu ifade ederken, dört anne ise (Nesrin Hanım, Gurbet Hanım, Ayşenur Hanım, Nazlı Hanım) net bir problem belirtmeyip kişisel problemlerini kendileriyle paylaştığını ifade etmektedir. Bu problemler karşısında on bir anne içerisinden sekiz anne (Nesrin Hanım, Şerife Hanım, Ezgi Hanım, Özgü Hanım, Gurbet Hanım, Servet Hanım, Nazlı Hanım, Müzeyyen Hanım) duygusal olarak çocuklarının yanında olduğunu belirttiğini, çözüm yolları bulduğunu, yol gösterdiklerini, anlamaya çalışıp etkin dinlediklerini, paylaşıma açık hale getirdiklerini, deneyimlerini paylaştıklarını ifade ederken, bir anne (Gizem Hanım) ilk başta eleştirel davrandığı için ve çok fazla detayı merak ettiği için çocuğunun kendisini kapattığını sonrasında bu duruma dikkat edip çocuğunu dinlediğini, çözüm yolları bulmaya

çalıştığını ifade etmektedir. İki anne ise (Ayşenur Hanım, Gözde Hanım) çocuğunun çözemediği bir durum olduğunda ve duyulacağını düşündüğünde problemlerini kendisi ile paylaştığını bu süreçte yaşadıkları problemleri aşmaya çalışmak için çözüm bulmaya çalıştıklarını, yol gösterdiklerini ve dinlediklerini, anlamaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Bunlara rağmen çocuklarının problemlerini aşmasında pek yardımcı olmadığını ve problemlerini paylaşımları konusunda sınırlı kaldıklarını ifade etmektedirler.

Şekil 11 Kişisel danışmanlık sağlama ile ilgili ana tema ve alt temalar ve kodlar

Nesrin Hanım, çocuğunun kişisel problemlerini kendisiyle paylaştığını bu durumlarda çocuğa duygularını bastırmadan yaşaması gerektiğini, herkesin benzer duygular yaşayabileceğini, normal olduğunu *"Bunun normal olduğunu söylüyorum…Yani ona duygularını yaşaması gerektiğini söylüyorum. Yani bastırmaması gerektiğini mümkün olduğu kadar. İnsanız üzüleceğiz de sevineceğiz de her şey başımıza gelecek."* sözleri ile anlatmaktadır. Nesrin Hanım bu süreçlerde çocuğuyla olumlu konuşup, hayatta olumsuzlukların da olduğunu belirttiğini, etkin bir şekilde gözlerinin içine bakarak dinlediğini *"Ben hep olumlu konuşuyorum ama hani olumsuzlukların da onun başına gelebileceğini ama olumlu konuşmaya çalışıyorum. Onu daha çok böyle hani gözlerinin içine bakarak dinliyorum."* ifadesi ile dile getirirken, bu konuşmalarının bir rutini olduğunu, konuşmalar sırasında çocuğuna bir çözüm bulamasa da duygusal olarak yanında olduğunu hissettirdiğini "*Cumartesi akşamları ritüellerinde her şeyi anlatıyorlar, dökülüyorlar orada. Genellikle o zaman işte sarılıyorum, öpüyorum, dinliyorum bazen diyorum sana çözüm bulamayabilirim ama sadece sarılırım diyorum. Olsun anne sadece dinlesen de yeter diyor."* sözleri ile anlatmaktadır.

Şerife Hanım, çocuğunu yaşadığı kişisel probleminin arkadaş ilişkilerinde akran zorbalığına uğramak olduğunu belirtmiş, bu durum karşısında çocuğuna yardımcı olmak amacıyla kendi deneyimlerini paylaşarak insanlara dair bilgi verdiğini bu şekilde yardımcı olmaya çalıştığını *"Kendi deneyimlerimden aktarmaya çalışıyorum. İnsanların karakter biçimleri, kendi deneyimlerimden yardımcı olmaya çalışıyorum."* ifadesi ile belirtirken, çocuğunun içinde bulunduğu gelişim dönemiyle ilgili kitaplar okuduğunu bu şekilde yardımcı olmaya çalıştığını *"İşte o döneme dair kaynaklar okuyorum ben de. Hani nasıl bir dönemden geçiyorlar? Hani bu böyledir, böyleymiş, böyle öğrendim falan gibi şeyler söyleyerek anlatmaya çalışıyorum."* şeklinde anlatmaktadır. Şerife Hanım bu süreçte çocuğunun duygusal olarak yanında olduğunu hissettirecek davranışlarda bulunduğunu, çözüm bulamasa da dinlediğini *"Bazen hiçbir şey gelmiyor elimden. Bir arkadaşıyla sorun yaşadığında mesela üzülüyor. Sadece sarılıyorum, dinliyorum onu."* ifadesi ile belirtirken, problemlerin geçici olduğunu, düzeleceğini söylediğini *"Diyorum elbette düzelecek hani veya işte o kişiyle düzelmezse sen alternatif başka insanlar girecek hayatına."* sözleri ile anlatmaktadır. Şerife Hanım bunlara ek olarak çocuğunun yaşadığı akran zorbalığı karşısında çözüm üretmek için elinden geleni yaptığını en sonunda çocuğunu korumak amacıyla okulunu değiştirdiğini *"Hani çözmek için ikisinin arasındaki problemi her şeyi yaptım ama çözemeyince…mesela aynı okula bile gitmesini istemedim. O okula vermedim."* şeklinde ifade etmektedir. Şerife Hanım bunlara ek olarak, çocuğunun kişisel problemlerini paylaşmasını kolaylaştırmak amacıyla, benzer günlük yaşantılarını, deneyimlerini paylaştığını *"Ona anlatınca benzeşim kuruyor sanırım ondan sonra ben de böyle bir şey yaşadım, yaşamıştım falan*

diyor." sözleri ile anlatırken, ayrıca sorular sorarak paylaşmasını kolaylaştırdığını *"Onunla ilgili birkaç soru soruyorum. Ondan sonra zaten anlıyor."* ifadesi ile belirtmektedir.

Ezgi Hanım, çocuğunun kişisel problemlerini kendisi ile paylaştığını, paylaşımları ise genellikle gece yatmadan önce kendisiyle paylaştığını ifade etmektedir. Çocuğunun yaşadığı kişisel problemin ise arkadaş ilişkilerinde kıskanıldığını, hakkı olmasına rağmen bazı gruplara seçmediklerini belirtmesi üzerine, bu durum karşısında ise çocuğuna hakkını yedirtmemesi gerektiği konusunda yol gösterdiğini *"Yani ben hakkını yedirme diyorum açıkçası. Yani bu senin emeğin sen bunu başardın, sen yaptın. O tür şeylerde izin verme diyorum"* ifadesi ile dile getirmektedir. Buna ek olarak çocuğunun arkadaş ilişkilerinde hatalı olduğu noktaları da belirttiğini, arkadaş ilişkilerine dair her arkadaşından farkı şeyler edineceğine dair yol gösterdiğini *"Her arkadaşından farklı bir şey bulacaksın. Hepsinin birleşimi bir kişide olmak zorunda değil."* sözleri ile anlatmaktadır. Ezgi Hanım, çocuğunun okulda yaşadığı kişisel problemlerini paylaşması karşısında çocuğuna kızmamaya çalıştığını, hata yapabileceğini belirttiğini, bu hatalardan ders çıkarmasını vurguladığını *"Hata yapabilirsin. Bunlar çok normal biz de yaptık zamanında. Önemli olan hatalarından ders çıkarmak"* ifadesi ile belirtirken, yaşadığı problemin zamanla geçeceğini, zamanla anlaşıldığına dair konuşmalar yaptığını *"Arkadaşınla ilişkin şu an bozulabilir, zamanla düzelecektir merak etme diyorum. Onlar seni tanıdığı zaman zaten senin hani art niyetli olmadığını öğrenecekler."* şeklinde dile getirmektedir. Bunlara ek olarak Ezgi Hanım, çocuğunun kişisel problemlerini aşamasında yardımcı olduğunu, çocuğunun kendisini arkadaş gibi görmesinden dolayı paylaşıma açık olduğunu *"Evet, ona yardımcı oluyorum ...beni de arkadaşı kadar yakın gördüğü için anlatıyor çoğu şeyi."* ifadesi ile belirtmektedir.

Özgü Hanım, çocuğunun kişisel problemlerinde her şeyi paylaştığını saklamadığını belirtmiş, çocuğunun yaşadığı kişisel problemin ise arkadaş ilişkilerinde sorun yaşadığını, akran zorbalığına maruz kaldığını ifade etmektedir. Bu durum karşısında Özgü Hanım, problemi anlamaya çalışmak için çocuğundan ve çevresinden problemi öğrendiğini, arkadaşı ile arasına mesafe koyması gerektiğini önerdiğini *"Dedim ki o zaman aldım karşıma konuştum. Dedim ki onunla uzaklaşman hayatın sonu değil. Küslük olmaz, mesafe koymak diye bir şey vardır. Yani böyle yönlendirdim yani."* sözleri ile belirtirken, çocuğunun bu yönlendirme sonucunda özgürleştiğini belirttiğini *"Çok mutlu olarak döndü. Anne dedi, özgürleştim dedi."* ifadesi ile dile getirmektedir. Bunlara ek olarak Özgü Hanım, çocuğuna çabalaması sonucunda olmadığında kendisine farklı alternatifler sunulabileceğini, farklı bir okula da gidebileceğini, bu özgürlüğü sunduğunu ve her şeyin bir çözümü olduğunu söylediğini *"Ben ona her zaman şu özgürlüğü sunarım. Ya bak bir şeyler için yarış, savaş çabala ama oldu olmadı. Hani bu sınıfta olmadı, bu okulda olmadı. Her şeyin hayatta her şeyin ölüm dışında her şeyin bir çözümü vardır."* ifadesi ile belirtirken,

çocuğunun hayat tecrübesi edinmesi, sorumluluklarını alması ve sorunları kendisinin çözmesine fırsat verdiğini *"Hani güzel bir şey oldu aslında hayat tecrübesi aslında böyle bir şey. Hani biraz o anlamda şey yapıyorum. Sorun çözme şeysini kendisi çözsün istiyorum sorunları."* sözleri ile anlatmaktadır. Özgü Hanım, psikiyatrist olmasının kendisine avantaj sağladığını, çocuğunu cezalandırmadan eleştirmeden, kızmadan, azarlamadan güven ilişkisi kurduğu için çocuğunun paylaşıma açık olduğunu *"Benim psikiyatrist olmanın verdiği şey biraz beni ya bana yardımcı oluyor o konuda. Bir de Sahra'yı ben hiç cezalandırmadım ya da ne bileyim hiç çok fazla eleştirmedim ya da ne bileyim bir şey için çok kızmadım… Hani geldiği zaman benimle ile konuştuğu zaman asla bir şey olmayacağını da çok iyi biliyor."* ifadesi ile belirtmektedir. Özgü Hanım çocuğunun yaşadığı kişisel problemlerde çocuğunu almaya çalıştığını, yardımcı olduğunu, yanında olduğunu hissettirdiğini *"Yardımcı olurum. Desteklerim yani her konuda, destek olduğumu o da bilir. Her zaman arkasında olduğumu bilir."* şeklinde anlatmaktadır.

Gurbet Hanım, çocuğunun kişisel problemlerini kendisi ile paylaştığını, bu süreçlerde çocuğunu etkin bir şekilde dinlemek için tüm dikkatini çocuğuna verdiğini, sabırla dinlediğini *"Kişisel problemlerini paylaştığında şey mutlaka dinliyorum. Yani gerçekten elimdeki işi neyse, yani bırakarak hakikaten aktif bir dinleme yaparak neyse dinliyorum… Bazen çok fazla sabır gerektiriyor ama dinliyorum yani."* ifadesi ile belirtirken, kararsız kaldığı durumlarda karar vermesine teşvik ettiğini *"Genelde çok kararsız bir çocuk. O zamanda hani ben söylemeyip hani sen karar ver gibi hani onu böyle kararlı olmaya teşvik edecek şeyler yapmaya çalışıyorum."* sözleri ile anlatmaktadır. Gurbet Hanım çocuğunun kişisel problemlerini paylaşması konusunda açık bir çocuk olduğunu geçiştirdiği konular olduğunda ise sorular sorarak çocuğunun kendisini açmasına teşvik ettiğini *"Sorularla şeyi anlattırmaya çalışıyorum ama dediğim gibi zaten çok açık bir çocuk…geçtiği bir durum olursa işte sorular soruyorum."* ifadesi ile belirtmektedir. Gurbet Hanım çocuğunun kişisel problemlerini aşamasında çocuğuna yardımcı olduğunu, yeri geldiğinde çocuğunun yaşadığı problemi çözmek amacıyla izni dahilinde ilgili kişilerle görüşüp çözmeye çalıştığını *"Çözümsüz kaldığı zamanlar oluyor. Ya onunla da konuşuyoruz. Yeri geliyor okulla da konuşuyoruz. Yani okula da konuştuğumuz zamanlar ama bu hep izni dahilinde oluyor.*" sözleri ile dile getirmiştir.

Gizem Hanım, çocuğunun yaşadığı kişisel problemin arkadaş ilişkileri ile ilgili sorunlar olduğunu, yaşadığı bu sorunlar karşısında kendisinin eleştirel yaklaşması ya da yaşla beraber paylaşımın azaldığını, buna ek olarak olayların detaylarını merak etmesinin çocuğunun paylaşıma kapalı olmasına neden olduğunu *"İşte artık çok söylenmiyor. Çok fazla anlatmıyor. Yani bilmiyorum yaşla alakalı ya da daha önce ona yaptığım küçük 1,2 eleştiri ile alakalı mı…detaylara çok fazla takılmam mesela onu rahatsız etmiş."* ifadesi ile belirtirken, sorunlarını

çocuğunun kendisinin çözmeyi tercih ettiğini *"Bu tarz şeyleri iki kişi arasında olduğu için mesela kendisi çözmeyi tercih ediyor"* sözleri ile anlatmaktadır. Gizem Hanım çocuğunun paylaşmasını kolaylaştırmak amacıyla, sadece dinleyebileceğini, yorum yapmayacağını belirttiğini *"Eğer benim hani olaylara ile ilgili yaptığım yorumları beğenmiyorsan dinleyebilirim diyorum."* sözleri ile dile getirirken, sinirli ve gergin olduğu durumlarda zorlamadan anlatması için zaman verdiğini isterse sonrasında konuşabileceklerini belirttiğini *"Eğer gerginse ve sinirliyse o esnada, anlatmak istemiyorsa mesela biraz zaman veriyoruz…sonra istersen konuşalım diyebiliyoruz."* sözleri ile anlatmaktadır. Gizem Hanım çocuğunun kişisel problemlerini aşmasında yardımcı olmaya çalıştığını, su an daha dikkatli davrandığını, çocuğunun yaşadığı sorunlar karşısında tecrübelerinin işe yaradığını *"Yani şu an tabii daha da dikkat ediyorum bu konuya…Tecrübemizle onun sorunları birleştiğinde güzel şeyler çıkabiliyor."* ifadesi ile belirtirken, son zamanlarda aile meclisi kurduklarını orada herkesin düşüncelerini rahatlıkla söylediği, paylaştığı bir ortam sağladıklarını, kural konulduğunda nedenleriyle açıkladıklarını *"En son şöyle bir şey yapmıştık. Aile meclisi kuralım…evde herkes düşüncesini söyleyebilir. Nedeniyle birlikte açıklayabilir. Hani kural konulursa o kuralın neden konulduğu da anlatılır."* şeklinde ifade etmektedir.

Ayşenur Hanım, çocuğunun kişisel problemlerini son zamanlarda kendisi ile çok fazla paylaşmadığını, bunun nedenlerini ise sorunlar üzerinde çok durmadığını *"Yani son zamanlarda çok değil…Çok üstünde duran bir çocuk değil yani böyle olayların."* ifadesi ile belirtirken, çözemediği problemleri paylaştığını *"Çözemediği bir sorun olursa paylaşır."* sözleri ile anlatmaktadır. Bu durumlarda ise sorunu çözmek amacıyla ilgili kişilerle görüşerek çözebileceğini söylediğini *"Çözüm yolu bulmak için hani ne yapalım oğlum hani okulda mı, nerde mi yani neyse gelelim konuşalım. Yani neyse kiminle ne derdi varsa çözelim deriz."* ifadesi ile belirtmektedir. Ayşenur Hanım çocuğunun kişisel problemlerini paylaşmasını kolaylaştırmak amacıyla alttan alıp yumuşak konuşmaya çalıştığını, sorular sorarak açmaya çalıştığını *"Yani işte böyle alttan alarak, farklı sorular yönelterek yapmaya çalıştığımız şeyler bu."* sözleri ile belirtirken, çocuğunun bu yaklaşımı karşısında da yeteri kadar kendini açmadığını *"Yani yok o zaman da pek açtığını zannetmiyorum."* ifadesi ile belirtmektedir. Ayşenur Hanım bu durum karşısında nasıl davranacağını bilmediğini *"Ama daha da farklı ne yapabiliriz diye düşünsek yani yapacak bir şeyimiz de yok. Ne yapabiliriz çok fazla bir elimizde yapabileceğimiz bir done, şey yok yani davranacağımız."* ifadesi ile belirtmektedir.

Servet Hanım, çocuğunun kişisel problem yaşadığında kendisiyle paylaştığını, kendisinin pek kişisel problemi olmadığını ama okulda başkalarının yarattığı problemlerden rahatsız olup anlattığını belirtmektedir. Servet Hanım, çocuğunun yaşadıklarını paylaşmasını kolaylaştırmak amacıyla çocuğunu dinlediğini, anlatmasını teşvik edecek geri bildirimler

sunduğunu *"Dinlemek en güzeli dinlemek. Aa, oo! Ona onun durumunu hissettiğini hissettirmen gerekiyor. Ondan sonra zaten anlatıyor."* ifadesi ile belirtmektedir. Problem yaşaması durumunda ise Servet Hanım çocuğunu dinleyeceğini, ortak çıkış yolu bulmaya çalışacağını *"Çözücü oluruz. Ne olduğunu dinleriz. Ortak bir çıkış yolu buluruz"* sözleri ile anlatırken, buna ek olarak sorun yaşadığı kişi ile buluşturup sorunu çözmeye çalışacağını *"Olayı çözeriz konuşuruz. İki taraflı neymiş ne değilmiş. Onunla bir yerde buluşturma şeyi olur."* ifadesi ile belirtmektedir.

Nazlı Hanım, çocuğunun yaşadığı kişisel problemleri kendisiyle paylaştığını, güzel bir iletişimleri olduğunu fakat ergenlikle beraber biraz daha geç paylaşmaya başladığını *"Çok güzel hani iletişimimiz var ama sadece biraz daha böyle kendini geri çekti. Geri plana çekti ama bunu dayanabildiği süreden sonra kendisi gelip anlatıyor bana."* ifadesi ile dile getirmektedir. Nazlı Hanım ergenlik sürecinde çocuğunu anlatması için zorlamadığını, gelip anlatmasını beklediğini *"Kendisi gelip anlatıyor. Sadece zorlamıyorum. Onu sadece bekliyorum."* sözleri ile anlatırken, küçük yaşlardan itibaren çocuğunu iletişimin önemini öğrettiğini bu yüzden paylaşıma açık olduğunu *"Hani onu küçüklükten itibaren konuşmanın hani iyi bir şey olduğunu, iletişiminin iyi bir şey olduğunu ona söylediğimiz için hep konuşma amaçlı."* ifadesi ile belirtmektedir. Nazlı Hanım, çocuğunu problemlerini paylaştığında ise büyük tepki vermeden çocuğunu dinlediğini *"Büyük tepkiler vermem dinlerim sadece."* şeklinde anlatırken, ayrıca bu süreçte farklı çözüm yolları ve fikirleri sunduğunu *"Hani başka bir yol da olabilir. Hani böyle böyle düşün, hani tek taraflı düşünme. Bir de onun gözünden bak falan diye ya da şöyle bir yönden de bir bakabilir misin diye konuşuyoruz."* ifadesi ile belirtmektedir. Nazlı Hanım çocuğunun problemlerini paylaşmasını kolaylaştırmak için ise gününün nasıl geçtiğini sorduğunu, kendi gününü anlattığını, ilgi alanlarından konuştuğunu *"Hani günün derken hani okul hayatının nasıl geçtiği anlatmak istersen dinlerim diyorum…Ben kendi günümü anlatıyorum…Sen ne yapmak istersin ya da basketten bir şey açarım."* sözleri ile anlatmaktadır. Nazlı Hanım çocuğunun problem yaşadığı süreçlerde, çocuğunun yanında olduğunu hissettirdiğini, desteklediğini *"Ben ona her zaman onun yanında olduğumu ifade ederim. Söylerim de ve yanında da dururum. Yani o hani bir sendelediği zaman hani hep destek çıkarım ona."* ifadesi ile dile getirirken, çocuğunun kişisel problemlerini aşamasında ona yardımcı olduğunu düşündüğünü, çocuğunun kendisine bu konuda güvendiğini, güven ilişkisi kurduklarını *"Başım sıkıştığında ilk arayacağım kişi sensin anne biliyor musun demişti. Hani ilk başvuracağım kişi sensin demişti. Ondan sonra ben dedi anneme güveniyorum demişti."* ifadesi ile belirtmektedir.

Gözde Hanım, çocuğunun yaşadığı kişisel problemleri çok fazla kendisiyle paylaşmadığını, duyulacağını düşündüğü durumlarda paylaştığını ifade ederken, yaşadığı problemlerin ise arkadaş ve öğretmenler ile olan sorunlar olduğunu ifade etmektedir. Bu

durumlar karşısında Gözde Hanım, arkadaşlarını olduğu gibi kabul etmesi gerektiğini tavsiye ettiğini *"Herkes aynı olmak zorunda değil. Onu da öyle kabul edeceksin. Herkesi olduğu gibi kabul edeceksin"* sözleri ile anlatırken, aynı ortamlarda bulunmasının önüne gererek sınırlı iletişim kurmalarını sağladığını ama tamamen de izole etmediğini *"Çok gözünün önünde olma durumundan biraz sıyrıldı. Aynı gruplara almamaya başladık…Tamamen izole edeyim gibi bir durum söz konusu olmaması tabii ki de."* ifadesi ile dile getirmektedir. Gözde Hanım bu süreçte arkadaşına empatik davranmasını, ötekileştirmemesini söylemesine rağmen çocuğunun kendi bildiğini yaptığını *"Bence olmadı. Yine kendi bildiğini ya da kendi düşündüğünü hissediyor ama biz üzerimize düşen olarak yani o da senin gibi bir çocuk ve ötekileştirilmesine bence ailesi de istemezdi. Sen de böyle durumda kalsan istemezdin."* ifadesi ile belirtmektedir. Bunlara ek olarak Gözde Hanım, çocuğunun öğretmenleri ya da arkadaşları ile yaşadığı problemlerde duygusal tepki verdiğini, ağladığını, kızdığını belirttiğini "*Yaptığı davranış ya bir öğretmenini ya da bir arkadaşını da içine kapsadığı için kendiyle alakalı değil. Bu kısım ya beni yerle yeksan edip ağlarım. Duygum öyle boşaltırım ya da hakikaten kızarım."* şeklinde ifade etmektedir. Gözde Hanım çocuğunu kişisel problemlerini paylaşması artırmak için hiçbir şey yapmadığını, paylaşması için zorlamadığını isterse anlattığını *"Hiçbir şey yapmıyorum. Kendi isterse anlatıyor. İstemezse anlatmıyor zaten. Zorlamanın da bir anlamı yok."* ifadesi ile belirtirken, çocuğunun yaşadığı kişisel problemleri aşamasında ise çok yardımcı olmadığını ama yanlış bir şey de empoze etmediğini *"Yardımcı olduğunu düşünmüyorum ya. Bir şeyi yanlış empoze etmediğin sürece bence zararım yok. Yani kardayız diye düşünüyorum."* sözleri ile anlatmaktadır.

Müzeyyen Hanım, çocuğunun yaşadığı kişisel problemlerde çok büyük bir şey yaşadığında paylaştığını, çocuğunun yaşadığı sorunu ise çocuğundan ve çevresinden öğrendiğini belirtirken, çocuğunun yaşadığı problemi örneklemek amacıyla çocuğunun okulda arkadaşı tarafından fiziksel ve psikolojik zorbalığa maruz kaldığını ifade etmektedir. Bu durum karşısında Müzeyyen Hanım, okula ve velilere duygusal tepkide bulunup sinirlendiğini, öğretmenler ve velilerle görüşmek istediğini *"Benim tepkim okulla oldu ama hakikaten çok kızdım. Yani okul ve velilere oldu. Yani ben onların velileriyle, öğretmenlerinizle konuşmak istiyorum dedim."* sözleri ile anlatırken, görüşmelerinin işe yaramaması sonrasında çocuğunun okulunu değiştirdiğini *"Dolayısıyla o konuda da bir şeysi olmadı. Böyle olunca bende aldım, yani başka bir okula verdim."* ifadesi ile belirtmektedir. Bu süreçlerde çocuğunun insanlara olan güvenini yitirmemesi için uğraştığını ve çözüm bulmaya çalıştığını *"Dedim bunu bir çözelim. Çözmemiz lazım. Çünkü Zeynep'in insanlara karşı güvenini yitirmesine istemiyordum."* ifadesi ile dile getirmektedir. Müzeyyen Hanım, çocuğunun yaşadığı bu problem karşısında çocuğuna zorbalığın, şiddetin yanlış olduğunu vurguladığını, öfkesinin diğer tarafa olduğunu belirttiğini

"Olayın yanlış olduğunu ve öfkemin diğer tarafa olduğunu söyledim." ifadesi ile belirtmektedir. Müzeyyen Hanım çocuğunun yaşadığı bu problem karşısında, ayrıca çocuğunun alanına müdahale etmediğini, kendisinin sorunla baş etme biçimini övdüğünü *"Pek müdahale ettirmedi. Karışmadık yani. Baktık o kadar güzel cevaplar, okusam size inanın yetişkin insanlar ancak böyle cevap verebilir…O konuda ama onun alanına müdahale etmedim.*" sözleri ile anlatırken, duygusal olarak yanında olduğunu hissettirdiğini *"Yani ona sarıldık, sarıldım. Hani o arkadaşından öyle bir şey görünce hani sarılıp yönetmeye çalıştık."* ifadesi ile belirtmektedir. Buna ek olarak çocuğuna duyguların kalıcı olmadığını, yaşadığı durumun geçeceğini ifade ettiğini *"Hiçbir duygunun kalıcı olmadığını ne diyelim sonsuza kadar bizi acıtmaması gerektiğini söylemeye çalıştım."* sözleri ile anlatırken, bu süreçte, çocuğunun iyi hissetmesini sağlamak amacıyla birlikte etkinlikler yaptıklarını ifade etmektedir. Ayrıca bu süreçte Müzeyyen Hanım çocuğuna destek olmak amacıyla psikolojik danışmandan destek aldığını, bu konu ile ilgili kitaplar okuduğunu *"Psikolojik destek almak için sordum. Hani böyle bir süreçte gittim hatta ben kendim gittim. Böyle destekler almaya çalıştım. Kitap okumaya çalıştım."* ifadesi ile belirtmektedir. Müzeyyen Hanım, bazen kendisinin sert tavrından dolayı çocuklarının problemlerini paylaşmaktan çekinebileceklerini bildiği için mümkün olduğunca hoşgörülü davrandığını bu şekilde problemlerini paylaşmalarını kolaylaştırdığını *"Mümkün olduğu kadar hoşgörü ile karşılamaya çalışıyorum."* ifadesi ile dile getirirken, ayrıca paylaşmasını kolaylaştırmak için gününün nasıl geçtiğini sorduğunu *"Sadece günün nasıl geçti. Yok muydu bugün bir hareket."* sözleri ile anlatmaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Bu araştırmada, Kram (1983)'ın mentorluk fonksiyonları temel alınarak özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşleri ve deneyimleri mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda annelerin özel yetenekli çocukları ile ilişkileri ve çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde kariyer fonksiyonları (sponsorluk, koçluk, ortaya çıkarma-görünür kılma, zorlayıcı görev) ve psikososyal fonksiyonları (rol model olma, kabul ve onay, arkadaşlık, danışmanlık) sağlamaya yönelik deneyimleri ve görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Bu fonksiyonlar araştırma çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda belirlenen temalar ile açıklanmaya çalışılmıştır.

5.1.1. Kariyer Fonksiyonları

Sponsorluk

Özel yetenekli çocukların annelerinin, çocuklarını yeteneklerinin gelişiminde kariyer fonksiyonlarından sponsorluk sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri üç alt tema altında toplanmıştır: bağlantı kurma, maddi destek sağlama ve sponsorluğu askıya alma.

Özel yetenekli çocuğa sahip on bir anneden yedisi (%63) çocuklarının ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi ve yeteneklerinin gelişimi ile ilgili ihtiyaç duyacağı ilişki ağlarını oluşturmak amacıyla uzmanlarla tanıştırma, ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirme, iyi bağlantılar ve kaynakları araştırma ve ilgili kişilerle iletişimin iyi tutulması yollarını kullanarak bağlantı kurmaya çalıştıklarını ve bu şekilde sponsorluk sağladıklarını ifade etmektedirler. Özel yetenekli çocuğu olan bu yedi anne içerisinden altı anne (%86) çocuklarının ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi, desteğe ihtiyaç duyması, hedeflerinin şekillenmesi, vizyonlarının genişlenmesi gibi nedenlerle uzman olan kişilerle (Akademisyen, yazar, öğretmen, mühendis, ortodontist) çocuklarını tanıştırdıklarını ifade etmektedir. Katılımcı annelerin uzmanlarla bağlantı kurarken yakın çevresi aracılığıyla iletişim kurdukları ya da bu uzmanların yakın çevrelerinde oldukları görülmüştür. Bu durumun nedeninin ise katılımcı annelerin eğitim düzeylerinin yüksek olması ile ekonomik ve sosyo kültürel sermayeye sahip bir aile yapısına sahip olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Çocuklarını uzmanlarla tanıştıran bu yedi anne içerisinde dört anne (%57) çocuklarının ilgilendiği alanlarda ilerlemesi ve yeteneklerinin gelişimini desteklemek için ayrıca çocuklarının

ilgilendiği alanlarda ilgili kişiler (öğretmen, akademisyen, spor hocası, doktor) ile iletişim kurup, bilgi alıp çocuklarını yönlendirdiklerini ifade etmektedirler. Annelerin ilgili kişilere danışarak çocuklarını yönlendirmelerinin nedeni, çocuklarının doğru kişiler, kurumlarla ve kaynaklarla buluşturmak, gelişimleri için en doğru kararı vermek olduğu söylenebilir. Bu sonuç, Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde tanımlamış olduğu mentorun sponsorluk fonksiyonu ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Kram kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde sponsorluğu, mentorların danışanlarının kariyer ilerlemesini desteklemek amacıyla bağlantı ağlarına sahip olduklarını ve danışanlarının kariyerlerinde ilerlemelerini desteklemek amacıyla bu bağlantıları kullanıp kapılar açtıklarını belirtmektedir (Kram, 1980, 1983). Aynı şekilde özel yetenekli çocuğu olan annelerin de çocuklarının ilgi alanlarında ilerlemesi ve yeteneklerini geliştirmeleri için uzman olan kişilerle bağlantı kurdukları görülmüştür. Ancak özel yetenekli çocukların annelerinin sponsorluk sağlama ile ilgili deneyimleri ile Kram'ın teorisinde, mentorun sponsorluk fonksiyonunda sağlamış olduğu bağlantı ağları arasında fark olduğu söylenebilir. Bu fark nedeni, Kram'ın mentorluk teorisinde mentorların, sponsorluk sağlama sürecinde kendi yetkinliği ve alanda tanınmışlığı ile halihazırda bağlantı ağlarına sahip olduğu ve bu bağlantıları kullanarak danışanının kariyerinde ilerlemesini desteklemesidir. Özel yetenekli çocukların anneleri ise çocuklarının yeteneklerini geliştirmek için bu ağları oluşturma sürecinde çaba sarf ederek ya da yakın çevreleri aracılığıyla bağlantılar oluşturmaktadır. Buna ek olarak özel yetenekli çocukların anneleri, bağlantı ağlarını oluştururken kendi yetkinlikleri ya da alanda tanımışlıklarından ziyade çocuklarının ilgili ve yetenekli olduğu alanlar üzerinden bağlantılar oluşturdukları görülmüştür.

Özel yetenekli çocukların annelerinin sponsorluk sağlama sürecinde bağlantı kurmak amacıyla çocuklarının ilgilendiği alanlarda uzmanlarla tanıştırmaları ve ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirmeleri, iyi bağlantıları/ kaynakları araştırmaları, Çalışkan (2017)'ın yapmış olduğu çalışmada, özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin, çocuklarının yeteneklerini geliştirmek amacıyla çocuklarının ihtiyaçlarına uygun kaynakları araştırdıkları ve sundukları sonucuyla benzerlik göstermektedir. Benzer bir şekilde özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yetenek gelişiminde sahip olduğu roller üzerine yapılan çalışmada, ebeveynlerin iyi öğretmenler, ilgili fırsatlar hakkında bilgi almak için kendi sosyal ağlarını genişlettiklerini ve doğrultuda yönlendirdiklerini, öğretmenler ve koçlarla bağlantı kurduklarını, çocuk ve yetişkin öğretmenler arasındaki bağlantıyı sağladıkları görülmüştür (Olszewski-Kubilius, 2018). Özel yetenekli çocukların annelerin çocuklarının yeteneklerinin gelişimini desteklemek amacıyla uzmanlarla bağlantı kurması ve ilgili kişiler

aracılığıyla yönlendirmeleri Olszewski-Kubilius (2018) yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarını destekleyecek niteliktedir.

Özel yetenekli çocukların anneleri ile yapılan görüşmeler sürecinde, Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisi ve alanyazına dayanarak oluşturulan görüşme sorularında sponsorluk sağlama ile ilgili çocukların ilgi alanlarında ve yeteneklerinin gelişimini destekleyecek bağlantı ağları sorulmasına karşın, katılımcı annelerin yedisi (%64) bağlantı ağları oluşturmaya ek olarak maddi destek sağlayarak çocuklarına sponsorluk sağladıklarını ifade etmektedirler. Bu durumun nedeninin sponsorluk kavramının maddi destek sağlama ile ilişkilendirildiği söylenebilir. Maddi destek sağlayan katılımcıların annelerin yedisinden altısı (%86) çocuklarının yeteneklerinin gelişimini desteklemek amacıyla yarışma/kurs/etkinliklere katılımını maddi olarak desteklediğini belirtirken, yedi anneden üçü (%43) çocuklarının ilgili alanlarını ve yeteneklerini geliştirmek amacıyla ihtiyaç duydukları materyalleri alarak maddi destek sağladıklarını belirtmektedir. Benzer şekilde alanyazında özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yeteneklerinin gelişinde oynadığı rollere bakıldığında, ebeveynlerin çocuklarının ilgi alanlarında ders almasını ve yarışmalara katılmasını sağlamak amacıyla zaman ve mali kaynaklarını harcadıkları görülmüştür (Witte, Kierwa, Kason ve Perry, 2015). Ayrıca ebeveynler, çocukları yeteneklerini geliştirmek amacıyla ücretsiz çalıştıklarında ya da staj yaptıklarında, çocuklarını maddi olarak destekledikleri görülmüştür (Olszewski-Kubilius, 2018). Yapılan bu araştırma ve benzer araştırmaların bulgularına bakıldığında özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde maddi olarak çocuklarını destekleyecek bir ekonomik güce sahip oldukları ve kaynaklarını çocuklarının yeteneklerinin gelişimi için harcadıkları söylenebilir.

Özel yetenekli çocuğu olan anneler ile yapılan görüşmeler sonucunda on bir anneden beşi (%45) sponsorluk sağlama ile ilgili deneyim ve görüşlerinde her ne kadar sponsorluk sağlama sürecinde bağlantı ağları oluşturduklarını, ilgili kişiler aracılığıyla yönlendirdiklerini ve maddi destek sağladıklarını belirtseler de bazı durumlarda sponsorluğu askıya aldıklarını ifade etmektedir. Bu anneler sponsorluğu askıya alma nedenlerini, çocuğunun mesleki seçim olgunluğuna erişmesini beklemek, çocuğunun çok yoğun olması, kendisinin zaman bulaması, LGS sınavına öncelik verdikleri ve çocuğun BİLSEM ve ÜYEP'i yeterli bulup istememesi şeklinde ifade etmektedirler. Bu sonuçlara bakılında annelerin sponsorluk sağlamak için özellikle çocuklarının mesleki seçim olgunluğunu önceledikleri ve sponsorluk sağlamayı çocuğun karar verdiği meslekle ilgili kişilerle iletişim kurmak olarak algıladıkları söylenebilir. Buna ek olarak annelerin çocuklarının isteklerini göz önünde bulundurduğu ve eğitim sistemi

içerisinde çocuklarının akademik başarılarını önemsediği ve sınavları önceledikleri söylenebilir. Ayrıca bu çalışma kapsamında görüşülen annelerin ÜYEP'e devam eden aileler ile sınırlı olduğu düşünüldüğünde özellikle maddi destek sağlamanın kariyer fonksiyonlarından sponsorlukta pozitif olarak öne çıkmasının doğal bir sonuç olduğu da düşünülmektedir.

Koçluk

Özel yetenekli çocukların annelerinin çocuklarının ilgi alanlarında ve yetenekli olduğu alanlarda kariyer fonksiyonlarından koçluk sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri iki alt tema altında toplanmıştır: geri bildirim/değerlendirme sunma, işin inceliklerini öğretme.

Özel yetenekli çocuğu olan katılımcı annelerin on biri (%100) çocuklarının ilgi duyduğu alanlarda ve yetenekleri ile ilgili yaptıklarına geri bildirim ve değerlendirme sunduklarını ifade etmektedirler. Bu on bir anne (%100) geri bildirim ve değerlendirme sürecinde çocuklarının yaptıkları ve yetenekleri ile ilgili geri bildirim sunarken beğendiğini/güzel olduğunu söyleyerek takdir edici ifadeler kullandıklarını aktarmışlardır. Bu on bir anneden ikisi (%18) ise takdir ederken çocuklarının başarısını ve çabasını vurgulayarak takdir ettiğini belirtmektedir. Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin, çocuklarının yeteneklerinin gelişmesinde oynadığı roller üzerine yapılan çalışmaya bakıldığında, benzer şekilde ebeveynler, çocuklarında büyüme ve gelişmenin önemini geliştirmek amacıyla çabanın rolünü vurgulayan sözel tepkiler kullandıkları görülmüştür (Olszewski-Kubilius, 2018). Özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yapılan çalışmalara bakıldığında da özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının ilgi alanlarını desteklerken ödüller ve cezalar yerine göreve yönelik içsel motivasyon stratejileri olarak merakı ve göreve bağlılığı kullandıkları görülmüştür (Gottfried ve Gottfried, 2004; Garn, Matthews ve Jolly, 2010). Benzer şeklide yapılan bu çalışmada da anneler ödül ve ceza yerine daha çok çocukların motivasyonunu artırıcı takdir edici geri bildirimlerde bulundukları görülmüştür.

Özel yetenekli çocuğu olan on anne (%100) ise çocuklarının ilgi duyduğu alanlarda ve yetenekleri ile ilgili yaptıklarına geri bildirim ve değerlendirme sunarken geliştirici geri bildirimler sunduklarını belirtmişlerdir. Bu geliştirici geri bildirimleri, çocuğun yaptığı şeyin yararlılığını sorgulatma, hataları üzerine düşündürtme, yapıcı eleştiride bulunma, yapabileceğine dair cesaretlendirme, yeteneğine dair farkındalık yaratma ve gelişimini destekleme olarak ifade etmektedirler. Benzer şekilde Bloom (1985)'un yapmış olduğu çalışmada da ebeveynler, çocuklarının yeteneklerinde ilerlemesini teşvik etmek amacıyla

çocuklarını meydan okumaya, daha yüksek başarı seviyeleri için çaba göstermeye ve performanslarının başarısını değerlendirmeye teşvik ettikleri görülmüştür. Bu çalışmada özel yetenekli çocukların annelerinin geliştirici geri bildirimler sunma nedenlerine bakıldığında da çocuklarının yapabileceğine dair inancını artırmak, pes etmemelerini sağlamak, yaptıkları işi ilerletmelerine teşvik etmek olduğu söylenebilir.

Özel yetenekli çocuğu olan katılımcı on bir annede ikisi (%18) çocuklarının ilgi alanlarında ve yeteneklerinde gelişmesi için işin inceliklerini öğreterek koçluk yaptıklarını ifade etmektedirler. Bu anneler, uzman olduklarını ya da yetkin olduklarını düşündüğü alanlarda çocuklarının yaptıkları ya da yetenekleri ile ilgili işin inceliklerini öğretmeye yönelik taktik ve teknikleri öğrettiklerini belirmektedir. Bunlara karşın özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anneden yedisi (%64) ise çocuklarının ilgi duydukları alanda uzman olmadıklarını söylemektedir. Bu anneler uzman olmadıkları alanlarda çocuklarının işin inceliklerini öğrenmeleri amacıyla alan uzmanından yardım aldıklarını bu amaçla kurs, kulüp, özel ders gibi yerlere gönderdiklerini ifade etmektedir. Benzer şekilde özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yapılan araştırmada ebeveynler, çocuklarının ilgilendiği alanlarda performans sergilerken çocuklarına koçluk yaptıkları ve çocuklarının ilgi alanlarında etkinliklere katılmaları için fırsat yarattıkları görülmüştür (Kiewra ve Witte, 2018). Uzman olmadığını söyleyen yedi anneden üçü (%43) çocuklarının ilgi alanlarında uzman olmamalarına rağmen işin inceliklerini öğretmek amacıyla çocuklarının ilgili olduğu alanlarda araştırma yaparak, akademik gelişimlerini takip ederek, teknolojik aletlerin kullanımını sınırlayarak ve sorumluluklarını yerine getirmelerine teşvik ederek koçluk sağlamaktadır. Aynı şekilde özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde televizyon izlemeyi sınırladıklarını, okul dışında yetenek geliştirme fırsatlarını araştırdıklarını ve çocuklarının başarılarını olumlu yönden etkiledikleri görülmüştür (Garces-Bacsal, 2013; Garn ve diğerleri, 2010; Wu, 2008). Kısacası annelerin çocuklarının ilgilendiği alanda uzman olmamasından kaynaklı işin incelikleri öğretemediği görülse de çocuklarını işin inceliklerini öğrenmeleri için en doğru kaynağa yönlendirdikleri, öğrenme sürecini takip ettikleri ve disiplini sağladıkları söylenebilir.

Özel yetenekli çocukların annelerinin çocuklarına koçluk sağlama ile ilgili deneyimleri ve görüşleri, özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yetenek gelişiminde oynadığı roller ile ilgili yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir. Fakat annelerin koçluk sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri, araştırmanın dayandığı Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde mentorun koçluk fonksiyonu ile benzerlikleri ve

farklılıkları bu araştırmanın asıl odağını oluşturmaktadır. Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde mentor, kariyer fonksiyonlarından koçluk yapma sürecinde danışanın bir alanda ya da kurumda işin inceliklerini öğrenmesine ve öğrenirken performans ve potansiyelini geliştirecek olumlu ya da olumsuz geri bildirimlerde bulunmaktadır (Kram, 1980, 1983). Benzer şekilde bu çalışmada da özel yetenekli çocukların anneleri, çocuklarının ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda yaptıkları şeylere takdir edici geri bildirimler sundukları ve çocuklarının yeteneklerini geliştirmesini sağlayacak geliştirici geri bildirimlerde bulundukları görülmüştür. Buna karşın Kram'ın teorisinde mentorun koçluk yaparken danışanına işin inceliklerini öğrettiği belirtilirken, yapılan bu çalışmada annelerden sadece ikisinin çocuklarının ilgilendiği alanda uzman olduğu ve işin inceliklerini öğrettiği görülmüştür. Fakat özel yetenekli çocuğa sahip yedi anne çocuklarının ilgi alanlarında uzman olmamasına rağmen işin incelikleri öğrenebilecekleri uzmanlarla çocuklarını buluşturabilecek kurs, özel ders vb. yerlere göndererek gelişimlerini takip edip ettikleri ve disiplini sağladıkları görülmüştür.

Koruma

Özel yetenekli çocukların annelerinin, çocuklarının yeteneklerini sergilerken karşılaştığı zor durumlarda, kontrol dışı hatalarında ve riskli durumlarda kariyer fonksiyonlarından koruma sağlama ile ilgili deneyim ve görüşleri; kontrol dışı hatalarda/risk durumlarında yapılanlar ana teması altında çözüm yolları üretme, koruma yapmama ve duygusal tepkilerde bulunma şeklindedir.

Bu çalışmada özel yetenekli çocukların annelerinin on biri (%100) çocuklarının yeteneklerini sergilerken kontrol dışı hatalarda/risk durumlarında çözüm yolları üretmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Bu on bir anne içerisinden yedisi (%64), çocuklarının kontrol dışı hatalarında çözüm yolu olarak çocuklarına hata yapmanın normal olduğunu söyleyerek destek olduklarını ifade ederken, bu on bir anneden dördü (%36) çocuklarını olası riskten haberdar ettiklerini, dördü (%36) ise riskle karşılaşması durumunda riske müdahale edeceklerini ifade etmektedir. On bir anne içerisinde dört anne (%36) ise ilgili kişilerle görüşerek çözüm bulmaya çalıştıklarını belirtirken, üç anne (%27) çocuğunu baş etme yolları üzerine düşündürdüğünü, üç anne (%27) de çocuğunun haklı olduğu konularda arkasında durup hakkını aradıklarını belirtip bu şekilde korumaya çalıştıklarını dile getirmektedir.

Kram, mentorun koruma sağlama fonksiyonunu, danışanın karşılaştığı farklı durumlarda destek sağlamak, kontrolü dışındaki hataların sorumluluğunu alıp gerektiğinde

tampon görevi görmek olduğunu ifade etmektedir (Kram, 1980, 1983). Kram'ın tanımlamış olduğu mentorun koruma fonksiyonu, annelerin çocuklarının karşılaştığı riske müdahale edeceklerini belirtmesi, ilgili kişilerle görüşmeleri, çocuğunu riskten haberdar etmeleri, çocuğunun hakkını savunarak korumaya çalışmaları rolleri ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Fakat katılımcı on bir anneden yedisi (%64) çocuklarının yetenekleri sergilerken karşılaştığı zor durumlar, riskler ya da kontrol dışı hatalar karşısında hata yapmanın normal olduğunu söyleyerek duygusal ve psikolojik olarak destek sağladığı görülmüştür. Bu sonuç, Kram'ın (1980, 1983) mentorun koruma fonksiyonunda, danışanın üst düzey yöneticiler ve yetkili kişilerle zamansız karşılaşması önlemek veya potansiyel olarak zarar verici temaslardan korumasını sağlamak ve itibarının olumsuz algılanmasının önüne geçmek gibi davranışlarını karşıladığı söylemez. Bunun nedeni ise Kram'ın teorisinde mentorun koruma sağlamasında alanda yetkinliği, tanınmışlığı ve statüsü ile danışanının yeteneğini sergilediği kişiler üzerinde bir etkiye sahip olmasıdır. Özel yetenekli çocukların annelerin mentor gibi alanda sahip olduğu bir statü olmadığı için bu fonksiyonu tam olarak gerçekleştiremedikleri söylenebilir. Buna ek olarak katılımcı on bir anneden üçü (%27) çocuklarının iyi olmadığı alanları da görmesini istediğini ve bazı kurallara uyması gerektiğini düşündüğünden dolayı koruma yapmadığını dile getirmektedir. On bir anne içerisinden iki anne (%18) ise çocuklarının yeteneklerini sergilerken karşılaştıkları kontrol dışı hatalar ve risk durumlarında duygusal tepkilerde bulunduklarını ifade etmektedir. Annelerin göstermiş olduğu bu davranışlara bakıldığında, mentorun sergilediği profesyonel davranış ve tutumlardan ziyade annelerin daha çok duygusal davranış ve tutumlarda bulunduğu söylenebilir.

Ortaya çıkarma-görünür kılma

Özel yetenekli çocukların annelerinin, çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarma/ görünür kılma ile ilgili deneyim ve görüşleri, annelerin çocuklarının yeteneklerini gösterdiği ya da yeteneklerini ortaya çıkaracağı ortam/etkinlikler teması altında incelenmiştir. Bu ortamlar/etkinlikler ise akademik alanda, spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında ve ev ortamında sağlanan ortamlar/etkinlikler, bu ortamlar/etkinliklere yönlendirenler, ortamlar/etkinliklere katılımı gerekli görme nedenleri şeklindedir.

Özel yetenekli çocukların annelerinin on biri (%100) çocuklarının yeteneklerini göstereceği ve görünürlükleri artıracağı ortam ve etkinliklere katılmasını sağladığını belirtmektedirler. Bu on bir anneden onu (%91) akademik alanlarda çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla, çocuklarını kurs/atölye/kulüp, özel ders, sınav, BİLSEM etkinlikleri gibi ortamlara gönderdiklerini belirtirken, bu on anne

içerisinden dokuzunun (%90) özellikle çocuklarını yarışmalara göndererek yeteneklerini görünür kıldıkları görülmüştür. On bir anneden dokuzu (%82) ise çocuğunun yeteneğini ortaya çıkarmak ve görünürlüğünü artırmak amacıyla spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında sınavlar, gösteriler, özel ders gibi ortam ve etkinliklere katılımını sağladığını belirtmiş, bu dokuz anneden yedisi (%78) çocuklarını özellikle kurs/atölye/kulüplere gönderdikleri görülmüştür. Benzer şekilde alanyazında özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yapılan çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının ilgi alanlarında, spor, sanat gibi alanlarda yeteneklerinin gelişmesi için yardımcı olacak öğretmenler ve antrenörler bulmak için büyük çaba sarf edip çocuklarının ders almasını ve yarışmalara katılmasını sağladıkları görülmüştür (Witte, Kierwa, Kason ve Perry, 2015). Aynı şekilde özel yetenekli çocukların yeteneklerinin gelişiminde ebeveynlerin oynadığı roller üzerine yapılan bir başka araştırmada da ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerinin gelişimi için okul dışı programlar ve yarışmalar gibi etkinliklere çocuklarının katılımını sağladığı görülmektedir (Olszewski-Kubilius, 2018).

Katılımcı on bir anneden dokuzu (%82) akademik ve spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında çocuklarına alanlar oluşturmaya ek olarak aynı zamanda erken yaştan itibaren evde çocuklarına yeteneklerini geliştirebilecekleri ya da fark edebilecekleri ortamlar ve etkinlikler sundukları görülmüştür. Bu dokuz anneden dördünün (%45) deney yapma etkinliği yaptığını görürken, beşinin (%56) ise deney, uzay, bilim insanlarının hayatları, ansiklopediler, akıl ve zekâ oyunları ile ilgili kitapları aldıkları ve okudukları görülmüştür. Alanyazında özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, ebeveynlerin akademik ev ortamı sağlayarak çocuklarda merak uyandırdığını, akademik ilgilerinin peşinden gitmelerini sağladıkları görülmüştür (Campbell ve Verna, 2007). Aynı şekilde ebeveynlerin evde kitaplar, sanat malzemeleri, müzik aletleri bulundurarak, tiyatro ve diğer medya ve kültürel etkinlikler yoluyla yaratıcı faaliyetlere maruz bırakılarak ve oyuna teşvik ederek çocukların yalnız kaldıkları zamanı verimli kullanmalarını sağlayarak yeteneklerini keşfetmelerine ve geliştirmelerine fırsat sundukları belirtilmiştir (Olszewski- Kubilius, 2018). Alanyazında yapılan bu araştırmaların bulguları, bu araştırmada özel yetenekli çocukların annelerin çocuklarının yeteneklerini ortaya çıkarma ve görünür kılma sürecinde evde çocuklarına yeteneklerini geliştirebilecekleri ya da fark edebilecekleri ortamlar ve etkinlikler sundukları bulgusunu destekleyici niteliktedir.

Özel yetenekli çocukların anneleri çocuklarının yeteneği ortaya çıkaracağı ya da görünürlüğünü sağlayacağı ortamlar/etkinlikler oluştururken on bir anne içerisinden onu (%91) bu ortam ve etkinlikler hakkında bilgi veren ve yönlendiren kişilerin çocuğun okuldaki

öğretmenleri olduğunu kendisinin de bu süreçte katılmasını desteklediğini belirtmektedir. On bir anne içerisinde altısı (%55) ise okula ek olarak kendisinin ortamlar/etkinlikler hakkında bilgi edinip çocuğunu yönlendirdiğini belirtirken, on bir anne içerisinden sekizi (%73) ise çocuğun kendisinin ortamlar/etkinlikler hakkında bilgi edindiğini kendisinin ise desteklediğini ifade etmektedir. Bu sonuca bakıldığında ortamlar ve etkinlikler konusunda anneler her ne kadar her zaman bu etkinlikleri ve ortamları kendisi bulmasa da çocuklarının bu etkinliklere katılmasını destekleyen kişiler olduğu görülmüştür. Bunlara ek olarak on bir anneden altısı (%55) çocuklarına sağlamış oldukları ortamları ve etkinlikleri gerekli görme nedenlerini, çocuğunun deneyim edinmesi, özgüvenini geliştirmesi, tecrübe edinmesi, kendini ifade etmesi ve potansiyelini göstermesini sağlamak olduğunu belirtmiştir. Bu süreçlerde annelerin en çok tercih ettiği tutum ve davranışlara bakıldığında ise on bir anneden dokuzunun (%82) etkinlikleri araştırma davranışında bulunduğu, on bir anneden altısının (%55) ise ortamlar/etkinlikleri sunarken çocuğun isteğine bıraktığını, çocuğun tercih ettiğini ifade etmektedirler. Bu sonuçlara bakıldığında annelerin çocuklarının yeteneklerini ortaya çıkarma ve görünür kılma sürecinde çocuklarını destekledikleri görülmüştür. Bu durum ise Silverman'nın (2010) özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerini keşfetmeleri ve geliştirmeleri doğrultusunda çeşitli uyaranlar sunarak ilgileri doğrultusunda desteklediklerini belirtmesini destekleyici niteliktedir.

Kram mentorun ortaya çıkarma ve görünür kılma fonksiyonunu, danışanın önemli olan bir yer, kurum ya da alanda yetkinliklerini göstermeleri için fırsat yaratmak ve görünürlüklerini artıracak önemli toplantı ya da etkinliklere katılmasını sağlamak şeklinde tanımlamıştır (Kram, 1980, 1983). Bu araştırmada katılımcı anneler ise çocuklarının yeteneklerini görünür kılma ve ortaya çıkarma süreçlerinde çocuklarının ilgi alanlarında yeteneklerini gösterecekleri akademik, spor/sanat/sosyal etkinliklerde özellikle çocuklarının yarışmalara ve projelere katılmalarını destekledikleri görülmüştür. Annelerin bu davranış ve tutumları Kram'ın mentorun ortaya çıkarma ve görünür kılma fonksiyonunda danışanının yeteneğini görünür kılmak için belli ortamlara katılmasını sağlamasıyla benzerlik göstermektedir. Bu açıdan özel yetenekli çocukların annelerinin mentorun ortaya çıkarma ve görünür kılma danışanı gerçekleştirdiği söylenebilir. Fakat Kram'ın mentorun ortaya çıkarma ve görünür kılma fonksiyonundan farklı olarak annelerin ortaya çıkarma ve görünür kılmaya dair algılarının çocuklarının var olan potansiyellerini ortaya çıkarmak, geliştirmek anlamında algıladıkları görülmüştür. Bu durum da mentorluğun ortaya çıkarma ve görünür kılma fonksiyonundan farklı olarak, annelerin evde çocuklarına yeteneklerini geliştirebilecekleri ya da fark edebilecekleri ortamlar ve etkinlikler sundukları görülmüştür. Buna ek olarak katılımcı

annelerin çocuklarını kurs/atölye/kulüp, özel ders gibi ortam ve etkinliklere gönderirken, çocuklarının yeteneklerini ortaya çıkarma ve görünür kılmadan ziyade asıl amaçlarının çocuklarının var olan potansiyelini ortaya çıkarmak ve geliştirmek olduğu söylenebilir.

Zorlayıcı görev

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir annenin çocuklarının becerilerini, yeteneklerini geliştirici zorlayıcı verme ile ilgili deyim ve görüşleri; verilen zorlayıcı görevler, görevleri verme nedenleri, vermeme nedenleri, zorlayıcı görevleri belirleme şekli, annelerin zorlayıcı görev karşısındaki tavrı ve çocukların verilen zorlayıcı göreve tepkisi, zorlayıcı görevlerin sürekliliği, anne dışında zorlayıcı görevler veren kişiler alt temaları altında incelenmiştir.

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir anne içerisinden yedisi (%64) çocuklarının becerilerini, yeteneklerini geliştirici zorlayıcı görevler verdiklerini belirtmektedir. Anneler verdikleri bu zorlayıcı görevleri, düzenli kitap okuma ya da seviyesinin üstünde kitap sunma, yaşının üzerinde materyal ve matematik problemleri verme ve yüzme öğrenme sürecinde belirli zorlayıcı görevler verme şeklinde belirtmektedir. Her ne kadar katılımcı annelerin yedisi (%64) çocuklarına zorlayıcı görevler verdiği söylese de bu yedi anne içerisinden beşi (%71) çok fazla zorlayıcı görev vermediğini söylemektedir. On bir anne içerisinden dördü (%36) ise zorlayıcı görevler vermediğini, çocuğun babasının bu görevleri verdiğini belirtmektedir. Katılımcı annelerin yedisinin (%64) vermiş olduğu zorlayıcı görevlere bakıldığında çocuklarının seviyesinin üstünde çeşitli etkinlikler ve uyaranlar sunmalarını söylemelerine rağmen çocuklarının zorlanmadığı ve verilen görevi yaptıkları görülmektedir. Bunun nedeninin annelerin çocuklarının seviyesini tam olarak kestiremedikleri, seviyesinin üstünde materyal ve etkinlik sunarken çocuğun yaşının üstünde sunduğunda bunu gerçekleştirebildiğini düşündüğü söylenebilir. Buna karşın zorlayıcı görev verdiğini belirten katılımcı annelerin çocuklarına zorlayıcı görev verme nedenleri, geliştirici olduğunu düşündükleri, çocuğun potansiyelini ortaya çıkarmak istedikleri ve potansiyeline inandıkları ve çocuğun kendisinin talep etmesi üzerine verdikleri belirtmektedirler. Anneler çocuklarına zorlayıcı görev belirlerken ve verirken ise, çocuğun sevdiği şeyler üzerinden, uzmandan fikir alarak ya da kendi bildiği ve derinleşmek istediği alanlarda zorlayıcı görevler verdiklerini belirtmektedir. Bu bulgulara bakıldığında annelerin zorlayıcı görev belirlerken ve verirken motivasyonlarının çocuklarının yeteneklerini geliştirmek olduğu ve bu doğrultuda çocuklarını desteklemek için çaba sarf ettikleri söylenebilir. Zorlayıcı görev veren yedi anne içerisinden çok fazla sayıda zorlayıcı görev vermediğini söyleyen beş anne (%71) ve hiç zorlayıcı görev vermeyen dört (%36) anne zorlayıcı görev vermeme nedenlerini ise, okul ödevlerinin ya da

zenginleştirme programlarının yeterli olduğunu düşünme, zaten zor olanı yaptığını, hayatın onlar için zor olduğunu düşünme, hırslı bir anne olmayıp yapabileceği kadarını isteme, zamanının olmaması, çocuğunun çocukluğunu da yaşaması gerektiğini düşünme, çocuğun bazı şeyleri yapmak istememesi gibi nedenlerden dolayı zorlayıcı görevler vermediklerini belirtmektedirler. Bu durumun nedeninin, özel yetenekli çocukların okul, zenginleştirme programları ve özel ders, kurs ve diğer etkinliklere devam etmeleri ve sürekli yoğun olmalarından kaynaklı olarak annelerin çocuklarını ayrıca zorlamak istemedikleri olduğu söylenebilir.

Zorlayıcı görev veren ve vermeyen annelerin çocuklarının zor bir görev ile karşılaşması durumunda tutum ve davranışlarına bakıldığında, on bir anneden beşi (%45) çocuklarının vaz geçmemesini sağladıklarını, yapabileceklerine inandırdıklarını belirtirken, on bir anneden üçü (%27) zorlandığında gerektiğinde bırakabileceğini, mükemmel olmak zorunda olmadığını ifade etmektedir. Bunlara ek olarak on bir anneden dördü (%36) çocuğun zorlandığı görev karşısında özel öğretmen bulmak, konuşmak, birlikte yapmak gibi yolları kullanarak çözüm yolları bulmaya çalıştıklarını belirtmektedir. Annelerin bu tutum ve davranışlarının, zorlayıcı görev veremeseler de çocuklarının zorlayıcı bir görev ile karşılaştığında zorlayıcı görevi tamamlamaları ve yeteneğini geliştirmeleri üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde mentorun zorlayıcı görevler verme fonksiyonuna bakıldığında, mentor danışana büyümesini ve ilerlemesini teşvik etmek için bilgi ve becerileri genişleten görevler verdiği, verilen zorlu işlerin danışanın belirli yetkinlikler geliştirmesini sağladığını belirtmektedir (Kram, 1980, 1893). Zorlayıcı görev veren annelerin verdikleri görevlere ve verme nedenlerine bakıldığında Kram'ın tanımlamış olduğu mentorun zorlayıcı görev verme fonksiyonunu temelde karşılamaktadır. Fakat Kram'ın tanımlamış olduğu mentorun zorlayıcı görev verme fonksiyonunda mentor, verdiği zorlayıcı görevleri teknik eğitim ve performans geri bildirimleri ile destekleyerek verilen zorlu görevlerin danışanın yetkinliğini geliştirmesini hedeflemektedir. Özel yetenekli öğrencilerin annelerinin verdiği zorlayıcı görevlere bakıldığında, çocuklarının seviyeleri üstünde çeşitli materyaller ve etkinlikler sunduğu görülmüş fakat bunlara dair teknik eğitim ve performans geri bildirimi verdikleri görülmemiştir. On bir anne içerisinde sadece bir anne (%9) yüzme öğrenme sürecinde belirli zorlayıcı görevler verdiğini, bu konuda teknik eğitim ve performans geri bildirimi verebildiği görülmüştür. Bunun nedeninin ise özel olarak annenin lisanslı yüzücü olup, uzman olduğu bir alan olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

5.1.2. Psikososyal Fonksiyonlar

Rol model olma

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir annenin rol model olma ile ilgili deneyim ve görüşleri; rol model olunan alanlar teması altında akademik ve sosyal alanlar alt temaları altında incelenmiştir.

Özel yetenekli çocuğu olan on bir anneden dokuzu (%82), akademik alanlarda çocuklarının kendilerini rol model aldığını belirtmektedirler. Bu dokuz anneden dördü (%44), çocuklarının, kendilerini ders çalışma davranışları, akademik çabaları, çalışkanlıkları, öğrenme çabaları, iyi bir öğrenci olma konusunda rol model aldıklarını belirtirken, dokuz anneden ikisi (%22) ise kitap okuma alışkanlığı edinme konusunda çocuklarının kendilerini rol model aldıklarını ifade etmektedir. Dokuz anneden üçü (%33) ise çocuklarının üniversite ile ilgili tutumlarının, ilgi alanlarının belirlenmesi, planlama ve sorumluluk anlamında kendilerini rol model aldıklarını belirtmektedir. Bu bulgulara bakıldığında özel yetenekli çocukların yetenek gelişiminde ebeveynlerin rolleri ile ilgili çalışmada, ebeveynlerin kendi çalışmaları aracılığıyla çocuklarına öğrenme sevgisini, engellerle ve aksiliklerle nasıl başa çıkılacağını, sebat ve motivasyon göstermeleri konusunda rol model oldukları görülmüştür (Olszewski-Kubilius, 2018).

Özel yetenekli çocuğu olan on bir anneden altısı (%55) sosyal alanlarda çocuğunun kendisini rol model aldığını belirtirken, özellikle iletişim biçimini çocuğunun rol model aldığını belirtmiştir. On bir anneden biri (%9) ise ilgilendiği sanat ve spor alanlarında çocuğunun kendisini rol model aldığını belirtmektedir. Katılımcı annelerin özellikle çocuklarının iletişim becerilerini etkilemeleri ve bu konuda kendilerini rol model aldıklarını söylemeleri, Höl'ün (2017) annelerin çocuklarının iletişim becerileri üzerindeki etkisi konusunda yaptığı çalışmada, annelerin çocuklarının iletişimini anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yormadığı bulgusunu destekleyici niteliktedir.

Özel yetenekli çocukların anneleri ile yapılan bu çalışmada, annelerin çocuklarını akademik ve sosyal alanlarda belli değerler, alışkanlıklar, ilgiler, kişisel ve karakteristik özellikler konusunda etkilediği ve rol model oldukları görülmüştür. Özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının yeteneklerinin gelişimde oynadığı roller üzerine yapılan çalışmada da benzer bir şekilde, özel yetenekli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının kişisel, karakteristik özellikleri, sahip olacağı değerler ve alışkanlıkların aktarılmasında önemli bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir (Olszewski-Kubilius, 2018).

Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisine bakıldığında, mentorun psikososyal fonksiyonlardan rol model olmayı, danışanın başarılı yetkinlik, güven ve net bir profesyonel kimlik elde etmesine yardımcı olan değerli davranış, tutum ve/veya becerileri sergilediğini belirtmiştir. Mentorun sergilemiş olduğu tutumlar, değerler ve davranışlar danışanın örnek aldığı bir modele dönüşmektedir. Mentor bu süreçte rol model olarak danışanın yönetim stilini, kişisel değerlerini ve kimliğini şekillendirmede birincil bir araca dönüşür (Karam, 1980, 1983). Özel yetenekli çocukların anneleri ile yapılan bu çalışmada da Kram'ın mentorun rol model olma fonksiyonu ile benzer şekilde annelerin çocuklarına akademik ve sosyal alanlarda belli değerleri, alışkanlıkları kazandırmada ve ilgilerinin şekillenmesinde rol model oldukları görülmüştür.

Kabul ve Onay

Özel yetenekli tanılı çocuğu olan annelerin çocuklarının düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli hakkında kabul ve onay sunmakla ilgili deneyim ve görüşleri araştırma çerçevesinde belirlenen; annenin çocuğuna dair algısı, çocuğun potansiyeline dair algısı, çocuğun yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlar alt temaları altında incelenmiştir.

Özel yetenekli çocuğu olan annelerle yapılan bu çalışmada, on bir annenin (%100) çocuğuna dair algısının olumlu olduğu, potansiyele dair algısının ise çocuklarının her şeyi yapabileceğine inandıkları, çocuklarının potansiyelinin ve yeteneğinin olduğunu belirttikleri görülmüştür. Ayrıca özel yetenekli çocuğu olan anneler, çocuğun kendine olan güvenini ve benlik imajını güçlendirip, kim olduğu noktasında kabul ve onay sunduklarını belirtmiştir. Bu konuda annelerin sergilediği davranışların, çocuklarının yapabileceğine dair inancını artırmak, her konuda çocuklarına güvenmek, çocuklarının yaptıklarını ve potansiyelini takdir etmek, cesaretlendirmek ve motive etmek olduğu görülmüştür.

Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde, danışan yetişkin dünyasında yetkinlik geliştirmeye çabalarken, mentorun kabul ve onayı ile kim olduğu konusunda destek ve teşvik alır. Kabul ve onay fonksiyonu, danışanın kendine güvenini ve benlik imajını güçlendiren sürekli destek sağlamaktadır. Mentor, danışanına kabul ve onay sunarak danışanının yeni davranışlar denemesini, risk almasını ve dünyayla alışılmadık şekillerde ilişki kurmasını teşvik ederek temel bir güven kazanmasını sağlamaktadır. Bu temel güvenle beraber danışanda öğrenme sürecinde hata yaptığında reddedilmeyeceğini ve acı verici onaylanmama ile karşılaşmayacağına dair kanı oluşur (Kram, 1980, 1983). Yapılan bu çalışmalarda da

mentorun danışanına sunduğu kabul ve onay fonksiyonuna benzer şekilde, özel yetenekli çocukların annelerinin çocuklarına ve potansiyellerine dair olumlu algılarının olduğu, çocuklarının kendine olan güvenini ve benlik imajını güçlendirip, kim olduğu noktasında kabul ve onay sunduklarını görülmüştür.

Arkadaşlık

Özel yetenek tanılı çocuğu on bir annenin arkadaşlık ile ilgili deneyim ve görüşleri araştırma çerçevesinde belirlenen; sohbet ettikleri konular, iletişimi artırma yolları, iletişimin azalma nedenleri, annenin tutum ve davranışları alt temaları altında incelenmiştir.

Özel yetenekli çocuğu olan on bir anne (%100) çocuklarıyla sohbet ettikleri konuları, çocuklarının ilgi alanları, okulda yaşadıkları ve günlük yaşantıları olduğunu belirtmektedirler. Katılımcı anneler bunlara ek olarak çocuklarıyla iletişimlerini artırmak amacıyla çocuklarını etkin dinlediklerini, deneyimlerini paylaştıklarını ve birlikte etkinlik yaptıklarını ifade etmektedirler.

Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisine bakıldığında, mentorun arkadaşlık fonksiyonu mentor ve danışanın bir iş veya iş dışı deneyimler hakkında karşılıklı hoşlanma, anlayış ve keyifli gayri resmi sosyal etkileşim ve alışveriş ile karakterize edilmektedir. Bu süreçlerde mentor ve danışan arasında günlük iş görevlerinin ötesine geçerek karşılıklı ilgi ve samimiyet sağlayarak o anki iş ortamı dışında deneyim paylaşımı yapılır (Kram, 1980,1983). Benzer şekilde özel yetenekli çocukların anneleri çocukları ile görevleri ve yapması gerekenler hakkında konuşmaktan ziyade, çocukları ile iletişiminde çocuklarının ilgi alanlarından, okulda yaşadıklarından, günlük yaşantıları hakkında sohbet ettikleri görülmüştür. Ayrıca anneler mentorun arkadaşlık fonksiyonuna benzer şekilde çocukları ile deneyimlerini paylaştıklarını, birlikte etkinlik yaptıklarını ve çocuklarını etkin dinledikleri belirtmektedir.

Danışmanlık

Özel yetenek tanılı çocuğu olan on bir annenin danışmanlık ile ilgili deneyim ve görüşleri araştırma çerçevesinde belirlenen; akademik alanlarda danışmanlık ve kişisel alanlarda danışmanlık alt temaları altında incelenmiştir.

Özel yetenekli çocuğu olan on bir anne (%100) çocuğunun akademik ilgileri konusunda çıkmaza düştüğünde çözüm bulmaya ve destek olmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Bu on bir anne (%100), çocuğunun mesleki ilgileri, dersleri ile ilgili çocuklarının yaşadıkları sorunlarda ya da çıkmazlarda meslekleri tanıttıklarını, karasızlıklarını azaltmaya çalıştıklarını, dersler konusunda desteklediklerini belirtirken, sınav kaygısında ve

çocuğun yapmadığı durumlarda çocuklarını motive ettiklerini ifade etmektedirler. On bir anneden dört anne (%36) ise çocuklarına verdikleri desteğin yetersiz kaldığı durumlarda profesyonel destek aldıklarını belirtmektedirler. Benzer bir şekilde özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde oynadığı roller üzerine yapılan çalışmada, ebeveynler çocuklarının karşılaştığı stres ve zorluk karşısında çocuklarının başa çıkma becerilerinin ve psikolojik dayanıklılığının gelişmesini, stres ve zorluk karşısında pes etmemelerini sağladıkları görülmüştür (Olszewski- Kubilius, 2018). Özel yetenekli çocukların anneleri ile yapılan bu çalışmada da annelerin çocuklarının karşılaştığı problemler karşısında çocuklarını motive ettikleri ve destekledikleri görülmüştür.

Özel yetenekli çocuğu olan on bir annenin çocuklarının yaşadığı kişisel problemler ve çıkmazlar karşısındaki deneyim ve görülerine baktığımızda, on bir anneden yedisinin (%64) çocuğunun yaşadığı probleminin okulda arkadaş ilişkilerinde zorbalığa maruz kalmak, öğretmen ile ilgili sorun yaşamak olduğunu ifade ederken, on bir anneden dördü (%36) ise net bir problem belirtmeyip kişisel problemlerini kendileriyle paylaştığını ifade etmektedir. Paylaşılan bu problemler karşısında on bir anneden sekizi (%73) duygusal olarak çocuklarının yanında olduklarını, çözüm yolları bulduklarını, yol gösterdiklerini, anlamaya çalışıp etkin dinlediklerini, çocuklarını paylaşıma açık hale getirdiklerini, deneyimlerini paylaştıklarını ifade etmektedirler. Bu bulgulara bakıldığında, Olszewski-Kubilius' un (2018) özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmada, ebeveynlerin özellikle zor zamanlarda, aksiliklerde, geçişlerde çocuklarını duygusal olarak desteklemeye devam ettiklerini belirtmelerini destekleyici niteliktedir. Katılımcı on bir anneden üçü (%27) ise çocuklarının problemlerini aşmasında pek yardımcı olmadığını ve çocuklarının problemlerini paylaşımları konusunda sınırlı kaldıklarını ifade etmektedir. Bu durum, annelerden birinin detayları aşırı merak etmesi, eleştirel yaklaşması, diğer iki annenin ise çocuklarının ergenliğe girmesi ile iletişimlerinin azalması sonucu oluştuğu söylenebilir. Buna karşın bu annelerin çocuklarının paylaşımlarını artırmak için çocuklarını dinledikleri, sohbet ettikleri, anlatmaları için zaman verdikleri ve paylaştıkları problemleri aşmaları için çaba sarf ettikleri düşünülmektedir.

Kram kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde mentorun danışmanlık fonksiyonunu, danışmanın üretken çalışmasının önüne geçen endişeler, korkular ve karasızlıklar hakkında açıkça konuşabileceği bir forum sağlar. Buna ek olarak Mentor danışanın yaşadığı ikilemleri çözmek amacıyla alternatif bir bakış açısı olarak kişisel deneyimlerini sunar ve geri bildirim, aktif dinleme yoluyla yaşanılan ikilemlerin çözümünü ilerletir. Bu süreç sayesinde danışan kişisel kaygılarıyla daha etkin bir şekilde başa

çıkabilmektedir (Kram, 1980, 1893). Kram'ın tanımlamış olduğu danışmanlık fonksiyonuna bakıldığında benzer şekilde bu çalışmada özel yetenekli çocukların annelerinin de akademik konularda çocuklarının yaşadığı stres ve kararsızlıkları aşmalarına yardımcı olmaya çalıştıkları, çocuklarının motivasyonunu artırdıkları düşünülmektedir. Buna ek olarak mentorun danışmanlık sürecinde sağladığı açık konuşma ortamı, aktif dinleme ve deneyim paylaşımına benzer bir şekilde annelerin de çocuklarının yaşadığı kişisel problemler karşısında duygusal olarak çocuklarının yanında olduklarını, çözüm yolları bulup yol gösterdiklerini, anlamaya çalışıp etkin dinlediklerini ve deneyimlerini paylaştıkları söylenebilir.

5.2. Sonuç

Araştırmanın sonucuna bakıldığında, katılımcı anneler kariyer fonksiyonlarını sağlamada Kram'ın mentorun kariyer fonksiyonlarına benzer şeklide, sponsorluk sağlamada çocuklarını uzmanlarla tanıştırdıkları, koçluk sağlamada çocuklarına geri bildirimler vererek gelişimlerini destekledikleri görülmüştür. Ortaya çıkarma ve görünür kılmada ise çocuklarının yetenekleri doğrultusunda akademik ve spor/sanat/sosyal etkinlik alanlarında çocuklarının yeteneklerini göstereceği yarışmalara ve sınavlara katılımlarını sağladıklarını ifade etmektedirler. Fakat araştırmanın dayandığı Kram'ın kariyer ve psikososyal mentorluk teorisinde, anneler mentorun kariyer fonksiyonlarını tam olarak karşıladıkları söylenemez. Bunun nedeni ise sponsorluk, koçluk, koruma, ortaya çıkarma ve görünür kılma ve zorlayıcı görev vermede annelerin çocuklarının ilgilendikleri ve yetenekli oldukları alanlarda mentor kadar yetkinliğe ve statüye sahip olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Bunlara ek olarak anneler Kram'ın tanımlamış olduğu sponsorluğu maddi destek olarak algıladıkları ve ortaya çıkarma ve görünürlük sağlama fonksiyonunu ise çocuklarının var olan potansiyellerini ortaya çıkarmak, geliştirmek anlamında algıladıkları düşünülmektedir. Katılımcı anneler her ne kadar kariyer fonksiyonlarını sağlamada mentor kadar alanda yetkinliğe ve statüye sahip olmasa da eksik kaldıklarını düşündükleri durumlarda çocuklarını uzmanlarla buluşabilecekleri alanlara yönlendirmektedir. Ayrıca bu süreçlerde çocuklarına psikolojik ve maddi destek sağlayarak yetenek gelişimlerini destekledikleri düşünülmektedir.

Katılımcı annelerin psikososyal mentorluk fonksiyonlarını sağlama ile ilgili deneyim ve görüşlerine bakıldığında, Kram'ın mentorun psikososyal fonksiyonlarına benzer şeklide, annelerin çocuklarına akademik ve sosyal alanlarda belli değerleri, alışkanlıkları kazandırdığı ve ilgilerinin şekillenmesinde rol model oldukları söylenebilir. Aynı şeklide kabul ve onay sağlamada anneler, çocuklarının kendine olan güvenini ve benlik imajını güçlendirip, kim olduğu noktasında destekledikleri, arkadaşlık sağlama da ise görev ve sorumlulukların ötesine geçerek çocuklarıyla iletişim kurdukları söylenebilir. Benzer şeklide danışmanlık sağlama

fonksiyonunda ise çocuklarının yaşadıkları akademik ve kişisel problemleri aşmak için çocuklarını etkin dinledikleri, çözüm ürettikleri, deneyimlerini paylaştıkları ve duygusal olarak destekledikleri ifade edilebilir.

Sonuç olarak, özel yetenekli çocuğu olan anneler ile yapılan bu çalışmada annelerin Kram'ın mentorluk fonksiyonlarından psikososyal fonksiyonları karşıladıkları ve çocuklarının yeteneklerini geliştirici ve destekleyici davranışlarda bulundukları görülmüştür. Özel yetenekli çocukların anneleri ile yapılan bu çalışmada annelerin çocuklarının yeteneklerinin gelişmesinde sergilemiş oldukları psikososyal fonksiyonlar ile ilgili sonuçlar, alanyazında özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin çocuklarının, içsel ve dışsal motivasyon stratejileri kullanarak merak ve göreve bağlılığı sağlamaları, yenilgi, hayal kırıklığı, stres, zorluklar karşısında bu süreci büyüme ve gelişme için fırsat olduğunu belirtmeleri, başa çıkma becerilerini, motivasyonlarını artırarak danışmanlık yaptıkları, uyumlu iletişim kurdukları, inanç ve değerlerini aktararak yetenek gelişimini destekledikleri (Gottfried ve Gottfried, 2004; Garn, Matthews, ve Jolly, 2010; Kierwa ve Witte, 2015; Witte, Kierwa, Kason ve Perry, 2015; Olszewski- Kubilius ve diğerleri, 2014; Olszewski- Kubilius, 2018) bulgularını destekleyici niteliktedir. Fakat özel yetenekli çocukların annelerin kariyer fonksiyonunu sağlamaya dair deneyimleri ve görüşlerine bakıldığında annelerin bu fonksiyonların bazı işlevlerini yerine getirmelerine rağmen tam anlamıyla kariyer fonksiyonlarını sağladıkları söylenemez. Bunun nedeninin ise çoğu annenin çocuklarının ilgilendikleri ve yetenekli oldukları alanlarda mentor gibi yetkinliğe ve statüye sahip olmadıkları ya da kendilerini bu alanlarda gelişme/geliştirme fırsatına sahip olmadıkları için tam anlamıyla bu fonksiyonları karşılamadıkları düşünülmektedir. Bu açıdan ortaya çıkan bu sonuç Kram (1980)'ın kariyer fonksiyonlarının sağlanmasının daha çok mentorun konumuna ve alandaki etkisine bağlı olduğunu belirtmesi ve psikososyal fonksiyonların sağlanmasının ise daha çok ortaya çıkan kişiler arası iletişimin kalitesine bağlı olduğu belirtmesi ile benzerlik göstermektedir. Bu yüzden annelerin psikososyal fonksiyonları sağlamalarının nedeninin çocukları ile ilişkilerinin kalitesinden kaynaklandığı söylenebilir. Buna ek olarak araştırmada her ne kadar özel yetenekli çocukların anneleri mentorun kariyer fonksiyonlarını profesyonel olarak karşılamamış olsa da alanyazında birçok araştırmacının özel yetenekli çocukların yetenek ve potansiyellerinin gelişiminde ebeveynlerin önemli bir role sahip olduğunu belirten çalışmaları (Bloom, 1985; Csikszentmihalyi, Rathunde ve Whâlen, 1993; Olszewski-Kubilius, 2000; Piirto, 1999; Smutny, 1998; Sowa ve May, 1997; Subotnik, Olszewski-Kubilius ve Arnold, 2003) destekleyici bulgular ortaya çıkmıştır.

5.3. Öneriler

5.3.1. Araştırmalara yönelik öneriler

1. Özel yetenekli çocukların yeteneklerinin gelişiminde ebeveynlerin oynadığı rollerle ilgili özellikle uluslararası çalışmalar olsa da ulusal çalışmalarda bu konuda yeterli çalışmanın olmadığı görüşmüştür. Bu konuda daha fazla çalışma yapılabilir.
2. Bu çalışmada özel yetenekli çocukların annelerinin deneyim ve görüşlerine yer verilmiştir. Yapılacak çalışmalarda araştırmaya babalar ve özel yetenekli çocuklar da dahil edilerek çalışmalar yürütülebilir.
3. Yapılan bu çalışmada özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri mentorluk fonksiyonlarına göre incelenirken anneler ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. İleriki çalışmalarda yarı yapılandırılmış görüşmelere ek olarak gözlem de kullanılabilir.
4. Yapılan bu araştırmada araştırmanın katılımcılarının seçiminde katılımcılara ait sosyo-ekonomik, yaş gibi değişkenler göz önünde bulundurulmamıştır. Katılımcıların belirtilen değişkelere göre mentorluk fonksiyonlarının incelendiği farklı çalışmalar yapılabilir.

5.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler

1. Özel yetenekli çocuklarının annelerine yönelik mentorluk fonksiyonları temel alınarak aile eğitim programları oluşturulup annelerin çocuklarının yeteneklerinin gelişiminde edindiği roller desteklenip geliştirilebilir.
2. Bilsem ya da ÜYEP gibi programlarda ailelere yönelik eğitimlerin arttırılması sağlanarak ailelerin mentorluk fonksiyonları olmasa bile mentorluğa yönelik farkındalıklarını arttırıcı eğitimler tasarlanabilir.
3. Ailelerin mentorluk fonksiyonlarını gerçekleştiremedikleri ya da zayıf oldukları alanlarda profesyonel mentorlardan, psikologlardan veya alan uzmanlarından destek almaları sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Afat N. (2013). *Özel yetenekli çocukların ebeveynlerine yönelik geliştirilen aile eğitim programının etkililiğinin sınanması.* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (350097).

Albert, R. S. (1978). Observations and suggestions regarding giftedness, familial influence and the achievement of eminence. *Gifted Child Quarterly*, *22*(2), 201-211. doi:10.1177/001698627802200214

Albert, R. S. (1980). Family positions and the attainment of eminence: A study of special family positions and special family experiences. *Gifted Child Quarterly*, *24*(2), 87-95. doi: 10.1177/001698628002400208

Al-Shabatat, A. M., Abbas, M., ve Ismail, H. N. (2009). The Direct and Indirect Effects of Environmental Factors on Nurturing Intellectual Giftedness. *International journal of special education*, *24*(3), 121-131.Erişim adresi: https://eric.ed.gov/?id=EJ877944

Ambrose, D., Allen, J., ve Huntley, S. (1994). Mentorship of the highly creative. *Roeper Review*, *17*(2), 131-134. doi: 10.1080/02783199409553641

Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, *37*(4), 887–907. https://doi.org/10.2307/1126611

Beck, L. (1989). Mentorships: Benefits and effects on career development. *Gifted Child Quarterly*, *33*(1), 22-28. doi: 10.1177/001698628903300104

Bildiren, A. (2017). Developmental characteristics of gifted children aged 0–6 years: parental observations. *Early Child Development and Care*, *188*(8), 997-1011. doi: 10.1080/03004430.2017.1389919

Bisland, A. (2001). Mentoring: An educational alternative for gifted students. *Gifted Child Today*, *24*(4), 22-64. doi: 10.4219/gct-2001-550

Bloom, B. S. (1985). *Developing talent in young people.* New York, Ballantine.

Borland, J. H., Schnur, R., ve Wright, L. (2000). Economically disadvantaged students in a school for the academically gifted: A postpositivist inquiry into individual and family adjustment. *Gifted Child Quarterly*, *44*(1), 13-32. doi: 10.1177/001698620004400103

Bourdieu, P., ve Passeron, J. C. (2022). *Varisler: Öğrenciler ve kültür.* (L. Ünsaldı ve A. Sümer, Çev.). Ankara: Heretik Yayınları.

Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Attachment.* (2. baskı). New York, NY: Basic Books. (İlk baskı 1969).

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development.* New York, NY: Basic Books.

Bozeman, B., ve Feeney, M. K. (2007). Toward a useful theory of mentoring: A conceptual analysis and critique. *Administration & society, 39*(6), 719-739. doi:10.1177/0095399707304119

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Campbell, J. R., ve Verna, M. A. (2007). Effective parental influence: Academic home climate linked to children's achievement. *Educational Research and Evaluation, 13*(6), 501-519. doi: 10.1080/13803610701785949

Clark, B. (1997). *Growing up gifted* (5. Baskı). Upper Saddle River, New Jersey, Columbus, Ohio: Merrill, an imprint of Prentice Hall.

Clark, B. (2015). *Üstün zekâlı olarak büyümek evde ve okulda çocukların potansiyellerini geliştirmek* (çev. F. Kaya ve Ü. Oğurlu). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Clasen, D. R., ve Clasen, R. E. (2003). *Mentoring: A time-honored option for education of the gifted and talented.* In N. Colangelo ve G. A. Davis (Ed.), Handbook of gifted education (3. bs., s. 218-229). Boston: Allyn & Bacon

Coleman, L. J., ve Cross, T. L. (2000). *Social-emotional development and the personal experience of giftedness.* K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg, R. F. Subotnik (Ed.), International handbook of giftedness and talent (2. bs., s. 203-212) içinde. Oxford: Elsevier Science.

Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni.* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitapevi.

Creswell, J.W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri.* (M. Bütün ve S.B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Csikszentmihalyi, M., Rathunde, K., ve Whalen, S. (1993). *Talented teenagers:The roots of success and failure.* New York, NY: Cambridge University Press.

Çalışkan, M. (2017). *Özel yetenekli çocuklara sahip ailelerin aile İşlevselliği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp).

Dai, D. Y., ve Chen, F. (2013). Three paradigms of gifted education: In search of conceptual clarity in research and practice. *Gifted child quarterly*, *57*(3), 151-168. doi:10.1177/0016986213490020

Daloz L.(1986). *Effective Teaching and Mentoring: Realizing the Transformational Power of Adult Learning Experiences.* San Francisco: Jossey-Bass.

Daloz L.(2012). *Mentor : Guiding the Journey of Adult Learners.* L.J. Zachary (Ed.), Mentors, myths, and metamorphosis (s.17-42) içinde.San Francisco: John Wiley ve Sons.

Daloz, L. (1986). *Effective Teaching and Mentoring: Realizing the Transformational Power of Adult Learning Experiences*. San Francisco: Josey-Bass.

Daloz, L. A. (1983). Mentors: Teachers who make a difference. *Change: The Magazine of Higher Learning*, *15*(6), 24-27. doi: 10.1080/00091383.1983.10570000

Daloz, L. A. (1987). Martha meets her mentor: The power of teaching relationships. *Change: The Magazine of Higher Learning*, *19*(4), 35-37. doi: 10.1080/00091383.1987.10570139

Darling, N., Hamilton, S. F., ve Shaver, K. H. (2003). *Relationships outside the family: Unrelated adults.* G. R. Adams ve M. D. Berzonsky (Ed.), Blackwell handbook of adolescence (s. 349–370). Australia: Blackwell Publishing.

Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün zekalı çocukların eğitimi*. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A.E. Bilgili (Ed.), Üstün Çocuklar. I. Türkiye Özel yetenekli Çocuklar Kongresi Seçilmiş Makaleler Kitabı (s. 233-241) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 63.

Eby, L. T., Rhodes, J. E., Allen, T. D. (2007). *Definition and evolution of mentoring.* The Blackwell handbook of mentoring: A multiple perspectives approach (s. 7-20) içinde. doi: 10.1111/b.9781405133739.2007.x

Eby, L. T., Rhodes, J., ve Allen, T. D. (2010). *Definition and evolution of mentoring.* T. D. Allen & L. T. Eby (Ed.), Blackwell handbook of mentoring: A multiple perspectives approach (s. 7-20) içinde. Oxford, UK: Blackwell.

Erickson, E. (1974). *Dimensions of a new identity.* Norton, New York.

Erikson, E. H. (1959). *Identity and the Life Cycle.* New York, NY: W.W. Norton.

Ersoy, A. (2015). Doktora öğrencilerinin ilk nitel araştırma deneyimlerinin günlükler aracılığıyla incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5*(5), 549-568. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/pegegog/issue/22565/241078

Feiman-Nemser, S. (2001). From Preparation to Practice: Designing a Continuum to Strengthen and Sustain Teaching. *Teachers College Record, 103*(6), 1013–1055. https://doi.org/10.1111/0161-4681.00141

Flaxman, E., Ascher, C., Harrington, C. (1988). *Youth Mentoring: Programs and Practices.* New York: Urban Diversity Series No. 97.

Freeman, J. (2001). Mentoring gifted pupils: an international view. *Educating Able Children, 5*, 6-12. Erişim adresi:http://joanfreeman.com/pdf/Mentoring_Educ_Able_01.pdf

Gallimore, R. G., Tharp, R. G., ve John-Steiner, V. (1992). The developmental and sociocultural foundations of mentoring. Columbia University, New York: Institute for Urban Minority Education.

Garces-Bacsal, R. M. (2013). Perceived family influences in talent development among artistically talented teenagers in Singapore. *Roeper Review*, *35*(1), 7-17. doi: 10.1080/02783193.2013.740598

Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences.* New York: Basic books.

Garn, A. C., Matthews, M. S., & Jolly, J. L. (2010). Parental influences on the academic motivation of gifted students: A self-determination theory perspective. *Gifted Child Quarterly*, *54*(4), 263–272. doi: 10.1177/0016986210377657

Giancola, J., ve Kahlenberg, R. D. (2016). *True Merit: Ensuring Our Brightest Students Have Access to Our Best Colleges and Universities*. Lansdowne, VA: Jack Kent Cooke Foundation.

Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş.* (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu,Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.

Goldner, L., ve Scharf, M. (2014). Attachment security, the quality of the mentoring relationship and protégés' adjustment. *The Journal of primary prevention*, *35*, 267-279. doi:10.1007/s10935-014-0349-0

Gottfried, A. E., ve Gottfried, A. W. (2004). Toward the development of a conceptualization of gifted motivation. *Gifted Child Quarterly*, *48*(2), 121-132. doi:10.1177/001698620404800205

Grassinger, R., Porath, M., ve Ziegler, A. (2010). Mentoring the gifted: A conceptual analysis. *High Ability Studies*, *21*(1), 27-46. doi: 10.1080/13598139.2010.488087

Greene, M. J. (2003). Gifted adrift? Career counseling of the gifted and talented. *Roeper Review*, *25*(2), 66-72. doi: 10.1080/02783190309554201

Gross, M. U. (1999). Small poppies: Highly gifted children in the early years. *Roeper review*, *21*(3), 207-214. doi: 10.1080/02783199909553963

Heller, K.A., Schofield, N.J. (2008). *Identification and Nurturing the Gifted from an International Perspective.* Pfeiffer, S.I. (Ed.), Handbook of Giftedness in Children (s. 93-114) içinde. doi:10.1007/978-0-387-74401-8_6

Hobson, A. J., Ashby, P., Malderez, A., & Tomlinson, P. D. (2009). Mentoring beginning teachers: What we know and what we don't. *Teaching and teacher education*, *25*(1), 207-216. doi: 10.1016/j.tate.2008.09.001

Humphrey, H. J. (2010). *Fundamentals of Mentoring and Professional Development.* H. J. Humphrey (Ed.), Mentoring in Academic Medicine (s.35-47) içinde. ACP Press.

Höl, Ş. (2017). Annelerin çocuklarına yönelik iletişim becerilerinin 5-6 yaş grubu çocuklarının iletişim becerileri üzerindeki yordayıcı etkisi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, *4*(13), 351-381.

Ivleva, M. (2018). Evolution of the ideological content of the notion "giftedness". *2nd International Conference on Culture, Education and Economic Development of Modern Society, Moskova*. Atlantic Press. doi: 10.2991/iccese-18.2018.281

Johnsen, S. K. (2021). *Definitions, models, and characteristics of gifted students*. S.K. Johnsen (Ed.), In Identifying gifted students (s. 1-32). içinde. Routledge.

Kanlı, E. (2020). *Hızlandırma stratejileri.* U. Sak (Ed.) Özel yeteneklilerin eğitiminde modeller ve stratejiler (s. 50-65) içinde. Ankara: Pegem akademi.

Kiewra, K. A., ve Witte, A. L. (2015). How to parent baton twirling talent: Four success stories. *Talent Development and Excellence*, *7*(1), 13-27.

Kiewra, K. A., ve Witte, A. L. (2018). Prodigies of the prairie: The talent development stories of four elite Nebraska youth performers. *Roeper Review*, *40*(3), 176-190. doi: 10.1080/02783193.2018.1466841

Kirişçi, N., ve Sak, U. (2021). *Özel yetenek tanımı sınıflamaları ve kuramları.* M.A. Melekoğlu ve U. Sak (Ed.), Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek (s.. 136-158) içinde. Ankara: Pegem Yayınevi.

Kram, K. E. (1980). *Mentoring processes at work: Developmental relationships in managerial careers* (Doktora Tezi). ProQuest Dissertations veri tabanından erişildi (https://www.proquest.com/docview/288398321/C80AC95FBE034D65PQ/1?accountid=7181).

Kram, K. E. (1983). Phases of the mentor relationship. *Academy of Management journal*, *26*(4), 608-625. doi: 10.5465/255910

Kram, K. E. ve Isabella, L. A. (1985). Mentoring alternatives: The role of peer relationships in career development. *The Academy of Management Journal, 28(1),* 110-132. doi:10.5465/256064

Kram, K. E. (1983). Phases of the mentor relationship. *Academy of Management Journal*, *26*, 608–625. doi: doi.org/10.5465/255910

Kurnaz, A. (2020). *Okul tabanlı zenginleştirme modelleri.* U. Sak (Ed.) Özel yeteneklilerin eğitiminde modeller ve stratejiler (s. 92-107) içinde. Ankara: Pegem akademi.

Levent, F. (2016). Özel yeteneklilerin eğitiminde mentorluk programı: Uluslararası bağlamda bir inceleme. *Çocuk ve Medeniyet*, *1*(1), 29-48. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335665

Levinson, D. J. (1978). Seasons of a Man's Life, the. New York: Ballantine Books.

Lubinski, D., & Benbow, C. P. (2021). Intellectual precocity: What have we learned since Terman?. *Gifted Child Quarterly, 65(1),* 3-28. doi: http://dx.doi.org/10.1177/0016986220925447

Marland, S. P. (1972). *Education of the gifted and talented (Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education).* Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

McMillian-Roberts, K. D. (2014). *The impact of mutuality in doctoral students and faculty mentoring relationships* (Doktora tezi). ProQuest Dissertations veri tabanından erişildi(https://www.proquest.com/docview/1518540114?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true).

MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Erişim adresi: https://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-hizmetleri-yonetmeligi-yayimlandi/icerik/1089

Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber.* (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Miedijensky, S. (2018). Learning environment for the gifted—What do outstanding teachers of the gifted think?. *Gifted Education International*, *34*(3), 222-244. doi: https://doi.org/10.1177/0261429417754204

Moon, S. M. (2004). *Social emotional issues underachievment and counciling of gifted and talent students*. California: Corwin Press.

Mönks, F. J., ve Mason, E. J. (1993). Developmental Psychology and Giftedness: Theories and Research. Heller, K. A., Mönks, F. J., Subotnik, R., ve Sternberg, R. J. (Ed), International handbook of giftedness and talent (s. 141-156) içinde. New York: Pergamon.

Murray, M. (2002). *Beyond the myths and magic of mentoring: How to facilitate an effective mentoring process*. California : Jossey-Bass.

O'Neill, D. K., Weiler, M., ve Sha, L. (2005). Software support for online mentoring programs: A research- inspired design. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning, 13*(1), 109-131. doi: 10.1080/13611260500040617

Olszewski, P., Kulieke, M., ve Buescher, T. (1987). The influence of the family environment on the development of talent: A literature review. *Journal for the Education of the Gifted, 11*(1), 6-28. doi: 10.1177/016235328701100102

Olszewski- Kubilius, P. (2000). The transition from childhood giftedness to adult creative productiveness: Psychological characteristics and social supports. *Roeper Review, 23*(2), 65-71. doi: 10.1080/02783190009554068

Olszewski-Kubilius, P. (2016). *Optimal parenting and family environments for talent development.* M. Neihart, S. I. Pfeiffer, ve T. L. Cross (Ed.), The social and emotional development of gifted children:What do we know (2. bs., s. 205–215). Waco, TX: Prufrock Press.

Olszewski-Kubilius, P. (2018). *The role of the family in talent development.* S.I. Pfeiffer (Ed.). Handbook of giftedness in children: Psychoeducational theory, research, and best practices (2. bs., s.129-147.) içinde. Florida State University, Tallahassee, USA: Springer International Publishing AG.

Olszewski-Kubilius, P., Lee, S. Y., ve Thomson, D. (2014). Family environment and social development in gifted students. *Gifted Child Quarterly, 58*(3), 199-216. doi:10.1177/0016986214526430

Olszewski-Kubilius, P., ve Corwith, S. (2017). Poverty, academic achievement, and giftedness: A literature review. *Gifted Child Quarterly, 62*(1), 37-55. doi: 10.1177/0016986217738015.

Özgen, M. (2019). *Yönetim Bilimi Açısından Özel yeteneklilerin Eğitiminde Aile Ortamının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Sinop BİLSEM Örneği* (Yüksek lisans tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (543203).

Pawilen, G. T. (2018). Home Environment of Selected Filipino Gifted Individuals. *IAFOR Journal of Education*, *6*(2), 71-89. doi: 10.22492/ije.6.2.05

Piirto, J. (2021). *Talented children and adults: Their development and education*. doi:10.4324/9781003238485

Pilarinos, V., & Solomon, C. R. (2017). Parenting styles and adjustment in gifted children. *Gifted Child Quarterly, 61*(1), 87-98. doi:10.1177/0016986216675351

Poteat, L.F., Shockley, K.M. ve Allen, T.D. (2015). Attachment anxiety in mentoring: the role of commitment. *Career Development International, 20*(2), 119-132. doi: 10.1108/CDI-12-2014-0157.

Preckel, F., Golle, J., Grabner, R., Jarvin, L., Kozbelt, A., Müllensiefen, D., ... ve Worrell, F. C. (2020). Talent development in achievement domains: A psychological framework for within-and cross-domain research. *Perspectives on Psychological Science, 15*(3), 691-722. doi:10.1177/1745691619895030

Ragins, B. R., ve Kram, K. E. (2007). *The roots and meaning of mentoring*. B.R. Ragins ve K. E. Kra(Ed.), The handbook of mentoring at work: Theory, research, and practice (s. 3-15). America: Sage Publications.

Reis, S. M., ve Renzulli, J. S. (2004). Current research on the social and emotional development of gifted and talented students: Good news and future possibilities. *Psychology in the Schools, 41*(1), 119-130. doi: 10.1002/pits.10144

Renzulli, J.S. (1986). *The three-ring conception of giftedness: A developmental model for creative productivity.* R.J. Sternberg ve J.E. Davidson (Ed.), Conceptions of giftedness (2. bs., s. 246-279). Cambridge: Cambridge University Press.

Rose, G. L. (2003). Enhancement of mentor selection using the ideal mentor scale. *Research in Higher Education, 44*, 473-494. doi:10.1023/A:1024289000849

Rudasill, K. M., Adelson, J. L., Callahan, C. M., Houlihan, D. V., ve Keizer, B. M. (2013). Gifted students' perceptions of parenting styles: Associations with cognitive ability, sex, race, and age. *Gifted Child Quarterly, 57*(1), 15-24. doi: 10.1177/0016986212460886

Sahin, F. (2018). Gifted students' perception of the IBDP and national programme, and the effects of these programmes on their academic achievement: A Review within the

Context of Turkey. *International Journal of Progressive Education*, *14*(4), 52-69. doi: 10.29329/ijpe.2018.154.5

Sahin, F. (2020). *Özel yetenekliler için mentörlük.* U. Sak (Ed.) Özel yeteneklilerin eğitiminde modeller ve stratejiler (s. 132) içinde. Ankara: Pegem akademi.

Sak, U. (2020). *Üstün zekâlılar: Özellikleri, tanılanmaları, eğitimleri* (7. bs.) Ankara: Vize Yayıncılık.

Sak, U., Ünal, N. E ve Kayacan, G. (2020). *Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde gruplama stratejileri.* U. Sak (Ed.) Özel yeteneklilerin eğitiminde modeller ve stratejiler (s. 26-45) içinde. Ankara: Pegem akademi.

Schatz, E. (1999). Mentors: Matchmaking for young people. *Journal of Secondary Gifted Education*, *11*(2), 67-87. doi:10.4219/jsge-1999-617

Silverman, L.K. (2010). Resource for parents of gifted children. 17.05.2023 tarihinde https://childdevelopmentinfo.com/learning/gifted_children/ adresinden erişilmiştir.

Smith, T., ve Ingersoll, R. (2004). What are the effects of induction and mentoring on beginning teacher turnover? *American Educational Research Journal, 41(3),* 681-714. doi:10.3102/00028312041003681

Smutny, J. F. (1998). *The young gifted child: potential and promise an anthology.* Creskill, NJ: Hampton Press.

Snellman, K., Silva, J. M., Frederick, C. B., ve Putnam, R. D. (2015). The engagement gap: Social mobility and extracurricular participation among American youth. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, *657*(1), 194-207. doi: 10.1177/0002716214548398

Sowa, C. J. (1997). Expanding Lazarus and Folkman's paradigm to the social and emotional adjustment of gifted children and adolescents (SEAM). *Gifted Child Quarterly*, *41*(2), 36-43. doi: 10.1177/001698629704100205

Sternberg, R. J. (2006). The nature of creativity. *Creativity research journal*, *18*(1), 87. Erişim adresi:spring/papers/Sternberg_Nature-of-creativity.pdf

Sternberg, R. J. ve Zhang, L. F. (1995). What do we mean by giftedness? A pentagonal implicit theory. *Gifted Child Quarterly, 39(2),* 88-94. doi:10.1177/001698629503900205

Sternberg, R. J., ve Ambrose, D. (2021). Uniform points of agreement in diverse viewpoints on giftedness and talent. Sternberg, R. J., ve Ambrose, D. (Ed.), *Conceptions of Giftedness and Talent* (s.513-525) içinde. London, UK: Palgrave Macmillan.

Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., ve Arnold, K. D. (2003). *Beyond Bloom: Revisiting environmental factors that enhance or impede talent development.* J. H. Borland (Ed.), Rethinking gifted education (s. 227-238) içinde. New York: Teachers College Press.

Syafril, S., Yaumas, N. E., Ishak, N. M., Yusof, R., Jaafar, A., Yunus, M. M., ve Sugiharta, I. (2020). Characteristics and educational needs of gifted young scientists: a focus group study. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists, 8(2),* 947-954. doi:10.17478/jegys.691713

Taylor, J. W. (1998). Gifted adolescents and the "balanced family" concept. *International Forum Journal, 1*(1), 5-26. Erişim adresi: https://journals.aiias.edu/info/article/view/19

Thurstone, L. L. (2013). *The nature of intelligence.* Routledge.

Torrance, E. P. (1984). *Mentor relationships: How they aid creative achievement, endure, change, and die*. Bearly.

Vantassel-Baska, J., Landau, M., & Olszewski, P. (1984). The benefits of summer programming for gifted adolescents. *Journal for the Education of the Gifted, 8*(1), 73-82. doi:10.1177/016235328400800107

Wigfield, A., Eccles, J. S., Fredricks, J. A., Simpkins, S., Roeser, R. W., ve Schiefele, U. (2006). *Development of achievement motivation and engagement.* W. Damon ve R. M. Lerner (Ed.), Handbook of child psychology: Vol. 3. Social and emotional development (6. bs., cilt. 3, s. 657-700). Canada: Wiley.

Wirthwein, L., Becker, C. V., Loehr, E. M., ve Rost, D. H. (2011). Overexcitabilities in gifted and non-gifted adults: Does sex matter?. *High Ability Studies, 22(2),* 145-153. doi: 10.1080/13598139.2011.622944

Witte, A. L., Kiewra, K. A., Kasson, S. C., ve Perry, K. R. (2015). Parenting talent: A qualitative investigation of the roles parents play in talent development. *Roeper Review*, *37*(2), 84-96. doi:10.1080/02783193.2015.1008091

Wu, E. H. (2008). Parental influence on children's talent development: A case study with three Chinese American families. *Journal for the Education of the Gifted*, *32*(1), 100-129. doi: 10.4219/jeg-2008-826

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* (12.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

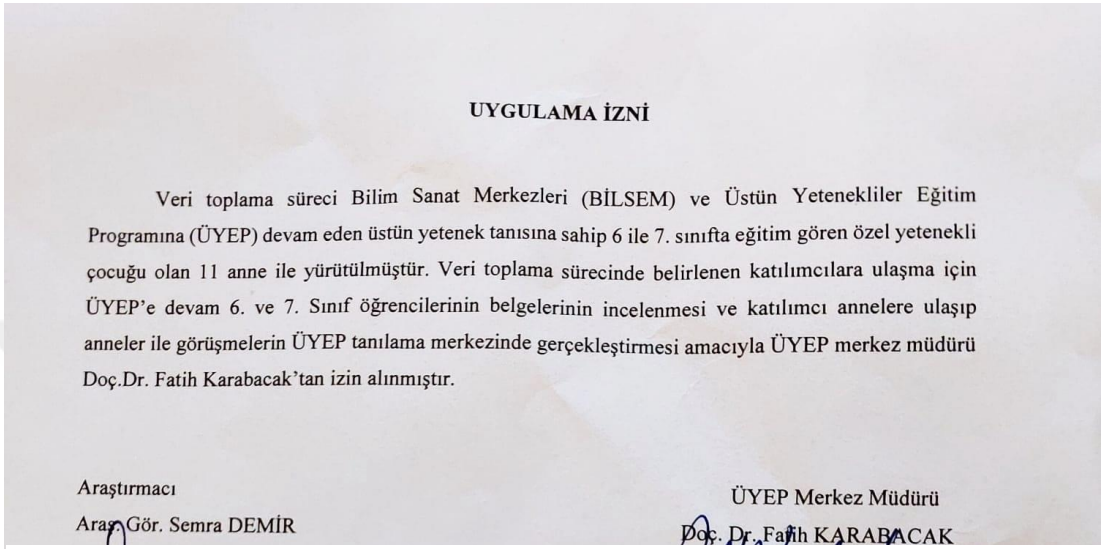
EKLER

EK 1. Öğrencinin Akademik Özgeçmişi

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Semra Demir		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	-		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Akdeniz Üniversitesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	2017
Tez Başlığı	Özel Yetenekli Çocukların Annelerinin Çocukları ile İlişkileri Hakkındaki Görüşlerinin Mentorluk Fonksiyonlarına Göre İncelenmesi: Fenomenoloji Çalışması		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Burak KARABEY		
Akademik Eserler (Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Uygulama İzinleri

UYGULAMA İZNİ

Veri toplama süreci Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEM) ve Üstün Yetenekliler Eğitim Programına (ÜYEP) devam eden üstün yetenek tanısına sahip 6 ile 7. sınıfta eğitim gören özel yetenekli çocuğu olan 11 anne ile yürütülmüştür. Veri toplama sürecinde belirlenen katılımcılara ulaşma için ÜYEP'e devam 6. ve 7. Sınıf öğrencilerinin belgelerinin incelenmesi ve katılımcı annelere ulaşıp anneler ile görüşmelerin ÜYEP tanılama merkezinde gerçekleştirmesi amacıyla ÜYEP merkez müdürü Doç.Dr. Fatih Karabacak'tan izin alınmıştır.

Araştırmacı
Araş. Gör. Semra DEMİR

ÜYEP Merkez Müdürü
Doç. Dr. Fatih KARABACAK

EK 3. Etik İzin

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı : E-87347630-659-455171 15.12.2022
Konu : Etik Kurul İzni- Semra DEMİR

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 08.12.2022 tarihli 448242 yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız ile bildirilen başvuru, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 13/12/2022 tarihli toplantısında değerlendirilmiş ve toplantıda alınan 13 sayılı karar ile; Enstitünüz Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Eğitim Yüksek Lisans Programı öğrencisi Semra DEMİR'in, "*Özel Yetenekli Çocukların Annelerinin Çocukları ile İlişkileri Hakkındaki Görüşlerinin Mentorluk Fonksiyonlarına Göre İncelenmesi: Fenomenoloji Çalışması* " başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiş olup, alınan karar Makamımızca onaylanmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Nükhet HOTAR
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 1604EFD7-5F72-4789-8761-65620503D6EC Doğrulama Adresi: https://turkiye.gov.tr/dokuz-eylul-universitesi-ebys
Adres: Kültür Mahallesi, Cumhuriyet Blv No:144, 35220 Konak/İzmir
KEP Adresi : dokuzeyluluniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için:Pelin ALTIN
Memur

EK 4. Gönüllü Katılımcı Onam Formu

Semra DEMİR tarafından yürütülen "Özel Yetenekli Çocukların Annelerinin Çocukları ile İlişkileri Hakkındaki Görüşlerinin Mentorluk Fonksiyonlarına Göre İncelenmesi: Fenomenoloji Çalışması**"** başlıklı **araştırmaya** davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz sorabilirsiniz**.** Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

c. Araştırmanın Amacı: Özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelemek
c. Araştırmanın Nedeni: □ Bilimsel araştırma ■ Tez çalışması
d. Araştırmanın Öngörülen Süresi: 1 yıl
d. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 1-15
d. Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Çalışmaya Katılım Onayı:

"Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce gönüllüye / katılımcıya verilmesi gereken bilgileri gösteren Aydınlatılmış Onam Formu adlı metni kendi anadilimde okudum ya da bana okunmasını sağladım. Bu bilgilerin içeriği ve anlamı, yazılı ve sözlü olarak açıklandı. Aklıma gelen bütün soruları sorma olanağı tanındı ve sorularıma doyurucu cevaplar aldım. Çalışmaya katılmadığım ya da katıldıktan sonra çekildiğim durumda, hiçbir yasal hakkımdan vazgeçmiş olmayacağım. Bu koşullarla, söz konusu araştırmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Bu metnin imzalı bir kopyasını aldım."

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-Soyadı:.....**.....**

İmzası:

Ek 5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın Amaç: Özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Tarih: ---/----/--- Saat (Başlangıç/Bitiş): ----

---/-------

Merhaba, Dokuz Eylül Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Şu anda Anadolu Üniversitesi'nde Özel Yetenekliler Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktayım. Özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki görüşlerinin ve deneyimlerinin mentorluk fonksiyonlarına göre incelemek amacıyla bu çalışmayı yapıyorum. Bu çalışmanın özel yetenekli çocukların annelerinin çocukları ile ilişkileri hakkındaki deneyimlerinin ve görüşlerinin mentorluk fonksiyonları temel alınarak derinlemesine incelenmesine ve yapılacak olan aile eğitim programlarına katkı sağlayacağını ümit ediyorum. Bu araştırma kapsamında, BİLSEM ve/veya ÜYEP'e devam eden özel yetenekli çocuğu olan anneler ile görüşmeler yapıyorum. Yaptığım tüm görüşmelerde verilen bilgiler, sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz görüşmeyi kaydetmek istiyorum.

Yazılı İzin Belgesi

Aşağıda imzası olan ben, Semra Demir tarafından yukarıda bana verilen bilgilerin ışığında gönüllülük esasına dayalı olan ve yaklaşık bir saat sürecek bu görüşmeye katılmalı kabul ediyorum.

Tarih Katılımcının Adı Soyadı İmza

Adres:

E-posta:

Tel:

EK 6. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

1. Kısaca kendinizden ve ailenizden bahseder misiniz?

Yaş, eğitim, meslek, kişisel özellikler

2. Çocuğunuzu tanıtır mısınız?

Yaş, kişisel özellikler, ilgi alanları

1. Özel yetenek tanısı nerede ve ne zaman konuldu?
2. Tanılama öncesi çocuğunuz ile iletişiminiz nasıldı?
3. İlk ne zaman çocuğunuzun farklı olduğunu fark ettiniz? Neler yaptınız?
4. ÜYEP ve BİLSEM'e nasıl geldiniz? Nereden duydunuz?
5. Tanılama sonrası çocuğunuz ile iletişiminiz nasıldı?

3. Çocuğunuzla sohbet ediyor musunuz?
   1. Çocuğunuzla ne tür sohbetlerde bulunuyorsunuz?

4. Çocuğunuzla olan iletişiminizi artırmak için neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz?

5. Çocuğunuzla geçmiş deneyimleriniz ile ilgili ne tür paylaşımlarda bulunuyorsunuz?

6. Çocuğunuzun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz? Neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz?

7. Çocuğunuzun düşünceleri, yaptıkları ve potansiyeli ile ilgili özgüvenini artırıcı davranışlarda bulunur musunuz? Bunlar nelerdir? Nasıl yaparsınız? Neden yaparsınız?

8. Çocuğunuz sizinle kişisel problemlerini paylaşıyor mu?
   1. Çocuğunuz kişisel problemlerini paylaştığında nasıl davranırsınız? Neler yaparsınız?
   2. Sorunlarını sizinle paylaşması için neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz?
   3. Kişisel problemlerini aşmasında çocuğunuza yardımcı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

9. Çocuğunuz akademik ilgileri konusunda açmaza düştüğünde neler yaparsınız? Nasıl yaparsınız? Neden yaparsınız?
   1. Çocuğunuzun akademik ilgileri konusunda yaşadığı problemleri aşmasında ona yardımcı olduğunuzu düşünüyor musunuz?

10. Çocuğunuza rol model olduğunuzu düşündüğünüz davranışlarınız var mı?
    1. Çocuğunuzun hangi konularda sizi rol model aldığını düşünüyorsunuz? Bunlar nelerdir? Bunlara örnekler veriniz.

11. Çocuğunuz akademik ve sosyal ilgileri konusunda tercih yaparken sizin davranış, tutum ve becerilerinizden etkilenir mi? Neden? Etkilendiği davranış, tutum ve becerileriniz nelerdir? Örnek veriniz.

12. Çocuğunuzun bilgi ve becerilerini geliştiren zorlandığı görevler verir misiniz?
    1. Çocuğunuza verdiğiniz zorlayıcı görevleri nasıl belirliyorsunuz?
    2. Çocuğunuzun zorlandığı görevler karşısında neler yaparsınız? Nasıl davranırsınız? Neden?
    3. Verdiğiniz bu görevlerin sürekliliğini sağladınız mı? Nasıl?
    4. Çocuğunuz verdiğiniz görevleri nasıl karşılar?

13. Çocuğunuzun yeteneğini gösterebileceği, görünürlüğünü artıracağı yarışmalara, projelere vb. etkinliklere katılmasını sağlıyor musunuz?
    1. Çocuğunuzun bu tür etkinliklere katılması için neler yapıyorsunuz?
    2. Çocuğunuzun bu tür etkinliklere katılmasını nasıl sağlıyorsunuz?

14. Çocuğunuzun yeteneğini gösterebileceği yaratıcı ortamlar sağlıyor musunuz? Bunlar nelerdir? Nasıl sağlıyorsunuz?

15. Çocuğunuz zor bir durum ile karşılaştığında ne yaparsınız? Bu durumlarda nasıl davranırsınız?
    1. Çocuğunuz kontrolü dışında hata yaparsa/yaptığında ne yaparsınız? Nasıl davranırsınız?
    2. Çocuğunuzun yeteneğini sergilerken karşılaşabileceği olası riskler karşısında neler yaparsınız? Nasıl davranırsınız?

16. Çocuğunuzun yaptıkları ve yeteneği ile ilgili ne tür geri bildirimlerde bulunuyorsunuz? Nasıl geri bildirimlerde bulunuyorsunuz? Neden?
    1. Geri bildirimleriniz çocuğunuzun davranışlarında farklılık yaratıyor mu? Farkındalık oluşturuyor mu? Oluşturuyorsa bunlar nelerdir?
    2. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanda uzmansanız çocuğunuza yaptığı çalışmalarda ya da davranışlarda işin inceliklerini nasıl öğretiyorsunuz?
    3. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanda uzman değilseniz çalışmaları ve davranışları konusunda işin inceliklerini öğrenmesi için neler yaparsınız? Nasıl yaparsınız?

17. Çocuğunuzun ilgi duyduğu alanlarda ilerlemesi için neler yapıyorsunuz? Nasıl yapıyorsunuz? Neden yapıyorsunuz?
    1. Çocuğunuzun akademik ya da sosyal gelişimi ile ilgili ihtiyaç duyacağı ilişkiler ağını oluşturmak için neler yapıyorsunuz? Bu ilişkiler ağını oluşturmasına nasıl yardımcı oluyorsunuz?

